

31724.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

DÜKAKINZADE AHMED BEĞ DİVANI
(İnceleme - Tenkidli Metin)

DOKTORA TEZİ

Yöneten
Prof.Dr. Kemal YAVUZ

31724

Hazırlayan
4113 Hüseyin SÜZEN

İstanbul 1994

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	III
DİVANIN NÜSHALARI	IV
NÜSHALARIN TANITILMASI	V
HAYATI VE AİLESİ	XII
Dükakinzade Ahmed Paşa	XIII
Dükakinzade Mehmed Paşa	XVI
Dükakinzade Ahmed Bey'in Şeceresinin Şema İle Göste. .	XVIII
AHMED BEY	XIX
Ahmed Bey'in Ahmed Sarban İle Karıştırılması	XXIII
Ahmed Bey'in Dedesi Ahmed Paşa İle Karıştırılması	XXVI
Ahmed Bey'in Edebî Şahsiyeti ve Şâirliği	XXVII
Ahmed Bey'in Tefahuru	XXX
Ahmed Bey ve Aşk, Aşık	XXXI
Ahmed Bey ve Hayat, Dünya, Ölüm	XXXI
Ahmed Bey'in Şeyhi ve Tasavvuf	XXXII
Ahmed Bey ve Namık Kemal'i Andıran Şiirleri	XXXIII
Ahmed Bey ve Ziya Paşa'yı Andıran Şiirleri	XXXIII
Ahmed Bey'in "Su, Redifli Gazeli	XXXIII
Ahmed Bey'in Hece İle Şiir Yazması	XXXIV
Ahmed Bey ve Nedim'i Andıran Şiirleri	XXXIV
Ahmed Bey ve Şathiyeleri	XXXV
Ahmed Bey ve Nazîreleri	XXXVII
Ahmed Bey ve Mevlânâ	XXXIX
Ahmed Bey'in İtikadı	XL
ATASÖZLERİ VE DEYİMLER	XLI
AHMED BEY'İN DİVANINDAKİ İKTİBASLAR VE AÇIKLAMALARI	XLIV
1. Âyetler	XLIV
2. Hadisler	XLVII
3. Kelâm-ı Kibâr ve Diğer Sözler	XLVIII

TASAVVUFÎ İSTİLAHLAR	L
KULLANILAN VEZİNLER	LXVII
BENZETME UNSURLARI	LXXII

TENKİDLİ METİN

DÜKAKINZADE AHMED BEY DİVANI	1
GAZELLER	77
MUKATTA'ÂT	410
MÜFREDÂT	421
SONUÇ	426
BİBLİYOGRAFYA	428
İNDEKS	432
SÖZLÜK	436

ÖNSÖZ

Büyük milletimiz, asırların içinden akıp gelen ihtişamlı hayat macerası içinde, insanlık tarihinin altın sayfalarını siyasi alanda olduğu kadar; fikir, ilim, sanat ve edebiyat alanlarında da ölmez ve unutulmaz eserlerle doldurmuştur. Ancak bunların günümüzde yeteri kadar üzerinde durulmamaktadır.

Dîvan şâirlerini incelerken padişâh ve yakınlarının da az ya da çok bu şiirle meşgul olduklarını gözden uzak tutmamak gerekmektedir. Pâdişâhlarla başlayan bu halka genişleyerek edebî mahfillere kadar uzanmaktadır.

Dükakinzade Ahmed Bey de bu halkanın saraya yakınlığı açısından ilkini teşkil etmektedir. O, ikinci Bayezid'in kızı tarafından torunu, Yavuz Sultan Selim'in yeğenidir. Osmanlı'nın şiir alanında isim zenginliğine sahip olduğu bir dönemin şâiridir. Hem saraya yakınlığı, hem de bir mutasavvıf şâir olması bakımından Dükakinzade Ahmed Bey dikkatimizi çekmiş ve bizi dîvanı üzerinde çalışmaya sevketmiştir.

Çalışmamıza şâirin dîvanının nüshalarını tesbitle başladık. Araştırmalarımız sonucunda on iki nüshanın var olduğunu gördük. Bunlardan iki nüshaya ulaşmamız mümkün olamadı. Mevcut nüshalardan Üniv. Ktb. 2830/1 numarada kayıtlı olanının; mündericatinin zengin olması, sayfa kenarlarında tashihlerin bulunması ve diğer nüshalarla müstensih tarafından karşılaştırılması, bizi bu nüshayı esas nüsha olarak almaya sevketmiştir. Ve bu nüshayı diğer nüshalarla karşılaştırarak "Tenkitli Metni," ortaya çıkardık.

Şâirin hayatını araştırarak şeceresini bir şema ile gösterdik. Böylece tantanalı, debdebeli, müreffeh bir yaşayışın içerisinde iken birdenbire bütün bu saltanatı terkettiğini, tasavvufa yöneldiğini, şiirlerini de bu doğrultuda yazdığını tesbit ettik.

Yaptığımız incelemelerde Dükakinzade'nin, Ahmed Sârbân ile karıştırıldığını ve dîvan nüshalarından bazılarının Ahmed Sârbân adına kaydedildiğini, hattâ bu iki şâirin aynı şahsiyet olduğunu söyleyenlerin bulunduğunu gördük. XVII. ve XVIII. yüzyıl şâirlerinden Sarı Abdullah, Lâlîzade Abdülbâkî, Müstekîmzade gibi bazı melâmî şâir ve yazarlarla başlayan bu yanlışlığın içine bunları kaynak gösteren Abdülbâkî Gölpınarlı gibi araştırmacılar da düşmüşlerdir.

Kanaatimizce bu yanlışlığa her iki şâirin de aynı yüzyılda ve aynı bölgede yaşamaları, isimlerinin ve mahlaslarının aynı oluşu, birbirine yakın tarihlerde vefat edişleri ve her ikisinin de mutasavvıf şâir oluşları sebep olmuştur. Ancak yaptığımız titiz araştırmalarla bu yanlışlığı düzelttik ve Ahmed Sârbân adına kaydedilen nüsha-

ların da Dükakinzade'ye ait olduğu kanaatine vardık.

İhtilaflı durumların ortaya çıkmasına yol açan bu pürüzlerin giderilmesinden sonra dîvanını inceleyerek edebî şahsiyeti üzerinde durduk ve edebiyatımızdaki yerini belirtmeye çalıştık. Tasavvufî ıstılahları dîvanından örnek beyitler alarak açıkladık. Dîvanındaki atasözü ve deyimleri çıkarıp; âyet, hadis ve kelâm-ı kibarı iktibaslar başlığı altında toplayarak benzetme unsurlarını da tesbit ettik. Dîvanda kullanılan vezinleri; kasîde, gazel ve diğer nazım şekillerine göre çıkararak kullanıldıkları yerleri de gösterdik. Metnin sonuna bir de seçme sözlükle indeks ilâve ettik.

Böylece kültür ve estetik binamızın tuğlalarından birini daha gün ışığına çıkarmış olduk. Bu çalışmada karşılaştığım zorlukları çözmekte ve her safhada benden yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof.Dr. Kemal Yavuz'a teşekkürlerimi sunarım.

Mart 1994

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Metnin tesbitinde ilmî eserlerde uygulanagelen transkripsiyon sistemini kullandık. Burada hülâsa olarak şunları belirtmeyi gerekli görüyoruz:

1- İslâmî Türk Alfabesinde bulunup da Lâtin asıllı Türk alfabesinde bulunmayan işaretler ve harfler şöyle gösterilmiştir:

،	hemze ve vasl hemzesi	ء
Ş , ş		ش
H , h		ح
H , h		ح
Z , z		ذ
S , s		س
Ž , ž , Đ , đ		ض
T , t		ط
Z , z		ظ
o , c		ع
Ğ , ğ		غ
K , k		ق
ñ		ك

2- Arapça ve Farsça kelimelerdeki uzatma harfleri denilen harfler de şöyle gösterilmiştir: Ā, ā, Ū, ū, Ō, ō, Ī, ī ی.

3- Metinde geçen, Arapça ve Farsça söz, deyim, âyet ve hadisler kendi harfleri yerine transkripsiyon harfleri ile verilmiştir.

4- Birleşik isim ve sıfatlar arasına bir çizgi (-) konulmuş, Türkçe'de yaygınlaşmış olanların arasına işâret konmamıştır.

5- Metinlerdeki müstensih hataları olarak ortaya çıkan ve ilâvesiyle vezin ve anlamın tamamlandığı, hece ve kelimeler [] içine alınmıştır.

DİVANIN NÜSHALARI

Ahmed Bey Divanı'nın bilinen oniki nüshası vardır. Bunların beş adedi Yazma Dîvanlar Kataloğu'nda gözükmektedir. İki adedi de kataloklarda Ahmed Sarban adına mukayyettir. Ahmed Bey Dîvanı'nın Tenkidli Metni'ni bu yedi nüshayı karşılaştırarak yaptık. Daha doğrusu ileride geniş olarak açıklanacağı gibi altıncı ve yedinci nüshaların aynı olduğu, yedinci nüshanın altıncı nüshadan istinsah edildiğine iyice kanaat getirilince, karşılaştırılan nüsha adedi altıya indirildi. Bunlar şunlardır:

- 1- İst. Üniversitesi Ktb. T. 2830/1
- 2- İst. Üniversitesi Ktb. T. 802
- 3- Lâleli (Süleymaniye Ktb.), 1730
- 4- Hâlet Ef. (Süleymaniye Ktb.), 167
- 5- Ali Emîrî Ef., Mz. Eserler (Mlt. Ktb.), 15
- 6- Süleymaniye, Haşim Paşa (Selim Ağa Ktb.), 74
- 7- Süleymaniye, Haşim Paşa (Selim Ağa Ktb.), 82
- 8- D.T.C.F. Râif Yelkeni Kitapları Ty. 149
- 9- D.T.C.F. Ktb. Ty. 1241
- 10- İst. Üniversitesi Kütüphanesi İbnülemin Mahmut Kemal Ktb.
- 11- Dr. Abdullah Öztemiz Özel Ktb. Gemlik
- 12- Bay Fahri Özel Ktb.

Karşılaştırmada kullandığımız nüshaları şu harflerle gösterdik:

2830/1	=	A	(İst. Ü. Ktb. T. 2830/1)
802	=	B	(İst. Ü. Ktb. T. 802)
1730	=	C	(Lâleli Süleymaniye Ktb. 1730)
167	=	D	(Hâlet Ef. Süleymaniye Ktb. 167)
15	=	E	(Ali Emîrî Ef. Mz. Eserler Mlt. Ktb. 15)
74	=	F	(Süleymaniye, Haşim Paşa Selim Ağa
82	=	G	Ktb. 74, 82)

Dîvanda kullanılan başka kısaltmalar da şunlardır:

- K. : Kasâid (kasîdeler)
 G. : Gazeliyyât (gazeller)
 Mes. : Mesnevîler
 Müs. : Müseddes

NÜSHALARIN TANITILMASI *

1-A. İst. Üniversitesi Ktb. T. 2830/1, Yk: 1-96

Baş:

Benâm-ı hâlık-ı peydâ vü pinhân
Ki söz virdi dilüme cismüme cân

Son:

Bende-i mühr-i mihr-i dürc-i yakîn
Şü'd Muhammed İbn-i Ahmed Dükakîn

İstinsah tarihi: H. 1285 - M. 1868/69

Yk: 96, öç: 230 x 165 mm, st: 19, yz: rikâ, başlık ve cedvel: âdî yaldız, kt: aharlı sarıca, ot: kenarları meşin, üstü siyah kâğıt kaplı.

Baş tarafına yanlış olarak Dîvân-ı Ahmed Sârbân Dükakinzâde diye yazılmıştır.

152 yapraktan ibâret olan bu nüshanın 101-152. yapraklarında Şeyh İsmâ'il Hakkî'nın Esrâr-ı Mürşidiye ünvanlı eserinin Hüsnü Ef. tarafından yapılan tercümesi yazılı ve baş tarafta kitaplık mührü basılıdır. Sonda altı mühür beyti vardır.

Nüshanın baş tarafında, b'de Dîvân-ı Ahmet Dükakinzâde Ahmed Bey (Paşa) 964. Eyüp Mihr-i Şah Sultan türbesi hazresinde medfundur. Hayrabolu'da medfun olanı Ahmed Sârbân kaddesena'llahü biesrârihi'l-mennândır. a'da: Velâyeti: Hayrabolu; vefâtı 952 denmesi de yanlış-
tır. Çünkü bu tarihte Hayrabolu'da vefât eden Ahmet Sârbân'dır. Bu nüsha mündericat ve imlâ bakımından Süleymâniye 167 no:lu nüshaya benziyor.

2-B. İst. Üniversitesi Ktb. T. 802.

Baş tarafına yanlış olarak Dîvân-ı Ahmed Süryânî Hazretleri diye yazılmıştır.

Baş:

İy kerem ıssı ilâh yir ile gök mihr ü mâh
Birliğüne hep güvâh lâ'ilâhe illa'llâh

Son:

...Bende-imühr-i mihr-i dürc-i yakîn
Şü'd Ahmed bin Muhammed Dükakîn

Yk: 101, öç: 188 x 110 - 127 x 70, st: 17, yz: talik, cedvel: bakır yaldız, kt: aharlı Venedik, ot: kahverengi meşin, şemseli.

* Kısaltmalarda Yazma Dîvanlar Kataloğu'ndaki usule uyulmuştur.

99-100'üncü yapraklar arasında sayısı belirsiz noksanı vardır. Kitaplık mührü basılıdır. Sonda dört mühür beyti vardır.

Karşılaştırmalı nüshamızdaki 194 ve 223. gazellerin sayfa kenarlarındaki notta XIV. Yüzyıl Şâiri Ahmedî'ye ait olduğu yazılıdır. Bunlardan 194. gazel D.T.C.F. Raif Yelkenci Kitapları No: 149'daki nüshada da vardır (92b). 223. gazel ise C, E ve F nüshalarında da bulunmaktadır.

3-C. Lâleli (Süleymaniye Ktb.) 1730

Kitaplık defterinde yanlış olarak Ahmed Paşa Dîvânı diye kayıtlıdır.

Baş:

İy kerem ıssı ilâh yir ile gök mihr ü mâh
Birligüne hep güvâh lâilahe illallah

Son:

Añla Ahmed şol rumûzı kim Muhammed eyledi
İki şakkı oldı kamer burc-ı felekden kopdı

Yk: 101, öç: 210 x 145 mm., st: 13, yz: bir kısmı güzelce talik, bir kısmı hiçbir hatta benzemez ve zor okunan bir yazı, kt: kaba ve cilâsız, ot: tâmir görmüş kahverengi meşin, miklepli.

Birinci yaprağın içinde Mustafa III'ün tuğralı vakıf mührü basılıdır. Başında, bazı sayfa kenarlarında ve sonunda Türkçe ve Farsça beyitler vardır.

Baş tarafta numarasız yaprakta (b) Dükakinzade Ahmed Bey Dîvânı... Dîvan-ı Ahmed ibâreleri vardır. 71b'den sonra yazı değişiyor. Öteki nüshaların yardımı ile okunuyor.

Bu nüsha imlâ ve mündericat bakımından 802'ye benziyor.

4-D. Hâlet Efendi (Süleymâniye Ktb.), 167

Baş:

Benâm-ı hâlık-ı peydâ vü pinhân
Ki söz virdi dilüme cismüme cân

Son:

Kuş dilini bilmege Süleymân gerek Ahmed
Lakkan lakakan laklakakan laklaka kiku

Yk: 119, öç: 200 x 140, st: 13, yz: nesih, kt: kaba, ot: arkası meşin, üstü ebrû taklîdi kâğıt kaplı.

En sonda altı mühür beyti vardır. Daha çok mündericat olarak 2830/1'e benzemektedir.

5-E. Ali Emîrî Ef., Manzum Eserler (Millet Ktb.), 15

Gazeller (A)'dan (N) harfine kadar yazılıdır. Alt tarafı yoktur.

Baş:

İy kerem ıssı ilâh yir ile gök mihr ü mâh
Birligüne hep güvâh lâ'ilâhe illallah

Son:

Münâcât eyleyüp yüz sürer Ahmed
Kabûl eyle ol miskinün dü'âsın

Yk: 80, ölç: 170 x 120, st: 17, yz: ince nesih, birinci yaprak başlığı ile ilk çift sayfa ve 80'inci yaprak cedvelleri: âdî yaldız, kt: âbâdî taklidî, ot: koyu kahverengi meşin.

Birinci yaprakta dîvân sahibinin Lâtîfî Tezkire'sindeki hal tercümesi, ikinci yaprakta Dükâkinzâde Fasîh-i Mevlevî'nin Ali Emîrî Efendi tarafından yazılmış silsilesi ve son yaprakta fıkî beş mesele yazılı, Ali Emîrî'nin vakıf mührü basılıdır.

Dükâkin-zade Ahmed Bey'in Lâtîfî Tezkiyesindeki hal tercümesini şâiri tanıtırken vereceğimiz için burada sadece ikinci yaprakta-ki Dükâkinzade Fasîh-i Mevlevî'nin silsilesini yazmakla yetineceğiz:

Dîvân-ı Ahmed Bey İbn Mehmed Paşa İbn Ahmed Paşa Dükâkin-zade. Dükâkin-zâde Mehmed Paşa 964 H.-1557 M. senesinde ve pederi Ahmed Paşa 920 H. - 1514 M. senesinde vefât etmişlerdir.

Şâhib-i dîvân Ahmed Bey'ün mahdûmı Mehmed Bey ve anuñ mahdûmı şâ'ir-i meşhûr Ahmed-i Fasîh Bey'dür. Fasîh'ün dahi terk-i dünyâ idüp derd-i teslik meslegine sülûk itmesi ceddine ittibâ'endir.

Şâhib-i dîvân Ahmed Bey'ün vâlidresi Sultân Bayezid-i sâni'-nün kerîmesi Gevher Mülûk Sultân olduğundan vâlide cihetinden Sultân Bayezid Hân Hazretleri'nün hafîdi ve Yavuz Sultân Selim Hân Hazretleri'nün yigenidir. Ve hemşîresi Neslişâh Hanım Sultân'dır.

Gevher Mülûk Sultân 957 H. - 1550 M. senesinde vefât iderek Eyüp'de Zâl Paşa Mektebinde defîn-i hâk-i gufrândır. Şu halde şâ'ir-i Fasîh'ün silsilesi Fasîh Ahmed Bey İbn Mehmed Bey İbn şâhib-i dîvân Ahmed Bey İbn Dükâkin-zâde Dâmâd-ı Şehr-i yârî Vezîr Ahmed Paşa İbn Dükâkin-zâde vezîr Mehmed Paşa'dır.

Bu silsilenün böyle olduğu merhûm Fasîhunun hatt-ı destiyle bir mecmua'-i mu'teberede dahi manzûrımız olmuştur.

6-F. Haşim Paşa (Selim Ağa Ktb.), 74

Tertibi pek karışıktır. Önce gazeliyyât sonra kaşâid kısmı yazılmıştır.

Baş:

Sen hümânun sâyesi yok dirler iy bedrû'd-düca
Kâkülün cânâ gören dir dâ'imâ zıll-i Hüdâ

Son:

Ahmed'em fakr ile huzûr iderem
Mâl ü mülk-i cihânı pes n'idere

Yk: 70, Öç: 200x144 mm., St: Muhtelif, Yz: Rıka, Kt: Beyaz, Ct: Arkası meşin, üstü bez kaplı.

Birinci yaprakta Şeyhülislâm Molla Beyzâde Ali Haydar'ın vakıf mührü basılıdır: Koca Yusuf Paşa hafîdi Şeyhu'l-İslâm-ı esbâk Ahmed Muhtâr Bey'ün mahdûmı Ali Haydar Bey'ün Üsküdar'da cedî tersâne-i âmire emîni Hacı Selim Ağa Kütüphanesine vakfıdır.

Bu yaprağın alt taraflarında da divanla ilgisi olmayan, tamamen yanlış şöyle bir yazı vardır:

İşbu dîvân-ı Ahmedî ki ricâl-i hamzaviyeden Ahmed Sârbân kaddese'llahü sırrahü'l-mennân hazretlerinin dîvân-ı belâgatî-ünvanlarıdır. Kâh Ahmed, Ahmedî ve kâh Kaygusuz mahlas buyurmuşlardır.

Süleymaniye Üsküdar Selim Ağa Ktb. Hâşim Paşa 74 ve 82 numarada kayıtlı nüshalar birbirlerinin aynıdır. Bunlardan 82 numaralı nüsha çok yeni olup kurşun kalemle rıka olarak yazılmıştır. Diğer nüshalara göre bu nüshalarda Ahmed Sârbân adı zikredilmektedir. Yazma Dîvanlar Kataloğu'na da bu şekilde Ahmed Sârbân adına geçmişlerdir. Ancak diğer beş nüshada böyle bir durum görülmemektedir. Biz Ahmed-i Sârbân isminin daha sonra bu nüshalara kasıtlı olarak konduğunu tahmin etmekteyiz. Zaten her iki nüshanın tertipleri de aynıdır. Mündericat olarak da aynıdır. Kasâid kısmı daha sonra verilmiştir. Her iki nüshada da eksiklikler ve aralarda boş sayfalar vardır. Kasâid kısımlarının başında: "Dükakin-zâde Ahmed Beg Divân'ı Velî Beg oğlu," ibâresi yer almaktadır ki bu da bizim kanaatimizi doğrulamaktadır.

Yaptığımız incelemede, Yazma Dîvanlar Kataloğu'nda yanlış olarak Ahmed Sârbân adına kayıtlı bulunan bu iki nüshada-kataloklarda Ahmed Sârbân adına başka kayıtlı dîvan da yoktur-bulunan şiirler diğer beş nüshada bulunan şiirlerin aynıdır. Şu farkla ki: Bu nüshalarda diğer nüshalarda bulunmayan Kaygusuz mahlaslı 22 adet şiir vardır. Bunların onaltı adedi 5'er beyitlik, bir adedi 6, üç adedi 7, iki adedi de 10'ar beyitlik olmak üzere tamamı 127 beyittir. Kaygusuz'unkilerle birlikte şiirlerin yekûnu 2538 beyittir. Bu şiirler gazellerin içindedir. Divanların başındaki Ahmed Sârbân kaydı herhalde bu şiirlere nisbetle diğer şiirler nazar-ı itibara alınmadan ve dikkat edilmeden konmuştur. Bunda okuyucuların da ilâvesi olacağını dikkate almak gerekir.

Ayrıca aynı imlâ özellikleri ve aynı eksiklikler her iki nüshada da vardır. Hatta bu iki nüshanın da E, yâni Ali Emîrî'deki 15 no'lu nüshadan istinsah edilmiş olması da kuvvetle muhtemeldir. Meselâ: 109. gazelin 4. beytindeki "bûsitânı," kelimesi E, F ve G nüshalarında "gûlsitânı," olarak geçmektedir. Yine 102. gazel F de mükerrerrdir. Üzerine de mükerrrer yazıldığı halde G'de de mükerrrerdir.

124. gazel 4. beyit ikinci mısradaki "olsa," kelimesi E, F ve G'de "ola," olarak geçmektedir...

125. gazel 1. beyit ikinci mısradaki "nağme-i," kelimesi B'-nin yanısıra E, F ve G'de de "nâle-i," olarak geçmektedir.

127. gazel E, F ve G'de eksiktir.

187. gazelin ilk üç beytinin ikinci mısralarının sonları sayfa eskiyip yırtıldığı için tâmir maksadı ile üzerine kâğıt yapıştırıldığından E'de okunamamış, F ve G'de de okunan yere kadar yazılmış, gerisi yarım bırakılmış: (اولتر, عا...): olmuştur 'â... gibi.

Bunun yanısıra bütün nüshalarda olduğu halde E'de olmayan fakat F ve G nüshalarında olan 227. gazel gibi gazeller de var...

Örnekler sanırım yeterince olmuştur. Bunlar F ve G nüshalarının benzerliğine, bunların da kısmen E'den istinsah edilmiş olabileceğine kanaatimce yeterli delildir.

7-F. Süleymaniye, Haşim Paşa (Selim Ağa Ktb.) 82

74 no:lu nüshanın aynıdır.

Baş:

Sen hümanûn sâyesi yok dirler iy bedrû'd-düca
Kâkülüm cânâ gören dir dâ'imâ zıll-i Hüdâ

Son:

...Ahmed'em fakr ile huzûr iderem
Mâl ü mülk-i oihânı pes n'iderem

Yk: 81, Öç: 210x143 mm., St: Muhtelif, Yz: Kurşun kalemle yazılmış âdî rika, Kt: Beyaz, Ct: Eni, boyu sayfalardan büyük olup kırmızı kâğıt kaplıdır. Birinci yaprakta Ali Haydar vakıf mührü basılıdır.

Bundan önceki nüshanın bütün özelliklerini taşımaktadır ve orada belirtildiğinden tekrar edilmemiştir.

Karşılaştırma, tanıtmaya çalıştığımız bu yedi nüsha üzerine yapılmıştır. 6. ve 7. nüshaların benzerliklerine kanaat getirdiğimiz zaman 7. nüsha da daha sonra bırakılmıştır. Sadece zaman zaman özelliklerine bakılmıştır.

8- D.T.C.F. Raif Yelkenci Kitapları, 149

Yk: 117, Öç: 171x122 mm., St: 17, Yz: Nesih kırması, Kt: Beyaz ve krem renkli filigranlı Avrupa, Ct: Siyah meşin sırt, köşeli ebrû karton.

Baş:

İy kerem ıssı ilâh yir ile gök mihr ü mâh
Birliğüne hep güvâh lâ'ilâhe illa'llah

Son:

Bende-i mühr-i mihr-i düro-i yakîn
Şüd Ahmed ibn-i Muhammed Dükakîn

Bu nüsha da mündericat olarak ilk beş nüshadan farksızdır. Manzume adedi itibarı ile orijinallığı olan bir nüsha değildir. Dîvanın Dükakinzâde Ahmed Bey'e ait olduğunu gösteren 4 mühür beyti vardır. İstinsah tarihi H. 1258 - M. 1841/42 (Sene gemân ü ham-sîn ü mieteyn ü elfen fî-şehr-i rebî'ü'l-âhîrinün âhîri). Baş tarafında da "Dîvan-ı Ahmed Bey Dükakin oğlu, ibaresi vardır.

Dîvan'ın tek özelliği kumut dualarının açıklaması ile başlamasıdır.

9- D.T.C.F. Ktb., 1241

"Hâzâ Dîvan-ı Hazret-i Ahmed Efendi," diye başlıyor. Bunun altında: Kıddise sırrahu şeklinde bir ibare yer almaktadır. Daha sonra da Besmele gelmektedir. Gazeliyyat kısmı eksiktir. 64 gazel vardır. Diğer dîvanlarda bulunan 45 manzume bulunmaktadır. Âdî kâğda yazılmış 45 yaprak, 19 satır 222 x 145 mm., ölçüsünde H. Ak-yüz ? 10 L. şeklinde kıymetini gösteren bir ibâre mevcuttur. Müstensihi ve istinsah tarihi yoktur.

Baş:

İy kerem ıssı ilâh yir ile gök mihr ü mäh
Birligüne hep güvâh lâ'ilâhe illa'llâh

Son:

Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân ide-gör
Hemdem-i ehl-i dil olup teñüñi cân ide-gör

10- İstanbul Üniv. Ktb., İbnülemin Mahmut Kemal İnal Ktb., 3472

Baş:

Benâm-ı hâlik-ı peydâ vü pinhân
Ki söz virdi dilüme cismüme cân

Son:

Gâfil olma gözüñ aç sen seni insân ide-gör
Hemdem-i ehl-i dil olup teñüñi cân ide-gör

Yk: 112, Öç: 194x128 mm., St: 17, Yz: Talik, Kt: Sarı, nohut renginde âdî aharlı, Ct: Siyah karton.

1. yaprak a varakta; evrak 114, satır 15 yazılı. Halbuki satır adedi 17'dir. Sondaki 3 yaprak da boşdur. Bunların altında M.Kemal İnal'ın istishap mührü vardır. Bunun da altında: Dîvan-ı Ahmed Dükakinzâde nevvera'llahü merkâdehü ibâresi vardır.

b varakta Besmele-i şerîf ve yukarıda belirtilen manzume yer almaktadır.

Sonunda da istinsah tarihi ve müstensih adı yazılmamıştır.

11- Dr. Abdullah Öztemiz Ktb., Gemlik

Gemlik'e bu nüshayı görmek için gittiğimde Dr. Abdullah Öztemiz bunu Ankara'lı birine sattığını söyledi. Maalesef bu nüshaya ulaşamadık.

12- Bay Fahri nüshası

Türk şairlerinde Sâdettin Nüzhet Ergun böyle bir nüshadan bahsediyor. Ama biz ulaşamadık.

HAYATI VE AİLESİ

Dükakinzade Ahmed Bey, 16. asırda yaşamış ünlü dîvan şairlerimizdendir. Babası, Dükakinzade Mehmet Paşa'dır. Onun da babası Yavuz Sultan Selim'in Sadrazamı Dükakinzade Ahmet Paşa'dır.

Dükakinler diye anılan bu sülâle Arnavutluğun en nüfuzlu ailelerinden biridir. Mahusev'in yayınladığı vesikalara bakılacak olursa bu ailenin menşei çok eskilere uzamaktadır. VII. yüzyıldan beri Bosna'da bilhassa Raguse'de çeşitli isyanlar çıkardıkları ve Boşnak beyleri ile çarpıştıkları rivâyet edilmektedir. Diğer Arnavut asıllı tarihçi Musabhî de Dükakinlerin Truva asrından beri var olduklarını ileri sürerek şöyle devam eder: İhtimaldir ki tarihin bir vaktinde Fransa'ya yerleşmiş bulunan Dükakinler'den iki kardeş, haçlılar zamanında buradan göçüp İtalya'ya yerleşmişlerdir. İşte bu iki kardeşten biri Este Senyörü olur. Diğer kardeş Arnavutluk'a döner ve Zadrime ovasına (Scutari veya İşkodra'nın güney kısımları) yerleşir. Bir başka tarihçi grubu da Dükakinler'in Alman soyundan olduklarını iddia etmektedirler. Tarihçi Yılmaz Öztuna da "Osmanlı Aileleri" adlı eserinde: "Dükakinzâdelerin Arnavutluk'ta Norman asıllı Arnavud Manabor dükasının (Pavlo Dükakin 1449'da ayaklanıp tımarını kaybetmiş, 1451 de tımar iade edilmişti) iki oğlu, babalarını ölünce İstanbul'a kaçıp Fatih Sultan Mehmed'e sığınıp Enderûn'a alındılar..." diyerek Dükakinlerin Norman soyundan olduklarını yazmaktadır¹. Oysa Dükakin kelimesi Arnavutların ileri gelen zatlardan "Gin," veya Jean (Le duc Jan)'ın isminden gelir. Duka, Arnavutça "Bey," karşılığıdır. Unvan olarak "duc," "dux," ve "duca," şeklinde Batı dillerine geçmiştir. Buna göre "Dükakin," kelimesi "bey," karşılığı olan "duca," ve isim karşılığı "Gin," veya "Jean,"ın birleşmiş şekli olup "Gin Bey," anlamına gelmesi gerekmektedir. Daha sonra "Dükakin," kelimesi bütün aileye şamil olup günümüze kadar gelmiştir².

- 1 Yılmaz Öztuna., Devletler ve Hanedanlar, Türkiye, Dördüncü Kitap Osmanlı Aileleri., Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 1101., Ankara 1989., C: II, s. 627-628.
- 2 Mehmet Kaya., Dükakinzâde Ahmed Paşa'nın Hayatı., İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Ktb., Tez no: 2713., İstanbul 1981., s. 3 (Gegaj, Athanse, -L'Albanie et l'invasion Turque auxve siecle, Paris 1937., s. 12-14'den naklen).
Şemseddin Sâmî., Kâmusu'l-âlâm., İstanbul 1306., C:III, s. 2128.
Mehmet Süreyyâ Bey., Sicill-i Osmanî., İstanbul 1308-1311 H., C: I, s. 195.
Suphiye Candaş., Taşlıcalı Yahya Bey ve Şâh u Gedâ Mesnevisinin Dört Nüsha Üzerine Tenkitli Neşri., Türkiyât Enstitüsü, Tez no: 137, s. 5 (Gibb'den naklen).

Bu sıfatı ilk kez kullanan Gin Tanusio (Ducem Ginium Tanushioum)'nun Gin ve Progon adlı iki oğlu olur. Bunlardan Gin, Konstantiniyye Rum İmparatorluğu'nun zayıflamasından yararlanarak İşkodra'yı zabtetmiş ve burada bir dükalık (beylik) kurmuştur³. Büyük ihtimalle "duca" sıfatını da bundan sonra kullanmaya başlamıştır.

XIV. yüzyılda, Progon Dükakin'in iki oğlu I. Poul ve Leca birlikte Alessio (Leş) beyi olurlar. II. Murad zamanı ile ilgili 849 H. - 1445 M. tarihli bir icmâl defterinde Kesriye bölgesinde Osmanlı hizmetine girmiş bulunan tımarlı Hristiyan sipahiler arasında 2000 akçalık bir tımarı kardeşi Poul ile birlikte tasarruf eden bir Dükakin'e rastlanmaktadır⁴.

Dükakin ailesinin en meşhur adamı Leca'dır. Şemseddin Sami Bey'in Lek yani Aleksandır olarak gösterdiği Leca, menşeiini kesin olarak bilemediğimiz "Kanon de Leca" veya "Dükakin Kanunları"nda bazı reformlar yaparak Hristiyanlığın icaplarına uydurmaya çalıştığını zikreder⁵.

Dükakinler'in yaşadığı bölgeler Osmanlılar'a geçince, ailenin bir kısmı İtalya'ya geçip Napoli'ye yerleşmiş, diğer bir kısmı da İslâmiyeti kabul ederek Osmanlı hizmetine girmişlerdir⁶.

Dükakinzade Ahmet Paşa

Şâirimizin dedesi olan Ahmet Paşa'nın doğum tarihi belli değildir. Osmanlı hizmetine giriş tarihi de kesin olarak bilinmemektedir. Şemseddin Sami, Kamusu'l-âlâm'da: "Arnavutluk feth olun-
duktan sonra, Dükakin efradı islâmın şerefi ile müşerref olup, iç-
lerinden menasib-i 'aliyye-i Devlet-i Osmâniye'ye nail olmuş bazı
ricâl ile 'ilim ve Osmanlı Edebiyatında şöhret bulmuş bazı zevat
yetişmiştir." demektedir⁷.

3 Şemseddin Sâmî. Kamusu'l-âlâm., İstanbul 1306-1316 H., C. III, s. 2181.

İsmet Parmaksızoğlu. Dükakinoğlu Ahmet Paşa., Türk Ansiklopedisi, Ankara 1966., C. XIV, s. 108-109.

Mehmet Kaya. a.g. tezi, s. 5-6.

4 Başbakanlık Arşivi., Maliyeden Müdevver Def. No: 525.

Halil İnalıcık. XV. Yüzyıl Rumeli'de Hristiyan Sipahiler

D.T.C.F. Köprülü Armağanı, 1954/66, s. 218.

İsmet Parmaksızoğlu. Dükakinoğlu Ahmet Paşa., Türk Ansiklopedisi Ankara 1966., C. XIV, s. 108-109.

5 Şemseddin Sâmî. Kamusu'l-âlâm., İstanbul 1306-1316 H., C. III, s. 2181.

6 Şemseddin Sâmî. Kamusu'l-âlâm., İstanbul 1306-1316 H., C. III, s. 2181.

7 Şemseddin Sâmî. a.g.e., C. III, s. 2181.

Gelibolulu Mustafa Alî, Kühnü'l-ahbar'da bu konuyu şöyle dile getirir: "... Vaktâ ki harem-i muhtereme dahil oldular ikisi da hi hemnâm-ı Fahr-ı enâm oldu. Yâni Ahmed ve Mehmed isimleri ile iş-tihâr buldu. Ba'de zamanın Ahmed Bey vefat eyledi. Bu kerre (.....) 'âlemini ol biri isbât etti. Yâni ki ol muammer oldu. Ve haremde a-ğalıkla taşra çıkup râyet ve eyâlete tâayyün-i küllî buldu. Ba'dehû mezbûrun evladından yine Ahmed ve Mehmed nâmına iki mîr-i rûşen za-mîr-i lâzımı'l-ikrâm koptu ki Ahmed nâmına olan nâmdâr dünyâ dâr-ı karâr değil idüğünü bilüp cidden menasib-ı dünyeviyyeye iltifât it-meyüp ağır müteferrikalığı hâlinde sofıyyûn tarîkına sülûk ihtiyâr kıldı. Latîf ebyâtı ve dil-peşîr eş'âr-ı vâridâtı vardır ki tafsîli şu'arâ faslında mezkûrdur. Hattâ:

Vâ'iz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odın her kişi bundan iledürler

beyt-i meşhûru ânlara mahsûs eger-i me'sûrdur. Amma Mehmed nâmına olan asıl-i bülend iş-tihâr rütbe-i emâretten mertebe-i eyâlete va-sıl olup Haleb'e ve ba'zı vilâyete mîr-i mîrân oldu. Ba'dehû Mısır-ı Kâhire Beglerbegiligi ile i'tilâ-i şân buldu. Hâlâ zümre-i mevâlî-den ve kazâ-i Mısra mutaşarraf olan ahâliden Osman Bey nâm zât-ı şerîf ve biraderi olup mansıb-ı emâretten rağbet-i sülûk ile müte-kâid Sinan Bey emîr-i latîf mezkûr Mehmed Paşa'nın evlâd-ı kirâmın-dan bakıyye-i takıyyedir⁸.

Mehmed Süreyya Bey ise, Sicill-i 'Osmanî'de şöyle demektedir: "Menobor Dükası'nın emsalsiz iki mahdumu olduğunu Fatih Sultan Meh-med Hân işidüp, şunlar islâm olsalar diyu hatır-ı hümayunlarına gelmiş idi. Mânevî nüfuzlarının te'sîri ile Dersaadet'e kaçup iz-hâr-ı islâm eylediler. Ve isimleri Ahmet, Mahmud tesmiye ile mâ-beyn-i hümayûna alındılar. Mahmûd irtihal ile Ahmed Bey ümerâdan oldu."⁹.

İsmet Parmaksızoğlu, Türk Ansiklopedisi'nde bu mesele ile ilgili olarak; "Ahmet Paşa'nın soyu Norman veya benzeri asıllı soy-dan bir kimseye dayanmayabilir." diyor¹⁰.

Yukarıda XIV. yüzyılda Progon Dükakini'nin iki oğlu olduğunu (1. Poul ve Leca) belirtmiştik. İşte bu iki kardeşten Poul'un oğlu olan bir Leca daha vardır. Poul'un kardeşi olan Leca'in de birinin ismi bilinemiyen (erken yaşta ölmüş olabilir) üç oğlu olduğunu ta-rihî kaynaklar bildiriyor: Progon II. ve George I¹¹.

8 Gelibolulu Mustafa Alî. Kühnü'l-Ahbâr., Üniv.Ktb. T.Y. 5959, Vrk. 398/b.

9 Mehmed Süreyya Bey. Sicill-i Osmanî., İstanbul 1308-1311 H., C. I., s. 195.

10 İsmet Parmaksızoğlu. a.g.e., Türk Ansiklopedisi, Ankara 1966., C. XIV., s. 108-109.

11 Mehmed Kaya. a.g. tezi, s. 10-11.

Yukarıda Progon II. ve George I'in babası olan Leca'in isminin icmâl defterinde Dükakin olarak vasıflandırıldığını söylemiştik. Osmanlı Türkçesinde "zade", kelimesinin daha çok oğullar için kullanıldığı düşünülür ve Rumeli'deki Hristiyan sipahîlerin birçoğunun aynı yıllarda İslâmı kabul ederek müslüman oldukları dikkate alınır, Sicill-î Osmanî'de Fatih devrinde müslümanlaşarak Ahmed ve Mahmud adlarını aldıkları belirtilen beylerin, bu Progon II. ve George I. oldukları söylenebilir.

Buna göre Dükakinzâde Ahmed Paşa çoğu kaynaklarda belirtildiği gibi Jean veya Gin'in torunu değil O'nun kardeşi olan I. Progon Dükakin'in torunudur. Ancak bu Progon II ile George I'den hangisinin Ahmed Paşa olduğu kaynaklarda belirtilmiyor. Burada tarihçi Yılmaz Öztuna'nın görüşünü belirtmeden geçmek istemiyorum. Osmanlı Aileleri isimli eserinde Ahmed Paşa'yı tanıtırken şöyle der: "Kuzey Arnavutluk'a yerleşen bu Norman (Fransız) dukalarının oğlu Enderûn'da mükemmel bir Osmanlı yüksek eğitiminden geçmiştir. Büyük babasının adı Jean olup Arnavutça "Gin", haline gelmiş ve "Duka Gin", denmiştir.", der 12.

Öztuna'nın da belirttiği gibi, mükemmel bir şekilde yetişen Ahmed Paşa'nın gençliğinde Fatih devri seferlerine katıldığı bir gerçektir¹³.

Ahmed Paşa'nın ilk olarak Ankara Sancakbeyi iken Dâmâd Sinan Paşa'nın ve II. Bayezid'in kızı Ayşe Sultan'ın kızı Mihrimâh Hanım Sultan ile¹⁴ 7 Cumad. II. 909 H. 27 Kasım 1503 M. da evlendiğini görüyoruz¹⁵. Sinan Paşa, Rumeli Beylerbeyi iken öldüğü zaman 26 Receb 910 H. - 14.1.1504 M. Ahmed Paşa'nın hanımına da diğerlerine olduğu gibi taziye yapılmıştı¹⁶.

Dükakinzade Ahmed Paşa'nın Yavuz Sultan Selim'in kızı Hafsa Sultan'la da 917 H. - 1511 M. de evlendiğini ve 921 H., 1515 M. de Ahmed Paşa'nın ölümünden sonra Hafsa Sultan'ın bu sefer de Boşnak Mustafa ile evlenip Kara Osman Şâh'ı dünyaya getirdiğini kaynaklar bildirir¹⁷.

Ahmed Paşa'nın Mihrimah Hanım Sultan'dan oğlu Mehmed Paşa'nın doğduğunu kaynaklar haber veriyor. Osmanlı Aileleri'nde Yılmaz Öztuna, Mehmed Paşa'nın yanında Nesl-i Şâh Hanım Sultan'ın da Ahmed Paşa'nın kızı olduğunu kaydediyor¹⁸. Ancak başka kaynaklarda bu Mehmed Paşa'nın kardeşi değil kızı olarak geçmektedir.

12 Yılmaz Öztuna., a.g.e., Ankara 1989., C. II, s. 627-628.

13 İsmet Parmaksızoglu., a.g.e., Ankara 1966., C. XIV, s. 108-109.

14 Dr. Gültekin Oransoy., Osmanlı Devletinde Kim, Kimdi, Osmanogulları I., Ankara 1969., s. 221.

15 Prof.Dr. M.Tayyib Gökbiçgin., XV-XVI. Asırlarda Edirne ve Paşalığı., İstanbul 1952., s. 474-475.

16 Prof.Dr. M.Tayyib Gökbiçgin., a.g.e., İstanbul 1952., s. 474-475.

17 Dr. Gültekin Oransoy., a.g.e., Ankara 1969., s. 181.

18 Yılmaz Öztuna., a.g.e., Ankara 1989., s. 628.

Ahmed Paşa 1515'de Çaldıran dönüşü 28.12.1514-8.9.1515 = 8 ay 11 günlük sadrâzam olarak askeri isyana teşvikten idam ettirilmiştir¹⁹. Mehmed Süreyya Bey özet olarak şu bilgiyi vermektedir: "920'de Amasya muştasında maktûlen fevt olmuştur. Alim, Fâzıl idi. Mahdumu Mehmed Paşa'dır."²⁰. İsmail Hakkı Uzunçarşılı da şöyle demektedir: "Aşağı Pîrler'in garb-ı cenûbîsinde yol kenarındaki mezarlık içinde Müfti î-s-Sakaleyn İbn Kemal Ahmed Şemseddin Efendi'nin dedesi Kemal Paşa türbesinde Dükakinoğlu Ahmed Paşa medfundur. Yavuz, İran seferi avdetinde askeri isyana teşvik ettiğinden dolayı Ahmed Paşa'yı burada katlettirmiştir."²¹ diyerek ölüm sebebini de belirtiyor.

Dükakinzade Mehmed Paşa

Mehmed Paşa'nın, Ahmed Paşa'nın oğlu olduğunu hemen bütün kaynaklar zikreder. Doğum tarihi belli değildir.

Sarayda ilerleyip Halep Beylerbeyi'si oldu. 961 H. - 1553-54 M. de Ali Paşa'dan sonra Mısır valisi oldu²². İtidâl üzre iki yıl üç ay valilik yaptıktan sonra 963 H. 1556'da azledildi ve İstanbul'a döndü. 964 H. 1557 yılında ölmüştür²³.

İkinci Bayezid'in kızı Gevher-i Mülûk Sultan'la evlenmiş olan Mehmed Paşa'nın: Ahmed, Osman, Sinan ve Neslişâh adlarında dört çocuğu olmuştur. Ancak yukarıda naklettığımız gibi, Gelibolulu Âlî yanlış olarak Mehmed Paşa ile Ahmed Bey'i kardeş olarak vermektedir.²⁴ Bu duruma göre Ahmed Bey, Osman Bey'in amcası durumundadır. Atâyî'ye göre ise Gevher-i Mülûk Sultan'ın oğlu olan Ahmed Bey Dükakinzâde Osman Bey'in ağabeyidir²⁵. Buna göre Sicill-î Osmani'deki şu silsile doğrudur: Ahmed Bey - Mehmed Paşa - Dükakinzâde Ahmed Paşa - Menobor Dükası.

Yılmaz Öztuna'ya göre mezârı Eyüp'te, annesinin türbesindedir.²⁶

19 Yılmaz Öztuna., Devletler ve Hanedanlar, Türkiye, Dördüncü

Kitap Osmanlı Aileleri., Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 1101., Ankara 1989., C: II, s. 628.

20 Mehmet Süreyya Bey. Sicill-î Osmani., İstanbul 1308-1311 H., C. I., s. 199.

21 İsmail Hakkı Uzunçarşılı. Kitâbeler., İstanbul 1927., s. 123., dip not.

22 Mehmet Süreyya Bey. a.g.e., İstanbul 1308-1311 H., C. I., s. 114

23 Şemseddin Sâmî. 962'de azledildi diyor. Kamûsu'l-âlâm., İstanbul 1306-1316 H., C. III., s. 2181.

24 Gelibolulu Mustafa Âlî. a.g.e., İstanbul Üniv.Ktb., T.Y. No: 5959., s. 398.

25 Atâyî. Şekâyık Zeyli., İstanbul 1268 H., C. I., s. 460.

26 Yılmaz Öztuna. a.g.e., Ankara 1989., s. 628.

Hanımı Gevher-î Mülûk Sultan ise (Ö.957., 1550 M.) Eyüp Zâl Paşa Mektebi hazresine defn olunmuştur²⁷.

Atâyî'den aldığımız ve Mehmed Paşa'nın dört oğlu olduğunu bildiren malûmat başka kaynaklarda görülememektedir. Yâni hiç bir kaynak Mehmed Paşa'nın bu dört çocuğunu birlikte bahsetmiyor. Meselâ Mehmed Paşa'nın Sinan adında bir oğlu olup, bunun emaret sâhibi olduğunu yalnızca Âlî bildiriyor²⁸.

Bu konuda İbrahim Peçevî de şu bilgileri vermektedir: "Düka Arnavud ve Frenk lisanında Beg ma'nâsınadır. Sultân Bayezid bin Sultân Mehmed merhûma mezbûr Düka Beg'in iki ferzendi olup hüsn ü cemâlde birintün mânendi olmadığı sem'î şerîflerine vâsıl olmağa acaba ne vechile böyle hüsn-dâr etfâl ve küfr ü zılâlden telhis olunur diyü muqaddemâtını tefekkürde iki cenâb-ı saltânattan olan cell-î hizmet ol etfâle pertev-i in'ikas bırağmağ ile ikisi dahi birer esb-i rehvâra süvâr olup pâdişâh-ı mağfurun terbiyesine mukârin oldılar. İkisi dahi hem-nâm-ı Fahr-ı enâm ya'ni biri Ahmed biri Mehmed nâm oldu. Ba'dehü Ahmed vefât idüp Mehmed mu'ammer olup Haleb ve Mısır-ı Kâhire Beglerbegliği ile i'tilâ-yı şân buldı. Mezbûrun dahi iki oğlu biri mevâlî silkine dâhil ve biri ze'âmetle gûşe-i ferâğata vâsıl oldu."²⁹

Görülüyor ki Peçevî'nin verdiği bilgiler, Gelibolulu Âlî'ye paraleldir.

Bütün bu bilgilere göre ve yeni bulunacak belgelerle değişebilir kaydıyla bizim, dîvânının tenkitli metnini yaptığımız Ahmed Bey'in şeceresini şöyle gösterebiliriz:

27 Mehmed Süreyya Bey. Sicill-î Osmanî., İstanbul 1308 - 1311 H., C. I., s. 65.

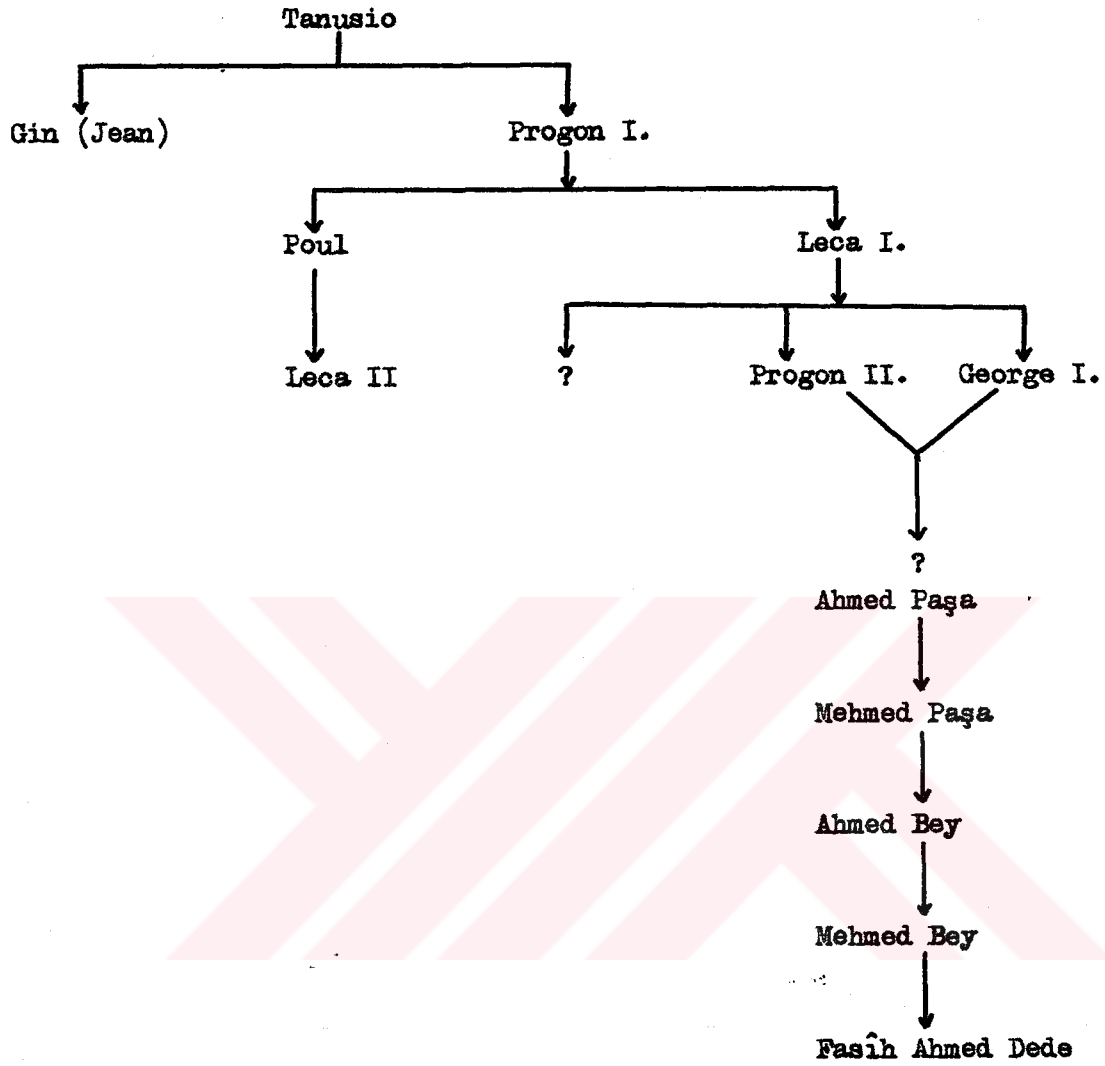
Dr. Gültekin Oransoy., Osmanlı Devletinde Kim, Kimdi., Osman-
oğulları I., Ankara 1969., C. I., s. 175.

Ali Emirî. Ahmed Bey Divanı., Faşih'e ait not., Ali Emirî Ktb.,
Mz. Eserler, No: 15.

28 Gelibolulu Mustafa Ali. Künhü'l-Ahbâr., İstanbul Univ. Ktb.,
T.Y., No: 5959., Vrk. 347/b.

29 İbrahim Peçevî., Târih-i Peçevî., İstanbul 1283 H., Matbaa-i
Âmire., C. II., s. 72.

Dükakinzade Ahmed Bey'in Şeceresinin Şema İle Gösterilmesi.

AHMED BEY

Yukarıda şeceresini vermeğe çalıştığımız Ahmed Bey, Dükakin-zâde Mehmed Paşa'nın oğludur. Doğum ve ölüm tarihi hakkında kesin bir bilginiz yoktur. Şâir hakkında tezkirelerin verdiği bilgiler sınırlıdır. Latîfî, tezkiresinde bu hususta şu bilgiyi veriyor¹: "Dükakin oğullarından bu devir şu'arasındandır. Tavr-ı dârât ve 'örf ü izâfât kullanur, ağır sipâhî ve ze'âmete mutasarrıf sancak pâyesinde bende-i şâhî idi. Cihân-ı fânînin fenâsın mukarrer ve dünyânın güzêrânın mihr-i enverden azher bilüp musâhabet-i mîr-i mülûkden âr idüp künc-i ferâgatta inzivâ ve 'uzlet ihtiyâr itmiş idi. Fakr ü fenâyâ müte'allik eş'ârı ve tarîk-ı hakîkate münâsîp ve mü-lâyim güftârı vardır. Bu şi'ir anuñ eş'ârındandır:

Zeyn itmek içün cennete insân iledürler
Kullığa aña hür ile gılman iledürler

Cân Yûsufını Mısr-ı vücûduñda bulursañ
Ken'an iline ismüñi sultân iledürler

.....

Vâ'iz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odın her kişi bundan iledürler

Bu bir kaç beyit dahi dervişlik tarîkından herkesin cevr ü cefâsına ve kahr u ezâsına tahammül ve şabr ve vâkt-ı hiddet ve gâzabda nefse cebr idüp nev'î insânın isâetine insâniyet itmek husûsunda anın makâlâtındandır:

Her kim bize ta'n eyler-ise cins-i beşerden
Hakk saklasun 'âlemde anı havf ü hatardan

Kim gıybetümüz söyleyüp eylerse mezemmet
Yâ Rab pür it ağzını anuñ şehd ü şekerden

Kibr ile bize kin idene Bârî te'âlâ
İmân ile şefkat vire vü sürmeye derden,

Kınalızade Hasan Çelebî de Ahmed Bey hakkında şu bilgiyi veriyor²: "Ahmed Bey: Dükakin oğullarındandır. Ağır ze'âmeti ve hayli şevket ü riyâseti var iken gûşe-i fenâ ve inzivâda ihtiyâr-ı gûşe-i kanâ'at itmekle sülûk-i vâdi-i tevekkül idüp sabra râğbet itmiş idi. Fakr ü fenâyâ müte'allik eş'ârı ve tasavvuf ve hakîkate mü-lâyim güftârı vardır. Bu şi'ir anuñdur. Şi'ir:

1 Tezkire-i Latîfî. İstanbul 1314., İkdâm Matbaası., s. 87-88.

2 Kınalızade Hasan Çelebî. Tezkiratü's-şu'arâ., Millet Ktb., Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü No: 602., s. 52.

"Zeyn itmek için cennete insân iledürler,,

diye başlayan Latîfî'nin de zikrettiği ve yukarıya yazdığımız üç beyti almıştır. Yeniden yazmıyoruz.

Beyânî, tezkiresinde şâirimiz hakkında kısaca şu bilgiyi veriyor³: "Ahmed Beg: Dükâkinzâdedür. Bu gazel-i meşhûr anıdır: "Zeyn itmek için,, diye başlayan gazeli zikreder.

Şâ'irimiz hakkında Riyâzî'nin verdiği bilgi de kısadır⁴: "Ahmed-i diger Dükâkin oğullarındandır. Devr-i Süleymanî'de ağır ze'âmete mutasarrıf olup sancak pâyesinde iken ferâğ idüp ihtiyâr-ı gûşe-i 'uzlet itmiş idi. Bu eş'âr dîvânından intihâb olunup sebt olındı. Nazm:

Küy-ı dildâre varır şûfiyi tesbîh ile gör
Benzer iblîse ki ol cennete mâr ile gelür

x x x

Şevk irdüğince çâk iderem şabr hil'atin
Hurşid olursa düğme aña mäh-ı nev ilik

x x x

Bize geldükçe vefâ câmı döner gayra sunar
Dâ'ima 'aksinedür devri bu çarh-ı dünûn

x x x

Uçar cân kuşu bu dâm-ı bedenden
Hemân ol demde kim dükendi dâne

x x x

Tıfıldur dilberümüz şûfi yûri eyleme 'ayb
M'ola öldürse beni şer 'ile yokdur günehi

x x x

Hicrân gicesi derdin şerh idimezem zîrâ
Bir şahş ağır başsa çıkmaz anuñ âvâzı

Kafzâde Fâizî de şu bilgileri verir⁵: "Dükâkin oğlu Ahmed Beg, evâsıt-ı devr-i Süleymanî'de fevt olmaışdur. Dîvânı görilüp bu iki beyit ihtiyâr olındı.

Şevk irdüğince çâk ider bi-şabr hâmesin
Hurşid olursa tûğme eger mäh-ı nev ilik

x x x

Bize geldükçe vefâ câmı döner gayra sunar
Dâ'ima 'aksinedür devri bu çarh-ı dünûn

3 Beyânî. Tezkiretü's-şu'arâ., Ali Emiri, Millet Ktb., No: 757., s. 21.

4 Riyazü's-şu'arâ. Süleymanîye Esat Ef. Ktb., No: 3871., s. 3.

5 Kafzâde Fâizî. Zühdetü'l-eş'âr., Süleymanîye Esat Ef. Ktb., No: 2736., s. 3.

Tarihçi Gelibolulu Ali de, Mehmed Paşa'dan bahsederken iki oğlu olduğundan söz ederek şöyle der: "Ahmed namına olan nâmdâr dünyâ dâr-ı karâr degül idüğini bilüp cidden menâsıb-ı dünyeviyeye iltifât itmeyüp ağır müteferrikalığı hâlinde şüfiyyûn tarîkına sülûk ihtiyâr kıldı. Latîf ebyâtı ve dil-pezîr eş'âr-ı vâridâtı vardır ki tafsîli şu'arâ faslında mezkurdur. Hattâ:

Vâ'iz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odı her kişi bundan iledürler

beyt-i meşhûrî anlara mahsûs eser-i me'sûrdur⁶."

Tuhfe-i Nâ'ilî'de de şu bilgilere rastlıyoruz⁷: "Dükâkinzâde Ahmed Beg Osmanlı Devleti hükümdarlarından ikinci Sultan Bayezid'in kızı Gevher Mülûk Sultân'ın zevci Dükâkinzâde Mehmed Paşa'nın oğludur. Bu sebeple sultânzâdelik ile şöhreti vardır. Vefâtı H. 964 - M. 1556. Babası Mehmed Paşa için Kâmûsu'l-â lâm'ın Yavuz Sultan Selim'in damadı dimesi yanlıştır." deyip Riyâzî'nin seçtiği beyitlerden ve tenkitli metnimizde 157-3 ile Müfred-5. beyitleri örnek olarak almıştır.

Bursalı Mehmed Tahir⁸ Osmanlı Müellifleri isimli eserinde Dükâkinzâde Osman Beg'den bahsederken dip notta şunları anlatmaktadır: "Dükâkinzâde Osman Beg'in birâderi Ahmed Paşa da 'urafâ-yı şu'arâdan bir zâttır ki Amasya'da medfûndur. Eş'arından:

Cân Yûsufını Mısr-ı vücûdında bulursân
Ken'ân iline îsmîni sultan iledürler

x x x

Vâ'iz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Her kişi odın yanmağa bundan iledürler,"

Bursalı Mehmed Tahir, Ahmed Paşa ile şâirimizi karıştırıyor. Amasya'da medfun olan Ahmed Paşa, şâirimizin dedesidir. Yine Ahmed Paşa, Osmanlı Müellifleri yazarının bahsettiği Osman Beg'in de dedesidir.

Şemseddin Sâmî Bey de, Kâmûsu'l-â lâm'da şu bilgileri veriyor⁹: "Dükâkinzâde Ahmed Beg onuncu karn-ı hicrî şu'arâsından olup bu dahi ânîfü'l-beyân Dükâkin Prensleri sülâlesindendir. Ağır ze - 'âmeti var iken, gûşe-i fenâ ve inzivâda ihtiyâr-ı kanâ'at itmişti.

6 Gelibolulu Mustafa Ali. a.g.e., İstanbul Üniv.Ktb., T.Y. No: 5959., vrk. 398.

7 Mehmet Nail İnal. Tuhfe-i Nâilî., İstanbul Üniv.Ktb., C. I., s. 13-14 (c.c. 777), Tebyiz Tarihi 1949, Rik'a (Müellif hattı).

8 Bursalı Mehmed Tahir. Osmanlı Müellifleri., İstanbul 1333 - 1342 H., C. I., s. 306.

9 Şemseddin Sâmî. a.g.e., İstanbul 1306-1316., C. III., s. 2181.

Fakr u fenâ ve tasavvufa müte'allik güzel eş'ârı vardır. Şu bir iki beyit ol cümledendir:

Zeyn itmek için cennete insân iledürler
Kullığa anuñ hûri vü gılman iledürler

x x x

Cân Yûsufını Mısır-ı vücûdunda bulursañ
Ken'ân iline ismüni Sultân iledürler

x x x

Vâ'iz bizi korkutma Cehennemde od olmaz
Her kişi odın yanmaga bundan iledürler,,

Şâ'irimiz hakkında kaynakların kaydettikleri mâlûmât bundan ibarettir. Bunların da en belirgin özelliği birbirinden aktarma oluşudur. Değişik ve tatmin edici bilgi veren yeni kaynaklara ihtiyaç duyulduğu açıktır. Ne yazık ki eldeki kaynaklar bunlardır. Bu kaynaklarda dikkatimizi çeken birinci nokta, tezkirelerin dîvanından aldığı örneklerde farkların çok oluşudur. Bu örneklerin bir kısmı, bizim karşılaştırmasını yaptığımız divânların dışında, başka dîvânlardan alınmıştır. Bu da şâ'irimizin çok okunduğunu, dîvânının istinsahının çok yapıldığını göstermektedir. Zaten müellif nüshası da mevcûd değildir. Müellif nüshası şöyle dursun, müellif'in çağına yakın zamanda istinsahı yapılmış bir nüshaya da sahip değiliz. Yazma dîvânlar kataloğunda: iki üniversite, iki Süleymaniye, bir de Ali Emîrî Kütübhanelerinde olmak üzere beş nüsha kayıtlıdır. Biz bunların sayısını on ikiye çıkarttık. İkisi hâriç diğerlerini bizzât gördük. Tenkitli metni yaparken esas aldığımız nüsha Üniversite Ktb. 2830/1 numarada kayıtlı olanıdır. Bizi bu seçime iten onun istinsahının H. 1285 - M. 1868-69 gibi yakın zamanlara ait olmasına rağmen mündericatinin en zengin oluşunun yanı sıra sayfa kenarlarında tashihlerin ve bilinen diğer nüshalarla arasındaki farkların müstansih tarafından gösterilmiş olmasıdır.

Kaynaklarda şâ'irimiz hakkında verilen bilgilerin odak noktası: "Ağır ze'âmet sahibi, ağır müteferrikalığı halinde, sancak pâyesinde bende-i şâhî, hayli şevket ü riyâseti var iken, devr-i Süleymanî, evâsıt-ı Süleymanî, tavr-ı dârât ve 'örf ü izâfât, künc-i ferâgat, inzivâ ve 'uzlet, fakr ü fenâ ve tasavvuf ile ebyât, dilpezir eş'âr-ı vâridât ile 'urafâ-y' şu'aradan,, v.b. terkiplerinde toplandığı görülmektedir. Bunlar da madde ihtişamından mânâ ihtişamına, bir zirveden bir başka zirveye geçişi ifâde etmektedir. "Tavr-ı dârât ve 'örf ü izâfâtтан, kendini silen ve her şeyini eriten şahsiyet değişimine girme. Öyle ki dîvânında mahlas beyitlerindekiyle dînî, efsânevî ve menkıbevî isimlerin dışında devri ile ilgili ipucu verebilecek herhangi bir bilgi de yoktur. Oraya başka isim ve cisim sokmayan bir adam. "Bende-i şâhî,,likten "bende-i yârî ve Bârî,,liğe geçme. Durum bu olunca emsallerinde olduğu gibi yüzyılların geçmesi ile şahsiyeti etrafında karışık durumlar ve belirsizlikler ortaya çıkacaktır.

Ahmed-i Sarbân ile karıştırılması

Dükakinzâde Ahmed Beg'i Ahmed-i Sarbân ile karıştıran çeşitli araştırmacı ve yazarlar vardır. Bu durum, ikisinin de isim ve mahlasları ile ölüm tarihlerinin birbirine yakın oluşundan kaynaklanmaktadır. Ayrıca her iki şâ'ir de dervişlik ve 'uzlete mâil bir hayat anlayışına sahiptir. Bir de, aynı devir ve aynı coğrafyada yaşamışlardır. Abdülbâkî Gölpınarlı¹⁰ Melâmîlik ve Melâmîler adlı eserinde Ahmed-i Sarbân'dan bahsederken yalnız Üsküdar Selimağa Kütüphanesi'nde onun adına kayıtlı (gerçekte onun değil, Dükakinzâde Ahmed'indir) olan dîvânı gördüğü için, Dükakinzâde'nin adını bile anmaz ve yanlışlığa sebep olur. Onu da başkaları takib eder. Sonra Üniversite kütüphanesindeki iki nüshayı görünce eserin sonuna uzunca ilâvede bulunarak Sarbân Ahmed ile Dükakinzâde Ahmed'in aynı şahıs oldukları gibi ikinci bir yanlış a yer verir. Sâdettin Nüzhet'in de belirttiği, Bay Sabri'nin tertip ettiği yazma divanlar fişinde bir takım bilgilere rastlıyoruz. Bu bilgiler şudur¹¹: "Dârülfünûn kütüphanesinde biri Dîvân-ı Ahmed Sarbân Hazretleri ve Fatih'deki Millet Kütüphanesi'nde Dîvân-ı Ahmedî Dükakinzâde ve Üsküdar'daki Selimağa Kütüphanesi'nde Dîvân-ı Ahmed Sarbân isimleriyle mukayyed dört nüsha görülmüştür. Bunların mündericâtı tertîb tahrirce az çok farklı olarak yekdiğerinin aynı oldukları halde tezâkir-i şu'arâdan bazısı meselâ Ahmed Sârbân'ın terceme-i hâli sırasında naklettiği bir şiiri diğer tezkire, Dükakinzâde Ahmed Bey'in terceme-i hâli sırasında dercettiklerinden elimizdeki nüshanın Sarbân Ahmed'in mi veya Dükakinzâde Ahmed'in mi, veyahut bu iki Ahmed'in şahs-ı vâhid mi olduğu ka'ıyyen tesbit edilememekle beraber 96. varakda Dükakinzâdeler nâmlarına mühürler hakkolunmak üzere altı beyit münderic bulunduğundan işbu nüsha Dükakinzâde Ahmed Bey namına kaydedilmiştir." denmektedir.

Araştırmamızda yukarıda belirtilen tezkire ve kaynakların verdiği şiirler; karşılaştırmada ele aldığımız yedi nüshada da geçen şiirlerdir. Ayrıca Ankara D.T.C.F. Râif Yelkenci Kitapları 149 numarada kayıtlı dîvân ile eksik olmasına rağmen aynı Fakültenin kütüphanesinde 1241 numarada kayıtlı nüshada da bu şiirler, bilhas-sa "zeyn itmek için" diye başlayanla "her kim bize ta'n eyler ise"

10 Abdülbâkî Gölpınarlı. Melâmîlik ve Melâmîler., İstanbul 1931., s. 345.

Hüseyin Gürtunca. Dükakinzâde Ahmed Bey Dîvânı'nın Mukayeseli Neşri., Türkiyât Enst. Tez No: 160, s. 3, 1945

11 Bay Sabri. Yazma Dîvanlar Fişi., İstanbul Üniv.Ktb.

Sadettin Nüzhet Ergun. Türk Şâ irleri., İstanbul 1936., C. I., s. 278.

diye başlayan ve tenkitli metnimizde 70. ve 214. gazel olarak kaydettiğimiz gazeller mevcuttur. Bu nüshaların mündericat olarak zengin olanlarında yani A, B ve D nüshaları ile D.T.C.F. Râif Yelkenci Ktb. 149 no'lu nüshada mühür beyitleri vardır. Bu mühür beyitleri A'da altı, B'de dört, D'de altı ve 149'da da dört adettir. Bu divânlar Dükakinzâde Ahmed Beg'e aittir. Ayrıca ihtilafa konu olan F ve G, yani Üsküdar Selimağa Ktb. 74 ve 82 numaralı nüshalar, içinde Kaygusuz'un şiirlerini de bulundurlar.

Şu halde Sabri Bey'in dikkati yerindedir ve bu divanların kime ait olduğu bilinmesi gerekir. Biz çalışmamızla bunların Dükakinzâde Ahmed Bey'e ait olduğunu tesbit etmiş bulunuyoruz.

Zaten Abdülbâkî Gölpınarlı da, daha sonra yayınladığı "Yunus Emre," adlı eserinde sebep göstermeden "Dükakinzâde'nin Ahmed Sarbân olduğu hakkında 'Melâmîlik ve Melâmîler' ve Kaygusuz'da ve Atsız Mecmuadaki makalemizde verdiğimiz mâlûmât yanlıştır." diyerek bu görüşünden vazgeçmektedir¹².

Sâdettin Nüzhet Ergun'un Türk Şâirleri'nde¹³ söylediklerine katılıyoruz: "Görülüyor ki Bay Sabri, kat'î olarak bir şey söylemiyor. Buna mukabil Bay Bâkî (Gölpınarlı) bu hususu bir kanâat halinde ileri sürmüştür. Halbuki son neşrettiği Yunus Emre (s. 298) adlı eserinde evvelki mülâhazalarının yanlışığını ileri sürüyor, diyerek bizim yukarıdaki kanâatimizi teyid ediyor. Ayrıca; "...şurası dikkate değer ki XVI. asırda yazılan mecmualarda Dükakinzâde Ahmed Bey'e aid olan şiirlerin hiç birini Sarbân Ahmed namına mukayyed görmedim. Meselâ 961-972 (M. 1553-1564) yılları arasında yazılmış çok kıymetli bir mecmuada, "Küntü kenzün gencine mâlik olan sultân dede, manzumesi, "Dükâkinzâde mîr Ahmed," serlevhası ile kayıtlıdır (Mlt. Alm. Ktb. Mz. No: 759). Gene Bay Osman Ergin'e ait 965-1557 de yazılmış mühim bir mecmuada;

‘Ârif ol mürşide ir zâtıñı ‘irfân idegör

müseddesi "Dükâkinzâde Ahmed Beg," başlığı ile kaydedilmiştir. Pervâne Bey Mecmuası'nda da "Dükâkinzâde Ahmed Beg," namına dîvanda mevcut olan bir gazel görülmektedir:

Çün tarîk-ı ‘ışk-ı cânândur sırata'l-müstekîm

Birçok mecmualarda da "Dükâkinzâde Ahmed" veya sadece "Ahmed" başlığıyla dîvanda mevcut olan şiirlere tesadüf ediliyor.¹³ demektedir.

Buna ilâve olarak Sâdettin Nüzhet Ergun'un Türk Şâirleri'nden naklettiğimiz mecmualardaki şiirlerin de hiç birinde Sârbân Ahmed'e ait bir kayıt bulunmadığı, aksine Dükakinzâde Ahmed isimlerinin geçtiğini açıkça söyleyebiliriz. Kısaca, bu mecmualardaki şiirler Dükâkinzâde Ahmed Bey'e aittir.

12 Abdülbâkî Gölpınarlı. Yunus Emre., İstanbul 1936., s. 298.

13 Sâdettin Nüzhet Ergun. Türk Şâirleri., İstanbul 1936., C. I., s. 278-279.

Öyleyse bu karışıklık nereden kaynaklanıyor? Bir kere Ahmed Sarbân'ın mezarı Hayrabolu'dadır. Gittik gördük. Bir caddeye de adı verilmiştir. "Mezârının başında bulunan şiirde "Şütürbân" kelimesi ölüm tarihinden bir yıl daha fazla olan 953 yılını göstermektedir:

Ziyâret eyleyince rihlet-i sâlin hisâb ettim
Şütürbân oldu ol zâtın zihî târihi ra'nası¹⁴,"

İşte bu "Ahmed Sarbân namına kaydedilen şiirler ise, yalnız Sarı Abdullah, Lâlîzâde Abdülbâkî, Müstakimzâde gibi melâmîlerin eserlerinde görülmektedir. Bunlar da XVII. ve XVIII. asırlara aittir. Bunların Vizeli Alâaddin'in "Kaygusuz" mahlası ile yazdığı şiirleri yanlışlıkla, Ahmed Sârbân, Dükakinzâde Ahmed Bey'in yazdıklarını da yanlış olarak Ahmed Sârbân adına isnat etmiş olmaları ihtimal dahilindedir¹⁵."

Sâdettin Nüzhet'in bu düşüncelerine katılmamak mümkün değil. Hayrabolu'daki Ahmed Sârbân'ın türbesine iki defa gittim. Yeni zamanlarda onarılmış türbesindeki şiirlerin tamamı Süleymaniye ve Üsküdar Selimağa Ktb. 74 ve 82 no:lu dîvân nüshalarında kayıtlıdır. Bunların üç tanesi Kaygusuz mahlaslı şiirlerin arasında 3., 4. ve 21. sırada olanlardır. Biri de aynı dîvân nüshalarının Dükakinzâde Ahmed'in şiirlerinin bulunduğu şiirlerin arasındadır (F, 40b). Dükakinzâde'nin tenkitli metnini hazırlamakta esas aldığımız nüshalardan A, C, D ile D.T.C.F. Ktb. 1241 no:lu nüshada da vardır. Ayrıca çok dikkat çekici bir nokta daha var. O da bu şiirin yâni türbedeki şiirlerden Dükakinzâde adına olan şiirin, belirttiğimiz dîvân nüshalarındaki beyit adedinin farklı oluşudur. A, C, D nüshaları ile D.T.C.F. Ktb. 1241 no:lu nüshada 16'şar beyit, F ve G'de yani 74 ve 82 no:lu nüshalarda ise 7'şer beyit vardır. Türbede de yedi beyittir. Bizim hazırladığımız tenkitli metnin 250 numarasında kayıtlı olan bu şiirin, dip notlarında belirttiğimiz farklarından da 74 ve 82 no:lu nüshalardan alındığı açıkça anlaşılmaktadır. "Bir türbede her yerden şiir bulunabilir." denilirse biz de bunu normal karşılarız. Ancak burada bir karışıklık ve ihtilâf mevzuubahisidir. Bu karışıklık ve ihtilâfın da aynı menşea, mecrâ ve nüshalardan kaynaklandığı görülmektedir. Bu özellikler bizi, bu kanaate götürmektedir. Ayrıca Kaygusuz mahlaslı olan şiirler Gölpınarlı'nın "Kaygusuz Vizeli Alâaddin" adı ile hazırladığı kitabında 13, 40 ve 41 numaralarda kayıtlıdır¹⁶.

14 Hüseyin Gürtunca. Dükakinzâde Ahmed Bey Dîvânı'nın Mukayeseli Neşri., Türkiyât Eht., 1945., Tez no: 160, s. 3.

15 Sâdettin Nüzhet Ergun. Türk Şâirleri., İstanbul 1936., C. I., s. 279.

16 Abdülbâkî Gölpınarlı. Kaygusuz Vizeli Alâaddin., Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932., s. 48-62.

Dîvanların üzerine Sârbân Ahmed kaydının yazılmasına gelince. Bu konuda da karışıklığın yukarıda ifâde etmeye çalıştığımız mecrâ, menşe ve eşhastan kaynaklanmış olabileceği ihtimâli kuvvet kazanmaya devam ediyor. Şöyle ki bu kayıtlar muahhar devirlerde ve çoğunlukla dîvânların serlevha dışındaki yerlerinde görülmektedir. Bunların da bir kıymeti olamaz. Çünkü aynı mündericâtı taşıyan nüshaların üzerinde Sârbân Ahmed kayıtlarının bulunmadığı nüshalar çoğunluktadır. Süleymaniye Ktb. 1730, 167, Ali Emîrî Ktb. Manzûm eserler 15, Ankara D.T.C.F. Râif Yelkenci Ktb. 149 ve aynı Fakülte Ktb. 1241 no:lu nüshalar ile Üniversite kütüphanesindeki İbnülemin Mahmut Kemal İnal Ktb. 3472 no:da kayıtlı nüshada da Ahmed Sârbân kaydına rastlanmamaktadır. Sâdettin Nüzhet Ergun da, o zamanlar hususî kütüphanesinde olan İbnülemin Mahmut Kemâl İnal nüshasında bu kaydın bulunmadığını belirtirken zikrettiği -ancak ulaşamadığım- Bay Fahri'nin hususî ktb. nde bulunan nüshada da Ahmed Sârbân namına bir kayıt bulunmadığını ifade etmektedir¹⁷.

Bunlardan sadece A nüshasının serlevhasında "Dükakinzâde" kelimesi eklenerek Sârbân adı geçmektedir. Bu da müstensihin gafletinden ileri gelmiştir.

Dükakinzâde'nin Eyüp'te bir mezar taşının bulunduğunu İsmail Hakkı Uzunçarşılı bildiriyor¹⁸.

Dükakinzâde Ahmed Bey'in Dedesi Ahmed Paşa İle Karıştırılması

Bu konudaki karışıklık da Bursalı Mehmed Tahir'den kaynaklanmaktadır. Osmanlı Müellifleri yazarı şâirimizi dedesi Ahmed Paşa ile karıştırmaktadır. Bu yanlıştır¹⁹. Bu konuda Sâdettin Nüzhet Bey: "Halbuki Dükakinzâde Ahmed Bey namına dîvanda kayıtlı olan bazı manzumeleri birçok mecmualarda Dükakinzâde Ahmed Paşa namına mukayyed görüyoruz."²⁰ demektedir ve eldeki örnekleri sıralamaktadır. Biz bu örneklerin hepsinin Dükakinzâde Ahmed Bey adına kayıtlı dîvanlarda bulunduğunu gördük ve ortaya koyduğumuz çalışmamızda bunlara yer verdik. Bizce şâirimizin dedesi ile karıştırılması her ikisinin de adının Ahmed oluşundan ileri gelmiştir.

17 Sâdettin Nüzhet Ergun. Türk Şâirleri., İstanbul 1936., C. I., s. 279.

18 İsmail Hakkı Uzunçarşılı. Kitâbeler, Eyüp Rehberi., İstanbul 1927.

19 Abdülbâkî Gölpınarlı. Melâmîlik ve Melâmîler., İstanbul 1931., s. 342.

20 Sâdettin Nüzhet Ergun. a.g.e., İstanbul 1936., C. I., s. 279.

Kaynaklarda Yavuz'un yeğeni olarak belirtilen Ahmed Bey'in ölüm tarihi de kesin olarak belli değildir. Doğruya en yakın tarihi Kafzâde Fâizî verir gibidir. O, Zübdetü'l-eş'âr adlı tezkiresinde, şâirin bilhassa "evâsıt-ı Süleymânî'de fevt olduğunu, bildirmektedir²¹. Sicill-i Osmani'de, 964 H. (M. 1556-57)'de öldüğünü²² haber vermektedir. Gölpınarlı: "Sicill-i Osmani'nin baba ile oğlu, yani Mehmed Paşa ile oğlu Ahmed Bey'i aynı tarihte öldürmesi yanlışır diyor: "Aynı tarihte ölmenin imkânsız olduğu söylenemezse de uzak bir ihtimaldir. Hele "Zübdetü'l-eş'âr'ın evâsıt-ı Süleymânî'de öldüğünü bildirmesinden sonra, vefâtının 964'de kabûlü daha da zorlaşıyor. Çünkü bu tarih 926 H. (1520 M.) de cülûs ve 972 H. (M. 1566) de vefât eden Süleymân'ın saltanat döneminin "evâsıt"ı değil "evâhir"idir. Zübde'nin verdiği malûmâta göre 950-955 H. (1543-1548 M.) yıllarında ölmüş olması ihtimal dahilindedir.²³ diyor ki akla en uygun olanı da budur. Kaynakların çoğunda oğlu olup olmadığı, kiminle evlendiği, dîvânından başka eserlerinin bulunup bulunmadığı hususunda bilgi verilmemektedir. Sadece Ali Emirî, 15 no:lu dîvânın başında Mehmed adında oğlu olduğu, onun da Fasîh Ahmed adında bir oğlunun bulunduğu yazılıdır.

Ahmed Bey'in Edebî Şahsiyeti ve Şâirliği

Tezkire ve kaynaklarda onun bu yönünü değerlendiren bilgilere rastlamıyoruz. Sadece "lâtif ebyâtı ve dil-pezîr eş'ârı vardır." ile "fakr ü fenâya müte'allik eş'ârı ve tarîk-ı hakîkate münâsib ve mülâyim güftârı vardır." şeklindeki ifâdelerle onun şiir ve sanatının özelliği, çizgisi belirtilmektedir. Şiirlerinden başka eseri var mıdır şimdilik bilmiyoruz ama şiirleri gerçekten lâtîf ve gönül okşayıcıdır. Tasavvufî anlayışı en rahat, akıcı bir şekilde ifâde etmektedir.

Nazım tekniği kuvvetlidir. Devrinin güçlü şâirleri arasında rahatlıkla girebilecek durumdadır. Mevlânâ'nın manzûmelerine Türkçe nazireler yazan şâirin, dîvânında kâh Nedîm'i andırır söyleyiş güzellikleri, kâh Ziya Paşavari atasözü özellikleri taşıyan noktaları,

21 Kafzâde Fâizî. Zübdetü'l-eş'âr., Esat Ef. Süleymaniye Ktb. No: 2726, 3a.

22 Mehmed Süreyyâ Bey. Sicill-i Osmani., İstanbul 1308-1311 H., C. I., s. 199.

23 Abdülbâkî Gölpınarlı. Melâmîlik ve Melâmiler., İstanbul 1931., s. 345.

kâh Namık Kemal tarzı hamîyyet ve vatanperverâne bir üslûbu görmenin yanı sıra Yunus ve diğer tekke şâirleri gibi hece ile şiir yazma ve mânâ incelikleriyle yüklü şâthiyeler, aslı Dîvanü Lugatî't-Türk'te görülen ve Erzurumlu Emrah'ta en çarpıcı örneğini gördüğümüz "didüm-didi," şeklindeki diyaloga dayanan halk şiiri incelik ve tekniğini görebilmekteyiz. Hülâsa şâirimiz bazan coşarak, taşarak; bazan da yanarak, parlayarak her türlü üslûb ve edâ içinde duygu ve düşüncelerini dile getirmektedir.

Dili gayet sadedir. Şiirlerinde Türkçenin bütün inceliklerini görmek mümkündür. Millî zevkimiz ve kültürümüz bu mısralar içinde yerini almıştır. Tam bir mutasavvîf şairdir. Şiirinde zaman zaman vezin hatalarına rastlandığı gibi, bazan anlaşılmakta güçlük çekilen beyitlere de yer verir. Şiirinde görülen vezin hataları daha çok müstensihnden kaynaklanmaktadır.

Dîvanın birçok yerinde siyasî, sosyal olaylara isim ve yer belirtmeden gazel ve diğer şiirlerinde yer vermiştir. Bilhassa gazeliyattan sonra yazdığı mesnevîlerde bunu açıkça görebiliriz. Burada şâirimiz yerine göre bir pedagok, yerine göre bir nasihatçıdır. Az yemeyi, az uyumayı ve az konuşmayı telkin etmektedir. Gidişatın iyi olmadığını, insanların doğruluktan uzaklaştıklarını, dedikodu ve kıskançlığın arttığını dile getirmektedir. Ama şâirimiz kimseye kızmaz, kötü söz söylemez. Kendisinin aleyhinde bulunana, ayıbını başkasına diyene "Allahım onun ağzını şeker ve tatlı ile doldur, mahşerde her türlü karışıklık ve durumdan korusun, bu dünyada da korku ve tehlikelerden muhafaza et," diye dua etmektedir. Böylece şâirimizin, ihtiraslarının üzerine çıkıp mûnis, sevecen bir ruh olgunluğuna eriştiğini görmekteyiz. Bu duygularını tezkirelere de geçen 214 numarada kayıtlı manzumesinde, çok açık bir şekilde ifade etmektedir.

Gazeliyattan sonra gelen Mesnevî 1'deki 33., 34. ve 36. beyitlerde, tezkirelerde belirtilen mâlını, nâmını, şânını hülâsa her şeyini terkettiğini, vâkî sataşmalara cevap olarak şöyle söylemektedir:

Nice gün yalnızca olsa yâhûd aç
Kimseye göstermez anlar ihtiyâç

Aç ölürse kimseye açam dimez
Hak'dan artuk kimseden rızık istemez
.....

Kendü mâlin terk iden iy Bû-Leheb
Kimseden mâl ü menâl itmez taleb

Bu anlatılanları şu bir kaç örnekte bile görebiliriz: 86 no-
da kayıtlı şu gazelini birinci örnek olarak alıyorum.

- 1 Mahrem-i esrār-ı 'ışk olan kişi dîvânedür
'Akl ü dāniş nice varsun anda kim bigānedür
- 2 Her perînûn şûretin sînemde taşvîr eyledüm
Dir gören dil hānesini şimdi bu puthānedür
- 3 Ben gulāmum cān ile ol rind-i şāhid-bāza kim
Dāğ-ı 'ışkı sînede pinhān ider merdānedür
- 4 Zāhidā meydān-ı 'ışk içinde bî-pervā olan
Āteş-i şem'-i ruh-ı cānāna ol pervānedür
- 5 Sergüzeştüm güş iden Ferhād ü Mecnûn kıssasın
Dinlemez Ahmed bilür anlar kuru efsānedür

Bütün dîvān nüshalarında olan bu gazeldeki gibi onun tefâhur
ettiği daha bir yığın beyit vardır.

Fahir İz hocamızın Eski Türk Edebiyatında Nazım, C. 1, s.
280 isimli eserinden alınan ve Büyük Türk Klasikleri C. 3, s. 396
da da bulunan ve tenkitli metnimizde 89 no:da kayıtlı şu şiirini de
ikinci örnek olarak alıyorum.

- 1 Her kimûn bāğ-ı cihānda bir gül-i ra'nāsı var
Bülbül-i şûridedür başında gül sevdāsı var
- 2 Taht-gāh-ı kişver-i 'ışka çıkup sultān olan
Her zamān yār-ıladur 'ālemde istignāsı var
- 3 Nev 'arûs-ı dehre aldanmañ ki pîrî zāldür
Kim şafakdan her şehir başında al vālāsı var
- 4 Tās-bāz-ı çarh gör kim āl idüp her şeb kapar
Çın şehir zāhir ider düşünde kızmış tāsı var
- 5 Ahmed'ün mahbûb u meydür her zamān eglencesi
Zāhidün gel gör başında rûz ü şeb gavgāsı var

72 no'da kayıtlı şu gazeli ile örneklere son vermek istiyo-
rum:

- 1 Görmeyen cān Yusuf'ın Ken'ān'ı bilmez kandadır
Öz vücūdı Mısırına sultānı bilmez kandadır
- 2 Cehd idüp tavr-ı beşerden çıkmayan zāhid bugün
Kaldı nisyān içre vü insānı bilmez kandadır
- 3 Cism ü cānıñ sırrını fehm itmeyen āvāreler
Gerçi 'āşıkdur velî cānānı bilmez kandadır

- 4 İçmeyen vuslat şarabın yâr elinden her zamân
Beñzer ol mâhiye kim 'ummânı bilmez kâdâdur
- 5 Sırr-ı cânı bilmeyüp seyr eyleyen ser-geşteler
Devr ider devrân ile devrânı bilmez kâdâdur
- 6 Genc-i 'ışka gönlünün mülkini vîrân itmeyen
Kaldı, ma'mûr olmadı vîrânı bilmez kâdâdur
- 7 Mübtelâ-yı 'ışk olup cânânesini bilmeyen
Derd ile dermândadır dermânı bilmez kâdâdur
- 8 Cân kulağıyla işit Ahmed Muhammed nutkıdur
Kendü nefsin bilmeyen Rahmân'ı bilmez kâdâdur

Yukarıya aldığımız bu gazel, Dükakinzâde'nin olmasına rağmen Büyük Türk Klâsikleri C. IV, sayfa 312'de Sârbân Ahmed adına 4 nolu örnek olarak kaydedilmiştir²⁴.

Ahmed Bey'in Tefâhuru

Ahmed Bey'in şiiri 'Umman Denizi'nden çıkan dizilmiş inci dizisidir (G.42-4):

Ahmed'ün eş'ârını gûş eyleyüp dilber didi
Dürr-i gevherdür musaffâ bahr-i 'Ummân'dan çıkar

Şâir öyle bir aşık ki aşk mektubunu göz yaşı ile yazsa âhının yakıcılığından kâğıd yanar, kalem ona ağlar (G.3-2):

İstiyâkum nâmesin yaşumla tahrîr eylesen
Sûz-ı âhumdan yanar kâğıd kalem ağlar bâña

Aynı konuda diğer beyitlerde de şöyle der:
(G.14-4):

Nâme yazmak diledüm kâğıd tutuşdı şevkten
Kaldı hayrân parmağım ağzında unuttı devât

(G.67-4):

Şerha sığmaz söylesen derd-i derûnumdan haber
'Âşıkun kim her sözi biñ defter-i tomâr ider

(G.221-4):

Sergüzeştüm tapsa iy Leylî sacûndan şanem
Okımazdı hiç bir kes Mecnûn efsânesin

24 Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri, İstanbul 1968., C. IV, s. 312.

(G.110-6):

Arızuñla kâmetün şerhinde hayrân olmışuz
Gerçi ra'nâ-ter gazeller söylemekde mâhirüz

(G.184-4,5):

Kanda bir divāneyi yād itseler evvel benüm
Sergüzeştüm zıkr olur dillerde mezkûr olmuşam

Ahmed'em 'âlemde cānā baña bu hürmet yeter
Defter-i 'uşşâkda dîvāna mestûr olmuşam

(G.253-5):

Tâo-ı şâhiden geçerdî 'âlemün sultânları
Görseler mülk-i fenâda Ahmed'ün ikbâlini

(G.87-5):

Ahmed'ün şîrin kelâmın gûş idüp didi hîred
Nûtk-ı Hakk'dur fi'l-meşel kim 'arş-ı a'lâdan gelür

Ahmed Bey ve Aşk, Aşık

Canan yolunda can vermeyene aşık denemez (G.121-5):

Şu kim cān virmedi cānān yolunda
Degüldür 'aşık ol nâmerd olurmuş

(G.150-3,4):

Dürr gibi derd-i 'ışk ile bagrı delinmeyen
Ol rişte-i mahabbete olmadı münselik

Şevk irdüğince çāk iderem şabr hil'atin
Hurşid olursa tügme añā mäh-ı nev ilik

(G.261-4):

Mihnet-i Ya'kûb derdümden benüm bir şemmedür
Kışsa-i Yûsuf olupdur hüsnünün efsānesi

(Müf. 4):

'Aşıkun öldükde cebr ile yumarlarsa gözin
Gûşe-i çeşmiyle seyrân ide dildâr yüzini

Ahmed Bey ve Hayat, Dünya, Ölüm

(Kasâid-13-III. Bend):

Mest eyleyeli rûhumuzı bâde-i vahdet
Bir çöpçe degül 'aynumuza bu iki 'âlem

(G.197-6):

Cihān bir cîfedür yir kelb ü kerkes
Yiyüp tu'ma idinmez anı şâhın

(G.232-5):

Uçar cānun kuşı ten tuzagından
Hemān ol demde kim dükendi dāne

(G.53-5):

‘Arif-i Hakk oldu ister ten hicâbından halâs
Lezzet-i vuslat duyan elbette furkattan kaçar

Ahmed Bey'in Şeyhi ve Tasavvuf

(G.158-2,10): Bu manzumenin tamamı büyük ihtimalle şeyhi ile ilgilidir. İki beyti alıyoruz.

Kirpüğüm çârü çeküp oldu gülefsân bu yaşım
Rûz u şeb hıdmet ider şeyhum olalı Dedecik
....

Esed'ü-llah ‘Alî hakkı bugün şâhum inân
Yoluña terk iderem mülk ile mâli Dedecik

Ağır zeâmeti, tavr u dârât ve izâfâtı terk edip bağlandığı ve aynı Dükakin sülâlesinden Taşlıcalı Yahya Bey'in de intisâb ettiği(25) ‘Uryânî Mehmed Dede şairimizin de şeyhi olsa gerektir.

(G.239-9): Dîvânının en meşhur manzumelerinden olan ve "Küntü ken-zün" diye başlayan bu manzumenin tamamında da Oğlan Şeyh İsmail Mâşukî'den bahsetmektedir. Oğlan Şeyh İsmail Ma‘şukî'nin babası Ak-saraylı Pîr ‘Alî İbn-i Bahâeddin'dir(26).

Pîr olup şekl-i beşerde ‘arif-i Rabbânî'dür
Ana rahmından velâyet gösteren Oğlan dede

(G.195): 195. gazelde de Hasan Balum geçmektedir. Burada da üçüncü beyit dikkat çekmektedir.

‘Âleme sultân olsun dirsen bu ben dervîşünî
İtlerin çulından it şâlum Hasan Balum benüm

Hasan Balum'dan Gölpınarlı: "Ahmed-i Sârbân'ın halifelerinden" diye bahsediyor(26). Bu gazelden şairimizin çok sevdiği biri olduğu anlaşılıyor.

(G.45-4,5):

Kimsenün reşk itmezem tāk u serây ü kaşrına
Baña birkaç günlige bu kûbbe-i minâ yeter

Atlas-ı zer-baftına dünya-yı dünün bakmazam
Terk-i tecridem vücudum ‘âriyet dîbâ yeter

25 Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu. Yahya Bey ve Dîvanından Örnekler., İstanbul 1983., s. 16.

26 Abdülbâki Gölpınarlı. Kaygusuz Vizeli Alâaddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri, A., İstanbul 1932., s. 19-21.

Ahmed Bey ve Namık Kemal'i Andıran Şiirleri

(G.130-V-1,2) Mertçe ve çıkar gözetmeden yaşadığını belirtmektedirler:

İtmesün da'vâ-yı merd 'âlemde olan zen-perest
Âşinâ-yı ruh olan olmaz cihanda ten-perest

Hak-perestem itmezem dünyâda gayra ben perest
Söylemezem Hak bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

Ahmed Bey ve Ziya Paşa'yı Andıran Şiirleri

Bazı beyitleri de Ziya Paşa'nın Terkîb ve Tercî-i bendinde geçen şiirlerin havasındadır.

(G.250-5), 25. gazelin tamâmı bu havadadır:

Sen hüsni-i dilârâdan göz yumsa n'ola zâhid
Huffâş gözi görmez hursîd-i dirahşânî

.....

Hayret aldı beni bu ad-ıla bu şân nedür
'İzzet ü devlet olan bende vü sultân nedür

.....

Evvel ü âhîr olan zâhir ü bâtın dahî hem
Rûz ü şeb mihr ile meh gerdiş-i gerdân nedür

Bu durumda Ahmed Bey'in Nedim, Namık Kemal ve Ziya Paşa'dan önce edebiyatımızda bazı hususları bulan ve söyleyen bir şâir olduğunu görürüz.

Ahmed Bey'in "Su" Redifli Gazeli

Bildiğimiz kadarıyla "su" redifli en meşhur şiir Fuzulî'nin na tıdır. Osmanlı coğrafyasında yaşayan 16. yüzyıl şâirlerinden Hayali Bey, Taşlıcalı Yahya Bey ve Hayretî gibi şâirler de aynı redifle gazeller söylemişlerdir²⁷. Hayretî Dîvanı'nın 387 ve 389 numaralarında da aynı iki su redifli gazele rastlıyoruz²⁸. (Ahmed Bey'in 21 no: da kayıtlı muhammesin V. bendinin 4. mısra'ında şâir Hayretî'nin de ismi geçmektedir. En azından birbirlerinin şiirlerini görmüş olabilirler.)

27 Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu., Yahya Bey ve Dîvanı'ndan Örnekler., İstanbul 1983., s. 9.

28 Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu., Tanyeri M.Ali., Hayretî Dîvanı Tenkitli Basım., İstanbul 1981., s. 374-375.

Ahmed Bey'in Hece İle Şiir Yazması

Hece vezni ile az da olsa şiir yazması bir de didüm - didi şeklindeki halk söyleyişine yer vermesi şâirimizin Halk Edebiyatı tarafının da olduğunu göstermektedir. Aynı anlayış Nedim ve Şeyh Galip'te de vardır.

K. 5 no:lu şiirle G. 116 no:lu şiir hece ölçüsü ile yazılmıştır. Biz G. 116 no:lu şiiri örnek olarak alıyoruz. Bu şiir 8+8 = 16'lı hece ölçüsü ile yazılmıştır. Buraya 4+4=8'li şekliyle alıyoruz.

Muhabbet cāmın içerüz
Fenālaruz fenālaruz
Mest olup serden geçerüz
Fenālaruz fenālaruz

x x x

Biz güllerüz ağlamazuz
Akarsak da çağlamazuz
Gayra gönül bağlamazuz
Fenālaruz fenālaruz

Didüm-didi şeklindeki halk söyleyişine de çok yer vermiştir.
(G.119-5,6,7):

‘İzār-ı hattını sordum didi kim hatt degüldür bu
Buhūr-ı bezm-i hüsn itdüm ki vire bûy-ı cān āteş
Didüm gam gitti vaşlunla niçün eksik degül āhım
Didi göçdügi menzilde komaz kim kārban āteş

Didüm çün gönlüm alursın bahā vir bûy-ı zülfünden
Didi bu rā'yı ko Ahmed kim olur rāyegān āteş

G.132-4,5, 161-1, 166-3,4 ve Mesnevî 1,2 de de aynı özellikler görülmektedir.

Ahmed Bey ve Nedîm'i Andıran Şiirleri

Ahmed Bey'in kendisinden sonra yaşayan Nedim'i çağrıştıran şiirleri de vardır. Bu özelliğini en güzel yansıtan 181. gazeldir. Buraya (G.206-2)'deki beyit ve (G.80-3) beytini alıyorum:

Küfr-i zülfündür ser-â-ser ehl-i küfrün rehberi
‘Arızun din ehlinün hem din ü hem imānidur

.....

Diledüm gülden kabâyı dikmege cānânuma
Dimedüm havf itdüm ol nāzûk-beden incinmesün

Ahmed Bey'in de

Tāze gül-ruhsārına terden döker dildār su
Āteş-i Mūsā'dan eyler her zaman izhār su

matlâ ile başlayan ve

Dehr-i dūndan Ahmed'ā kime şikāyet eyleyem
Yidüğüm gāmdur elinden içdüğüm hūn-bār su

beyti ile biten su redifli bir gazeli bulunmaktadır.

Ahmed Bey ve Şathiyyeleri

"Lugatte "Bâzı meczupların sözlerini taklit sûretiyle yazılmış, zâhirde saçma görünen, fakat şerh ve tahlîli hâlinde mânidâr olduğu anlaşılan manzûmeler" olarak tarif edilen şathiyyât-ı sūfi-yâne aynı zamanda "latîfe, şaka, latîfe yoluyla söylenmiş sözler ve mizâha bağlı şiir, hikâye ve sözler" mânâlarına da gelir.

Tasavvufî açıdan ise şatıhlar daha değişik bir mânâ kazanır. Abdülkadir Geylânî'nin "Hakk'a âşık olan, Hakk'ın Cemâli ile ünsiyet galebe ettiği zaman kendisinde Cemal sıfatı zâhir olur. O Kurb-ı Esmâ, kurb-ı Sıfat, kurb-ı Zât ile ünsiyet eder. Ona, güzel ve doğru yolla visâlini lutfeder. Garip sırlarını açar ve onu makam-ı imtihandan çıkarır. Muhabbet şarâbıyla sarhoş edip, gözlerinden perdeleri kaldırır. Onda açılma ve genişleme nurları meydana gelir. Nâ-il olduğu vecid halleri sevinci, onu insanların bilmediği ibârelerle ifşâya sevk eder. Bu görünüşte yanlışdır ama iç yüzü ile ilm-i hakîkatte doğrudur." sözleri bunun en açık izâhıdır.

Cüneyd-i Bağdâdî "Şatıh fetihlerin ruh dili ile konuşmasıdır. Hâlin söze galebesidir." cümleleri ile bu târifi özetler.

Serrâc et-Tûsî ise, "Şathiyye öyle bir sözdür ki, dilden çıkar. Kelâmı ise yaradandan gelir. Herhangi bir meseleyi dâvâ ederek gelir. Bu sözü söyleyen geçmişte yaşayışı şerîate uygun ve söz söylediği anda irâdesi kendisinden alınmış olmalıdır." sözleri ile onun şartlarını sıralar.

Cürcânî "Şatıh bir sözdür ki, hakîkat ilmine ârif olduğu hâlde ahmaklık korkusu ile bir zor hâlde ve bir iddia ile ondan çıkar. Bu hakîkat ehlinin aczidir. Bunu söyleyenin söylediği Hakk olmasına rağmen söyleme izni dahi yoktur." diyerek bu hâlin gizlenmesi gerektiğini belirtir.

Ahmed Rîfâî "Bir makama vâsıl oldum ki, kalbime âsi olsam Allah'a âsî olurum" diyerek bu ruh hâlini tasvir eder.

Genellikle cezbe hâlinde iken ehl-i tasavvufun dilinden döken bu sözlerin zâhirî mânâsı, zaman-zaman zâhirî ilim ehli ve halk tarafından şerîate aykırı bulunduğu için sâhibinin eziyet çekmesine, hatta canından olmasına sebep teşkil ettiği vâkidir.

Hallâc-ı Mansûr'un "Enne'l-Hak" sözü bunun en meşhur misâli-
dir.

Sehl-i Tûsdarî, Bayezid-i Bistâmî, Mevlânâ Celâleddin Rûmî, Hacı Bektaş Velî, Abdülkadir Geylânî gibi büyük mutasavvıflar bu vâdide örnekler vermişlerdir.

Bu çeşit sözleri şekil yönünden incelediğimiz zaman bir kaç kelimeden ibâret olduğu gibi, manzum veya mensur metinler hâlinde de olabileceğini görürüz. Buna göre bu metinleri üç grupta ele alabiliriz;

1. Birkaç kelimeden ibâret olan şatıhlar;
2. Mensur şatıhlar;
3. Belli bir nazım şekline göre yazılmış manzum şatıhlar.

Şathiyye adı ile kastedilen genellikle budur.

Bu manzum metinleri de mânâ itibâriyle, iki guruba ayırabiliriz:

1. Görünüşte saçma olup, içinde çeşitli remizler bulunan tasavvufi metinler;
2. Bunların taklidi olarak yazılan metinler. Bunlar her zaman tasavvufî mânâ taşımayabilir.

Türk edebiyâtına göz attığımız zaman, mutasavvıfların ve bâzı halk şâirlerinin bu yolda örnekler verdiğini görürüz.

Bektaşî tarîkatının büyüklerinden Barak Baba, Yunus Emre, Âşık Paşazâde, Ümmi Sinan, Kaygusuz Abdal, İbrahim Hakkı Bursevî, Erzurumlu İbrahim Hakkı, İdris-i Muhtefî v.b. gibi şâirlerin yanında Halk edebiyatı şâirleri de bu türde örnekler vermişlerdir. Bunların hepsinde tasavvufî mânâ bulunmayabilir.

Şathiyye türü, her ne kadar şeriate aykırı gibi görünmesi sebebiyle medrese ehli tarafından tenkit edilse de kültürümüze yerleşmiş, halk hikâyelerine, tekerlemelere, masal döşemelerine, mânilere kadar girmiştir."

Bu bilgilerin alındığı "Yunus Emre Şerhleri" isimli eserde şathiyye örnekleri de görülmektedir²⁹.

Ahmed Bey'in de şathiyye özelliği gösteren manzumeleri vardır. Bunlar 209 ve 258. numaralardaki gazeller ile gazeliyyat sonundaki 4. mesnevidir.

- 1 Diñler iseñ hâlûmi ben eydeyin iy nev-civân
Lîk benüm müşkilûmi eyleyi-virgil 'ayân

29 Necla Pekolcay - Emine Sevim, Yunus Emre Şerhleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991, s. 57-74.

- 2 Beş kişi tokuz yola 'azm-i sefer eyledük
Birbirimizden geçübün menzile olduk revân
- 3 Birisi kör biri sağır birisinin dili yok
Birinin ayagı yok birisi elsüz î cân
- 4 Bitmedük od dibinde toğmaduk bir göcen
Bañlayuban sıçradı aşkâre oldu 'ayân
- 5 Gözsüz anı görübün sağıra çivildadı
Dilsüz eydür çağırıp gerçege dutmañ gümân
- 6 Kovup ayaksız yatar çigneyübün dutımaz
Kavradı elsüz dutup virmedi hergiz emân
- 7 Sözlerüñi Ahmed'â toğru toğru söylegil
Toğru sözüñden senüñ toptolu olsun cihân

Yukarıda gazel tarzındaki manzumesi bunlara örnektir.

Ahmed Bey ve Nazîreleri

Ahmed Bey devrine göre açık bir lisanla ve pürüzsüz bir ifadeyle şiirler yazmıştır. Hatta Mevlâna'nın;

Şîr-i veliyy-i Hüdâ şâh-ı selâmün 'aleyk
Ma'den-i cüd u sehâ şâh-ı selâmün 'aleyk

matlâ'lı manzumesine Türkçe bir naziresi de vardır. Bu duruma Sadettin Nüzhet Bey de temas etmiştir³⁰. Ahmed Bey'in yazdığı nazire Hazret-i Ali ve Oniki İmâm medhiyesidir³¹.

- 1 Mazhar-ı sırr-ı Hüdâ şâh-ı selâmün 'aleyk
Kâşif-i "kul innemâ" şâh-ı selâmün 'aleyk
.....
- 18 Ahmedî'nün cânısın dîniyle imânısın
Server ü sultânısın şâh-ı selâmün 'aleyk

Ahmed Bey'in bazı manzumeleri tarzında diğer şâirlerin de şiirlerine tesâdüf ediliyor. Meselâ onun hece vezniyle yazdığı,

Maḥabbet cāmın iḡerüz
Fenālaruz fenālaruz
Mest olup serden geḡerüz
Fenālaruz fenālaruz

30 Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şâirleri, İstanbul 1936, C: I, s.279.

31 Ekz. Kasaid kısmındaki 9 numaralı manzume.

ilâhisine nazire olarak XVI. asrın meşhur şâirlerinden Usûlî de,

İki cihân terkin urduk fenâlaruz fenâlaruz
Abâya nemede girdük fenâlaruz fenâlaruz

diye başlayan bir manzûme vücûda getirmiştir. Kezâ Usûlî, yine Ahmed Bey'in;

Küntü kenzüñ gencine mâlik olan sultân dede
mısraıyla başlayan manzûmesi tarzında,

İy libâs-ı fakr ile fahr eyleyen 'üryan dede
Tâc ü taht-ı 'âleme baş egmeyen sultân dede

matla'lı bir manzûme yazmıştır³². Sâdettin Nüzhet Bey de bu konuya şöyle temas eder³³: Lâtifî Tezkiresinde de Işık Kasım adındaki bir şâire hitâben Üsküplü İshak tarafından yazılan şu beyitler görülüyor:

İy serîr-i milk-i 'ışka hân olan server dede
Cümle esrar u rûmûza menba' u mazhar dede

Meşhur Bektâşî şâiri Vîrânî de Ahmed Bey'in, Tenkitli Metin'de 159. numarada kayıtlı 12 beyitlik,

Olalı egnümüze hil'at-i merdân kepenek
Mülk-i esrâra bizi eyledi sultân kepenek

beytiyle başlayan bir manzûmesine benzer bir şiir kaleme almıştır³³.

Bu manzumelerde "sahib-zemîn" kimdir bilmiyoruz. Fakat bu şâirlerden bir kısmının Ahmed Bey'i taklid ettiklerini söylemek mümkündür.

Gölpınarlı'nın yazdığı Kaygusuz Vizeli Alaaddin adlı kitabında da Ahmed Bey'in şiirlerine oldukça nazire yazıldığı görülmektedir³⁴. Kaygusuz, Ahmed Bey'in,

Bu cihân içinde yokdur bana bir bigâne bak
Cümleye Âdem atâ Havvâ olupdur ana bak

matla'lı Tenkitli Metin'de 133 numarada kayıtlı olan bu gazeline yazdığı şu nazireyi almakla yetineceğiz:

32 Mustafa İsen, Usulî Divanı, Ankara 1990, s. 143-218

33 Sadettin Nüzhet Ergun, Türk Şâirleri, İstanbul 1936, C: I, s.279

34 Abdülbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alaaddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 52.

- 1 Yūsuf-ı Mısır'ı bulam dersen eger insāna bak
Cümle varlıktan güzler kıl cān içinde cāna bak
- 2 Cāhil-i sūret olanlar bilmediler ādemi
‘Ārif-i sır olduñ ise pertev-i sūbhān'a bak
- 3 ‘Ārifāne bir nazar kıl kim bu serden geçesin
Cezbe-i Hāk irer ise rahm ider Rahmān'a bak
- 4 Mahv-i mutlak olduñ ise varlığın buldı fenā
Ger bakā-yı Hāk irerse hüküm iden sultāna bak
- 5 Hāk'a vāsıl olan ‘āşık böyle vāsıl Kaygusuz
Sen de vāsıl olmak dersen bu yola, erkāna bak

Ahmed Bey ve Mevlāna

Yukarıda Mevlāna'ya Türkçe bir nazire yazdığını belirttiğimiz Ahmed Bey'in diğer şiirleri arasında da O'ndan mülhem bazı şiirler gözümüze çarpmaktadır: (K. 2,3) numaralı mesnevîler ile (G. 85-6, 120-10, 166-16, 169-8) no'lu gazel beyitlerinde Mevlāna'nın izini, sesini, düşüncesini duyar gibi oluyoruz.

Lebünden pūse vir al cānum iy dōst
Kerem kıl kim kerīm işi keremdür

(G.85-6)

Müş-i ecel ‘ömr ekinin biçmedin
Ahmed okı cān sözünü hoş hoş

(G.120-10)

Kendü nefsidür kişinün düşmeni
Anuñ ile merd ise itsün kitāl

(G.166-16)

‘Ālim oldur ki hemān ‘ilmi-y-ile ‘āmil ola
Hiç ağız tatlu olur mı demek ile kişi bal

(G.169-8)

Cümle bir zāt oldı ammā muttasıf
Cümle bir harf ü ibāret muhtelif

(K.2-15)

Ahmed Bey'in İtikadı

Şâirimize, Gölpinarlı başta olmak üzere bazı araştırmacı ve yazarlar: "Şiâ itikadına mütemayil görünen ve İmâm Ali ile Oniki İmam hakkında derin hürmet hisleri besleyen Ahmed Bey, diğer üç halife'ye karşı da muhabbet izhar etmektedir." demektedirler³⁵.

Şâirimizin ehl-i sünnet itikadı üzere olduğunu söyleyebiliriz. Başta Peygamberimiz sonra sahâbeye, daha sonra da diğer İslâm büyüklerine karşı derin hürmet hisleri taşıdığı dîvanının her manzumesinden hissedilmektedir. Dîvanında birçok âyet, hadis ve me'al-lerin bulunması da bu düşüncemizi teyid etmektedir. Hülâsa şâirimiz onları sevenleri sevmekte, onları sevmeyenleri de sevmemektedir. O, bütün sünnî şâirlerde olduğu gibi sahâbenin büyüklük sırasını gözetten bir şâirdir. Bu durumda şi'î itikadında bir şâir olması mümkün değildir. Biz bu bakımdan pek çok sünnî şâiri şi'î gösteren Gölpinarlı'nın bu fikrine katılmıyoruz. Bunu şâirin beyitlerinde görmek mümkündür. Burada şâirimiz yine sahâbenin üstünlük sırasını gözetmektedir.

- 8 Muhammed'dür anuñ seyrine sırdâş'
"Künûz-ı künûlî kenz,,i ol ider fâş
- 9 Ebû-Bekr ü 'Ömer 'Osmân'dur iy cân
Şerî'at tahtı üzre oldılar cân
- 10 'Ali kân-ı keremdür şâh-ı merdân
Sehâ meydânı içre Şîr-i Yezdân
.....
- 21 Bularuñ medhin iden Ahmedî'dür
Düzer altın tel üzre Ahmedî dür

(K.6-8,9,10,21)

- 9 Her derdmend-i 'âsî andan bulur halâşı
Gümrahlaruñ devâsı oldur ki rehnümâdur
- 10 Birin Ebû-Bekir bil ikincisi 'Ömer'dür
Üçüncü yâri 'Osmân dördinci Mürtezâ'dur

35 Sadettin Nüzhet Ergün, Türk Şâirleri, İstanbul 1936, C: I, s.279

ATASÖZLERİ VE DEYİMLER

Şâirimiz şiirlerinde pek çok atasözü ve deyme de yer vermiştir. Bu onun açık söylemesi bakımından uslubunun da bir özelliğidir. Bugün de halk arasında görülen bu sözler, Ahmed Bey'de aşağıdaki şekilde geçmektedir.

Mikrâz-ı belâ ile başum dahı keserse
Ser virmek olur sırrı 'iyân eylemek olmaz (G. 104-2)

[Ser verilir sır verilmez.]

Cehennem cennet olur Ahmed'â bil
Kişinüñ yâri olıcak muvâfık (G. 145-7)

[İki gönül bir olunca samanlık seyrân olur.]

Hayâl-i hançerin yârın başup bağrına hazz eyler
Bilür Ahmed müferrihdür kişi âb-ı revân görmek (G. 148-5)

[Akar su teması insanı ferahlatır.]

İşigünden sür rakîbi döstüm ko inlesün
Bu meseldür kim ırakdan hoşdur âvâz-ı dühül (G. 168-4)

[Davulun sesi uzaktan hoş gelir.]

Nazm ü nesr Ahmed hemân anılmak içündür bugün
Kişiden ancak kalan bir ad imiş ölmez oğul (G. 168-5)

[At ölür meydan kalır insan ölür nam kalır.]

Âlim oldur ki hemân 'ilmi ile 'âmil ola
Hiç ağız tatlu olur mı dimek ile kişi bal (G. 169-8)

[Bal demekle ağız tatlı olmaz.]

Öldürürsen Ahmed'i öldür bugün lutf eyle kim
'Âşık-ı dîvânede olmaz habîbüm havf ü bîm (G. 173-7)

[Delillerde korku olmaz.]

Hâk-i râhuñ kıymetin Ahmed bilür iy dil-rübâ
Cevherüñ kadrini herkes bilmez illâ cevherî (G. 256-5)

[İnsan bilir insanın kıymetini,
sarrafa bilir altının kıymetini.
Cevherin kıymetini cevahirci bilir.]

Dil saçıında rüz u şeb bi-hâb olursa tân degül
Rismân üzre gelür mi hiç cānbāz uyhusı (G. 260-6)

[İpteki canbaz uyumaz,
Canbazlık yaparken uyumaz.]

Zahmet-i ağıyardan kaçmaz dil-ārām isteyen
Gül diren bāg-ı cihānda hem-demin hār eyledi (G. 265-4)

[Gülü seven dikenine katlanır.]

Ağıyar sözün güş idüp incinme sen Ahmed
Bir seng ile deryā çü bilürsin bulanur mı (G. 272-5)

[Bir taşla deniz bulanmaz.]

Sever Ahmed seni cān ile didüm hande idüp
Didi ‘âdetdür ezelden ki severler seveni (G. 281-5)

[Seveni severler.]

Ahmed'i siz şanmañuz ta'ndan kaçır
Bu meseldür it ürür kervān geçer (G.Mes.-I-41)

[İt ürür kervan yürür.]

Nür-ı tecelli isteyen cismini eylesün fenā
Genc ü definenüñ yiri bellü bilün harāb (G. 40-2)

[Define harabede olur.
Define harabede bulunur.]

Hiç bilmezem bize ne virdün alımazsın
Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz (G. 104-XII-2)

[Alıp veremediğin ne?]

Ağzumuza arama -(G. 104-XV-2)

‘Aklımı cem’ eyledüm (G. 83-3)

‘Ayb eylemek (G. 20-2)

‘Aynına bir çöpce gelmez, [gözüne çöp kadar gelmez] (G.144-2)

‘Aynı kamaşık, [göz kamaşması] (G. 145-4)

Bugün yarına koma fırsatı (G. 26-15)

Çāk-i giribān eylemek (G. 200-5)

Çıksun o göz, [gözü çıksın.] (Muk. 31-2)

Degmez bir pula, [beş para itmez.] (Mes. IV-23)

- Delikanlılık etmek ve zamanla uslanmak (G. 57-5)
- Divâne geçmek (G. 104-XVI-1)
- Egri hayāl (G. 60-4)
- Eli uzun (G. 57-2)
- Göñli tolaşık, [âşık] (G. 145-2)
- Gözün ac (Mukatta at 20-1)
- Gözüne sok (G. 179-5)
- Güşvâr aşmış, [kulak asmak] (G. 131-2)
- Hāk ile yeksân olmak (G. 41-7)
- Hamākatle meşhūr olupdur tavīl, [uzun boylular ahmaktır.] (G. 165-4)
- Harāc almak (G. 19-3, 20-3)
- Kalem ağlar baña (G. 3-2)
- Kanı kurumak (G. 17-7)
- Kulağ ırmak, [kulak vermek] (Muk. 20-2)
- Par par yanmak (G. 34-4, 35-2)
- Parmağın ağzunda hayrân kalmak (G. 14-4)
- Parmak basmak (K. 1-18), (Mes. IV-37)
- Ten cüppesin çāk itmek (G. 200-6)
- Vallāhi a'lem bi's-şavāb. [Allah'a yemin ederim ki doğruyu en iyi Allah bilir.] (K. 4-30)
- Yarına kalan iş gözsüzündür (G. 65-7)
- Yılduzu düşmüş, [bahtsız olmak] (G. 129-10)

AHMET BEY'İN DÎVANINDAKİ İKTİBASLAR VE AÇIKLAMALARI

Ahmed Bey, dîvanındaki iktibasların çoğunda Kur'ân-ı Kerîm ve Hadislere yer verir. Ancak az da olsa kelâm-ı kibâr ve duâ olarak söylenen sözler de vardır.

1. Âyetler

'Ale'l-'arş-istevâ (K. 25-2): Tâhâ sûresi, 5. âyetten: [Errah-mânü 'ale'l-'arş-istevâ.] Rahmân olan Allah arşı kuşattı.

'Alleme'l-esmâ' (G. 46-15), (G. 208-3): Bakara sûresi, 31. â-yetten [Ve 'alleme Âdeme'l-esmâ']. Allah Âdeme isimleri öğretti.

Bel hüm adal (G. 122-5): Ârâf sûresi, 179. âyetten. Belki onlar hayvandan daha sapıktırlar.

Cennâtü'n-Na'im (K. 25-15): Nûn sûresi, 34. âyetten: [inne'-lil-müttekîne 'inde rabbihim cennâti'n-na'im.] Takva sahipleri için Rab'leri katında na'im cennetleri var.

Cennetü'l-me'vâ (G. 99-8), (G. 159-8): Necm sûresi, 15. â-yetten. [İnde hâ cennetü'l-me'vâ.] Me'vâ cenneti O'nun (sidre-i munte-hâ) yanındadır.

Elestü birabbikum ... belâ (G. 37-3): Ârâf sûresi, 172. â-yetten alınmıştır. [Elestü birabbikum kâlû belâ.] Ben sizin Rabb'iniz değil miyim? Evet sen bizim Rabb'imizsin dediler.

Erinî (G. 187-6): Ârâf sûresi, 143. âyetten. [Erinî enzur ileyk.] Bana cemalini göster sana bakayım.

Fi'n-nâr-ı sakar (G. 71-3): Müddessir sûresi, 27. âyette geçmektedir. [ve mâ edrâke mâ sakar.] Sakarın ne olduğunu biliyor musun? (Bir cehennem çeşidi).

Hel etâ (G. 239-2): İnsan sûresi, 1. âyet. Geldi.

Hel min mezîd (G. 187-9), (Müfredât-6): Kâf sûresi, 30. â-yetten. Daha ziyade var mı?

İhbiţû (G. 192-3): Bakara sûresi, 61. âyetten. [İhbiţû Mıs-ran.] Mısır'a inin.

İnnî Eha'llâh (G. 139-4), (G. 283-4): Tâhâ sûresi, 14. â-yetten. Muhakkak ben Allahım.

İrci'î (G. 197-2): Fecr sûresi, 28. âyetten. [İrci'î ilâ Rabbiki râdıyeten merdıyyeten.] Rabb'ine sen ondan razı, O senden razı olarak dön.

Kâbe kavseyn (K. 4-10), (K. 25-2), (G. 22-6), (G. 24-3), (G. 201-1): Necm sûresi, 9. âyetten. [Fekâne kâbe kavseyni ev ednâ] (Böylece Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yâhud daha az oldu.

Kâf ü nûn (G. 22-9): Kün: ol Yâsîn sûresi, 83. âyet.

Kul innemâ (K. 9-2), (K. 14-I-8): Mülk sûresi, 26. âyetten. [Kul Innemâ'l ...] Dedi ancak.

Lâ ya'lemü'l-gayb (K. 5-10): El-Neml sûresi, 65. âyetten. [Kullâ ya'lem'ü men fis-semâvâti ve'l-ardı'l gaybe illallâh.] Ey Rasûlüm'deki: göklerde ve yerde olan kimse gayb bilmez. Ancak Allah bilir.

Limeni'l-mülk (Mes. VII-9): Gâfir sûresi, 16. âyet. [Limen'i-l-mülkü'l-yevm.] Bugün mülk kimindir?

Mâzâğa (K. 14-III-9): Necm 17. âyetten. [Mâzâğa'l-basarı ve mâ tagâ] (Hz. Peygamber aleyhisselam gördüğü ahvâli tam gördü de) göz ne kaydı ne de aştı.

Muhkemât-ı ümmü'l-kitâb (K. 4-2): Âl-i İmrân sûresi, 7. âyetten. [Hüvellezi enzele 'aleyke'l-kitâbe minhü âyâtün muhkemâtün hüne ümmü'l-kitâb.] O Allah ki sana kitabı indirdi. Ondan bir kısmı muhkem âyetlerdir. Onlar da kitâbın kaynağıdır.

Nezzele'l-Fürkân (K. 4-2): Fûrkân sûresi, 1. âyetten. [Tebârake'llezi nezzele'l-fürkân.] Kur'an-ı indiren Allah'ın şânı yücedir.

Nûn ü ve'l-kalem (K. 14-II-7), (K. 15-XII-2): Kalem sûresi, 1. âyetten. [Nûn,] kâleme andolsun.

Rameytü (K. 14-IV-5): Enfâl sûresi, 17. âyetten. [Vemâ rameyte iz rameyte.] Sen atmadın, Allah attı.

Sakâhüm Rabbühüm (G. 102-2), (Mukattâat 13-1): İnsân sûresi, 21. âyetten alınmış. [ve sakâhüm Rabbühüm şerâben tahûra.] Rableri onlara tertemiz içecek sunacak.

Şallû 'aleyh ve sellim (K. 8-1): Ahzâb sûresi 56. âyetten. [Şallû'aleyhi ve sellimû teslîmâ.] O'na salât ve selâm getirin.

Seb'u'l-meşânî (G. 22-7): Hicr sûresi 87. âyetten. [Velekad â'teynâke seb'an mine'l-meşânî.] Andolsun ki sana dâima tekrarlanmakta olan yedi âyeti (Fâtiha'yı) verdik.

‘Selâmün ‘aleyk (K. 9-1): Meryem sûresi, 47. âyetten. [Kâle selâmün ‘aleyk.] Sana selâm olsun, dedi.

Şemme vechü'llâh (G. 213-4): Bakara sûresi, 115. âyetten. Nereye yönelirseniz Allâhın zatı oradadır.

Sûre-i innâ fetehnâ (G. 42-3): (Kur'an'ın 48. sûresi olan "Feth," [innâ fetehnâ] diye başlar.) Biz açtık.

Şakku'l-kamer (G. 271-7): Kamer sûresi, 1. âyet. [ve'n-şakka'l kamer.] Ay yarıldı.

Tâhâ ve Yâsîn (G. 197-21): Kur'an'ın 20. ve 36. sûrelerinin adı. Tâhâ, müfessirlere göre Hz. Peygamber'in mübarek isimlerinden biri.

Vâdi-i Eymen (K. 13-I-3), (G. 97-9), (G. 283-4), (G. 227-8): Kasas sûresi, 30. âyetten. [vâdi'l-eymeni.] Eymen vâdisi.

Ve'd-đuhâ (G. 30-4): Duhâ sûresi, 1. âyet. Kuşluk vaktine yemin olsun ki.

Vedûd (G. 59-2): Burûc sûresi, 14. âyetten. [ve hüve'l-ğafûru'l-vedûd.] Vedûd: İtaâtkârları sevendir.

Ve'l-mürselât (G. 14-1): Mürselât sûresi, 1. âyetten. İyilik için gönderilen meleklerle andolsun.

Ve'l-leyl (K. 15-XII-2), (K. 25-7), (G. 25-7), (G. 30-4): Leyl sûresi, 1. âyetten. [Ve'l-leyli izâ yağsâ.] Andolsun bürüdüğü zaman geceye.

Ve'n-nâzi'ât (G. 14-1): Nâzi'ât sûresi, 1. âyetten. [Ve'n-nâzi'âtı ğarkan...] Ruhları şiddetle çekip alan meleklerle andolsun.

Ve's-şems, ve'd-đuhâ (K. 10-1), (K. 14-II-7), (K. 15-XII-2), (G. 14-1): Şems sûresi, 1. âyetten. Güneşe ve kuşluk vaktine andolsun.

Veyl (K. 25-3,14): Hümeze sûresi, 1. âyet: yazıklar olsun.

Yâleytenî küntü türâb (K. 4-23): Nebe 40. âyetten. Keşki toprak olsaydım.

Yûlicü'l-leyle fi'n-nehâr (G. 30-1): Hadîd sûresi, 6. âyetten. Geceyi gündüze getirir.

2. Hadisler

'Accilû bi's-şalâti (G. 6-1): (Namazı kılmakta acele edin.)
Hadis-i şerif.

[Eddünyâ cîfetün. Tullâbuhâ kilâbun] (K. 4-30): Hadîs olduğu söylenen bu sözün me'âlini vermiş: Fahr-i 'âlem hod didi dünyâ sevenlerdür kilâb.

[El cennetü tahte akdâmi'l-ümme'hâti] (G. 247-4): Hadîs-i şerîf'in mânâsı geçiyor: Cennet annelerin ayakları altındadır.

El fakrû fahrî (G. 46-14): Fakirlik benim iftiharımdır. Hadis-i şerif.

Erhinî yâ Bilâl (G. 166-12): Yâ Bilâl beni rahatlat. Hadis-i şerif.

Kellimînî ya Hümeyrâ (G. 166-13): Bana konuş ya Hümeyrâ!
(Al benizli kadın) Hz. A'îşe. Hadîs-i şerîf.

Küntü kenz (K. 14-IV-3): [Küntü kenzen mahfiyyen fehalaktü'l-halka liya'rafû.] Ben gizli bir hazine idim. Beni tanımaları için mahlûkatı yarattım (Hadis-i Kudsi).

Lâ fetâ (K. 9-6), (K. 10-19), (K. 18-II-1), (K. 18-IV-1):
[Lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zü'l-fikâr.]
Ali'den başka yiğit, Zü'l-fikâr'dan başka kılıç yoktur.
Hadis-i şerif.

Lahmüke lahmî (K. 7-3), (K. 15-II-4): Etin etimdir.

Levlâk (K. 14-V-5), (K. 8-7): [Levlâke lema halaktü'l-eflâk.]
Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım (Hadîs-i Kudsi).

Men'arefe nefsehü (G. 72-8), (G. 162-1), (G. 175-15), (G. 185-4), (Müstezad VII-2): Nefsini bilen Rabb'ini bilir. Hadis olduğu söylenmektedir. [Men'arefe nefsehü fe kad'arefe Rabbehü.]

'Özr-i mâ'arefnâk (K. 2-60): Hazret-i Peygamber'in seni tanıyamadık (hakkiyle). [Mâ'arefnâke hakka ma'rifetik.] Hadîs-i şerîf.

3. Kelâm-ı Kibâr ve Diğer Sözler

Allahü Ekber (G. 100-3), (G. 259-1): Allah en yücedir.

Âmentü billezî halaka'l-leyle ve'd-đuhâ (G. 2-4), (Müf.
[Kuşluğu ve geceyi yaradana îmân ettim.]

Celle Celâlüh (G. 177-2): Onun azameti yücedir.

Dârü'l-emân (G. 102-8): Emniyetli yer.

Dîv-i la'în (G. 102-10): Şeytan.

Elâ yâ rub'a selmen eyne selmâk (G. 153-5): Ey Selma'nın evi! Selma'n nerede?

Eha'l-Hakk (K. 25-6): Ben Hak'ım. Meşhur mutasavvıf Hallâo-ı Mansûr'un mânevî istiğrak hâlinde iken söylediği söz. Bu söz şerî-ata zâhiren zıt düşmüş ve Mansûr 918'de idâm edilmiştir.

Esedüllâh (G. 158-10): Allah'ın arslanı.

Fi't-te hir (G. 12-1): Geciktirmekte (vardır).

Hablü'l-metîn (K. 14-IV-8): Sağlam ip.

Hayrü't-ta'am-ı mâ hazar (G. 71-5): Yemeğin hayırlısı hazır olanıdır.

În ü ân (G. 25-17): O ve bu.

Kemâhî (G. 25-16): Onun gibi.

Lâ büd (G. 44-5), (G. 257-7): Mutlaka.

Lâ cerem (G. 71-4): Şüphesiz.

Lâ şerîk (G. 102-5): Ortağı olmayan.

Lâ ya'kıl (G. 136-5): Düşünmeyen.

Le'ömrik lâ-yetîb'ü'l-'ays levlâk (G. 153-7): Ömrüne yemin ederim ki sen olmasan yaşamak güzel olmaz.

Leyletü'l-isrâ (K. 14-IV-2), (G. 250g): İsrâ (Mirac) gecesi.

Leyse fi'd-dâr gayruna deyyâr (K. 16-6): Bu evde senden ben-den başka kimse yok.

Mâ hazar (K. 13-V-6), (G. 151-1), (G. 170-1), (G. 179-5): Hazırlanıp gelen şey.

Muhîr-ı küllü şey'in (G. 46-2): Her şeyi kuşatan.

Müd (G. 27-9): Zaman.

Na're be-zen hûy u hây sâkî bedeh cām-ı mey (K. 5-3): Ey sâkî hûy ve hây diye nara at! Mey kadehini getir!

Şûre-i Fırkân (G. 250-12): Fırkân sûresi.

Şûre-i Kevser (G. 40-9): Kevser sûresi.

Şûre-i Nûr (G. 251-10): Nûr sûresi.

Şûre-i Nûr ü Dühan (G. 22-4), (G. 34-8), (G. 50-10): Nûr ve Dühan sûreleri.

Şefî'u'l-müznibîn (K. 4-15): Günahkârların şefaâtçisi. Müslümanların sıkça söylediği Arapça bir ifâde.

Şemsü'd-đuhâ (K. 25-7): Kuşluk vaktinin güneşi. Arapça bir övgü ifâdesi.

Tâle bakâhu (G. 177-2): Ömrü uzun olsun.

Tarfetü'l-'ayn (G. 122-4): Göz açıp kapayınca kadar bir süre. Arapça bir söz.

'Urve-i vüskâ (K. 14-IV-8): Sağlam kulp.

Vakthâ (K. 2-31), (G. 166-13): İşte o zamanda.

Vallâhi lestü enzîrû tav'an ilâ sivâk (G. 155-4): Allah'a yemin ederim ki senden başkasına isteyerek bakmam.

Yâ mazhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Ali

Ed'ûke külle hemmin ve gammin seyenceli (K. 18-I-3):

Ey acâyibliklerin mazharı olan Ali

Ortaya çıkabilecek bütün sıkıntı ve kederlere karşı seni çağırıyoruz.

Yâ müfettiha'l-ebvâb (K. 16-IV-3): Ey kapılar açan.

Zevcû'l-Betül (K. 18-II-1): Hz. Ali).

Zül-minen (K. 18-III-1): İkramlar sâhibi.

TASAVVUFÎ İSTİLAHLAR

Âb-ı Hayât

Âb-ı hayvan, bengisu da denir. Hızır, İlyas ve İskender; "Zulûmat" diyarında olan bu suyu aramaya çıkmışlar. İskender gide-memiş, Hızır ve İlyas gitmişler ve menbaini bulup içmişler, bu su-retle ebedî bir hayata nail olmuşlardır.

Tasavvufta "irfan"dan kinayedir. Klâsik edebiyatımızda sevgilinin ve bilhassa mahbûbun yeni terlemiş bıyıklarıyla örtülen dudağına benzetilir (Abdûlbakî Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 107).

Kâkülün devrinde tuymuş dil dehânun sırrını
Bilmedi ol zulmet içre âb-ı hayvân gizlüdür

(G. 41-3)

Cehl ile ölen mürdelere 'İsi-i Meryem
Zulmetde kalan teşnelere Hızır-ı zamânsın

(G. 199-14)

Ağyar

"Gayr"ın çoğulu; yabancılar, nâmahrem kimseler. Tasavvufta hakikata vâkıf olmayanlar, manâsında kullanılır (Abdûlbakî Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 108).

Küh-ı gamda gönderüp ağyârı öldürme beni
Hüsrevâ Ferhâd'unam Şirin lebünden kıl 'ilâc

(G. 18-3)

Akl-ı Kül

Peygamberlerin, ermişlerin akılları basamağıdır. Buraya erişebilen akıl, şehadet, misal, ruhlar alemi, âyân-i sâbiteyi aşmış, "vahdet"e ulaşmış demektir. Ukûl-i aşere (on akıl): Allah'dan Akl-i Küll çıkmıştır, akl-ı külden nefis-i küll meydana gelmiştir. Bu ikisinden dokuz kat gök meydana gelmiştir. Bu dokuz göğün, biri aktif olarak akıl, öteki pasif olarak nefis diye iki kabiliyeti vardır. Akl-ı küllün, ilk görünüş derecesi, Akl-ı evveldir. Bunun, Âlem-i vahdet, aşk-ı ekber, berzâh-i kübrâ ehâdiyet-ül-cem, Hakikat-i

Muhammediye, ilm-i mutlak, kâbiliyet-i evvel, makam-i ev ednâ, Ruh-i âzam, Taayyün-i evvel, tecelli-i evvel, vahdet-i hakiki, zill-i evel gibi eşanlamları vardır.

Bu suretle dokuz gökle, akl-i küllün akılları toplamı on a-kıl (ukûl-i aşere) eder (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 6-7).

‘Akl-ı küll nefs-i küll ‘arş-ı mecîd
Bunda gel gör ki kâinât ileyem

(K. 17-II-7)

Âlem-i Ekber, Âlem-i Kübrâ

"Allâh, kudretinin tamlığını ve san'atının sırlarını meydana getirmek istediği zaman evvelâ yoktan yeşil ve parlak bir cevher yarattı (Mutasavvıfların inancına göre, kendi nûrundan büyük bir cevher yarattı). Buna Cevher-i Evvel, Nûr-i Muhammedî, Levh-i mahfûz, Akl-ı küll ve Rûh-i izâfî adlarını verirler. Allâh, o nûra sevgi ile bakmış, nûr utancından eriyip su hâlinde akmış, özü üstüne çıkmış; önce nefs-i küll, sonra sırasıyla meleklerin, peygamberlerin, velîlerin, âriflerin, âbidlerin, mü'minlerin, kâfirlerin, cinlerin, şeytanların, hayvanların, nebatların, tabiatların ruhu yaratılmıştır. Bu 14 rûh ile âlem-i ervah (ruhlar âlemi) tamamlanmıştır. Bu âlemin en yüksek, en sâf ve en lâtîfine (Âlem-i gayb, Âlem-i lâhût, Âlem-i ceberût) derler. Ortasına (âlem-i ervâh, âlem-i maânî, âlem-emir), en aşağı ve kesif ve cisimlere en yakın olanına (âlem-i mücerredât, âlem-i berzah, âlem-i misâl) adı verilir.

Aradan iki bin yıl geçtikten sonra Allâh cisimler âlemini yaratmak istedi. O, ilk cevhere sevgi ile bir daha baktı, cevher harekete geçip dalgalandı, yükseğe çıkan noktasından Arş-ı A'zam, sonra sırasıyla Kürsî, Cennet, Cehennem, yedi kat gökler, dört unsur (hava, su, toprak, ateş) vücuda geldi. Bu onbeş nev'i cisim ile de Âlem-i mülkün yaradılışı tamamlandı.

Âlem-i mülkün en yükseğine: Âlem-i ulvî, âlem-i ecsâm, âlem-i âhiret; ortasına: âlem-i mutavassıt, âlem-i ecrâm-ı esîriye, âlem-i eflâk, âlem-i semâvât; aşağısına: âlem-i süflî, âlem-i anâsır, âlem-i kevn ü fesâd, âlem-i dünyâ adı verilir. Dört unsûrun birleşmesinden üç tane bileşik cisim meydana gelmiştir: Ma'den, nebat, hayvân.

Bazılarına göre onsekiz bin yahut otuzaltı bir âlem vardır, bunlar âlem-i emir, âlem-i halk olarak iki büyük kısma ayrılır. Âlem-i emri Âllah bâki olarak yarattı; Ruh, akıl, Kalem, levh, Arş, Kürsî, cennet, cehennem âlem-i emirdirler. Âlem-i emir hâdistir, fakat bâkidir. Âlem-i halk, fânî olarak yaratılmıştır (Prof.Dr. Ali Nihâd Tarlan, Şeyhî'nin Kasideleri, İstanbul 1936, s. 24-28).

Ġāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenünî cān idegör

(Gazeliyattan sonraki Müseddes I-3)

Sen seni şanma tehi 'ālem-i kübrāsın sen
Dünyede eşref olan mazhar-ı esmāsın sen

(Gazeliyattan sonraki Müseddes VI-1)

Ma'nide ādem isen 'Arş-ı mu'allāsın sen
Yirde gökde ne ki var cümleden a'lāsın sen

(Gazeliyattan sonraki Müseddes VI-2)

Ortadaki beyit Şeyh Galib'in :

" Hoşça bak zātına kim zübde-i 'ālemsin sen
Merdüm-i dide-i ekvân olan ādemsin sen "

beytindeki ses ve manâyı asırlarca önce gösteren bir beyit olarak da dikkati çekiyor.

'Anāsır-ı Erbe'a

Kâinattaki maddelerin asıllarını teşkil eden dört madde: Toprak, su, hava ve ateş. Allahü teâlâ mahlûkları; anasır-ı erbe'adan yani su, hava, nûr (ateş) ve zulmetten (topraktan) yarattı. (Abdullah bin Abbâs-Nebrâs).

Anasır-ı erbe'a, insanların karakter ve mîzaçlarına hakim olarak kabûl edilir. Buna göre ateşin tabiatı sıcaklık, suyun yağlık, havanın soğukluk ve toprağın da kurulukdur (İmam-ı Rabbanî).

İnsan bedeni, anasır-ı erbe'adan (toprak, su, ateş ve hava) meydana gelmiştir. Onların her birinin kendilerine has bir özelliği vardır. Meselâ ateş, isyan ve kibre; toprak, alçaklık ve tevazu; hava, isteğe yol açar (İmam-ı Rabbanî) (Dinî Terimler Sözlüğü, Türkiye Gazetesi yayını, İstanbul 1992, C: 1, s. 24-25).

Nûr-ı mübhem menem vücûda gelüp
Çār 'unsurla şeş cihāt ileyem

(K. 17-II-2)

Ankâ

Avâma göre "Simürg, Hüma, Devlet kuşu" denilen ismi var, cismi yok bir kuştur ki yuvası kaf dağındadır. Kaf dağı dünyayı çepçevre çeviren dağın adıdır. Sûfiyye'ye göre Ankâ, vücûdda taayyünü olmayan, yalnız zihince sûret bulan "Heyûlâ"dır ki kâinattaki "suver-mükevvenât", o suveri "Hebâ-Ankâ"nın kabûliyle meydana gelmiştir. Mücerret bir kavramdır (Abdûlbakî Gölpınarlı, Kaygusuz Vîzeli Alâeddin, Melamî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s.114).

Simürğ-i rûh-ı 'âşıkâ 'arş-ıla kürsi hem
Ez-Kâf tâ-be-Kâf cihân âşiyânedür

(G. 39-3)

Murg-ı 'ankâya küh-ı kâf oldum
Lâ-mekân gencine mekân menem uş

(K. 17-I-7)

Asl: "Vücüd-i mutlak".

Ger hezâr olsa şâne dendânı
Aslı birdür bilürsünüz anı

(K. 3-10)

Âstân

Kapı eşiği veya pabuçluk. Tasavvuf ehline göre her tarikatın en büyük tekkesi. Tekkeye zaviye de denir. Sûfîlerce Âstân; Âstâne, tarikat pîrinin, yahut ulularından birinin yattığı tekke-
dir ki o tarikat ehlinece ulu ve muteber sayılır. Bu çeşit tekkelere "dergâh" da denir. Âstâne, dergâh ve tekke tarikat ehlinin toplandığı, dervişlerin oturdukları, hizmet ettikleri yerdir ve dergâhla tekke sözü umûmîdir, âstâne ve zaviye de denir. Zâviye dergâhtan daha küçük olan ve gelip geçen dervişlerin konaklaması için yapılmış bulunan tekkelere verilen addır. (Abdûlbakî Gölpınarlı, Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977, s. 28).

Âstânunda sücûd ile niyâzum iderem
Ben velâyet eşerin sende tıyalı Dedecik

(G. 158-3)

Aşk

"Hakk'ın zuhûru"na sebep olan ilk sıfat. Bu aşk, Hakk'ın Zatı'nın muktezâsıdır. Şu halde "Hakk'ın ilk taayyünü, zâtının iktizasından ibaret olan, Aşk'tır. Buna "ilm" de denir. Aşk, hakiki aşk ve mecazi aşk olmak üzere ikiye ayrılır. Mecazî aşka geçici aşk da denir. (Abdûlbakî Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 118-119).

Demâdem 'âşıkun kârı hakikî 'ışk-bâzıdır
Sen anı şanma kim zâhid mecâzî 'ışk-bâzıdır

(G. 92-1)

Yüri ta'n eyleme zâhid riya-y-ıla namâzûn kıl
Derûn-ı 'âşıkûn âhı namâzıdur niyâzıdur

(G. 92-6)

Âyine-i Âlemnümâ, Âyine-i Gîtînümâ

Ayna demektir. Mir'at, çoğul olarak merâyâ aynı anlamdadır. Tasavvufta "insan-ı kâmil"ın kalbidir.

Âyine-i İskenderi de denir. Aristo tarafından yapıldığı söylenen bir ayna olup İskenderiye şehrinde yüksek bir yere yerleştirilmiş. Şehre yaklaşmakta olan gemilerin yüz mil uzaklıktan görüldüğü söylenir. Bu aynaya güneş ışığı vurdurularak uzaktaki gemiler ateşe verilirmiş. Bir gece bekçiler uyurken çalınıp denize atıldığı söylenir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 28).

Ye yüzündür dilberâ âyine-i gîtî-nümâ
Lâm elif lâ dimezem zülfün-durur zıll-ı Hüdâ

(K. 25-1)

Âyine-i insânı çün kim sûret-i insândur
Bu âyineye gel bak gör sûret-i Rahmânı

(G. 250-2)

Açarsañ cân gözin 'ârif görürsün
Olupdur cümle 'âlem Hakk'a mir'ât

(G. 12-4)

Bakâ

Mevhum varlığı nazardan ve fikirden kaldırdıktan sonraki hâlet. Hakk'ın varlığı ile var olmak, ef'âlinden, sıfâtından, zâtından fânî olan; Hakk'ın ef'âl, sıfat ve zâtıyla bâkî olur (Abdülbâkî Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melamî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 123).

Fenâ câmın içen buldı bekânûn şohbetin dâyim
Sözümü güş idün şanmañ didüğüm câm ile Cem'dür

(G. 46-7)

Cânân

Sevgili, vücūd-i mutlak.

İy tâlib olan 'âşık seyr itmege cânânı
Dikkatle temâşâ kıl her gördüğün insânı

(G. 250-1)

Sûret-i zâhirde gerçi 'âdet-i şûridelik
'Âlem-i tahkika baksañ cân ile cânân dede

(G. 239-10)

Celâl

Hakk'ın kahr ve gazap tecellîsi; mutlak hüviyetin gizlenmesi. Mutlak vahdet olmadıkça Hakk'ın celâline nüfûzun imkânı yoktur. Mutlak birlikte bütün esmâ ve sıfât; nisbet ve itibarlar mahvolacağı cihetle "Hakk'ı Hak'tan başkası göremez" denmiştir (Abdûlbakî Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 126).

Celâl, Hakk'ın manevî kahrına da derler.

Ruhlarının işâreti ol şanemün cemâledür
Nisbet-i zülfini görün dilberümün celâledür

(G. 60-1)

Cemâl

Hakk'ın lutuf ve rahmetle tecellîsi; zâtının zâtına zuhûru. Celâl ve kahriyle bütün mevhum varlıkları ortadan kaldırması, cemâlinin zuhûru demek olduğundan Celâl, Cemâlin aynıdır. Sufiyye, insanın yüzüne de "Cemâl" derler ve birisine hitaben "Cemâlin hakkıyçün" diye yemin ederler (Abdûlbakî Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 127).

Görmek istersen gönül yârûn cemâlinden eşer
Gayrdan şâf eyleyüp âyineñe gel kıl nazar

(G. 52-1)

Dehr

"Zaman" demektir. Zamanın bâtını olan sürekli "ân". Geçmiş zaman ancak hatırdâ kalmıştır, gelecek zaman henüz gerçekleşmemiştir. Hal hep geçip gidiyor, geçmişe karışıyor. Zamanın gerçeği, içinde bulunduğumuz "an"dır. Ezel ile ebed, yani zamanın zihindeki başı ile sonu "dehr"de birleşir. Ayrıca Peygamber efendimiz "Dehr'e söğmeyin; çünkü Dehr, Allah'ın ismidir" demiştir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 59).

Dehr elinden kan yudaruz
Yârûn ikrârın güderüz
Mülk ile mâlî n'iderüz
Fenâlaruz fenâlaruz

(G. 116-4)

Elest

A'râf sûresi 171. âyeti mûcibince Allah, ervâh alemine "Ben, sizin Rabb'iniz değil miyim?" demiş. Onlar da "evet" diye tasdik etmişlerdir. "Hilkat" yâni zuhurda zaman olmadığı cihetle bu hitâp ve cevâp, daimî ve ebedîdir. Bütün mevcudât Hakk'ın bir sıfatına mazhardır. İnsan "Cem'iyet-i esmâiyye" mazharıdır.

Böyle olmakla beraber, yine herkes, zaman zaman bir isim ve sıfâtın husûsî galebesi altında kalır ki o anda o isim, o şahsın "Rabb-i hass"ıdır. Bina Hukemâ "İsti'dat, Mahiyyet" derler. Tasavvuf lisanında "Â'yân-i sâbite" denir. Bu tecelli ve mazhariyete ittiba etmeyen yoktur. Onun içindir ki insana, hâlen galebesi altında kaldığı "Mazhariyyet" yâni sıfât, dâima "Ben, senin Rabb'in değil miyim?" der, yâni onu, kendi tecellisine sevkeder. O da, o mazhariyyetin tecellisine uyduğu cihetle halen "evet" deyip tasdik eder, durur (Abdûlbakî Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melamî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 131).

"Elestü Rabbukum" şavtın nidâ itdükde ma'sûka
Hemân ol demde 'âşıklar derûnundan belâ eyler

(G. 37-3)

Enel Hak

Hallac-ı Mansur'un ölümüne yol açan ünlü sözü. Ene-l Hak , sözü ilâhlık iddia etmek değildir. Çünkü onun inancına göre Allah'tan başka gerçek hiçbir yaratık yoktur, onun için kendisini de Allah'tan bir parça olarak gördüğünden bu sözü bir coşkunluk, kendinden geçme zamanında söylemiştir. Bunda bir varlık iddiası değil, bir yokluk, hiçlik anlatımı vardır ki "Allah'tan başka varlık yoktur" demektir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 78).

Olupdur yir ü gök pür-nür-ı mutlak
Gelür her zerreden dâ'im en'el Hak

(K. 20-1)

Fakr

Sûfîlerce "varlık" bir gölgedir; varlıktan geçmek, onu unutmak, sıfatlarını Allah sıfatlarında, kendisini de Allah'da "yok etmekle" kazanılır. Bu basamak "fenâ fillâh" basamağıdır ki buna "fakr" denir. Hz. Muhammed (s.a.v.) bununla övündüğü için şairler bunu çok kullanırlar (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 87).

Hemân kinc-i kanâ'atda ferâgat eyle gel iy dil
Ki fakr-ı tâcî a'lâdur bugün şehler külâhından

(G. 224-4)

Fena

"Yok olma" demektir; beka sözünün karşıtıdır. Fânî, yok olan, ölücü, ölümlü anlamına gelir. Dâr-ı fenâ, bu dünya âgûş-ı fenâ, ölüm, mezar fikirlerini anlatır. Fenâfillâh, her şeyden geçerek, her şeyi unutarak bütün varlığını yok edip, dünya işleriyle ilgisini keserek Allah ile bir olma, daima O'nu hatırlama demektir. Böyle olan kesiksiz bir dalgınlık, coşkunluk içinde olur. "Ölmeden evvel ölmek" bu demektir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 89).

Mahabbet cāmın iğerüz
Fenâlaruz fenâlaruz
Mest olup serden geçerüz
Fenâlaruz fenâlaruz

(G. 116-1)

Gerçekler-Gerçek Erenler

Hakikate erişip Hak ile Hak olanlar; vahdetin lâfında kalanlar gerçek değillerdir.

Ahmed'â gayrı koyup kendüne 'âlî nazar it
Mürşid-i kâmile var nâm-ı bir gerçek er it

(Gazeliyattan sonraki Mesnevi IX-1)

Hırka

Arapça bez parçası anlamına gelir; dervişlerin giydikleri üst libasıdır. Derviş hırkası, önü açık, yakasız, kollu, genişçe ve topuklara kadar uzundur. Çok eskiden dervişler, malının helâl olduğuna inandıkları kişilerden bez parçaları alırlar, bunları birbirine dikip hırka yaparlardı ki buna, yamalı anlamına "Muraçka" derlerdi. Zengin, ünlü kişiler, böyle palas parçasına tenezzül etmeyecekleri cihetle gerçek dervişler, "Hırka altında sultan", benliğine kul olanlarsa, süslü elbiseler içinde köle durumundadırlar. Bu yüzden "Hırka altında sultan", görünüşte yoksul, gerçekteyse nefesine buyruk yürüten padişah anlamındadır. Mevlânâ da, "Mesnevî" dîbâcesinde, Çelebi Husâmeddîn'i överken dervişleri "Hırka altında sultan" diye vassfeder (Mesnevî Şerhi; I, s. 5, satır 7). "Hırka altından âlemi seyretmek", görünüşte hiçbir şeye karışmaz görünmekle

beraber herşeyin, neden ve niçin olduğunu, sebeplerini, sonuçlarını bu sonuçların da nelere ve nasıl sebepler olacağını ibretle görmek anlamınadır. "Hırka giymek, Hırka giydirmek", dervişliğe ıkrar vermek, derviş yapmak anlamına geldiği gibi birine şeyhlik ve halîfe-lik vermek anlamına da gelir. "Hırka-i fakr-u fenâ-yoksulluk, yokluk hırkası", dervişlik hırkasıdır ve dervişliktir. "Hırkaya bürünmek", derviş olmak, dünyaya, dünyanın gafletine bağlanmaktan kurtulmaktır; "Başını hırkaya çekmek" de aynı anlamı verir. "Resim hırkası" Mevlevîlerin, önü açık, ayaklara kadar uzun, kollar giyilmezse dizlerden aşağıya dek uzanır, giyilirse diz kapaklarını aşar, çok geniş kollu, yakasız hırkadır ki bu, Selçuk devrinde bilginlerin de tören libâsıydı. "Sokak hırkası"ysa gene önü açık, genişçe, kolları yenden dört parmak kadar uzun, yakasız hırkadır.

Yunus Emre bir beytinde:

Dervişlik dedikleri hırka ile taç değil;
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil

diyerek dervişliğin, yalnız hırkayla, taçla olmayacağını anlatır. (Abdülbâki Gölpınarlı, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977, s. 158-159).

'İşk ile Hakk'a hû dirüz
Erenler yolun güderüz
Hırka vü tâcî niderüz
Fenâlaruz fenâlaruz

(G. 116-6)

Kim ki delkiyle murakka'dan umar zevk u huzûr
Düşdi gam kişverine görmedi bir dem sürür

Hırka vü tâc-ıla şüfî bize sen şatma riya
İdimezsın bu tarîk-ıla şîrât üzre 'ubûr

(G. 88-1,3)

Hicâb

Asıl anlamı "perde, örtü" demektir. Sûfilerce Allah'ın tecellisini kabule engel olan yaratıklar suretinin yürekteki intibâı. Yüreğinde Allah'tan başka bir şey bulunan tarikat adamı mahcupdur. Hz. Muhammed (s.a.v.) Miraç sırasında yetmiş bin cisim ve yetmiş bin de ruh hicabından geçmiştir. Cisim hicapları dünya ile ilgili bağlardır, ruh hicapları da ahiret ile ilgili olanlardır. Bütün bunlar mutlak varlık ile ilgilidir. Gerçeğe ulaşanlar bu hicaplardan geçmiş olanlardır (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 120).

Şems-i münîr-i kudretim gerçi nikâb içindeyem
Ferr-i fûrûğ-ı devletem liki hicâb içindeyem

(G. 192-1)

Hu (Hüve)

Arapça "o" anlamına gelir, zamirdir. Bazılarınca "ism-i âzam" yani Allah'ın en büyük adı sayılır.

Vird-i lisân idinmişem ismüñi iy perî-şifât
Zülf ü ruhuñ hevâsına şâm ü seherde hû direm

(G. 177-3)

İsm-i Âzam

Ululuk adı anlamına iki Arapça sözden, Farsça kaidesince yapılmış terkip. Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın zâtı sıfatları ve yaratıklarıyla ilgili, rızık veren, yaratan, öldüren, yücelten, alçaltan gibi sıfatları, hep "Allah" adına râci'dir. Bu bakımdan "Allah" ve "o" anlamına "Hu" adları, Allah adları içinde en ulu ad olarak kabul edilmiştir. "Allah" sözünü "bütün sıfatları toplayan zât adı" diye de târif edenler olmuştur. Allah adına bu yüzden "ism-i celâl, lafz-ı celâl" derler. "İsm-i Âzam" da, o ad anılarak dua edenin duasının mutlaka kabûl edileceği addır. Allah'ın en büyük, en ulu adıdır (Abdülbâki Gölpınarlı, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977, s. 173).

Rumûz-ı "‘alleme'l-esmâ" beyân-ı vaşf-ı âdemdür
Melâ'ik bilmedi anı 'acâyip ism-i a'zamşın

(G. 208-3)

Hüdâ var eyleyüp yokdan kerâmet virdi insâna
Bilürsin "‘alleme'l-esmâ" okırsın ism-i a'zamdur

(G. 46-15)

Kadr

Şeriat ulemâsına göre Kur'ân'ın indiği gecedir ki Ehl-i sünnet'in bir kısmına göre bütün sene içindedir. Ekseriyete nazaran Ramazan içinde ve bilhassa on beşinci geceden itibaren tek gecelerden biridir.

Sûfiyeye göre; sâlikin, mahbûbuna nisbeten kadr ve rütbesini onunla bildiği bir tecellî vardır. Bu hususî tecellîye uğradığı geceye Kadir gecesi denir (Abdülbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 161).

eden "İrfan-ı Muhammedî"den kinâyedir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 159).

İy şîr-i Hâk ki ism-i şerîfün-durur 'Alî
Kevser şarâb-ı sâkîsidür himmetün eli

(K. 18-1)

Kevser ü âb-ı zülâl-i selsebîl
Hür-ü gilmân u cinâni sendedir

(G. 22-5)

Küfr

Lügatte örtmek manasına gelir. Ekin ekene "kâfir" de denir. Şeriatte küfr dinî esasların birini inkâr etmektir. Klâsik edebiyatta tasavvuf tesiriyle saç, sakal ve bıyık yüzünü örttüğü için kâfirdir. Bunun için küfr-i zülf, hatt-ı kâfir gibi sözler söylenmiştir (Abdülbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melamî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 142).

Görindi 'âlem-i gayb oldu zâhir
Tağıldı 'arız-ı dilberde zülfeyn

(G. 201-3)

Ledün

Allah katı, huzûra demektir. İlm-i ledün, Allah sırlarını, işlerin içyüzlerini bilme demektir ki bunu ancak Allah bilir, yalnız peygamberlere ilham olur.

Sûfîler gerçeğe ulaşmak isteyen her kim olursa olsun kendine bir mürşid gerektiği sonucuna varırlar. Ledün bilgisi sûfîlerce, Allah'tan ilham gören mürşidin feyzi ile bilinen gerçek bilimdir (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 170).

'Âlemde bugün menba'ısın 'ilm-i ledümmün
Hem ma'ni cevâhirlerine ma'den ü kânsın

(G. 199-12)

Mâ-sivâ

Ondan, Allah'tan başka her şey anlamına Arapça bir sözdür. Sûfîlerce, gönülde, Allah'tan başka, kimin ve neyin olursa olsun, sevgisi, dileği varsa, o kişi "Mâ-sivâ"ya gönül vermiştir. Aynı zamanda, varlık âlemini, Allah'tan ayrı bilen, onları, Allah sıfatlarının, Allah hükümlerinin tecellisi olarak görmeyen kişi de "Mâ-sivâ ehli"dir (Abdülbâki Gölpınarlı, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977, s. 222).

‘İyd-i ekberdürür günüm her gün
Kâdre irişmişem berât ileyem

(K. 17-II-5)

Kalender

Şeyh Bahâeddin, Zekeriya-yı Moltânî, Fahrüddin-i İrâkî ve Seyyid Hüseyin (Kalendernâme müellifi) gibi büyük sûfîlerde yüksek ve husûsi bir felsefe şeklinde tecelli edip, beşinci asırdan sonra Anadolu'ya yayılmıştır.

Bunlar sakal, bıyık ve kaşlarını ustura ile kazıtıp "Çar - darp" olmayı kendilerine şiar edinmişlerdir (Abdûlbâkî Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 163).

Olmışam çâr-darb-ı şaf tırâş
Her kıl olurdu cismüme hançer

(G. 61-15)

Terk-i şüret kalenderem tecrîd
Ne bıyık ne şakal ne şâne gerek

(K. 17-IV-3)

Keramet

Allah yakınlarından, ermişlerden görülmüş olan olağanüstü şeylere denir. Sûfîler bu çeşit halleri ikiye ayırırlardı. 1. Keramet-i kevnîyye, varlık âleminde meydana gelen kerametler: Uzak bir yolu bir anda aşmak, denizde yürümek, havada uçmak gibi. 2. Keramet-i ilmiyye, bilgiyle, Allah bilgisiyle gösterilen kerametler (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 157).

Eylemez keşf ü kerâmet ‘ilm-i ihfâdan geçer
Mahrem-i Hâk olan eyler sırrını pinhân dede

(G. 239-12)

Kevser

Cennette aktığı söylenen bir su. Boyunun Mekke ile Yemen, genişliğinin Safa ile Aden arası kadar olduğu, etrafında türlü mücevherlerden yapılma yıldızlar kadar çok kâseler bulunduğu, içenin bir daha susamayacağı söylenir. Bu suyun sakiliğini Hz. Ali'nin yapacağı da söylenenler arasındadır. Sevgilinin dudağı. Âb-ı kevser, şarâb-ı kevser olarak çok kullanılır. Tasavvufta, Hz. Ali'den zuhur

'Sultân-ı 'âlem eydüp kurtardı mäsivâdan
Gör Ahmed'i kul itdi bir pādşāh-ı mehveş

(G. 123-5)

Mehdî

Kıyâmete yakın geleceği, Peygamber efendimiz tarafından haber verilen ve İslâmiyet'i yeryüzüne hâkim kılacak olan mübârek zât.

Yeryüzünü küfür kaplamadıkça ve her yerde küfür ve kâfirlik yayılmadıkça hazret-i Mehdî gelmez (Hadîs-i şerîf-El-Kavl-ül-Muhtasar).

Mehdî ile müjdelenmiş olun. Mehdî Kureyş kabîlesinden ve benim Ehl-i beytimden biridir. O, insanların ihtilâf içinde oldukları ve ictimâî sarsıntılar içinde bulundukları bir zamanda çıkar. Mehdî daha önce zulüm ve cevr ve eziyet ile dolu olan dünyâyı adâlet ve insâf ile doldurur (Hadîs-i şerîf-El-Kavl-ül-muhtasar fî alâmât-il Mehdî).

Mehdî'nin başı hizâsında bir bulut olacaktır. Buluttan bir melek; "Bu Mehdî'dir. Sözü dinleyiniz!" diyecektir (Hadîs-i şerîf-El-Kavl-ül-muhtasar).

Allahü teâlâ, İslâmiyet'i nasıl Resûlullah efendimizle (sal-lallahü aleyhi ve sellem) başlatmışsa, hazret-i Mehdî ile sona erecektir. Sayıları Bedr gazâsında bulunan Şehâb-ı kirâm kadar olan bir grup insan hazret-i Mehdî'ye bi'at edecek (emrine girecek) ve her zâlim onun karşısında mağlûb olacaktır. Zamânı son derece imrenilecek bir şekilde adâletle dolacaktır (İbn-i Hacer-i Mekki).

Kıyamet kopmadan önce, Allahü teâlâ, benim evlâdımdan birini yaratır ki, ismi benim ismim gibi, babasının ismi, benim babamın ismi gibi olur ve dünyâyı adâletle doldurur. Ondan önce dünyâ zulümle dolu iken, onun zamanında adâlet ile dolar (Hadîs-i şerîf-Müslim).

Beklenen Mehdî hazret-i Fâtıma'nın soyundan olacaktır. Mekke'de ortaya çıkacaktır. O zaman müslümanlar halîfesiz olacaktır. O istemediği halde, zor ile halîfe yapılacaktır. Ortaya çıkacağı zaman, yaşı ve ömrü kesin olarak bildirilmiş değildir (Ahmed Zeyli Dahlan) (Dinî Terimler Sözlüğü, Türkiye Gazetesi yayını, İstanbul 1992, C: 1, s. 348).

Çün vakt irişdi gün gibi bir gün 'iyân olur
Kalmaz vücûdı zerrece küfrün nihân olur

(K. 18-XIII)

Melâmet

Anlamı "herkes tarafından ayıplanmak, levmedilmek, kötü görülme" demektir. Tasavvufta, dervişin kendisini halkın gözünde kötü gösterişi, herkesin beğenme ve saygısını değil hor, hakîr görmesini isteyişidir. Çünkü bu suretle kendisinin gerçeğe ulaşmak için yaptığı savaşmalar, çektiği eziyetler halka gizli kalacak, yalnız Hak bunu bilecektir, iki yüzlülüğün gösterişin tam karşıtı olan bu davranış sûfîlik eğitiminin ilk basamağıdır. Melâmiler melâmi-i muhik ve melâmi-i batıla olarak ikiye ayrılırlar. Bunlardan birisi doğru melâmilik, ikincisi ise sapıklıktır (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 181).

Bugün meydân-ı ışk içre şu kim merd-i melâmetdür
Ta'allukdan halâş oldu yiri anuñ selâmetdür

(G. 69-1)

Yâr ışığında şu kim seng-i melâmetden kaçır
Yok-durur başında devlet kim selâmetden kaçır

(G. 54-1)

Mezheb

Mezheb, gidilen, gidilecek olan yol anlamındadır. Dînî hükümlerde ve dünya işlerinde, Allah'ın emrine Hazret-i Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine uygun hareket edebilmek için din bilginlerinden birinin yolunu tutmak, onun gittiği yola, onun mezhebine uymaktır (Abdülbâki Gölpinarlı, Tasavvuf'tan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977, s. 232).

İki 'âlem de 'âşıkça birdür
Din ü iman ü mezheb ü millet

(K. 16-III-2)

Muhkemât

Kur'ân-ı kerîmdeki mânâsı açık, meydanda olan, anlaşılabilen âyet-i kerîmeler. Muhkemin çoğulu.

Allahü teâlâ âyet-i kerîmede meâlen buyurdu ki:

(Ey Habîbim!) Sana Kur'ân'ı, Allahü teâlâ inzâl etti (indirdi). Onun bir kısmı muhkemât (muhkem âyetler olup), bunlar Kur'ân'ın esâsıdır. Bir kısmı da müteşâbihdir (mânâsı açıkça belli değildir). Fakat kalplerinde eğrilik bulunanlar (muhkem âyetleri bırakırlar da) fitne aramak (hakı karıştırmak, halkı şüpheye düşürüp doğru yoldan saptırmak kastıyla) ve isteklerine göre te'vil etmek (asıl mânâsından başka mânâ vermek) için müteşâbih olan âyetlerine tâbi olurlar. Halbuki onun te'vilini Allahü teâlâdan başka kimse

bilmez. İlimde rûsûh sâhibi (derin) âlimler: "Biz ona inandık, muhkemi, müteşâbihi her biri, Rabbimiz Allâhü teâlâ tarafındandır, hepsi haktır (doğrudur)" derler. Bunları kâmil (olgun) akıl sâhiplerinden başkası düşünemez. Yâhut bunlardan yalnız kâmil akıl sâhipleri öğüt kabûl eder (Âl-i İmrân sûresi: 7).

Muhkemât; islâmiyet bilgilerinin ve ahkâmının (hükümlerinin) kaynağıdır (Ahmed Fârûkî).

Kur'ân-ı kerîmdeki, helâl, haram, namaz, oruç, zekât ve hac gibi hükümlere âit kısımlar muhkemâttandır (İmâm-ı Süyûtî).

Muhkemâtı öğrenmeden ve muhkemâtın emirlerini yapıp yasaklarından kaçmadan müteşâbihâta mânâ vermeye kalkışan câhildir. Hem de kendi cehlini anlamayan kara câhildir (Ahmed Fârûkî) (Dînî Terimler Sözlüğü, Türkiye Gazetesi yayını, İstanbul 1992, C: 2, s. 37).

‘Arızuñ devrinde oldu nezzele’e-Fürkân hatuñ
Vechüñe dirler anuñgün muhkemât-ı ümmü'l-kitâb

(K. 4-2)

Nazar

Bakmak. Bütün tarikatlarda mürşidin Sâlike nazar etmesi, feyzin cereyânına sebeptir. El tutmak, cezbe hâsıl olunca mürşide sarılmak bile, hep, feyzin cereyânı içindir (Abdûlbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 155).

Himmet nazarıyla nazar it Ahmed'e lutf it
Yiter uyudı gaflet ile bir dem uyansın

(G. 199-19)

Sıfât

Zât'ın tecellileri. Zat birdir, sıfâtın sonu yoktur. Zâtî ve Subûtî olmak üzere sıfatlar ikiye ayrılır

Gicenüñ ma'nisi gündüzdür Ahmed
Sıfât-ıla görünür pertev-i zât

(G. 12-5)

Tâc

Sûfîlerin başlarına giydikleri türlü şekillerde olan, keçe-den veya başka kalın kumaştan yapılma külâh. Başa geçen bölüme len-ger, öteki parçalara terk, tepesine de kubbe denir. Her tarikatın

kendi için şekli, rengi belirli tâcları vardır (Mustafa Nihat Özön, Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954, s. 253).

Şeyhüm diyenün tâc ü kabāsına inanma
Aç hırkasını gör belî zünnâr tolpudur

(G. 23-4)

Tecrid

Aynada toz bulunması nasıl suretin tamamıyla aksine mani olursa, kalbde de Hak'tan gayri bilinen Kevnî sûretlerin bulunması, Hakk'ın tecellisine mani olur. Bunları kalbden izaleye "Tecrîd" denir (Abdûlbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1954, s. 175).

Gelsün ma'nî bilen dirüz
'İşk yolunda olan dirüz
Terk-i tecrîd kalenderüz
Fenâlaruz fenâlaruz

(G. 116-3)

Terk

Hak'tan gayriyi gönülden çıkarmak. Bu kelime "Tecrîd" ile mürâdiftir. Tasavvufta Hak 'tan başka bir mevcut olmadığına göre hakikatte Terk vehmî varlığı ve gayriyyeti bırakmak ve her şeyi zevk; şühûd ve nihayet tahakkuk ile Hak bilmekten ibârettir.

Tarîkat tâclarının dilimlerine de "Terk" denir. Yalnız renkleri ve şekilleriyle birbirlerinden ayrılırlar (Abdûlbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 175).

Benliğünden eger geçmezisen cân olımazsın
Terk itmezisen küfrünî imân olımazsın

(K. 13-1)

Zât, Zât-ı Akdem

Hakk'ın mutlak hüviyeti kendisidir. Zât-ı Akdem sözündeki kâdem zamanla ilgili olmayıp zâtla ilgilidir. Zâtın ortaya çıkışı sıfatların ortaya çıkışını gerektirmiştir. Sıfatların ortaya çıkış yeri de kâinattır (Abdûlbâki Gölpınarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932, s. 183).

Âdem oldum sıfât-ı zât-ileyem
Zât-ı pākūm velî sıfâtılayam

(K. 17-II-1)

Nûr-ı mübhem menem vücûda gelüp
Çâr 'unsurla şeş cihât-ileyem

(K. 17-II-2)

Zühd, Zâhid

Şeriatte iki yol vardır: Ruhsat, azîmet. Ruhsat, emirleri yapıp nehiylerden kaçmaktan ibarettir. Azîmet, mekrûhlardan ve şüpheli şeylerden de kaçmaktır. Azîmet yolunu tutmağa zühd, bu yolda yürüyenlere de zâhid denir. Meselâ zâhid olan adam, parasını nereden ve nasıl kazandığını yahut vazifesini hakkıyla yapıp yapmadığını ve bu suretle aldığı parayı hak edip etmediğini bilmediği birisinin evinde yemek yemez, abdest almaz. Halbuki şeriatte her şeyin esası ibâhâdır ve haram olduğunu bilmediğimiz şeyler, genellikle mübahtır.

Sûfiyye arasında "zâhid" kelimesi, ibâdetine güvenen, kendisinden başkasını beğenmiyen, Hakk'ın rahmetini kayıt altına alan, irfansı kaba sofu anlamında kullanılır (Abdûlbâki Gölpinarlı, Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932 s. 184).

Zühd ile firdevse zâhid rûz şeb eyler şitâb
'Âşıka deryâ-yı 'ışk içre dü'âlem bir habâb

(G. 7-1)

Şalâh u zühd ü takvânûn riyâsından şakınmazsañ
Çürütdüñ 'ömrüñi zâhid soñı anuñ nedâmetdür

(G. 69-3)

KULLANILAN VEZİNLER

Dükakinzade Ahmed Bey, divanında 116 noslu şiir hariç diğer şiirlerini aruz vezni ile yazmıştır. Aruz vezninin de en çok remel, hezec, muzâî recez, hafif ve seri', bahirlerini kullanmıştır. Munserih, müctes ve tekarüb gibi bahirleri daha az kullanmıştır.

Hece vezni ile yazılan ve Büyük Türk Klâsikleri C. IV, s. 313'te Ahmed Sârbân adına kaydedilen, Tenkidli metnimizde G. 116 no:da geçen ve Dükakinzade'nin olduğunu ortaya çıkardığımız bir şiiri ile K. 5 no:daki manzume hece ile yazılmıştır.

Ahmed Bey, genelde aruza hakimdir. Ancak az da olsa vezin aksaklıklarına rastlamadık değil. Bunların da müstensih hatalarından kaynaklandığını, nüshaların karşılaştırılması esnasında gördük.

Ahmed Bey'in Kullandığı Vezinler:

Kasideler, Gazeller, Eksik Gazeller, Gazellerden Sonraki Müseddes, Gazellerden Sonraki Mesnevîler, Mukatta'ât ve Müfredât başlıkları altında gösterdik.

Dükakinzade Ahmed Bey'in Kullandığı Aruz Vezinleri

KASİDELER

1- Bahr-i hezec:

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün
K. 12, 13, 23, 24.

Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün
K. 1, 6, 20.

2- Bahr-i remel:

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
K. 4, 7, 19, 21, 22, 25.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
K. 2, 10.

3- Bahr-i hafif:

Fā'ilātün Mefā'ilün Fā'ilün (Fā'ilün)
K. 3, 16, 17.

4- Bahr-i Muzâri:

Mef'ulü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün
K. 14, 18.

Mef'ulü Fā'ilātün Mef'ulü Fā'ilātün
K. 8.

5- Bahr-i münserih:

Müfte'ilün Fe'ilün Müfte'ilün Fe'ilün
(Fā'ilün) (Fā'ilün)
K. 9.

6- Bahr-i seri':

Müfte'ilün Müfte'ilün Fā'ilün
K. 11.

7- Çift vezinli olanlar

Bahr-i remel, bahr-i seri':

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Müfte'ilün Müfte'ilün Fā'ilün
K. 15.

GAZELLER

1- Bahr-i remel:

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
G. 1, 3, 4, 5, 7, 8, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 24, 27, 32,
33, 34, 35, 38, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 58, 67,
71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 86, 87, 88, 89, 90, 91,
94, 96, 97, 99, 100, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 117, 118,
126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 140, 141, 142, 143, 146, 149, 152, 158, 159, 160, 162, 163,
167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 182, 183, 184, 187, 189,
190, 195, 200, 203, 205, 206, 207, 209, 211, 213, 215, 216, 218,
221, 222, 226, 228, 231, 239, 241, 242, 243, 244, 248, 253, 254,
255, 256, 257, 260, 261, 262, 265, 267, 271, 273, 275, 276, 280,
281, 282, 283.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
G. 22, 31, 166, 202.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
G. 25, 84, 112, 179, 196.

2- Bahr-i Mu zāri'

Mef'ulū Fā'ilātū Mefā'ilū Fā'ilūn
G. 2, 39, 64, 66, 95, 101, 150, 151, 155, 198.

Mef'ulū Fā'ilātūn Mef'ulū Fā'ilātūn
G. 16, 102, 123, 230, 259, 263, 274.

3- Bahr-i hafif:

Fā'ilātūn Mefā'ilūn Fā'ilūn (Fe'ilūn)
G. 6, 30, 61, 204, 223.

Fe'ilātūn Mefā'ilūn Fe'ilūn (Fa'lūn)
G. 57, 75.

4- Bahr-i hezec:

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn
G. 9, 10, 29, 37, 46, 59, 62, 63, 69, 76, 92, 93, 114,
115, 119, 147, 148, 186, 208, 219, 224, 246, 268, 269.

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Fe'ulūn
G. 11, 12, 21, 28, 36, 65, 85, 98, 121, 124, 144, 145,
153, 161, 176, 188, 197, 201, 217, 229, 232, 234, 235, 236, 237,
238, 240, 277, 278.

Mef'ulū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ulūn
G. 23, 48, 68, 70, 104, 113, 125, 156, 170, 178, 199,
210, 212, 214, 220, 225, 227, 233, 247, 249, 266, 270, 272, 279.

Mef'ulū Mefā'ilūn Mef'ulū Mefā'ilūn
G. 55, 194, 250, 252, 258, 264.

5- Bahr-i münserih:

Müfte'ilūn Fā'ilūn Müfte'ilūn Fā'ilūn
G. 15, 122, 154.

6- Bahr-i recez:

Müfte'ilūn Mefā'ilūn Müfte'ilūn Mefā'ilūn
G. 26, 40, 56, 60, 177, 180, 191, 192, 193, 251.

Müstef'ilātūn Müstef'ilātūn
G. 245.

7- Bahr-i müctes:

Mefā'ilūn Fe'ilātūn Mefā'ilūn Fe'ilūn
G. 50.

8- Bahr-i seri':

Müfte'ilün Müfte'ilün Fä'ilün
G. 106, 120, 164, 181, 185.

9- Bahr-i tekarüb:

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ül
G. 165.

10- Hece vezni ile yazılan şiirler

Dükakinzade Ahmed Bey hece ile iki adet şiir yazmıştır. K5 ve gazeller kısmındaki 116 no'slusudur. $4 + 4 = 8$ 'li veya beyitler halinde yazıldığı şekli ile: $8 + 8 = 16$ 'lı hece veznidir. K.5 ise $7 + 7 = 14$ 'lü ölçüyle yazılmıştır.

Eksik Gazeller

Gazellerin sonunda matla', makta' ve mahlas beyitleri olmayan gazellerin vezinleri de şöyledir:

Bahr-i remel:

Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilün
I., II. ve III. şiirler.

Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilün
IV. şiir.

Gazellerden Sonraki Müseddes

Bahr-i remel:

Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilün
I.

Gazellerden Sonraki Mesneviler

1- Bahr-i remel:

Fä'ilātün Fä'ilātün Fä'ilün
I., IV., V.

2- Bahr-i hezec:

Mefä'ilün Mefä'ilün Fe'ülün
II., III., VI.

3- Bahr-i seri':

Müfte'ilün Müfte'ilün Fä'ilün
VII.

Mukatta'āt

1- Bahr-i remel:

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Muk. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 33, 34,
35.

2- Bahr-i hezec:

Mef'ulū Mefā'ilū Mefā'ilū Fe'ulūn

Muk. 29, 31.

Müfredāt

1- Bahr-i remel:

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Müf. 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn (Fe'ilūn)

Müf. 17.

2- Bahr-i hezec:

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn

Müf. 7, 12.

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Fe'ulūn

Müf. 11, 13, 14, 15, 16.

3- Bahr-i müzarî:

Mef'ulū Fā'ilātū Mefā'ilū Fā'ilūn

Müf. 8, 10.

4- Bahr-i hafif:

Fe'ilātūn Mefā'ilūn Fā'lūn

Müf. 9.

BENZETME UNSURLARI

Ahmed Bey'in Divanı'ndaki benzetme unsurlarını üç ana başlık altında topladık:

1. Sevgili,
2. Aşık,
3. Rakıb.

1. SEVGİLİ

âfet (G.92-4), 'ârız-ı mihr (G.15-6), bâde (G.132-8), bedrû'd-
dücâ (G.1-1), büt (G.271-4), büt-i gül-'ızâr (G.26-10), büt-i rāhâ
(K.11-I-2), büt-i serv-i revân (G.15-5), büt-i sîmîn zekân (G.15-8),
büt-i tersâ (K.13-IV-7), cān (G.17-9, 175-5), cānâ (G.11-8), cānān
(11-16, 17-8), çeşm-i şeh-lâ (G.13-1), dîde gerâğı (G.263-1), dil-ārâ
(G.11-6), dilberâ (G.108-5), dil-rübâ (G.83-1), dîv (K.11-III-2),
dōst (G.15-5), ehl-i kerāmet (G.26-12), fitnenüñ başı (G. 65-3), ha-
bîb (G.11-2), halîl (G.117-4), hūr-peyker, beşer-sûret, melek-simâ,
perî-zād (G.21-2), hü-mâ (G.1-1, 9-1), Hüsrevâ (K.25-5, G.18-3, 21-3,
33-2, 183-5), Hüsrev-i Şîrîn-suhen (G.15-8), gonce (G.4-7, 71-3, 104-
IV-1), gonce-leb (G.44-4, 81-2, 6, 184-3, 243-2), gonce-dehen (G.181-
3), gonce-i bâğ-ı cefâ (G.142-1), gulām (G.16-5), gül (K.12-V-2, G.
17-9, 60-3, 206-2, 275-4), gül-i nevrete (K.25-25), gül-i rā'nâ (G.
89-1), güneş-tal'at (K.22-I-1, G.93-1), 'îsî-dem (G.67-3), 'îsî-nefes
(G.97-2), Kâ'be (G.132-7), kadd-i dilber (G.21-6), kamer-tal'at (G.
109-1), katl (108-5), lâle-'ızâr (G.84-2), leb-i Nüşîn-revân (G.15-
11).

Terahhüm eylemez şanmañ beni katl itse ol âfet
Nigârüm 'âşîka cev-r ü cefâsı 'izz ü nâzıdur

(G.92-4)

Apardı gön-lümi bir hūr-peyker
Beşer-sûret melek-simâ perî-zād

(G.21-2)

Mahrem oldu çün harîm-i kûy-ı yâra murğ-ı dil
Dir gören eyler kebûter Kâ'be etrâfın tavâf

(132-7)

leylî-hırâm, âhû (G.4-2), meh (G.128-5, 184-1), melek (G.19-4), mihr, melek, perî-peyker (G.114-3), müferrih-leb (G.20-1), mü-rüvvet-kâni (G.1-4), nâzûk-beden (G.20-4), nergis (G.6-4), pâdsâh (K.22-IV-1, G.1-4, 108-1, 112-1, 280-5), pâdsâh-ı hüsn (G.101-6), perî (G.19-2, 96-1, 265-1), perî-peyker, melek-sîma (G.90-1), şanem (G.26-3,4,8,18, 51-3, 56-1, 60-1, 67-5, 269-5), şanem, gonce-i nim-hande (G.56-4), şanemâ, perî-vâr (G.55-11), seng-dil (G.235-2), serv (G.112-4), serverâ (G.19-5), serv-i nâz (108-3), sultân (G.114-4, 175-4), sultân, 'azîz, Yûsuf-ı Ken'ân (K.22-III-1), Sultân Veys (G.114-5), sûretün âyinesi (G.1-2), şâh (G.11-4, 175-1), şeb-i yeldâ (G.15-6), şehâ (G.17-5, 18-4, 175-1), şîrîn (G.8-6), şîrîn-zebûn (G.11-5), tabîb (G.19-1), tabîb-i cân (G.3-5), tezd ü hoş-hırâm (G.107-3), tuṭi-i gūyâ (G.13-1), Yûsuf-ı cân (G.47-5, 281-3), Yûsuf-ı gül-pîrehen (G.206-3), Yûsuf-ı Ken'ân (G.178-2), Yûsuf-likâ (K.25-5), Yûsuf-ı Mısr-ı melâhat (G.32-4), zıll-ı Hüdâ (G.15-5), zülf-i 'anberbû (G.4-1), zülf-i perîşân (G.15-6), gül-i gülşen (G.97-5), hûr (G.176-1).

Dilden ayrılmaz hayâl-i geçmün iy leylî-hırâm
Gūyiyâ ülfet tapar Mecnûn-ıla âhû körüp

(G.4-2)

Sûretün âyinesinden gayrı yirde gözlemez
Nûr-ı Hakk'a dâyimâ eyler nazar ehl-i safâ

(G.1-2)

Zülf-i perîşân yürür 'arız-ı mihrin bürür
Hoş şeb-i yeldâ-durur silsile-i mûy-ı döst

(G.15-6)

SEVGİLİYE ÂİT UNSURLAR

a. hüsn, cemâl

âf-tâb (G.40-7), âyine-i nûr-ı Hüdâ (G.63-2), bâğ-ı cennet (G.175-6), beytu'llâh (G.27-5, 134-1), cāmi' (K.16-IV-2), cennet (G.7-3), genc (G.67-7), gencîne (G.269-3), gülâc (G.18-4), gülşen (G.44-4, 108-6, 243-5), gülşen, bûstân, harîm (G.5-4), gülzâr (K.12-IV-5, G.269-4), gülzâr, gül (K.22-V-1), hil'at (G.8-4), ka'be (K.25-24) kamer (G.29-4), muşḥaf (K.11-III-3, G.14-1, 41-9, 50-2, 71-3), muş-haf, Kur'ân (G.17-4), Rûm (G.43-3), şem' (G.62-1).

Bugün âyine-i nûr-ı Hüdâ'dur hüsn ü zîbâsı
Güzeldür hür ü gilmândan melâikden mükerrerdür

(G.63-2)

Dest-i kudret yazmasa cânâ cemâlün muşhafın
Kim yazar bir şafhada hattı-ıla Kur'ânı dürist

(G.17-4)

b. saç, zülf, zülf-i çini, zülf teli, kâkül

'anber (G.186-4, 100-1), 'anber-sâ (G.15-10), bend (G.5-3),
câme-hâb, sündüs (G.7-3), oîm (G.243-7), çevgân (G.25-2, 178-5, 204-
1), dâm (G.57-6, 274-4), diyâr-ı gurbet (G.32-1), dühân (G.50-10),
ejderhâ (G.2-1), hâle (G.60-4), hitâ (G.43-1), hicâb-ı hasret (G.10-
1), İbrâhîm (G.119-3), kâfir (G.51-2, 114-2), kamer (G.40-7), küfr
(G.67-5), leyl (G.2-4, 30-4), leyli (G.11-4, 21-3), mağrib (G.230-7)
maşşer (G.118-2, K.13-V-4), mâr (G.2-1, 269-3, 67-7), meyhâne (G.175-
6), misk ü 'anber (G.98-1), 'ömr-i dirâz (G.35-1), peygamber (G.67-3)
rismân (G.260-6), sünbül (G.29-3, 206-1), sünbül, nikâb, küfr-i se-
vâd (G.41-2), sünbül-i müşg-bû (G.177-1), şâhbâz (G.262-1,2), şeb
(G.16-4, 18-2), tuzak (G.36-2), ve'l-leyl (K.25-7), zencîr (G.111-7,
128-1, 147-6, 178-6), zıll-ı Hüdâ (K.25-1, G.1-1), zulem (G.185-5),
zulmet (G.41-3), zünnâr (G.271-4).

Virelden 'âleme şöhret saçınla hâlün iy âfet
Bolupdur nâfe bî kıymet sinukdur kâdr-i 'anber hem

(G.186-4)

Silsilesine zülfünün sünbül-i müşg-bû direm
Âh delü eyledi beni n'eyleyem ol kohû direm

(G.177-1)

Sen hümanun sayesin yok dirler iy bedrû'd-dücâ
Kâkülün cânâ gören dir dâyimâ zıll-ı Hüdâ

(G.1-1)

c. gamze, gamze okı

âl (G.132-2), cellâd (G.38-3, 103-3, 151-3), gönül eğlencesi
(G.236-2), hançer (G.50-4), kâtil (G.47-1), kâtıl (G.280-4), kılıç
(G.132-1), kimyâ (G.101-6), misâfir (K.13-V-3), ok (G.52-6, 53-5,
57-1, 64-1, 118-4), vuslat habercisi (G.52-6).

Dilberâ meydân-ı hüsn içinde cânlar almada
Gamze-i hûn-rizûnüz cellâda beñzer beñzemez

(G.103-3)

Cân virür gamzeñ okından yaralu dil hazz ider
Âferîn ol tîr-i müsgâna ne hoş şerrâh imiş

(G.118-4)

ç. göz, çeşm

âhû (G.11-4), bādâm (G.228-5), bîmâr (G.18-2), cādû (K.60-5),
ceylân (G.230-3), imâm (K.16-IV-2, G.27-5), İsmâîl (kurbân) (G.119-
3), kâtil (K.13-V-4, G.106-5), mestâne (sarhoş) (G.54-4), nergis (G.
48-2), nergis-i mest (G.98-2), uğru (G.147-5), lâle-i hamrâ (G.45-10)

Bu sehlâ göz midür yâ nergis-i mest
Bu ra'nâ yüz midür yâhud gül-i ter

(G.98-2)

d. dudak, ağız (leb, dehân, fem, had, lâl, bûse)

âb-ı hayât (G. 16-4, 276-3), âb-ı hayvân (G.41-3, 231-2, 137-
2), âb-ı kevser (G.28-1), câm-ı la'1 (G.38-4), cân, dermân (K.2-III-
4), cûy-ı kevser (G.100-1), çeşme-i hayvân (G.175-3, 185-5), dermân
(G.204-2), devâ (G.101-5), gönce (G.21-5, 44-4, 281-1), gül (G.229-
7), halvâ (G.58-5), hoşka-i la'1 (G.41-1), 'ilm-i gaybun sırrı (G.110-
4), 'în (G.15-9), kand ü nebât (K.13-II-5), la'1 (G.4-4, 64-2, 235-4)
la'1-i Bedeşşân (G.175-8), la'1-i mey-gün (G.184-3), la'1-i nâb (G.
51-5), la'1, yâkût (G.14-6), meyhâne (G.27-7), (Mükerrir) şeker (G.
28-9), peymâne (G.62-2), piste (228-5), semen (G.281-1), su (âb-ı ha-
yât, İslâm)(G.177-8), sûre-i kevser, câm-ı elest şerâbı (G.40-9),
şehd ü şekker (G.98-1), şekker (G.228-5), şeker tengi (G.176-2), şer-
bet (K.25-6), şifâ (G.127-2), yâkût, aqdâh (G.118-1).

Düşde gördüm dün gice nüş eyledüm âb-ı hayât
Didiler yârın dehânın öpmedür ta'birini

(G.276-3)

La'1-i meygünün hayâl-ıyla bugün iy gönce-leb
İçmeden evvel nazarda mest ü mahmûr olmuşam

(G.184-3)

e. yanak (ruhsâr, ruh, 'izâr, 'ârîz, 'ârîz u hatt)

âteş (G.107-2, 119-4,5), âteş (nûr) (G.139-4), âyine-î ehl-i safâ (G.48-1), berg-i gül (G.229-5), berg-i semen (G.206-1), cennet-i 'adn (G.175-2), duhâ (G.2-4, 30-4), gûy (G.25-2), gül (G.9-4, 30-1, 175-6), gün, imân (G.178-3), hatt kâfir (firavun) (G.177-8), huld-i berîn (G.15-9), imân (G.42-5), kamer (G.60-4), mihr (G.7-4, 14-2, 41-6), mushaf (G.67-6), nûr (G.50-10), ot (G.5-3), semen-ber (G.28-1), şems (G.14-1), şemsü'd-duhâ (K.25-7).

'Ârîzûn mesken idinmiş hâl-i 'anber-bâr döst
Nice sâhirdür görûn âteşden itmez ihtirâz

(G.107-2)

'Ârîz u hathta ol mehûn lebleri câmın içmezem
Düşmen-i Mûsâ olana kan görinür bu şu direm

(G.177-8)

f. hatt

âyet (G.204-3), buhûr (G.119-5), cennetin sebzi (G.180-4), iki eğri şâhid (G.128-4), kâfir (G.9-2, 42-5), kara yazı (kötü talih) (G.50-9), mûr (G.176-2), zâlim, kâfir (G.43-3).

'Asker-i küffâr ile baş koşdı Rûm'a kaşd idüp
Hatt-ı dilber nice zâlimdür görûn dinden çıkar

(G.43-3)

g. kirpik, müje

cevr okı (G.55-2), hançer (G.275-3), nihâl-i ergâvân (G.93-8), ok (G. 272-1).

Sinemde karâr eyler kirpiklerûn iy dilber
Cevr okına 'uşşâkûn yahşı siperi vardır

(G.55-2)

ğ. ben (hal)

Bilâl (G.237-6), bûy-i cûd (G.59-3), dâne (G.36-2, 57-6, 88-4, 261-5, 274-4), dâne (tuzak) (K.13-III-6), fitne-i âhîr zamân

(G.96-5), (göz bebeği) (G.50-6), hârâmî (G.47-3), havrâ (G.7-3), hindû (G.140-2, 203-1), hûr (G.15-9), hûri vü gilmân (G.175-2), kur-ratü'l-'ayn (G.201-1), nâfe (G.186-4), nâfe kâm (G.17-7), sâhir (G.107-2), tohm-ı cefâ (G.48-3), tohm-ı mahabbet, dâne (G.62-3).

Müezzîn câmi'-i hüsnünde gördüm
Siyeh hâlûni benzetdüm Bilâl'e

(G.237-6)

Beñû tohm-ı mahabbetdür ezel dihkânına hâşıl
Dü-'âlem küşte zârından hem ol bir dâne olmışdur

(G.62-3)

h. yüz (çehre, didâr)

'âlem-i vahdet (G.10-1), âyine-i giti-nümâ (K.25-1), cennet (G.28-1), eğlence (G.90-3), gül (G.181-3, 108-6), gül-i ter (G.98-2), gün (G.6-2, 125-2), güneş (G.50-1, 112-3), hürşid (G.14-2, 141-4), hürşid-i felek (G.179-6), kıble (G.175-14, 177-4), mâh-ı münevver (G.123-2), mihr-i dirâh-şân (G.175-10), muşaf, Kur'ân (G.204-3), muşaf-ı Hâk (G.173-2), nergis (G.4-7), semenber (G.180-1), şem' (G.29-4).

Hicâb-i keşreti yüzden götürse 'âlem-i vahdet
Yakardı âteş-i 'ışkı komazdı zerrece keşret

(G.10-1)

Muşaf-ı Hâk'dur yüzün ol çeşm ü ebrû şûreler
Kâmet ü zülf ü dehânun oldu elf ü lām mīm

(G.173-2)

1. kaş, ebrû

belâ (G.48-2), genç-ây (G.137-2), hilâl (K.25-2, G.31-1), kâbe kavseyn (G.201-1), kejrâ (G.15-10), kemân (G.57-1), kemân-keş (G.82-1), meh (G.125-2), mihrâb (G.6-1, 177-4, 187-8, K.16-IV-2), mīm (G.243-7), sûre (G.173-2), yâ (G.132-2, 230-3).

Câmi'-i hüsne kaşların mihrâb
"Accilû bi's-salâti" yâ ahbâb

(G.6-1)

i. boy, kadd

'ar'ar (G.272-4), muntehâ (G.132-3), serv (G.132-3), serv-i serkeş (G.120-2), şâh-ı gül (G.168-1), tûbî (G.2-2).

El kalduruban göge çınâr iy boyı 'ar'ar
Öykündüğüçün kaddile serve ilenür mi

(G.272-4)

j. diş, dürr

dendân (G.204-4), dürr (G.31-5, 175-8, 235-4), gevher-i âbdâr (G.56-4), lü'lü (G.64-2), jâle, dürr-i âbdâr (G.60-2).

Dürr dişüñle leblerüñ yâd itse Ahmed dilberâ
Ağlayup iki gözüm la'lile gevher-bâr olur

(G.31-5)

k. çah-ı zekân, gâbgâb, zenâhdan

top (G.204-1), zindân (K.25-18, G.178-6).

Zencîr şaçuñ bendi ile çâh-ı zekanda
Divâne gönül didi ki zindânımı buldum

(G.178-6)

l. ağız, ağız yarı

âb-ı hayât (G.64-2), cüllâb (G.203-5), devâ vü çâre (G.26-3) gonce (K.12-V-2), gonce-i nîm-hande (G.60-2), hokka-i mercân (G.204-2), zerre (G.41-6).

'Arızuñ mihrinde ağzuñ dilberâ bir zerredür
Kim anuñ remzinde yüz hırşîd-i tâbân gizlödür

(G.41-6)

m. kûy, kûy-ı yâr, ser-i kûy

cennet (G.49-3), gülşen-i cennet (G.97-5), irem bağı (G.176-2), Ka'be (176-3), mülk-i Süleymân (G.175-1).

Küy-i yârı tolanır sūfiyi tesbîh ile gör
Beñzer iblîse kim ol cennete mâr ile gelür

(G.49-3)

n. ayak tozu, ayagun toprağı

devlet tâcı, tûtiyâ (K.25-21), kühl-i cevâhir (G.14-7), tâo
(G.19-5), tûtiyâ (G.101-3).

Hâk-i pâ-yı yârı Ahmed şöyle şîrîn medh ider
İşiden kühl-i cevâhir içre katmış dir nebât

(G.14-7)

o. hâk-i reh (hâk-i pâ-y, hâk-i kadem)

cevher (G.256-5), efseri şâhân (G.175-1), ıtr-ı kefen (G.155-
2), kühl (G.58-8, 156-2), sürme (G.212-2), tûtiya (K.14-I-3).

Hâk-i râhuñ kıymetin Ahmed bilür iy dil-rübâ
Cevherün kadrini herkes bilmez illâ cevheri

(G.256-5)

ö. kâmet

bâlâ, kıyâmet (G.3-5), kıyâmet (G.51-2), kıyâmet, serv-i
serkeş (G.29-5), serv (G.1-3, 3-5), serv-i nâz (K.15-VIII-4), şim-
şâd (G.103-5), tûbâ (G.125-2).

Yağmaladı nem var ise 'aql ü dil ü dînüm
Bir kâmeti tûbâ yüzi gün kaşları mehveş

(G.125-2)

2. ÂŞIK

'andelîb (G.60-3, 161-5), 'ârif (G.5-5), bende (G.1-5, 8-7,
112-1), bülbül (K.25-25, G.6-4, 21-5, 33-5, 49-2, 108-3,4, 181-3,
243-5, 269-1), bülbül, Eyyûb (G.104-IV-1), bülbül-i gūyâ (K.11-I-
1), bülbül-i şūrîde (K.22-V-1, G.89-1), cân (G.11-14), cân-bâz (G.
117-3), cân oynayan dervîş (K.13-V-6), derd-i bî-dermân (G.1-3),

dil-i dîvâne (G.38-1), dil-haste (G.1-3, 31-3), dil-teşne (G.16-4), divâne (G.5-1, 38-5, 83-2, 86-1, 111-7, 184-4,5), divâneler (K.13-III-3), dümender (G.180-5), ehl-i dil (K.11-II-3), ehl-i harâbât (G.8-3), ehl-i şafâ (G.1-2), ehl-i tevhîd (G.53-1), fakr ehli (G.17-8), fedâ-yı kûy-ı yâr (G.20-7), Ferhâd (G.8-6, 11-5, 18-3, 21-3, 183-5), ğarib, üftâde (G.58-1), ğavvas, teşne-leb (G.27-3), güneh-kâr (G.1-4), hâcî (G.47-1, 176-3), hâk (G.155-2), hâkister (G.11-12), hâk-i râh (G.9-1), harîdar (G.93-6), haste (G.3-4, 19-1), hayrân ü vâlik (G.4-4), hîred (G.27-2), hil'at (G.19-5), hizmetkâr (G.1-4), 'ışk eri (G.40-3), it (G.11-9), kav, Cercîs (G.104-VII-2), keşti-i Nûh (G.180-5), kûh-ı belâ (G.45-10), kul (K.22-IV-1, G.21-6, 108-1) kul sultân (K.3-39), kurbân (G.173-6, 178-7, 275-3), lâle (G.238-9) Mecnûn (G.25-2, 128-1), Mecnûn-i şeydâ (G.13-1), merdâne (G.33-3), murg (G.182-7), mûm (G.261-5), mürde (K.2-6), ney (G.243-5), Nûh (G.26-14), pervâne (G.8-3, 36-5, 86-4, 104-III-2), reis (G.180-5), şâhib-kerâmet (G.54-3), şâhib-naazar (G.27-6), sâkî (G.180-7), Sel-mân (G.114-5), seng-i miñnet (G.273-1), semender (G.180-1), sultân (G.20-7), Süleymân-ı zamân (G.46-6), şâh-bâz (G.44-1), şâh-ı 'ışk (G.179-4), şehîd (G.181-3, 238-9), şem' (G.50-10, 104-II-1, 129-3), şem', pervâne (G.112-5), şevk eri (G.26-5), şeyh (G.12-1), (tâcîr) harîdâr (G.47-5), tâlib (G.10-4), teşne-dil (G.203-5), Ya'kûb (G.178-2, 206-3), zelil ü hîr (G.11-7), zerre (G.112-3), zerre-i nâçiz (K.2-6).

Şevk-ı gül ile 'andelîb inlese eylemân 'aceb
Şubha dek 'aşıkun işi âh ü figân ü nâledür

(G.60-3)

Girye vü âh eyleme zülfinde iy cân oynayan
Kim kamû cānbāz olan bārān-ile bād istemez

(G.117-3)

Gülşen-i hüsnün açılmış taze-ter gülzâr-ısa
Bülbül-i şurîdeler karşında her dem zâr-ısa

(K.22-V-1)

Nice yıldır hastadur cānā bu Ahmed teşne-dil
Bir içim şu virmedün la'lündeki cüllâbdan

(G.203-5)

ÂŞİKA AİT MADDİ VE MANEVİ UNSURLAR

a. aşk, mahabbet

devāsız derd (G.3-4), maraẓ-ı nevbet (G.204-2), zevrāk (K.20-I-2).

Vaşl imiş dirler firakūñ hastasının çāresi
İy tabīb-i cān devāsuz derde oldum mübtelā

(G.3-4)

b. gönül, dil, dil ü can

‘ārif (K.13-IV-1), ‘aşık (K.2-1), âteş (G.119-7), âyine (G.9-2,6, 52-2, 84-4, 132-8, 230-7), âyine-i gîtî nümâ (K.21-III-5), berg-i lâle (G.139-5), beytullah (G.10-5), bīmâr (G.38-2), bülbül (K.11-I-1), büryân (K.13-I-4), büt-hâne (G.86-2), cānbâz (G.260-6), derûn (G.11-18), deryâ (K.20-I-2), dīvâne (K.12-IV-3, 22-I-1, G.5-3 87-2, 160-3), dīvâne, miskîn (G.58-3), elvah (G.118-5), Ferhâd (G.103-2), gedâ (G.114-4), gül (K.11-I-1), habs, zindân (G.17-3), Hakk'ın evi (K.13-I-2), Hakk hânesi (G.36-4), hârâbe (G.183-2, 229-3), haste (G.47-4), hâtem (K.11-III-2, G.3-2, 180-3), Ka'be (G.47-1), kâfir-i ‘ışk (G.271-4), kal‘a (G.64-5), kebâb (G.40-1, 85-3, 131-5) kubbe-i minâ (G.90-4), küfr-i ‘ışk (G.4-5), Mecnûn (G.4-2, 11-4), Mısır (G.2-1, 178-2), millet (G.2-1), miskîn (G.32-1), mihmân (G.114-2), murğ (G.36-2, 85-4), murğ, şikâr (G.26-18), mülk-ü kebâb (G.11-3), pervâne (K.13-IV-3), sayd (G.262-1), şâne (G.261-3), şehbâz (G.92-3), şehir (G.47-2), şehir, vîrâne (G.36-7), şehz (G.119-1), şehz-i vîrân (G.20-3, 21-1), şîşe (G.17-6), şîşe-i nâzûk-mizâc (G.20-2), metâ‘ (G.93-6), tekyegâh (G.45-9), tıfl (G.271-1), tıfl-ı nâz-perver (G.50-3), tiryâki (G.157-4), vîrân (G.110-3), vîrâne (G.5-2, 62-1, 111-6, 129-7, 176-4), zenbûr evi (G.150-6), zücâc (G.20-5).

Dil şağūnda rūz u şeb bî-hâb olursa tañ degül
Rismân üzre gelür mi hiç cānbâz uyhusı

(G.260-6)

Haddüne meylitse bu mecnûn gönül tutma ‘aceb
Ota böyle ülfeti var dōstum dīvānenün

(G.160-3)

c. cisim, ten, bağır, baş, el

çâh (G.68-1), çevgân (G.164-4), kafes (G.68-1), kebâb (G.7-5, 183-1), Mısır (G.70-2), tılsım-ı Kudret (K. 1-4), top (G.163-3, 164-4).

Kodun âdemde bir genc-i nihânı
Tılsım-ı Kudret itdün cism ü cânı

(K.1-4)

ç. sîne, dâğ

dâğ (G.84-3), def (G.131-5), kabâ (G.101-4), kafes (G.9-3), kalkın (G.82-5), (kılıç) gılâf (G.132-1), siper (G.55-2), (süs) (G.84-2), şerrâh (G.118-3).

Dâğlar-ıla nicesi sînemi zeyn itmeyeyüm
Bâğ-ı hüsn içre benüm lâle-izârım vardır

(G.84-2)

d. boy, kadd, kâmet

çeng (G.112-6, 9-5), dâl (G.81-4), elif (G.202-4, 243-7, 173-2), kemân (G.104-VI-1), yây (G.162-3).

Cevritse n'ola cânıma mahbûb-ı zamâne
Dest-i sistemi kaddümi dönderse kemâne

(G.104-VI-1)

e. göz yaşı (eşk, girye, sirîşk, kanlı göz yaşı, kanlı yaş

‘akîk (G.281-2), ‘akîk-ı ter (G.180-2, 206-5), al kırıç (G.112-6), bahr-ı hûn (G.61-5), bârân (G.48-3), câm-ı mahabbet (G.11-3), Ceyhûn (G.157-5), deryâ, la‘lû mercân (G.41-5), dürr (G.243-4), dürr-ü güher (G.55-3), dürr ile mercân (G.171-6), gayr (G.31-2), güvâh (G.179-2), hem-dem (G.31-1), hûn-ı ciğer (G.45-10, 272-2), ilâhî pınar (G.84-3), kâtib-i ‘ışk (G.30-1), lâlile gevher-bâr (G.31-5), la‘lû güher (K.13-IV-7), la‘lû yâkût (G.134-4), lû‘lû-i lâlâ (G.137-1), mey (G.131-5), mürekkep (G.111-1), miskin gönüllü (G.64-4), sakâ (G.119-1), sîm-âb (G.203-3), sipehüm (G.179-4), şarâb (G.40-1, 183-1), târ (G.9-5), verd-i ahmer (G.100-2), yağmur (G.9-4).

Tig sevkıyla açup feth idarem mülk-i gamı
Şah-ı işkam ki gözüm yaşı olupdur sipehüm

(G.179-4)

Gözlerümden dökülen kanlı yaşı gördi nigâr
Didi nâz ile hemân 'aynı budur Ceyhümün

(G.157-5)

f. cân, cân ü ciger, cân ipi

bende, servi (G.58-2), bulbul (G.107-4), bulbul (kârî) (G.67-6), kurbân (K.13-IV-6, G.70-4, 82-1, 106-5, 175-13), Mansûr (G.15-3), murğ (G.9-3, 68-1), nişâne (G.57-1, 104-VI-1), pervâne (G.62-1, 102-7), tuhfe (G.57-7, K.13-V-6), yağı (G.15-3), Yûsuf (G.55-14, 70-2), zünnâr (G.26-10).

Ahmed'ün cânın aldı didi nigâr
Tuhfe dervîşe dervîşâne yeter

(G.57-7)

g. âh, âh bulutu, âh dumânı

bâd (G.117-3), ebr (G.179-2), ebr-i nisân (G.243-4), ok (G.57-3), şerer, seyyâre (G.218-1).

Şanmañuz seyyâredür her şeb toğan eflâkden
Saçılır yir yir şererdür âh-i âteşnâkden

(G.218-1)

ğ. gam, keder, gusşa

afyon (G.157-4), gubâr (G.84-4), halvâ (G.45-9), me'vâ (G.45-1), mihmân (G.243-6), pas (G.90-2), sultân (G.17-8), tig (G.26-1).

Gam-ı cânânı gönül cân gibi gizlüce tutar
Yine tiryâki bilür kıymetini afyonun

(G.157-4)

h. hicrân, hîcr, firkat

cehennem (G.11-6), kıyâmet (G.69-2), şeb-i ğam (G.50-4),
tamu (K.14-IV-9).

Cehennem firkatıdır iy dilâram
Vişâlüdür iki âlemde cennet

(G.11-6)

1. cevr, cefâ

‘ayn-ı vefâ (G.48-4), mi‘mâr (G.110-3), seng (G.47-2).

Seng-i mihnetle gönül virânın âbâd itmege
Cevrünü mi‘mâr idersen döşüm biz nâzırız

(G.110-3)

i. emel

esb-i murâd (G.11-13).

Nice menzil alur esb-i murâdım
‘inânımı tutupdur dest-i hayret

(G.11-3)

j. vaşl, vişâl, vuslat

cennet (G.11-6), ‘id (K.13-IV-6), kâ‘be (G.121-3), uçmak (K.
14-IV-9).

Vişâlüm ka‘besi taliblerine
Hemân hâr-ı muğaylan verd olurmuş

(G.121-3)

3. RAKİB

‘adû (G.177-4), ağıyar (G.18-3), bî-başar (G.41-8), bî-haber (G.41-10), büt-perest (G.126-3), cehennem ehli, kâfir ü müşrik (G.53-1), diken (G.108-3), dîv (G.19-2), dîv-it (G.176-7), dünyâ-perest (G.54-2), düşmân (G.114-5), ehrimen (G.180-3), gözsüz (G.41-4) it (G.53-16, 161-4, 153-4, 177-6, 216-7), itler (K.22-IV-2, G.11-8) it(ler) (G.35-3), ‘îsi-i mücerred (G.55-12), kâfir (G.2-4, 71-3), kâfir, Bû-Leheb (G.54-3), kelb (G.19-4), muhannes (G.52-4), münâfık (G.145-7), nâsih (K.12-IV-5), seg, it (G.205-1), seg-i kûy (G.8-2, 55-15), seg-i Leylâ (G.45-2), şûfi (G.46-11), sûfi, iblis (G.49-3), şeytân (G.114-3, 175-14), tilbe (G.4-3), vâ‘iz (K.12-III-2), zâhid (K.12-III-4, G.5-5).

Geh rakîbün ağladur geh hasret-i rûyûn beni
Bûlbûli geh gül gehî hâr ağladur iy serv-i nâz

(G.108-3)

Mahallen itleriyle hemdem oldum
Giribânım deride dâmenüm çāk

(G.153-4)

‘Ah-ı ‘aşıkdan kaçarsa tân mîdur kâfir rakîb
Bû-Leheb’dür güyyâ sahib-kerâmetden kaçar

(G.54-3)

Kible yüzüne sücûd itdi melâ’ik inûben
Âna baş egmeyenün ismine şeytân direm

(G.175-14)

TENKİDLİ METİN

(Kasideler ve Diğer Nazım Şekillerindeki Manzûmeler)

DİVÂN-I AHMED SÂRBÂN DÜKÂKİN-ZÂDE

Bismillâhirrahmânirrahîm

Mefâilün Mefâilün Feilün

- 1 Benâm-ı hâlik-ı peydâ vü pinhân
Ki söz virdi dilüme cismüme can
- 2 İlâhî pâdişâhlar pâdişâhı
Tapındur cümle 'âsînün penâhi
- 3 'Atâ-bağş ü kerîm ü kârdâni
Yaratduñ kâf u nûndan dü-cihânı
- 4 Koduñ âdemde bir genc-i nihânı
Tılsım-ı Kudret itduñ cism ü cânı
- 5 Selâtinî cihânıñ ser-firâzı
Tapında 'aciz ile eyler niyâzı
- 6 Ne denli cümle şer'îyâtı 'âsî
Kesilmez hiç lutfuñdan gıdâsı
- 7 Biter ni'met zemînün sofrasından
Doyunca rûz ü şeb yir dost [u] düşmen
- 8 Mu'allak yirde virdüñ mûra râhı
Uçar âb u hevâda murğ u mâhi
- 9 Yaratduñ dânedden yir hirmenini
Ki sîmurğ oldu kâfuñ hûşe-çini
- 10 İlâhî Kâdir u Kayyûm u Settâr
Ki sensin Hâlik u dâne-yı esrâr

1 A.2b, B,C.2b, D.2a, E.3b, F.57b

Dîvân-ı Ahmed Sârbân Dükâkin-zâde: Dîvân-ı Ahmed B,C,D.,
Dîvân-ı Ahmedî Dükâkinzâde E.

- 3 'Atâ: hatâ B,D,E.
- 4 Bir: bu D,E., itduñ cism ü...: itduñ o cisme... A.
- 7 Biter: yağar B,C., virüp E.

- 11 İden âtesleri gülşen Halîle
Ebâbîli ‘azîm Ashâb-ı fîle
- 12 Geyirmişdür kimine tâc-ı tahtı
Kiminüñ yile vardı taht u rahtı
- 13 Kimisi şâhib-i mülk-i sa‘âdet
Kimisi tâlib-i genc-i kanâ‘at
- 14 Münâcât eyleyenüñ virür murâdın
Eyü yavuz birinüñ şormaz âdın
- 15 Eger hışm ide kim bulur halâşı
Ve ger rahm ide hiç bir kalmaz ‘âşî
- 16 ‘Alîm ü ‘âlim ü ‘allâm ü a‘lem
‘İyândur hazretünde cümle mübhem
- 17 Yağarsa ‘âleme bir katre şefkat
Dü ‘âlem ola yekser gark-ı rahmet
- 18 Yoğiken var iden çarh-ı mutabbak
Yaratduñ yidi kat yiri mu‘allak
- 19 Kadîm ü hakîm ü kayyûm u mutlak
Başımaz kimse bir harfüne parmak
- 20 Olupdur dest-i kudret birle kendi
Kazâ kilkiyle rahmuñ nakş-bendi
- 21 Bulur lutfıyla nutfe pâk-sîret
Yazar bir katra âba hûb sûret
- 22 Bitürür kara taşdan la‘l ü yâkût
Kalupdur kudretünde ‘akl mebhût
- 23 İdersin katreden lü‘lû’-i lâlâ
Düzersin nutfeden hûş hüsn-i zîbâ
- 24 ‘Ademden nakş-ı mûr u mâr idersin
Bu kudretdür ki yokdan var idersin

-
- 12 Tahtı: bahtı B,C,D., Bahşı E., tâc-ı: tâc ü C,D.
14 Bu beyit yalnız C nüshasında var.
18 İden: idüp D.
19 Mutlak: mu‘allak B.
20 Rahmuñ: zahmuñ C,E.

- 25 Beşer bilmez cemālūñ māverāsın
Başar görmez kemālūñ müntehāsın
- 26 Tutıldı cān u dil dām-ı şıfāta
İrişmez murg-ı vehm ol evc-ı zāta
- 27 Nice kişi bu bahrūñ varṭasından
Şanupdur hiç nişān yok tahtasından
- 28 Ne idrāk irişür ol künh-i zāta
Ne hiç fikr irişür gavv-ı şıfāta
- 29 Bu meclisden şu cān kim içdi sāğar
Sükūt için koçar dārū-yı hūş-ber
- 30 İletse kimse Kārūn gencine yol
Girü çıkmag için yol bulmaz ol
- 31 Beni gark eyledi deryā-yı pür-hūn
İrişdür lütfūñı iy Ferd-i biçūn
- 32 Taleb-pāyıla geldüm bu araya
Mahabbet perri ile ilt oraya
- 33 Hayālüm perdesini eyle pāmāl
Beni gark eylesün ol nūr-ı iclāl
- 34 Bakupdur merkebinden fehm-i ibret
'İnānūñı tutupdur dest-i hayret
- 35 Niceler buradan ber-geşte oldı
Dahı artuk varan ser-geşte oldı
- 36 Çü rehbersüz bu yoldan kimse geçmez
Kulağuzsuz cihānda bir kuş uçmaz
- 37 'İnāyet rehber eyle yā ilāhī
Kamū gümrahā göster toğrı rāhı
- 38 Muhammed hürmetiyçün pādişāhūm
Bağışla Ahmedem cümle günāhūm

-
- 25 Bilmez: görmez A., cemālūñ: celālūñ D.
26 Tutıldı: otaldı B.
28 Künh-i: evc-ı D.
29 Sükūt: sükūn E,F.
31 Lütfūñı: çāreñi B,C.
32 Geldüm: Geldi A., muhabbet perri: muhabbet-i pir B,E,F.
34 Bakupdur: yatupdur B,C,D., yakupdur E,F., 'inānūñı: 'inānūñı B.
37 toğrı: toğru B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy gönül gel t̄alib-i dergāh ol
Şeş cihet remzin gözet āgāh ol
- 2 Kār-ı 'ışkı şanma kim āsān olur
İbtidāsı bilki terk-i cān olur
- 3 Oldı bu yolda hıred tıfl-ı beşer
Kaldı hayrān istemekde 'aql-ı pīr
- 4 Bahr-ı hayret içre bir āvāreyem
'Aciz ü dermānde vü biçāreyem
- 5 Ğark-ı nefsem yine ser-tā-pāy men
Destgīrüm olmasān eyvāy men
- 6 Mürdeyem 'ālemde cümle mürdeden
Neyleyem kim taşra düşdüm perdeden
- 7 Halk-ı 'ālem kudretūn hayrānıdur
Evliyālar dergehūn derbānıdur
- 8 Vādi-yi hayretde sergerdān ü deng
Kalmışam hayrān görünmez şulh u ceng
- 9 Rüşen eylerken cihānı āfitāb
Zerre-i nācize eylersin hicāb
- 10 Ğark iderken kâinātı bahr-ı zāt
Ādem-i hākiye sedd oldı şifāt
- 11 Cān nihān cism içre sende cān nihān
İy nihān içre nihān iy cāna cān
- 12 Zātuñı bilmekde 'aqla rāh yok
Hiç şifātuñ sırrına āgāh yok

2 A.3b, B.7a, C.4b, D.7b, E.3a, F.65b

- 3 Beşer: beşir A., 'aql-ı: 'aql u C,D.
- 4 Bahr-ı: hicr-i E,G., 'aciz ü dermānde vü: 'aciz-i dermānde-i B.
- 6 'Ālemde cümle: cümle 'ālemde D.
- 7 Derbānıdur: dermānıdur E,F.
- 9 Nācize: nācizi B,C,D,E,F.
- 11 Nihān: hān E,F., cānā: cān u B,C., cān ne: E,F.

- 13 Bād ü hāk ü âteş ü âb ü laṭîf
Geh ‘adū kılduñ buları geh harîf
- 14 Cümlesi tevḥîde müstağrak bular
Çark oluban bahr-ı mutlak oldılar
- 15 Cümle bir zāt oldu amma muttasıf
Cümle bir harf ü ‘ibâret muhtelif
- 16 Yok gözinde cümleñün bir zerre tâb
İy dirîgâ tıldı ‘âlem âfitâb
- 17 Tende cân ü cānda cânānsın bugün
Cân içinde genc-i pinhānsın bugün
- 18 Cümle cânlar ḥazretünde bî-nişān
Enbiyâlardır bu yolda cân-feşān
- 19 Cümle ‘âlem oldu zātuñdan ‘iyān
Lîk zātuñdan viren kimdür nişān
- 20 Kim ki zātuñ sırrını eyler ‘iyān
Şer‘ile eylersin anı bî-nişān
- 21 Kāinātuñ varı sensin yâ ilāh
Âsitānuñda gedālar pâdişāh
- 22 Devr idüp bu çarḥ-ı gerdün sernigün
Rûz u şeb eyler semâ’ olmuş cünün
- 23 Kör olupdur nüh-felek hiç göremez
Hāk-i râhuñ zerresine iremez
- 24 ‘Acz-ıla sergeşte yüzi mürdedür
Bārigāhuñ perde içre perdedür
- 25 Nice bilsün perdelerden kimse rāz
Açmayınca perdesini perdebāz

-
- 13 ‘Adū kılduñ buları: kılduñ ‘adū bularda B,C,D,E,F.
14 Bahr-ı... oldılar: mahv-ı... olalar D.
16 Cümleñün: kimsenüñ B,C,D,E,F., tâb: ḥâb B,C,E,F.
17 Cân ü: cân A.
18 B,C,E,F’de 25. beyitten önce yazılmış.
22 İdüp: ider B,C,D,E,F., rûz u... olmuş: rûz... dutmış B,C,
D,E,F., rûzuñ E,F.
24 Mürdedür: yirdedür B,C,D,E,F.
25 Perdelerden: perde içre D.

- 26 'İbret-ile kıl nazar bu 'ibrete
Nice ğark oldu dü- 'âlem hayrete
- 27 Bu 'aceb yoldur ki bi-pâyân-durur
Âferîniş cümle sergerdân-durur
- 28 Bî-ni hâyetdür kenârı yok-durur
Bî-'adeddür kim şümârı yok-durur
- 29 Kârgâhı bir 'acâyip görmişem
Cümleyi kendüde ğâyip görmişem
- 30 Kendüzine kimsenüñ hiç râhı yok
Zerreden hiç zerrenüñ âgâhı yok
- 31 Bir kalup hayretde hayrân rûz ü şeb
Vakthâ ditrer şanasın tutdı teb
- 32 Âfitâba şevkuñ ırgürür zevâl
Mâh-ı mihruñ-ile olur her dem hilâl
- 33 Cânına od düşdi bu bahruñ 'aceb
Dâmeni terdür velîkin huşk-leb
- 34 Âteşe şevkuñ virüpdür tâbını
Ânuñ içün terk idüpdür hâbını
- 35 Derdün ile bî-ser ü pâ oldu bād
Kendüsinden yok nişân ancak bir ad
- 36 Ebr olupdur kudretünden dide-ter
Âh-ı âteşnâk idüp yaşın döker
- 37 Nice dirsem sende bulunmaz sıfât
Neyleyem ben bendede yok ma'rifet
- 38 Sâlik-i râh-ı haķikat olagör
İstedigün kendüzünde bulagör

-
- 26 hayrete: rahmete B.
- 28 şümârı: kenârı A.
- 30 B,C'de 29'la yer değiştirmiş, D,E ve F nüshalarında eksik,
Zerreden: zerredür A.
- 31 Bir: yir D.
- 32 mihruñ-ile: mihriyle A., hilâl: zevâl B.
- 33 düşdi bu bahruñ: düşdüñ bahruñ bu B,C,E,F.
- 34 virüpdür: urupdur B,C,D,E,F.
- 36 dide-ter: yirde ter B,C,E,F., idüp: olup E.F., yaşın: yaşlar
B,C,D,E,F.

- 39 Bil ki her bir zerrenün āgāhı var
Hakka her bir zerrenün bir rāhı var
- 40 Kime kim Hakdan 'ināyet-i yār olur
Zerre iken gün gibi izhār olur
- 41 Kanda kim görseñ 'iyān olur nihān
Anda kim dirseñ nihān olur 'iyān
- 42 Böyle bilmek dilesenñ bī-çündür ol
İkilikden her zaman bīründür ol
- 43 Āgāh olmışdur bu deryādan besi
Līk ka'rından haber virmez kesi
- 44 Genc anuñ ka'rında deryādur tılsım
Gence yol yokdur bozılmazsa bu cism
- 45 Gence irdün gün tılsımı kazasın
Cānı gördün gün bu cismi bozasın
- 46 Baħr-ı a'zamdur bu baħr-ı bī-kerān
Gizlüdür her ka'tresinde biñ cihān
- 47 Kāināt oldu bu baħr üzre habāb
Ol habāb üzre toğupdur āfitāb
- 48 Āfitābuñ şu'lesinden zerreler
Raķş urup gör kim neler eyler neler
- 49 Kimse bilmez zerrenün künhin tamām
Āfitābı nice bilsün vesselām
- 50 Yol iletmez aña kimse 'akl-ıla
Kimdür idrāk iden anı naķ-ıla
- 51 Aña lāyık bilmegi kimdür bilen
Hakka lāyık hıdmeti kimdür kılan

-
- 39 bir rāhı: āgāhı B,C,E,F.
43 Bu beyit A'da eksik, B,C,D,E,F'de var.
44 ka'rında deryādur: ka'rıdur deryā A.
46 cihān: cān A,D.
47 üzre: içre B,C,D,E,F.
50 aña kimse: kimse aña B,D,E,F.

- 52 Lāl olur vaşfunda cümle vāşıfān
Gaşy olur medhünde ‘akl-ı hurde-dān
- 53 ‘Aoz ile hemşire oldu ma‘rifet
Şerha şıgmaş hāzrete yokdur şıfāt
- 54 Kismet andan halka ancak bir hayāl
Zāt-ı bī-çündür haber virmek muhāl
- 55 ‘İlmden ‘ālī ‘iyāndan taşradur
Zāt-ı pākūn kim beyāndan taşradur
- 56 Dime andan kim işāret olmadı
Şanma şundan kim ‘ibāret olmadı
- 57 İsteseñ andan nişān ol bī-nişān
Cān dilerseñ ol bu yolda cān-fesan
- 58 Cān Celālin fikr idüp mebhūt olur
Akl sergerdān u dil fertūt olur
- 59 Evliyā vü enbiyā vü hem rūsūl
Kim iletđi künhiyile Hākka yol
- 60 ‘Aoz içinde yüzlerin hāk itdiler
Cümle ‘ögr-i mā‘arefnāk itdiler
- 61 Men kimem kim ma‘rifetden dem uram
Da‘vi-i sīmürg-i kūh-ı Kāf uram
- 62 Keşti-i hayret menem bī-pā vü ser
Ġark-ı hūn oldum meded iy cān-ger
- 63 Hāzretūnden isterem ben bende pes
Zikrūn olsun hem dilümde soñ nefes
- 64 Hākdan ayrı çünki yokdur hiç kes
Da‘vi-i lāf urma Ahmed sözi kes

-
- 53 sıfāt: sebep B.
- 54 bī-çündür: bī-çündan B,C,E,F.
- 55 ‘ālī: hālī B.
- 56 kim: kim bir E,F., şanma: tınma C,E,F.
- 58 Celālin: halāsın E,F., Halās B., dil fertūt D.,
sergerdān ü dil fertūd ol E,F.
- 60 ‘ögr-i: ‘arz-ı C,D,E,F., D’de beytin mısırāları yer deġiştirmiş.
- 61 dem: lāf B,C.
- 62 cān-ger: çāre-ger B,D,E,F., çāker C.
- 63 Zikrūn: zikrūm B,C,D,E,F., hem dilümde: dilde ismūn B,C,D,E,F.
- 64 ayrı: ayrık D,E,F., artuk B,C.

3

Fâilâtün Mefâilün Fâilün

- 1 'İşk-ı Mecnûn u kıssâ-i Leylî
Dirilüp işidildi bir hayli
- 2 Dinle 'âşıkların sözün cûş it
Cân kulağına hak sözi gûş it
- 3 Hôş hayât-ı revân olupdur cû
'Ayn-ı deryâdur anlar isen bu
- 4 Berg-i gülden bu gün gülâb oldu
Ehl-i tahkika gül gülâb oldu
- 5 Her güli kim cemende ben direrem
Şîşesin toptolu gülâb iderem
- 6 Hôş sözüm dinle gûşile cânım
Ehl-i hâl olsa lik yârânım
- 7 Biz hayâliyuz hakikat hâlüm
İki 'âlemde bir durur kâlüm
- 8 'Âlem oldu biri birine hicâb
Gayrı yokdur budur sözüm deryâb
- 9 Defter-i kâinâtı anlamışam
Harf-i hurûf ma'nisin dinlemişem
- 10 Ger hezâr olsa şâne dendânı
Aslı birdür bilürsünüz anı

3 A.4a, B.9a, C.6a, D.12b, E.8a, F.70b, G.64a

- 2 sözün: kelâmın C., cûş: gûş C,E,F,G., kulağına: kulağıyla
B,C,E,F,G.
- 3 cû: hercû C.
- 5 iderem: görürem B,C,D,E,F,G.
- 6 Hôş sözüm dinle: hûş dinle sözüm B., lik: birlige C.
- 7 Bu beyit C,D,E,F,G'de 9. beyit ile yer değiştirmiş. hayâliyuz:
hayâlüz B,E,F,G., hayâlaruz C., hâlem: hayâlem D., bir-durur:
budurur C.
- 9 Bu beyit B'de eksik. hurûf: bahr C., harf-i hurûf ma'nisin:
harf harf ma'ni D., ma'nisini E,F,G.
- 10 Ger: ki B,C.

- 11 Söylesem nice biñ bu bir sahnı
Geydidi Yūsuf hezār pīrehenī
- 12 Z̤ulmet ü nūr olupdurur bir zāt
Var zuhūrında gerçi kim āyāt
- 13 Sen ben oldı cihāna bırağan şeki
Pes müsemması birdür ismi iki
- 14 Ol ki insān-ı kāmīl olmışdurur
Mey-i vahdetile cām tolmışdurur
- 15 Nūş kıl cām-ı mey ki nūş olsun
Hum-ı mey toptolu hūrūş olsun
- 16 Sāgar-ı meydür içdügüm dāim
Cūd-i ‘ışk oldı hil‘atüm kām
- 17 Men harābāta düşmişem mestem
Cām-ı ‘ışk içmişem ki sermestem
- 18 Cām-ı meydür benümle cānāne
Pādişāhum bu genc-i virāne
- 19 Fāni ol bunda kim bakā bulasın
Kendüzünden geçüp Hüdā bulasın
- 20 Varlığın yoklığın bu gün terk it
Yoklık iline sıdkını berk it

-
- 13 Vezin aksaklığı var.
14 Ol ki: o birlik ki A.
16 Cūd-i: dūd-ı B.
19 Hüdā: bekā B,C,E,F,G.

- 21 'Ālemün hālını eger tıyasın
Āfitāb ile sāyedür diyesin
- 22 Sāye varlığa bellü bil kıldur
Sāyeden geç ne varise oldur
- 23 Āb üzre görindi çünki habāb
Bād-ı vaşl iste ol olur yine āb
- 24 Aşl-ı fer'ı şudandurur āteş
Āba zıdd oldu āteş ü serkeş
- 25 Cām-ı mey şunsa sāki rindāne
Pūse virgil leb-i harīfāne
- 26 Hem harābāt-ı bāde-nuşānem
'Aşıkam rind-i köhne-puşānem
- 27 Şūfi-i şuffe-i şafā oldum
Tālib oldum murādımı buldum
- 28 'Aşık-ı ma'sūk olup-durur pişem
Pādişāhum egerçi dervişem
- 29 Hāk-i fahrüm serir-i şehden yig
Bī-nevāyem ki pādişehden yig
- 30 Cümle 'ālem yanunda bir zerre
Tokuz eflāke dimezem terre
- 31 Kurmuşam tahtımı 'aceb 'āli
Ma'rifet mülkine menem vāli
-
- 25 virgil leb-i: virse lebi B., virür C., viricek E,F,G.

- 32 Āhuma nūh felek semā' eyler
Pādişāh hālūme tama' eyler
- 33 Ğark-ı deryā-yı bī-kerān menem uş
Deñizem katrede nihān menem uş
- 34 Bir makāma iletmişem menzil
Yıl irişmez yilerise ger biñ yıl
- 35 Kuş dilin seylerem Süleymānem
Tālib-i Hakk olan cānlara cānem
- 36 Mālik oldum elümedür hātem
Dīvūmi başmışam 'aceb zātem
- 37 Vāsl-ı cānāneye olan vāşıl
Dü cihān zevkını ider hāşıl
- 38 'Aşık-ı dilrübā-yı dīdāram
Anuñiçün şikeste vü zāram
- 39 Bir kulam ben özümde sultānem
Ğayra yir yok çıkarsa da cānum
- 40 Künce-i halvetde hoş şafā sürdüm
Kimseler görmedigini gördüm
- 41 Bağlamadım bu dünyāda mahmil
Yol yakın oldu kalmadı menzil
- 42 Ahmedem fakır ile hużūr iderem
Mülk ü mālī cihānda pes niderem

-
- 33 Deñizem: zākirem D,E,F,G.
- 35 cānem: dermānem B,C,E,F,G., olan cānlara: olanlara D.
- 36 zātem: cānem C.
- 38 dīdāram: cānānem C.
- 41 bu dünyāda: cihānda ben B,C., yol: yir B,C., dünyāda:
cihānda C,E,F,G.
- 42 cihānda: cihānı B,C,D,E,F,G.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 'Anber-efşān sünbülün mehtāba olmışdur nikāb
Aç nikābuñ güşesin her zerre olsun āfitāb
- 2 'Arizūñ devrinde oldı nezzele'l-Fürkān haṭuñ
Vechüñe dirler anuñçün muhkemāt-ı ümmü'l-kitāb
- 3 Bāğ-ı vahdetden cemālūñ bir gül-i nev-bāvedür
Ḥacletinden ol gülün gülşende olmuş gül gül-āb
- 4 Pāsbandur rif'atūñ bāmında her dem mihr ü mäh
Rüz ü şeb hıdmet edā itmekde eylerler şitāb
- 5 Āsmāniden münakkaş āsmān bir haymedür
Kim kuruldı ḥazretüñçün bī-sütün-ı bī-tināb
- 6 Mezra'-ı tohm-ı maḥabbetden zuhūr-ı kāināt
Āb u rüyūñla döner her dem bu çarḥ-ı āsiyāb
- 7 Şeş cihāt u çār 'unşur makdemünden bir eser
Kāinātuñ varı cūduñ bahrı üzre bir ḥabāb
- 8 Rahmetüñ bārānuñ eyler arzu her nık ü bed
Āsmān-ı şefkatünden zāhir olsa bir sehāb
- 9 Ḥāk-i pāyuñ zerresi ḥurşid-i 'ālem-tāb olur
Zerreden kim zerresi göklerde virür māha tāb
- 10 Kābe-kavseyn eyledi ebrūlaruñ sırrın 'iyān
Ol zamān kim arada Cibril'e olmışdur hicāb

4 A.5a, B.13a, C.9b, D.17a, E.10a, F.48a

- 2 Fürkān: Kur'ān B,E,F., muhkemāt: mümkināt B,C,E,F.
- 3 olmuş: olur B,C,D,E,F.
- 4 bāmında: bābında B,D.
- 6 muḥabbetden: muḥabbetdür B., rüyūñla: derdünle B,C,E,F.,
her dem: dāim B,C,D,E,F.
- 8 sehāb: ḥabāb D.
- 9 māha: mäh B,D.
- 10 zamān kim: zamānda B,C,E,F., Cibril olmışdur: Cibr ile olmuş
idi A., hicāb: cevāb B.

- 11 Nice biñ yıl devr idüp bu çarh-ı gerdün haşr ola
Gelmeye zâtuñ gibi âfâka bir ‘âlî cenâb
- 12 Niceler cân oynadup kurb u bisâta irmedi
Genc-i vaşla cüd-i pür-cüduñ olupdur feth-i bâb
- 13 Çarh olurken cümle ‘âlem cürme iy maḥbûb-ı Hak
Şefkatüñ yâd eyleyüp hiç kimse çekmez ıztırâb
- 14 Tañ mîdur pürnür olursa giceler tâ şubḥa dek
Kim ser-i engüştî fermân-berîdür âfitâb
- 15 Bende-i ‘âşîlere cürm-ü günâhından ne ğam
Çün şefî‘u l-müznibînsin olasin yevmü’l-ḥisâb
- 16 Nice müşfiksin sen iy sultân-ı ‘âlem bilseler
Eylemezdi ‘ayş-i ‘işretten kimesne ictinâb
- 17 Hidmetünden döndürüp yüz gayrıdan şefkat uman
Benzer ol ‘atşâna kim şahrâda görmişdür serâb
- 18 Çün lihâfîñ goncanuñ çâk eyleyüp kılduñ zühûr
Tâk-ı Kisrâ çatlayup lât ü Menât oldu harâb
- 19 Nâme-i cân-baḥşûna her kim itâ‘at kılmadı
Sînesi çâk oldu vü hem Hakdan irdi çok‘itâb
- 20 Seng-i hârâ söyleyüp avcında Bû-Cehlüñ didi
Hak Ta‘âlânüñ Resûlisin diyü virdi cevâb

-
- 12 kurb u bisâta: kurb-ı vişâle B,C,E,F.,
Genc-i vaşla cüd-i pür-cüduñ: genc-i vaşla çündür
cüduñ yolıdur B,C,E,F., olupdur: yolıdur B,C,D,E,F.
- 13 B,C,D,E,F'de 13. ile 14. beyitler yer deġiştirmiş.
- 14 Tañ mîdur: zulümden B,C,E,F., âfitâb: mâhtâb B,C., vezin
aksıyor.
- 16 ‘ayş-i: ‘ayş ü B.
- 17 serâb: sîrâb B.
- 20 söyleyüp: söyledi B,C,D,E,F.

- 21 Mürğ-i la'lin-fem çıkup taşdan revân oldu zülâl
Lütf-ıla gün bir kez eyledün hitâb-ı müstetâb
- 22 Mu'cizünden 'âciz oldu kahr olup sehharlar
Cümle tuğyân ehlinün kalbine düşdi inkılâb
- 23 Gördiler başdun kadem hâk üzre iy Fahr-i cihân
Ehl-i küfr ol dem didi "yâ leyteni küntü türâb,,
- 24 Çarh-ı â'lâdan kaçan bâl açsa şehbâz-ı sefid
'Âlem-i süfliye ol dem târ-mâr olur gurâb
- 25 Mest olup vuslat umar 'âşıklarun 'ayb eyleme
Sâki-i vahdet elinden içdiler câm-ı şarâb
- 26 Bende-i 'âciz nice açsun dehen medhünde kim
Hâk ta'âlâ hazretüne medh idüp eyler hitâb
- 27 Şerh iderken hâme-veş nâmun zebânun oldu lâl
'Âciz ü dermânedür medhünde cümle şeyh u şâb
- 28 Tütiyâ-yı hâk-i pâyun zikr idüp her şubh ü şâm
Dide-i ter dâmenünden tökülür dürr-i hoşâb
- 29 Hulle vü istebrak ü sündüs gerekmez Hâk bilür
Hâk-i pâyundur hemân ben derd-mende câme-hâb
- 30 Rûz-ı mahşerde hemân redd itme bu üftâdeyi
Ahmedün budur sözi vallâhi â'lem biş-savâb
- 31 Saltanat bâkî degül dünyâya dil virmek neden
Fahr-i 'âlem hüd didi dünyâ sevenlerdür kilâb

-
- 21 taşdan: taşra B,E,F., bir kez eyledün: eyledün bir kez
B,C,D,E,F.
- 22 oldu: olup D., sehharlar: sehhareler C,D.
- 23 Fahr-i: Şâh-ı B.
- 28 B,C,D,E,F nüshalarından alınmıştır. A'da eksik.
- 29 Hulle vü: hulle-i B,C., istebrak u: istebrak-ı A.
- 30 Ahmedün budur sözi: Ahmedün dir bu sözi B.
- 31 hüd didi: hüd D.

7 + 7 = 14 (Hece ölçüsü)

- 1 İy kerem ıssı ilāh yir ile gök mihr ü māh
Birliğüne hep güvāh lā-ilāhe illallāh
- 2 Kevser-i āb-ı zülāl kor mı gönülde hiç melāl
Rahmeti çok zü'l-Celāl lā-ilāhe illallāh
- 3 Na're bezen hūy ü hay sākī bedeh cām-ı mey
İy muhit-i küllü şey'in lā-ilāhe illallāh
- 4 Dünyenün ahvālī çok her neye bakdun-ısa Hak
Arada hiç gayrı yok lā-ilāhe illallāh
- 5 Gerdiş-i gerdünü gör andaki seyrānı gör
Yirde gökde anı gör lā-ilāhe illallāh
- 6 Sa'y-i cemil it düriş vuslat-ı yāre iriş
Saña iden perveriş lā-ilāhe illallāh
- 7 İşbu cihān terkin it cümle anuñ fikrin it
Dilde revān zikrūñ it lā-ilāhe illallāh
- 8 Turmayuban yıl yiler ağlasa gök yir güler
Kudret-i Hakdūr bular lā-ilāhe illallāh

5 A.6a, B.1b, C.2b, D.6a, E.2b, F.42b, G.45b

- 2 hiç: B,C,D'de yok.
- 5 gerdünü: gerdānı B,C,D,E,F.
- 6 Sa'y-i cemil: cemil-i sa'y C., vuslat-ı yāre iriş: cümle anuñ fikrin it D. Bu beytin 2. mısraı D'de, bunu tākīp eden beytin 2. mısraı ile yer değiştirmiş.
- 7 cümle anuñ fikrin it: düriş vuslat-ı yāre iriş D.

- 9 Gül yirini hār iden āteşi gülzār iden
Cümlemizi var iden lā-ilāhe illallāh
- 10 Maḥbūb-ı Hāk diyüpdür ta'n eylemek 'aybdur
Lā-ya'lemü'l-gaybdur lā-ilāhe illallāh
- 11 Yaz ile kış güz iden dilde revān söz iden
Kırpük içre göz iden lā-ilāhe illallāh
- 12 Ahmed-i bi-çāreyin pes nice yalvarayın
Ḥazrete yalvarayın lā-ilāhe illallāh

-
- 9 yirini: yüzini D.
- 10 Maḥbūb-ı: Mecnūnı F., diyüpdür: söyledür F.,
sevipdür C,G.
- 12 yalvarayın: yol varayın B,D,E,F.

6

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Elā iy ‘andelīb-i gülşen-i Ḥakk
Ki diḳḳat kılsañ olur kıl iki şakk
- 2 Feşāhat birle keşf itseñ zebānı
Hezārān mürde diller bula cānı
- 3 Beyān eyle rümüz-ıla nihānı
Ki bŷy-ı gül tuta cümle cihānı
- 4 Dile geldükde Allāhuñ bir ismi
Bozılır genc-i maḥfinüñ tılısmı
- 5 ‘İnāyet idicek ol Ḥayy-i Kādir
Görürsin anı sen her yirde hāzır
- 6 ‘İyān olur saña ser cümle müşkil
Kilidi genc-i maḥfiye urur dil
- 7 Anuñla seyr kıılır [ser] cümle eflāk
Ḥayālātından olur zehreler çāk
- 8 Muhammed'dür anuñ seyrine sırdāş
Künüz-i Küntü Kenz'i ol ider fāş
- 9 Ebū Bekr ü ‘Ömer ‘Osmandur iy cān
Şerī‘at taḥtı ŷzre oldılar cān
- 10 ‘Alī kān-ı keremdür şāh-ı merdān
Seḥā meydānı içre şir-i Yezdān

6 A.7b, B.10a, C.8b, D.16b, E.10b, F.46a, G.49a

- 1 kılsañ: itseñ C.
- 3 rümüz-ıla: rumūzāt-ı B,C,D,E,F,G.
- 8 seyrine: sırrına B,C,E,F,G.
- 9 cān: hān B,C,E,F,G.

- 11 Ma'ārif menba'î kân-ı şehādur
Hüdānuñ mazharı ol murtaẓādur
- 12 Hasan'dur taht-ı hüsnüñ pādişāhı
Hüseyn ol dü cihānuñ mihr ü māhı
- 13 Fedā kıl cānı Zeyn'e'l-ābidīne
Bular kuvvet virür erkān-ı dīne
- 14 İmām bil Ca'fer-i Şādıkdür iy yār
Muhammed Bâkır ol lü'lü'- i şeh-vār
- 15 'Alî Mûsa'r-Rızā ol nûr-ı bîniş
O nûruñ pertevîdür âferîniş
- 16 İmām-ı Mûsî-i Kāzım'dur hakikat
Düriş yolına cān vir eyile dikkat
- 17 Takîdür menba-ı 'ayn-ı 'avārif
Nakîdür müttakî anla ma'ārif
- 18 Hasan'dur 'askeri sırrı 'iyāndur
Muhammed mehdi-i şāhib-zamāndur
- 19 Bulardur dü-cihān içinde ekrem
Bularuñ bendesi oldı mükerrerem
- 20 Bulardan bulunur her derde dārū
Devā-yı derd-i dildür cāna ol bû
- 21 Bularuñ medhin iden Ahmedîdür
Düzer altun tel üzre Ahmedîdür

-
- 14 B'de beytin mısraları yer deġiştirmiştir.
19 içinde: içre A., oldı: olur B,C,D,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy muvahhid Hakkı gel cān u gönülden yād kıl
Kurtarup cān-gülşenin hār u belādan şād kıl
- 2 Nūr-ı Ahmedden eser görmek dilerseñ iy gönül
Hāb-ı gafletden gözün aç kendüni āzād kıl
- 3 "Lahmüke lahmı,"diyen gün Mustafādur yā 'Alī
Hem Hüdānūn şirisin ben mūra sen irşād kıl
- 4 Kurratü'l-'aynūn Hüseyn-ıla Hasan'dur yā ilāh
Anlarūn şirīn kelāmına meni Ferhād kıl
- 5 Peyrevi Zeyne'l-'ibādūn hem Muhammed Bākırūn
Himmetiyle mülk-i dil vīrānesin ābād kıl
- 6 Ca'fer ü Mūsā yolında vārūnı terk eyle gel
Cānūnı nār-ı belādan kurtarup dil-şād kıl
- 7 Kevn-i 'ālemde rüşen olmak istersen eger
Dāimā şāh-ı Horāsānı dilünde yād kıl
- 8 Sevmeyen mīr Takī [vü] Şāh Nakīyi yā ilāh
Ehl-i imān zümresinden anları sen yād kıl
- 9 'Askerī şāhib-livānūn hem Muhammed Mehdinūn
Yollarında anlarūn sen bizi kāf ü dāl kıl
- 10 Şāhzāde çār- ma'sūmı sen iy dil bülbüli
Medh idüp cān gülşeninde rüz u şeb feryād kıl
- 11 Ger hakīkī menzile irmek dilerseñ Ahmedā
Yol uzakdur hūn-ı dilden göz yāşile zād kıl

7 A.7a, B.13a, C.16b, D.17b, E.2a, F.46a, G.49a

- 1 Hakkı gel: gel Hakkı B,C,E., ikinci mısra B,C,E,F,G'de
şöyledir: Kurtarup hār ü belādan cānūnı āzād kıl
- 4 Kurratü'l-'aynūn: kurratü'l-'ayneyn B,C,D,E,F,G.
- 6 terk eyle gel: terk idegör B,C,E,F,G., dil-şād: āzād
B,C,E,F,G.
- 7 Kevn-i 'ālemde: gün gibi 'ālemde B,C,D,E,F,G., B'de yād kelimesi
iki tanedir.
- 8 Tarafımızdan vü ilavesi yapılmıştır.
- 9 hem Muhammed Mehdinūn: hem Mehdinūn B., Mehdinūn: Bākırūn E,F.,
dāl: dāl ü şād D., dāl ü şayyād E,F,G., anlarūn sen bizi: bizi
ya Rāb C,D,E,F,G.
- 10 çār-ı: çārdeh-i B.
- 11 hūn-ı dilden göz yāşile: gözyāşı ile hūn-ı dilden C,D.

Mefulü Fâilâtün Mefulü Fâilâtün

- 1 Ol hâce-i dü-kevnün nâmı ki Mustafâdur
Şallû 'aleyh ve sellem Hak'dan âna 'atâdur
- 2 Oldur şefî'-i mahşer zikrini eyle ezber
Añdukoa vir şalavât her derdine devâdur
- 3 Ol ma'den-i hakâyık keşşâf-ı her dekâyık
Rahmet umar halâyık andan ki pişvâdur
- 4 Şânında geldi rahmet eylerse n'ola şefkat
Çünkim şefî'-i ümmet mahbûb-ı Kibriyâdur
- 5 Ger çoğ-ısa günâhum andan ne gam ki şâhum
Mahşerde 'ömr-hâhum ol Seyyidü'l-verâdur
- 6 Ol şadr-ı bedr-i 'âlem hem enbiyâya hâtem
Ol cümleden mükerrerem kim hendem-i Hüda'dur
- 7 Tur didi tırdı eflâk dön didi döndi çâlâk
Remz-i rumûzı lev-lâk Hak'dan âna nidâdur
- 8 Her kim ki anı bilmez yolında anın ölmez
Derdine çâre bulmaz iki gözi 'amâdur
- 9 Her derdmend-i 'âsî andan bulur halâsı
Gümrahlârın devâsı oldur ki rehnûmâdur
- 10 Birin Ebû-Bekir bil ikincisi 'Ömer'dür
Üçünci yârı 'Osman dördünci Mürtezâdur

8 A.8b, B.14a, C.10b, D.9a, E.11a, F.49b, G.54b

- 2 Oldur: olur C.
- 3 ma'den-i hakâyık... dekâik: ma'den-i dekâik... hakâik E,F,G.,
umar: um B.
- 4 Şânında: şânına B,C,E,F,G.
- 7 çâlâk: felek D.
- 9 devâsı: dü'âsı A.
- 10 Birin: biri B,C., ikincisi 'Ömer'dür: ikincisidür 'Ömer C,E,
F,G.

- 11 Ol mazhar-ı Hüdâ'nun medhin kim eyler anun
Meddâhı Murtażânun ol Fahr-ı Enbiyâdur
- 12 Hüsn-i Hasende hâsıl oldu Hüdâ'ya vâsıl
Maklûl-i zehr-i kâtil kadri anun a'ladur
- 13 Ya'nî Hüseyin sultân ol nûr-ı Şîr-i Yezdân
Ser-defter-i şehidân kim şâh-ı Kerbelâdür
- 14 Zeynü'l-'ibâd'a gâyet yokdur âna nihâyet
Ol vâris-i velâyet kim halka muktedâdur
- 15 Pencüm imâm-ı Bâkır gün gibi oldu zâhir
Cevr ü cefâyâ şâbir ol şâhib-i şafâdur
- 16 'İlm ü 'amelde 'âlî maksûdı her mevâlî
Ya'nî imâm-ı Ca'fer kim şadık-ı likâdur
- 17 Kâzım imâm-ı şâhî din yolu pâdişâhı
Bir zerre hâk-i râhı 'aynuna tütüyâdur
- 18 Ol server-i Horâsân oldur [ur] Emîr sultân
Hâk 'dan ne gelse ferman anda işi rızâdur
- 19 Şâhum Takîdür ekber oldu Nakî berâber
Gün gibi oldu azher âfâka rûşenâdur
- 20 İy tâlib-i dilâver ol 'Askerî'ye 'asker
Yolında cân ü ser vir şâhib-i livâdur
- 21 Altında esb-i nuşrat önince biñ rahmet
Mehdîi bil hakikat şek itme müctebâdur
- 22 Ahmed irişdi câne kûl oldu hânedâna
Zînet viren cihâna ol hatm-i enbiyâdur

- 11 medhin kim eyler anun: kim medhin eyler anun B,C,D., medhin
kim ider anun A,E,F,G., Fahr-ı Enbiyâ: nûr-i kibriyâ D.
- 13 sultân: arslan D.
- 16 'İlm ü: 'İlm-i B,C,D,E,F,G.
- 18 Tarafımızdan ur ilâvesi yapılmıştır. Emîr : imâm B,C,
E,F,G.
- 19 Bu beyit E,F,G'de eksiktir.
- 21 nuşrat: fırsat B,D,E,F,G., rahmet: nuşrat D. Birinci mısra
B'de şöyle: Önince biñ nuşrat altında esb-i fırsat
müctebâdur: pişvâdur B,C,E,F,G.
- 22 câne: hâne C,E,F,G.

9

Mürte'ilün Fe'ilün Mürte'ilün Fe'ilün
Fā'ilün Fā'ilün

- 1 Mazhar-ı sırr-ı Hüdā şāh-ı selāmün 'aleyk
Kāşif-i kul innemā şāh-ı selāmün 'aleyk
- 2 Mālik-i tīg-ı dü-ser pādīşah-ı bahr ü ber
Mālik-i dürrindedür şāh-ı selāmün 'aleyk
- 3 Server-i huld-i berin sāki-i mā-i' ma'in
Hemdem-i rūhu'l-emīn şāh-ı selāmün 'aleyk
- 4 Şerh iderem gü-be-gü seyr iderem mū-be-mū
Kāşif-i esrār-ı Hū şāh-ı selāmün 'aleyk
- 5 Rahmet-i rahmānsın āyet-i Kur'ānsın
Şüret-i sübhānsın şāh-ı selāmün 'aleyk
- 6 Medh idiūben Muştafā zātunādir lā-fetā
Şīr-i Hūdāsın Hūdā şāh-ı selāmün 'aleyk
- 7 Ma'den-i imān-ı dīn server-i şadr ü yemīn
Kātil-i div-i la'in şāh-ı selāmün 'aleyk
- 8 Bağladı meclisde şaf medhūn okur çeng ü def
İy şeh-i bahr-ı Necef şāh-ı selāmün 'aleyk
- 9 Şeh-per ile şeh-berin ya'ni Hasan'la Hüseyin
Oldı bular nūr-ı 'ayn şāh-ı selāmün 'aleyk
- 10 Zeyn ile zeynü'l-'ibād mebd-e-i mülk-i meād
Sālik-i şāfi-nihād şāh-ı selāmün 'aleyk

9 A.8a, B.18b, C.17b, D.15a, E.16a, F.42b, G.46b

- 2 Mālik-i: Hālik-i A.
- 4 Şerh: seyr B., seyr: şerh B,C,D,E,F,G.
- 5 rahmānsın: rahmānsūn A., sonuna kadar böyle
- 7 imān-ı: imān ü B., şadr ü yemīn: huld-i berin B,C,E,F,G.
- 8 okur: ider B,C,E,F,G., şeh-i: dūr-i B,C,E,F,G.

- 11 Bâkır olupdur imâm oldur imâmü't-tamâm
Bendesidür hâş u 'âm şâh-ı selâmün 'aleyk
- 12 Ca'fer-i Şâdık yakîn zînet-i Huld-i berîn
Hâce-sâlâr-ı dîn şâh-ı selâmün 'aleyk
- 13 Mûsi-i 'âli-güher şâhib-i tâc ü kemer
Didemüze nûr-ı fer şâh-ı selâmün 'aleyk
- 14 Şeh 'Ali Mûsâ Rızâ şâfi'-i rûz-ı cezâ
Pertev-i nûr-ı Hüdâ şâh-ı selâmün 'aleyk
- 15 Server-i şâh Taķi ya'ni imâm Nakī
Her dü-cihân revnakī şâh-ı selâmün 'aleyk
- 16 'Askeri şâhib-livâ 'âleme zıll-i Hüdâ
Ol kamu derde devâ şâh-ı selâmün 'aleyk
- 17 Mehdi-i şâhib-zamân mâlik-i mülk-i cihân
'Âleme rûh-ı revân şâh-ı selâmün 'aleyk
- 18 Ahmedinün cânısın dîn ile imânısın
Server-i sultânısın şâh-ı selâmün 'aleyk

12 Hâce-sâlâr-ı: hâce-i sâlâr-ı B.

13 'âli-: Kâzım B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 (Elif) İy yüzün "ve ş-şems,, alnūn "ve d-duhā,,
V'ey melāhat burcī üzre meh-likā
- 2 (Be) boyun serviden ü hem sidreden
Toğrusı tūbiden olmuş muntehā
- 3 (Te) tamāmet Mısr-ı hüsn'e hulk ile
Hōş-aziz olduñ sen iy Yūsuf-likā
- 4 (Se) şerādan tā Süreyyā'ya irer
Ehl-i 'ışkūn nālişi iy pür-cefā
- 5 (Cim) cemālūn Ka'be'si tālibleri
Anda kurbān olmadın sürer şafā
- 6 (Hā) hayātum kalmadı fūrkatda hiç
Derdüme vaşlūn-durur ancak devā
- 7 (Hā) ha yālūndür gönül eglencesi
Pādişāha dest-res bulmaz gedā
- 8 (Dāl) devlet dālıdur zūlfeyn-i dü-dest
Dil garībi anda umar ilticā
- 9 (Zel) zikrūndür dilümde rüz u şeb
Leblerūn nāmı eyā bedri' d-dücā
- 10 (Rı) Revān oldu bu çeşmüm çeşmesi
Dicle vü Ceyhūn olupdur her yaña

10 A.9b, B.15a, C.11a, D.22b, E.12a, F.49b, G.54a

- 1 şems: şems ü E,F,G., melāhat: melāmet B.
- 7 Pādişāha: pādişāhım B,C,E,F,G.
- 8 anda: andan B,C,E,F,G.
- 10 Revān: revāndür B.

- 11 (Ze) zekāt-ı hüsniyi iy gonca-leb
Vaktıdur ben derd-mende kıl 'atā
- 12 (Sin) sa'adet büstânıdur yüzün
Anda cân bulbülleri eyler nevā
- 13 (Şın) şehir-i hüsne hâkim hüküm için
Hazretünden gayrı yokdur pâdişā
- 14 (Şad) şanma kim yüzümü ben döndürem
Tîr-i gamzeniden eyā ebr u siyā
- 15 (Dad) za'îf oldu vücudum hecr ile
Bâr-ı gamdan kâmetüm oldu dü-tā
- 16 (Tı) tulû' itdi kamer devrinde çün
Bir senün gibi şeh-i kişver-güşā
- 17 (Zı) zuhûr itmezse 'irfânun bugün
Anda bulmazsın Cehennem'den rehā
- 18 (Ayn) 'âlem bî-vefâdur bellü bil
Kıl hâzer aldar seni ol bî-vefā
- 19 (Gayn) gamzenîdür habîbüm Zül-fekār
Hem senün misl ü nazîrün lâ-fetā
- 20 (Fe) fenâ olduk cihân mülkinde biz
Hoş bekā buldı şu kim boldı fenā

-
- 12 cân bulbülleri: cânlar bulbülü B,C,E,F,G.
- 14 B,C,D,E,F,G'de "ben" kelimesi yok, vezindeki aksaklık düzeliyor. tîr-i: tîğ-ı D.
- 16 güşā: nümā D.
- 17 C'de 1. beyit şöyle: Zılâlınden sakınmazsān bugün
- 19 misl ü: mislün B,C,D,E,F,G.
- 20 olduk: oldukda C., oldum E,F,G., hoş... boldı: kim... oldu B,C,D,E,F,G.

- 21 (Kāf) kudretdür vücūdı ‘āşıkūñ
‘İşk-ı ‘anḳası tutupdur anda cā
- 22 (Kef) kāmildür ḥaḳīḳatde şu kim
Çekmedi dünyā içün renc ü ‘anā
- 23 (Lām) la‘lūñ cür‘asın nūş eyleyen
Buldı ‘ālem lezzetinden ol ‘anā
- 24 (Mīm) Mesīḥ oldı leb-i cānānumuz
Kim bağışlar mürdeye ‘ömr-i bekā
- 25 (Nun) nālem dinlemezsin n’eyleyem
Sen ferāḡat ‘ālemin tutduñ şehā
- 26 (Vav) virdümdür dilümde nām-ı dost
Hasta göñlüm derdine oldur şifā
- 27 (He) hilāl ebrūlarıñ iy nūr-ı ‘ayn
Cāmi‘-i hüsnündedir kible-nümā
- 28 (Lamelif) lā dimezem ḥaḳdur sözüm
Kākülündür dōstum iy zıll-ı Hüdā
- 29 (Ye) yamandur Ahmedā ahvālümüz
Yārın itmezse şefā‘at Mustafā

23 ‘anā: bekā B,C,D,E,F,G.

24 leb-i: ya‘ni C.

26 nām-ı dost: rūz u şeb C., oldur: sensin C.

27 iy: ol D.

Müfteîlün Müfteîlün Fâîlün

I

- 1 Bülbul-i dil bir gül-i hamrâ imiş
‘Âşık olan bülbul-i gūyâ imiş
- 2 Deyr-i mülk içre hemân gördüğüm
Gayrı degül ol büt-i ra‘nâ imiş
- 3 Öykünemez hüsn-i letâfetde hiç
Kimse anâ gör nice zibâ imiş
- 4 Od-ıla şu toprak u yil ü ağaç
Aç kulağın dinle ki gūyâ-y-ımış
- 5 Kün didi Hâk kevn ü mekân yogiken
Dü-cihân ol emr ile peydâ imiş
- 6 Bildi şol kim ‘âkıl ü dānâ imiş
Kâf ile nūn Âdem ü Havvâ imiş

11 A.9b, B.26b, C.34b, D.19b, E.24a, F.61b

- I- 1 Bülbul-i dil: dilber-i mā B,C,D,E,F., ‘âşık: bülbul B,C,E,F.,
bülbul-i: ‘âşık-ı B,C,E,F.
- 2 mülk : cihân B,C,E,F (Metinde her nekadar "fûlk" geçse de
"mülk" daha uygun gibi geldi)., büt-i: gül-i B,C,E,F.
- 3 Öykünemez: övilemez A., hüsn-i: kimse C,E,F.
- 4 ağaç: hevâ B,C,E,F. B,C,E,F'de taş ve hep kelimeleri yok.
Böylece vezin düzeliyor.
- 6 ‘âkıl ü: ‘âkıl-ı B,D. Sona kadar böyle.

II

- 1 Kudret eli bağladı çünkim şifāt
Kendüzine anı mekân kıldı zāt
- 2 Nat'-ı zemîn üzre seni bu cihân
Eylemesün bir ruh ile şâh-mât
- 3 Ehl-i dilün gündüzi bayram olur
Bellü bilün gıcesı Kadr ü Berât
- 4 İster isen zinde-i Hızır olasın
Ma'rifetden içegör âb-ı hayât
- 5 Aferide cümle ne kim var ise
Dutdı bu emr ile karar ü sebât
- 6 Bildi şol kim 'âkıl ü dānā imiş
Kâf ile nūn Âdem ü Havvâ imiş

III

- 1 Şol kişi kim kendüzini tanımış
Cümle cihân cānına ol cānımış
- 2 Dīve gönül hâtemini virmeyen
Taht-ı meârifde Süleymân imiş
- 3 Muşhaf-ı hüsnünde şehâ hatıuñı
Didi gören âyet-i Rahmân imiş
- 4 Cām-ı lebün zıkr iderem rüz ü şeb
Bildüm anı derdüme dermân imiş

II- 3 bilün: bil ki C.

III- 1 D'de bundan sonraki bend ile yer değiştirmiş.

3 Rahmân: Kur'ân B,C,E,F.

- 5 Şeş cihet ü çār ‘anāşır dahı
İşbu söziñ emrine fermān imiş
- 6 Bildi şol kim ‘ākıl ü dānā imiş
Kāf ile nūn Ādem ü Havvā imiş

IV

- 1 Sākin-i seyr üzre zemīn āsmān
Şun’-ı Hüdā ile toludur cihān
- 2 Gelberü iy tālīb-i merd-i Hüdā
Hāba varup yatma gözüñ aç uyan
- 3 Āyineñi pāk idegör gayrdan
İstedüğüñ anda görünür ‘iyān
- 4 Ten tılısmın eyleriseñ hurd-i hām
Bī-nihāyet gence irüşdüñ hemān
- 5 Aşl u fer’ u evvel ü āhir nedür
Diñleriseñ cān ile idem beyān
- 6 Bildi şol kim ‘ākıl ü dānā imiş
Kāf-ıla nūn Ādem ü Havvā imiş

V

- 1 Seyyid-i kevneyne görindi Celīl
Gülşen oldı āteşe girdi Halīl
- 2 ‘Aşq içinde kimini ber-dār idüp
Nice yıllar eyledi kimin ‘alil

III- 5 cihet ü: cihet A,C,D., emrine: remzine B,C,E,F.

- IV- 1 Sākin-i seyr: seyr-i zemīn B,C,E,F.,
zemīn-i āsmān: sükūn āsmān B,C,E,F.
B,C,E,F’de mısra şöyle: Seyr-i zemīn üzre sükūn āsmān
- 2 merd-i: rāh-ı B,C,D,E,F.
- 3 Āyineñi: ‘aynını C,E,F., idegör: eyliyigör C,E,F.,
anda: sende C.
- 5 cān ile idem beyān: ideyüm anı beyān B,C.,
idem: ideyin E,F.

- 3 Yā-ilahī saña ṭutupdur yüzün
Eylemegil Ahmed'i ḥör u zelīl
- 4 Terk-i ser it cānuñı eyle fedā
İsteriseñ cānib-i Hakkā sebīl
- 5 Saña velāyet haberin söylerem
Cidd ile cehdeyle anı añla bil
- 6 Bildi şol kim 'ākıl ü dānā imiş
Kāf ile nūn Ādem ü Havvā imiş

12

Mefulü Mefâilü Mefâilü Feülün

I

- 1 Dünyâdan ider 'âkıl olan kat'-ı 'alâkı
Bu pîre-zen-i dehre virür nice talâkı
- 2 Gel ma'rifetün tahtına sultân ola-gör kim
Bir çöpçe degül saltanat-ı Şâm [u] 'Irâkı
- 3 Şimdi saña âsân gelür ahvâl-i kıyâmet
Ol gün bilesin kim kopa başına tarâkı
- 4 Mağrûr oluban saltanat-ı 'âlem idersin
Kisrânun 'aceb vardı yile tahtı vü tākı
- 5 Bu kâli eger anlayuban hâl idinürseñ
Menzile irüp terk idesin bunda burâkı
- 6 Ger 'iyy-i müdâm isteriseñ sohbet-i bâkî
Dervîş ola-gör kim saña sultân ola sâkî

II

- 1 Ger vâkıf olup şaklar-ısañ sırr-ı nihâni
Enfâs-ı nesîmün tutısar cümle cihâni
- 2 Ya'kûb-ı dil ol demde bulur nûr-ı başar kim
Bu çâh-ı bedenden çıka ol Yûsuf-ı sâni
- 3 'Ayb eylemeñüz sırrımı fâş eylese âhum
'Âşık olanun elde degül şabr u 'inâni

12 A.10a, B.27b, C.35b, D.20b, E.25a, F.53a, G.59b

- I- 1 kat'-ı: terk-i C.
 2 saltanat-ı: saltanat ü B,C,E,F,G.
 3 başına: başuna B,C,D,E,F,G.
 5 kal-ı: hâl-i E,F,G.
 6 Ger: gel B,C,D,E,F,G., sonuna kadar böyle
- II- 1 sırr-ı: râz-ı B.
 2 çıka: çıkar B,C,E,F,G.
 3 sırrımı: sırrını C, degül: mi olur C,E,F,G.

- 4 Cehd eyle ki nüş eyleyesin cām-ı vişāli
Furkatda nice bir dokesin yaş ile kāmı
- 5 Ma'sūka cemāli ide her demde tecellī
Pāk eyleriseñ gayriden āyine-i cānı
- 6 Ger 'iys-i müdām isteriseñ şöbet-i bākī
Derviş olagör kim saña sultān ola sākī

III

- 1 Nā-ehl olana dime şakın gizlū kelāmı
Sırr işini hiç şaklaya mı degme bir 'āmi
- 2 Vā'iz yūri efsāne ile halkı üşütme
Serd olsa havā 'ārif olan nüş ide cāmı
- 3 Şermende kalup ola nigūn-sār cemende
Ger tūbā-yı cennet göre bu kadd ü kıyāmı
- 4 Zāhid yūri sen müşkilümüz hall idemezsin
Dilberden alur 'āşık olan gizlū peyāmı
- 5 Nāşih özüne eyle eger var ise pendūñ
Nefsini bilen hiç vara iblise uya mı
- 6 Ger iys-i müdām isteriseñ şöbet-i bākī
Derviş ola-gör kim saña sultān ola sākī

IV

- 1 İy şubh-ı sādādet ki cebinünde hüveydā
Toğrısı zihī hüsn ü takaddüs ü Ta'ālā
- 2 Dünyāda eger ferd olasın merd-i Hüdāsın
Ferdā hevesin itme şakın kanda ki ferdā

-
- III- 1 kelāmı: peyāmı B,C,D,E,F,G., degme bir: diñleme her A.
3 kalup ola: olup ola B,C., kala E,F,G.
- IV- 1 hüsn ü: hüsn-i B,C,D,E,F,G.

- 3 Günden güne artırdı nideyüm âh ü figânı
Uşlanmadı divâne gönül n'eyleyem aşlâ
- 4 Gülzâr-ı cemâlünde bu cân bülbüli iy dost
Vaḥdet gülünü buldı odur oldığı güyâ
- 5 Esrâr-ı ḥakâyıktan eger duydun-ısa sır
Şād ol yüri 'âlemde sen iy 'âşık-ı şeydâ
- 6 Ger 'iyy-i müdām isteriseñ sohbet-i bâkî
Dervîş ola-gör kim saña sultân ola sâkî

V

- 1 Gel bâğ-ı cihânun nazar it yâsemenün gör
Hep vaḥdete şâhid mi degüldür çemenün gör
- 2 Gülşende gülün güldüğine gırıra olursun
Gül goncasının kan ile tolmış dehenün gör
- 3 Dâğ-ı gam ile öldi dirüldi yine lâle
Egninde anun kana boyanmış kefenin gör
- 4 Ahmed yüri dervîş iseñ aldanma cihâna
Dünyâ sevenün anda belâ vü miḥenün gör
- 5 Bî-çün u çirâ isteriseñ vuşlat-ı yarı
Müsî gibi cân ol yüri Tûrun bedeninin gör
- 6 Ger 'iyy-i müdām isteriseñ sohbet-i bâkî
Dervîş ola-gör kim saña sultân ola sâkî

- IV- 3 nideyüm: nidem B,C,D,E,F,G.
5 ḥakâyıktan: ma'ârifden B,C,E,F,G., şād: şâh E,F,G.
- V- 2 Gül: gülince A., kan ile tolmış: hâr ile dolmuş B,C,E,F,G.
4 28. beyit ile 29. beyit B,C,D,E,F,G'de yer deḡiştirmiş.
5 Tûrun: Tûr-ı C,D,E,F,G.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

I

- 1 Benligünden eger geçmezisen cān olımazsın
Terk itmezisen küfrini imān olımazsın
- 2 Dīv hātemini cehd idüben dīv ü periden
Hıfz itmezisen bil ki Süleymān olımazsın
- 3 Neydügin Tūr-ıla bugün vādi-i Eymen
Fehm itmezisen Mūsī-i 'İmrān olımazsın
- 4 Cehd itmezisen āb-ı vişāl içmege iy dil
Heer ātesine derd ile büryān olımazsın
- 5 Vahdet gülini bulmaz-ısañ bāğ-ı cihānda
Cān gülşenine mürğ-i hoş-elhān olımazsın
- 6 Asdāf-ı me'ānide olan dürr-i yetime
Mālik olımazsañ bugün 'ummān olımazsın
- 7 Sır şakla eyā tālīb-i Hāk cān sözün işit
Ser virmezisen şahib-i meydān olımazsın
- 8 Terk itmez isen cismüñi cānān olımazsın
Derviş olımazsın yūri sultān olımazsın

13 A.11a, B.28b, C.36a, D.21b, E.26a, F.54b, G.60b

- I- 2 Dīv: dil B,C,D,E,F,G., bil ki: mülke B,C,E,F,G.
 4 büryān: giryān B,C,E,F,G.
 5 bulmaz-ısañ: düzmezsen C.
 6 me'ānide: marifde D., bugün: yine B,C,D,E,F,G.

II

- 1 Fehm eylerisen mazharısın zāt-ı şıfātun
İdrāk ide-gör menba'ısın āb-ı hayātun
- 2 Dil hānesini fehm ide-gör Hakk'ın evidür
Tālib yüri boz var-ısa ger Lāt ü Menātun
- 3 Baħr ile öküş baħr-ı şıfāt içre velikin
İrişmediler ka'rına hiç lücce-i zātun
- 4 Nefsün seni çün merkeb ide menzil iletmez
Cehdeyle ki bu yolda senün nefis ola atun
- 5 Nüş eyleyeli cām-ı lebün cür'asın iy dost
Hiç lezzeti yokdur bilürem kand ü nebātun
- 6 Zülfinde yüzün görmege iy dil taleb it kim
'İyd ola günün hem giceler Kadr ü Berātun
- 7 Bil mebdeini 'ārif-isen ānla me'ādı
Zulmet gide pür-nür ola tā cümle cihātun
- 8 Terk itmez isen cismün cānān olımazsın
Derviş olımazsın yüri sultān olımazsın

II- 2 fehm: pāk B,C,D,E,F,G.

4 merkeb: merk A.

III

- 1 İy dil bula-gör cehd ile bir dilber-i hem-dem
Hem-hāl ola ahvālūne hem sırruña mahrem
- 2 Dil-şād oluruz cevrine cānānumuzūñ biz
Dest-i gam ile eyler ise kāmētūmūz ham
- 3 Dīvānelerūz zūlf-i hevāsında habībūñ
Bir dūr bize ‘ālemde bugün şādī ile gam
- 4 Hayrān ola ger şöhetūmūz seyr ide Hüsrev
Raksān ola hem cāmumuzūñ devri ile Cem
- 5 Mest eyleyeli rūhumuzı bāde-i vahdet
Bir çöpçe degül ‘aynumuza bu iki ‘ālem
- 6 Yarūñ ruh-ı ‘adninde gönül hāline düşdi
‘Ayb eylemeñüz dāneye meyl eylese Ādem
- 7 ‘Işk ehline ser-dār olayın dir-iseñ iy dil
Derd iste yūri zahmuña var isteme merhem
- 8 Terk itmez iseñ cismūñi cānān olımazsın
Dervīş olımazsın yūri sultān olımazsın

-
- III- 1 cehd ile: dünyede B,E,F,G.
7 olayın: oluban A., zahmuña: derdūne B,C,E,F,G.

IV

- 1 Aldanma gönül 'ârif iseñ fikr ü hayâle
Tebdîl ide-gör furkatüñi bunda vişâle
- 2 Maşûdına irişmedi her kim ki cihânda
Dil virmiş ola ğaflet idüp mülk-ile mâle
- 3 Dil şem'-i ruhuñ şevki ile yandı tutuşdı
Pervâne-şifât bakmadı hiç perr ile bâle
- 4 Serâba düşüp gezme susuz derbeder iy dil
Gel mülk-i meânide iriş 'ayn-ı zülâle
- 5 Furkatda şanur şam[ı]seher zârım işiden
'Aşık[laruñ] eglencesidür âh-ıla nâle
- 6 Bir rûze-i hicrânda görüp kâş-ı hilâlün
Kurbân iderüz cânımız[ı] 'ıyd-i vişâle
- 7 Meyhâne-i 'ışk içre bugün bir büt-i tersâ
Mest itmek için destimüze şındı piyâle
- 8 Terk itmez iseñ cismüñi cânân olımazsın
Dervîş olımazsın yûri sultân olımazsın

-
- IV- 1 E,F,G'de bend bundan sonraki ile yer deġiştirmiş.
 2 virmiş ola: virdi ise B,C,D,E,F,G., ğaflet idüp: ğaflet ile B.
 4 Serâba: sîrâba B,C,D,E,F,G., şusuz: şakın B,C,E,F,G.
 5 zârım: nâlem E.
 6 hicrânda: hîcrinde B,C,D,E,F,G.

V

- 1 Cānāna kaçan 'işve ile bir nazar eyler
Yeksân olanı hâkile ol demde zâr eyler
- 2 Hâsiyyet-i ışkûn şanemâ kanlu yaşımı
Pâyîne nişâr itmege la'1 ü güher eyler
- 3 Dil hânesine gamzelerûn seyr ide gelse
Cân karşı çıkup 'izzet ile aña yir eyler
- 4 Öldürmeg-ile kor mı gözûn 'âşıkı cānâ
Maḥşer saçûnûn ince hesâbı neler eyler
- 5 Gülşende lebûn zikrini gûş eyledi şebnem
Yur goncalar ağzını gülâbile ter eyler
- 6 Ma'zûr buyur yolûna cān oynasa Ahmed
Dervîş olan tuhfesini mâ-hazar eyler
- 7 Nâz-ıla tekellüm idüben bakmadûğûn ko
Neylerse benüm cānuma ol gamzeler eyler
- 8 Terk itmez isen cānuñı cānân bulımazsın
Dervîş olımazsın yûri sultân olımazsın

-
- V- 3 çıkup: çıkar B,C,E,F,G.
5 zikrini: sırrını C., ter: pür A.
7 ol: şol B.
8 cānuñı: cismüñi B,C,D,E,F,G.

14

Meḥḥülü Fāilātü Meḥḥāilü Fāilün

I

- 1 Burc-ı risālet üzre ‘aceb mehlikādur ol
Envār-ı ḥazret-ile bugün pür-ziyādur ol
- 2 Dil teşnedür maḥabbetünün çeşme-sārına
Âb-ı Hızr ki mürdelere cānfezādur ol
- 3 Şol tütüyā ki cevher ile zerle tartılur
Hāk-i rehine nisbet anuñ kim bahādur ol
- 4 Yüz sürür işigine varın ‘aceb terk idüp
Sultān-ı heft kişver ise bir gedādur ol
- 5 Sultān odur ki baḥr-ı me‘ārifde şer‘-ile
Vaḥdet diyār[1] t̃alibine rehnümādur ol
- 6 Bāğ-ı İremde ḥürî vü gilmān tufeyldür
Luṭf u keremde şāfi‘-i rûz-ı cezādur ol
- 7 Rahmān ise mu‘allimi kendü-durur rahīm
İki cihānda rahmet-i nûr-ı Hüdādur ol
- 8 Ma‘nî yüzinde yokdur anuñ ḥadd ü gāyeti
İrşād içinde şāhib-i "kul innemā,,dur ol
- 9 ‘Işkına düş ki ‘ışk-ıla cānāna iresin
Derdini iste derdüñe ‘ayn-ı devādur ol
- 10 Ol pîr-i şāh-ı server-i mülk-i bekādur ol
Kevn ü mekāna şems ü kamer Mustafā’dur ol

14 A.12a, B.23b, C.30b, D.10b, E.20a, F.45b

- I- 1 Envār-ı ḥazret-ile bugün pür-ziyādur ol:
Envār-ı ğark-ı ḥazret-ile pür şafādur ol B,C,E,F,G.
- 5 baḥr-ı: taht-ı B,C,D,E,F., diyār-ı: diyārına B.
- 7 mu‘allimi: mu‘allim B., kendü-durur rahīm: kendi rahimidür B.
- 8 B’de "anuñ" kelimesi yoktur.
- 10 pîr-i şāh-ı: ol pādīşāh-ı B,C,D,E,F,G.

II

- 1 Oldur emîn hazret-i sultân-ı muhterem
Kân-ı sehâ vü menba'-ı ser-ma'den-i kerem
- 2 Bindi burâka Rûh-ı Kuds oldu hem rikâb
Çıkıdı cânib-i arşa diküp nûrdan 'alem
- 3 Fermân-ber idi emrine hem şems ü kamer
Hıdmet iderdi sâye tutup üstine gamım
- 4 Mânend-i erre biçdi biçer başını şer'ün
Her kim hudûdı gözlemeyüp taşra kor kadem
- 5 Şer'-i nebîyi kim ki tutar 'arşa buldı yol
Kalb ile şer'-i 'arşa iriş çekmeden elem
- 6 Cânlar rikâb-i cisme binüp tûrdı hıdmete
Geldi zuhûra lûtf-ıla uş leşker-i 'adem
- 7 Vechi beyânın idüp "ve's-şemsü ve'd-duhâ,
Şânında indi kaşlarının "nûnu ve'l-kalem,"
- 8 Bedr-i dücâda feyz virür gicede ziyâ
Mıhr-i münîri rûşen ider nûr-ı şubh-dem
- 9 Zıkr-i cemîli vird-i lisânım-durur benüm
İsm-i şerîfi levh-i dilüm üzredür rakam
- 10 Ol pîr-i Şâh-ı server-i mülk-i bekâdur ol
Kevn ü mekâna şems ü kamer Mustafâ'dur

-
- II- 2 rûh-ı Kuds oldu hem rikâb: rûh-ı Kuds hem rikâb aña B,C.,
cânib-i: cenâb-ı B.
- 3 şems ü kamer: şems ü hem kamer B,C,D,E,F,G.,
tutup: düşüp B,C,D,E,F,G.
- 4 kim: ki B,C,E,F,G., hudûdı: haddi B,C,E,F,G.
- 5 çekmeden: gelmeden C.
- 6 B,C,D,E,F,G'de "uş" kelimesi yok.
- 7 idüp: eyledi B,C,D,E,F,G.
- 10 Beyit sadece A'da 9. beyitin yerindedir.
Zıkr-i: zıkr ü A., dilüm üzredür: dilümde turur A.,
rakam: kalem D.

III

- 1 Çün 'ayn-ı vahdet olmışıdı dîdeden nihân
Sultân-ı enbiyâ çıkarup eyledi 'iyân
- 2 Yeksân tufeyl oldu rumûzât-ı ma'nevî
Kevn ü mekânda zerre kadar kalmadı nihân
- 3 Düşme serâba sırr-ı Nebîden haber ıñit
Âb-ı hayâta teşne iseñ eyle nûş-ı cân
- 4 Seyr-i semend-i sırruña Cibrîl irmedi
Mümkün midür kim ola hâr-ı 'İsiye hem'-inan
- 5 Hüsnuñ katında zerrecedür hûsn-i Yûsufuñ
Lutfuñ katında katrecedür bahr-ı bî-kerân
- 6 Meddâhı oldu çünkim anuñ Hayy-i zü'l-Celâl
Kâdir degül ki biñde birin şerh ide zebân
- 7 Kadd ü hayâli gönümüzüzi mesken ideli
Çöpce görünmez 'aynumuza serv-i büstân
- 8 Feyz-i vücûdı andan alur cümle evliyâ
Gökden melekler indi aña oldu päs-bân
- 9 Çünkim çekildi 'aynına "Mâzâğa," sürmesi
Hakkı Cenâb-ı 'arşa çıkup gördi râyegân
- 10 Ol pir-i şâh-ı server-i mülk-i bekâdur ol
Kevn-i mekâna şems ü kamer Muştafâdur ol

-
- III-1 dîdeden: dîden C., dîde-i D., dîde vü E,F,G.
 2 ma'nevî: ma'nisi A., ma'nevî: ya'ni D.
 3 hayâta: hayât olur D.
 4 hâr-ı: hayl-ı A. Vezin bakımından B,C,D,E,F,G'de doğru.
 Hayl değil hâr-ı olmalı.
 5 zerrecedür: zerre degül B,C,E,F,G.,
 katrecedür: katre degül B,C,E,F,G.
 6 şerh: medh B., beytin mısraları C,E,F,G'de yer değiştirmiştir.
 7 Kadd ü hayâli gönümüzüzi: kadd ü hayâli gönümüzde A.
 8 indi: andan C,E,F,G.
 9 'aynına: gözine B,C,E,F,G.

IV

- 1 Keşf itdi çün niķābını yüzden görindi Hū
Ma'sūkasına cilve ile 'arza kıldı rū
- 2 Kendi vücudı cem'ini añla 'abd iken
Seyrānın itdi Leyletü'l-'srāda mū-be-mū
- 3 Zūlfinde la'lin eyledi çün "küntü kenzi," fāş
Āfākı tutdı ser-be-ser ol 'anberin koku
- 4 Nām-ı şerīf-i Ahmedī tesbīh idüp müdām
Sūkkān-ı 'arşa şevk ile her dem ider gülū
- 5 Fehm it rameytü sırrını hakkında ol şehūn
Bir müşt-i hāki-y-ile olup münhezim 'adū
- 6 İftār iderdi zehr ile pişmiş ta'āmı ol
Kār itmez idi zerre kadar cismine ağı
- 7 Çıkamaz muhabbet-i ezeli hiç dimāğdan
Hākūmden eyler ise benüm kūzeger sebū
- 8 Hablū'l-metīn ü 'urve-i vūşkā-yı ehl-i hāl
Ol ca'd-i zūlf-i gāliye bārūndadır kamu
- 9 Nār-ı caḥīm ü huld-i berīn bir kināyedür
Vaşlūnla hicre nisbet imiş uçmağ u tamu
- 10 Ol pīr-i şāh-ı server-i mülk-i bekādur ol
Kevn-i mekāna şems ü kamer Mustafādur ol

-
- IV- 4 idüp: ider B,C,E,F,G., Sūkkān-ı: erkān-ı B,C,E,F,G.,
mekān-ı D., ider: kılar C.
- 5 Fehm it rameytü: minhūm zenmeytū A., bir: yek B., olup:
oluban B,C,E,F,G.
- 6 Bu beyit B'de yok.
- 8 Hablū'l-metīn ü: hablū'l-metīn A.
- 9 caḥīm ü: caḥīm A,D.

V

- 1 Teklîf olındı ol şehe çün da'vet-i İlāh
Buldı cenāb-ı hāzrete bir an içinde rāh
- 2 Hāk-i rehini kühl idinüpdür melāike
Na'linin itdi çarh-ı felek başına külāh
- 3 Düşme hayāle ümmet isen bil Muhammed'i
Süm-i semendi resm-urur gökde mihr ü māh
- 4 Sultān-ı enbiyādur o serdār-ı evliyā
Oldur bu 'āşī ümmete hem püşt ü hem penāh
- 5 Çün Hakkı giyürdi egnüne "Levlāk", hilātin
Olduñ me'ānī kişverine cümle pādişāh
- 6 İy hāce-i dü-kevn iriş destgîrüm ol
Kaldum ayakda hōr u zelîl olmadan tebāh
- 7 Rahm eyle ben belā-keşe iy şāh-ı sermedi
Tā şubh olunca her gice işündür āh vāh
- 8 Yarın şefā'at eyle bu Ahmed hākîrine
Yevm'ü-l-hisab-ı haşr olıcak itme rû-siyāh
- 9 İki cihanda kâni'em 'izz ü şeref yeter
Tek göz uciyla eyle benüm halüme nigāh
- 10 Ol pîr-i şāh-ı server-i mülk-i bekādur ol
Kevn-i mekāna şems ü kamer Mustafā'dur ol

-
- V- 1 cenāb-ı: hayāt-ı C.
 2 itdi: oldı B,C,D,E,F,G.
 3 hayāle: gümāna B,C,E,F,G. Vezin aksaklığı vardır.
 7 āh: āh ü B,E,F,G.

15

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
Müfte'ilün Müfte'ilün Fā'ilün

I

- 1 Nām-ı Hüdā-y-ıla gerek ibtidā
Söz ki bula hayrıla ol intihā
- 2 Başlayıcak besmele-i hāş-ıla
Hatm olur ol hayrıla ihlāsıla
- 3 Kādir ü kayyūm ü kadīm ü ezel
Cümle cihān şāhı şeh-i Lem-yezel
- 4 İsmile rahmān ü rahīm ol-durur
Rahmeti çok lutfı delim ol-durur
- 5 Emr idicek yokdan inen çoğ olur
Olma dise girü hemān yoğ olur
- 6 Hikmetinüñ kağı birin söyleyem
Kudretini nice beyān eyleyem
- 7 'Acizem iy mürdelere cān viren
Mūr-ı Süleymān'a sühandān viren
- 8 Tut elümi düşmişem iy pādīşāh
Ahmed-i muhtār haqqı yā ilāh
- 9 Oldur olan hazretüne āşinā
Ser-be-ser āfāka viren rüşenā
- 10 İki cihānuñ güneşi Mustafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-şafā

15 A.14b, B.19a, C.27a, D.3a, E.18b, F.42a, G.46a

- I- 1 bula: ola B,C,E,F,G. Bu şiirde iki vezin kullanılmıştır.
4 İsmile: ismi ki A., rahmān ü: rahmān B,C,D,E,F,G.
5 E,F,G'de bu beyitten sonra bend beyiti var.
dise: dirse D., girü: cümle B,C,E,F,G.
8 düşmişem: düşmeyem A.

II

- 1 Server-i sultān-ı cihān şāh-ı dīn
Gevher-i deryā-yı cihān-āferin
- 2 Maḳṣad-ı maḳṣūd ḥabīb-i Ḥüdā
Ḥāce-i kevneyn şehi mürselin
- 3 Mahzen-i esrār-ı Ḥüdā sīnesi
Genc-i me'āniye özidür emīn
- 4 Mürtezāya "lahmüke lahmī," didi
Vahdet imiş remzini anla hemīn
- 5 İster isen kim muvahhid olasın
Bir gör anuñ cümlesini dü-mübin
- 6 İki cihānuñ güneşi Muştafā
Hemdemidür çār-yār-ı bā-safā

III

- 1 Āl-i 'abā midhatini gūş iden
Bezm-i şafā cür'asını nūş iden
- 2 Gördi Ḥüseyn-ile Ḥasan nūrını
Didesini Ḥak yüzine dūş iden
- 3 Taht-ı ma'ārifde odur pādişāh
Levh-i dile ḥüsnini menkūş iden
- 4 Buldı bekā dirliğini anlaruñ
'İşkı-ile kendüyi medhūş iden

-
- II- 2 D'de beytin 2. mısraı ile 3. beytin 2. mısraı yer
değiştirmiş.
- 3 D'de 1. mısra ile ikinci beytin 2. mısraı yer
değiştirmiş. sīnesi: Ḥüdāsın Ḥüdā D.
- III- 3 ḥüsnini: cenneti D,E,F,G.

- 5 "Kurratü'l-âyneyn,, didi ol Resûl
Arşa odur anları mengüş iden
- 6 İki cihânun güneşi Mustafâ
Hem-demidür çâr-yâr-ı bâ-safâ

IV

- 1 Zeyn-i 'ibâd oldı biri anlarun
Cân içinde cânı budur cânlarun
- 2 Zübde-i evlâd-ı 'Alî oldur ol
Gevheridür ma'den ile kânlarun
- 3 Bahr-i ma'arifde şadefdür özi
Dürr-i girân-mâyesi 'ummânlarun
- 4 Hâk-i rehî kühl-i cilâ 'aynuma
Menba'idur derdüme dermânlarun
- 5 Cümle melek hizmet ider anlara
Bendesiyüz biz de o sultânlarun
- 6 İki cihânun güneşi Mustafâ
Hem-demidür çâr-yâr-ı bâ-safâ

V

- 1 Ca'fer-i Şâdıkdur imâm-ı hümâm
Ehl-i 'ışka oldur imâm-ı tamâm
- 2 Dünyâ vü 'ukbâda murâd isteyen
Olsun aña cân ile dilden gulâm

-
- IV- 1 Zeyn-i: Zeyne'l A,B,D,E,F,G., cânı: cân A,D.,
budur: odur B,C,D,E,F,G.
- 4 C,E,F,G'de bu beyit 5. beyit ile yer değiştirmiş.
V. ve VI. bölümler B,C,E,F,G'de yer değiştirmiş.
- V- 1 imâm-ı tamâm: imâmü t-tamâm C,E,F,G.
- 2 Dünyâ vü 'ukbâ: dünyâ-i 'ukbî B.

- 3 Çün göresin nūr-ı cemālin anuñ
Cân gözinde zerrece kalmaz zalām
- 4 Kurtulasın gıuşşadan āzād olup
Şād olasın vuşlat-ıla ber-devām
- 5 Cehd idüben eyle taḥiyyāt ile
Āline evlādına yüz biñ selām
- 6 İki cihānuñ güneşi Muştafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-şafā

VI

- 1 Bākır oldu genc-i dile genc ü kân
Tā kim ide sırrını halka ‘iyān
- 2 Tıtuşur evrāk yanar şevk ile
Açsa kalem zerrece medḥe zebān
- 3 Ġālīp olur şevk-i dile āh ider
İhtiyārım elden alır her zamān
- 4 Rāh-ı Hākka tālib iseñ cehd idüp
Dilde koma zerrece şekk ü gümān
- 5 Dāmen-i ‘ışkını elündən koma
İster iseñ bulmağa dārü'l-emān
- 6 İki cihānuñ güneşi Muştafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-şafā

V- 5 idüben: idüp B,C,D,E,F,G.

VI- 1 Tā kim ide: idemezem A,D., ‘iyān: beyān D.

VI. parçadaki 4. ve 5. beyitler B'de yer değıştirmiş.

VII

- 1 Mûsa Rızâ oldu şeh-i baħr ü ber
Dîde-i cân andan alur nûr-ı fer
- 2 Tâc idinür hâk-i rehin başına
Mü'min olan bağlanur andan kemer
- 3 Mihr-ile meh rakşa girüp rûz u şeb
Mihr ile meh çarç u semâ hoş döner
- 4 Cümle cihân cismine ol cân-durur
Baħr-ı hakikatde güherdür güher
- 5 On sekiz biñ 'âleme sultân olur
Her kime kim eylese bir kez nazır
- 6 İki cihânın güneşi Mustafâ
Hem-demidür çâr-yâr-ı bâ-safâ

VIII

- 1 Kâzım imâm oldu şeh-i ser-firâz
Virdi seri eylemedi keşf-i râz
- 2 Mülk-i me'âniyi şikâr eyleyen
Kudret eli üzre odur şâhbâz
- 3 Dünya vü ukbâda murâd isteyen
İşigine yüz sürüp itsün niyâz
- 4 Bâğ-ı 'adne zînet ile fer viren
'Arîz-ı gül kâmetidür serv-i nâz

VII. ve VIII. bendler B,C,E,F,G'de yer değiştirmiş.

- VII- 3 Mihr-ile meh: ay ü gün A.
4 ol cân-durur: cân ol durur B,C,E,F,G.
5 Vezin aksaklığı var.
- VIII- 1 Kâzım imâm oldu şeh-i ser-firâz: Kâzım oldu çün ki şeh-i
ser-firâz B,C,E,F,G.
4 zînet ile fer viren: zîb ile fer virmege A., viren: virür E,
F,G.

- 5 Ka'be-i tahkiki tavāf eylesün
Hācı-i ma'nāya kim oldur hicāz
- 6 İki cihānuñ güneşi Muştafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-safā

IX

- 1 Rehberümüz oldı imām Taķi
Münkir olan aña olupdur şakī
- 2 Kim ki anı görmege cehd eylemez
Görmez anuñ gözleri nūr-ı Hāk'ı
- 3 Olmayan ol pādşahuñ bendesi
Tālib olup olmadı müttekī
- 4 Kendüzidür mazhar-ı nūr-ı Hüdā
Andan alur iki cihān revnakı
- 5 Cehd idüp ol nūra iriş zerre veş
Çarķ idegör bahra irüp zevrakı
- 6 İki cihānuñ güneşi Muştafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-safā

X

- 1 Oldı Naķi çünki bizüm şāhumuz
Burc-ı velāyetde yüzi māhumuz
- 2 Çekmezüz endişe-i ğam ğuşşadan
Toĝri varur Hākķ'a hemān rāhumuz

VIII- 5 hicāz: melāz A. D'de bu beyit noksan.

IX- 3 Tālip olup: tālib-i Hāk olmadı ol muttakī B,C,E,F,G.
5 idüp ol: idüben nūra B., zerre veş: turma düş A.

X- 2 hemān: bizüm B,C,E,F,G.

- 3 Gayrı nesne istemezüz tek olsun
Zerre kadar himmeti hem-râhımız
- 4 Guş-i gıyâbunda eger guş ide
'Arşa çıkar âh-ı sehergâhımız
- 5 İstegümüz vuslatıdır rûz ü şeb
Luţfı ile ingüre Allâhımız
- 6 İki cihânun güneşi Mustafâ
Hem-demidür çâr-yâr-ı bâ-safâ

XI

- 1 'Askerî'nün 'askeriyüz cân ile
Fahr iderem ben de o sultân ile
- 2 Tîğ-ı velâyetle açup din yolın
İtdi gazâ âyet ü burhân ile
- 3 Top idüben kellesini münkirün
Zîr-ü-zeber eyledi çevgân ile
- 4 Nesh idüben kâfirün ahkâmını
Zînnet ider 'âlemi îman ile
- 5 Rahmet idüp bundan ayırma bizi
Yâ-ilâhî luţf ile ihsân ile
- 6 İki cihânun güneşi Mustafâ
Hem-demidür çâr-yâr-ı bâ-safâ

-
- X- 3 olsun: o söz D., osun C,E,F,G.
4 gıyâbunda: 'inâyetde B,C.
- XI- 1 iderem: iderüz B,C., ben: biz B,C.
2 İtdi gazâ: fark itdi B.
4 Nesh: fesh B,D,E,F,G., ider'âlemi: ider'âleme B,C,E,F,G.
5 bundan: andan C.

XII

- 1 Oldı imām Mehdi-i sâhib-'alem
Dilde komaz zerrece zikri zulem
- 2 Saçları "ve'l-leyl,, yüzi "ve'd-duhâ,,
Kaşlarının sūresi "nūn ve'l-kalem,,
- 3 Kāmet ile zūlf-i dehānū görüp
Tıfl-i dilūn dersi olupdur elem
- 4 Varlığına kim ki mukırr olmadı
Olsun anūn menzili rāh-ı zulem
- 5 Zemzemesi Ahmedūn iy nūr-ı Hakk
Zikrin ider şām u seher dem-be-dem
- 6 İki cihānūn güneşi Muşafā
Hem-demidür çār-yār-ı bā-safā

16

Fāilātūn Mefāilūn Fāilūn (Fa'lūn)

I

- 1 Cān kulağıyla diñle bir güftār
Diyeyüm saña kim budur esrār
- 2 Fehm idersen bu remzi iy t̄alib
Sakla cānuñda eyleme izhār
- 3 Dime nādānlara bu sırrı şakın
Dut dilüñ 'ārif ol yūri zinhār
- 4 Hall idenler bu 'ukdei 'ārif
'Āleme gün gibi virür envār
- 5 'Ālem-i vahdet özge 'ālemdür
Genc-i bī-hār odur gül-i bī-hār
- 6 Eyle bu nuṭka cānıla ikrār
Leyse fi'd-dār gayrunā deyyār

II

- 1 Reng-i būdan halāş olan iy dil
Oldı dīdāra şu gibi māl
- 2 Kim ki geçdi hicāb-ı keşretten
Aldı vahdet diyārına menzil
- 3 Terk-i tecrīd olan bilür 'ārif
Dār-ı dünyāda bağlamaz mahmil

16 A.16a, B.22b, D.25b, E.22a, F.59a

B'de başında "ve leh" var.

- I- 1 Diyeyüm saña kim: Diyeyüm ben A.
2 t̄alib: 'ārif B,E,F.
3 yūri: ol B,E,F.
4 envār: izhār D.
5 bī-hār: bī-yār B., bī-mār D.
6 gayrunā: gayruhū A. Sonuna kadar böyle.
- II- 1 māl: kāl E,F.

- 4 Özligünden halâş olup kurtul
Râh-ı Hâk'da hicâb olur bir kıl
- 5 Nîm süzen hicâb-ı 'İsîdür
Geç özünden ki kılmasun hâil
- 6 Eyle bu nutka cân-ile ikrâr
Leyse fi'd-dâr gayrunâ deyyâr

III

- 1 Çün zuhûr ide 'âlem-i vahdet
Bozılur nâ-bedîd olur keşret
- 2 İki 'âlem de 'âşıka birdür
Dîn ü îman ü mezheb ü millet
- 3 İkilikden ne cân ki kurtıldı
Zer gibi hâliş oldu bî-'illet
- 4 'Arş-ı rahmân ki kalb-i mü'mindür
Mâsivâdan olursa dil hâlvet
- 5 'Âlem-i vahdet oldu çün birlik
İkilikden zuhûr ider fûrkat
- 6 Eyle bu nutka cânıla ikrâr
Leyse fi'd-dâr gayrunâ deyyâr

IV

- 1 Gözüñ aç iy gönül olma pür-hâb
Rûşen itdi cihânı bu meh-tâb
- 2 Kâmet idüp gözi imâm oldu
Câmî-i hüsne kaşları mihrâb

- III- 1 keşret: şöhret E,F.
2 'âlem de: 'âlem A.
B,D,E,F'de 4. mısra ile 5. mısra yer değiştirmiş.
5 vahdet: vuslat B,D,E,F.
- IV- 1 bu: bir A.

- 3 Hâb-ı ğarîletden aç gönül gözini
Rüşen it yâ-Müfettiḥ'a-l-ebvâb
- 4 Cehd idüp gel kenâr-ı bahra iris
Keşti-i cismi eyleme ğark-âb
- 5 Hâk'dan ayruk vücûd ki hâlikdür
Ğayrı yokdur sözüm budur der-yâb
- 6 Eyle bu nutḳa cânıla ikrâr
Leyse fi'd-dâr ğayrunâ deyyâr

V

- 1 Hûş 'iyân oldu ol mülk-i manẓar
Gün gibi kıldı 'âlem[i] enver
- 2 Tâbişinden dü 'âlem ol şemsün
Zerre mânendi ser-be-ser ditrer
- 3 Görmeyen ol cemâl-i cânânı
Didesi kalsa yiridür bî-fer
- 4 Her neye baksa görmeyen yârı
Oldı nâdân ü câhil ü ebter
- 5 Bilmeyen kendü nefsinî Ahmed
Kaldı maksûdı ğayrıdan n'ister
- 6 Eyle bu nutḳa cânıla ikrâr
Leyse fi'd-dâr ğayrunâ deyyâr

17

Fāilātūn Mefāilūn Fāilūn

I

- 1 'Ālem-i gaybdan nişān menem uş
Cümle ecsām içinde cān menem uş
- 2 Mazhar-ı kudretim vücūdileyem
Mahzenem ma'den-ile kân menem uş
- 3 Gül-ile gül menem gülābileym
Bülbüle n'ale vü figān menem uş
- 4 Bî-zebān söylenen sözi bilürem
Nâtıkam nutk-ıla zebān menem uş
- 5 Zinde-i cāvidān u rūh-ı bekā
Çeşme-i āb-ı zindegān menem uş
- 6 Zulmet-i cismi terk idüp toğdum
'Āleme gün gibi 'iyān menem uş
- 7 Murg-ı 'ankāya kūh-ı kâf oldum
Lâ-mekān kûncine mekân menem uş
- 8 Dürr-i deryā-yı bî-kerān menem uş
Denizem katrede 'ummān menem uş

II

- 1 Ādem oldum şifāt-ı zāt-ileyem
Zāt-ı pākūm velī şifāt-ileyem
- 2 Nūr-ı mübhem menem vücūda gelüp
Çār 'unsurla şeş cihāt ileym

17 A.17a, B.25b, C.32a, E.23a, F.60b

- I- 4 söylenen: söyleyen B.
7. mısra B'de yok.
8 'ummān: nihān B.

- 3 Rûh-ı bî-reng ki gevher-i evvel
Nûr-ı dâim menem hayât-ileyem
- 4 Dâim'ü-d-dehr 'ömr-i bî-pâyân
Zindeyem şarmanuz memât ileyem
- 5 'İyd-i ekberdürür günüm her gün
Kâdre irişmişem berât ileyem
- 6 Zühd ü tâ'at elümdedür şeyhum
Zâkirem zıkr ile salât ileyem
- 7 'Akl-ı kül. nefis-i kül 'arş-ı mecîd
Bunda gel gör ki kâinât ileyem
- 8 Dürr-i deryâ-yı bî-kerân menem uş
Deñizem kaṭrede nihân menem uş

III

- 1 'Ârif aña sözümi bir dem-ile
Seyre geldüm zamâne Âdem-ile
- 2 Ma'rifet mülkine Süleymân'âm
Mâlik oldum cihâne hâtem-ile
- 3 Mürdeler zindedür cevâbundan
Hemdem oldum Mesîha Meryem-ile
- 4 Merve haḳkı şafâda seyr iderem
Hâciyam Ka'be ile zemzem-ile
- 5 Kurtılup guşşadan emîn oldum
Şâd-be-şâdiyem gamem gam-ıla

II- 6 tâ'at: tāmāt D,E,F.

- 6 Nûr-ı ruhsâr u hûb-rûyânem
Zülfine düşmişem hamem ham ile
- 7 Câm-ı meyden benümle cânâne
'İyş-i nûş eylerem Cem'em Cem-ile
- 8 Dürr-i deryâ-yı bî-kerân menem uş
Denizem katrede nihân menem uş

IV

- 1 Bize zâhid mey-i şebâne gerek
Sâki-i dilber-i zamâne gerek
- 2 Şakla tesbîhün didüm zâhid
Didi halka bu dâm ü dâne gerek
- 3 Terk-i sûret kalenderem tecrîd
Ne bıyık ne şakal ne şâne gerek
- 4 Seng-i mihnet yağarsa iy tâlib
Sînesi 'âşıkun nişâne gerek
- 5 Hâb-ı gafletden aç gözün 'ârif
Merd-i 'âşık bugün uyana gerek
- 6 Çeng ü def nây ü 'ûd-ile berbat
Şi'r-i rengin ü ter terâne gerek
- 7 Çün zebânında söyleyen Hâk 'dur
Tola nutkum benüm cihâna gerek
- 8 Dürr-i deryâ-yı bî-kerân menem uş
Denizem katrede nihân menem uş

-
- IV- 2 Didi: didi kim B,D.
4 tâlib: zâhid B,C,E,F.
6 ter: ten A.

V

- 1 Dest-i şāh üzre olmışam şāhbāz
‘Arş-ı ‘ālīde eylerem pervāz
- 2 Zīr ü bāmdan haber virür gūş it
Bīñ hicāb içre çalınur bir sāz
- 3 Rāst ‘uşşāk-ıla nevā seyrin
İşfehān seyrini ider şeh-nāz
- 4 İsm ile pādişāh-idi Mahmūd
Ma‘nide bir Hasan ile hem-Ayāz
- 5 Çün ki isbāt-ı Hakk hicāb oldu
Öz vücūdında bul-gör dem-sāz
- 6 Ahmed'em gayrıdan halāş oldum
Pādişāh ile olmışam hem-rāz
- 7 Cümle eşyā zebān açup söyler
Can kulağına irişür avāz
- 8 Dürr-i deryā-yı bī-kerān menem uş
Deñizem katrede nihān menem uş

-
- V- 2 içre: ile B,C,E,F., bir: çün B,E,F.
4 bir: biridi B,C,E,F., B,C,E,F'de "hem" yok.

Meflûlû Fâilâtü Mefâilû Fâilün

I

- 1 İy şîr-i Hakk ki ism-i şerifün-durur 'Alî
Kevşer şarâb-ı sâkîsidür himmetün eli
- 2 Selmân'a virdi añduğı dem deste-i güli
Evrâd idüñdi ismüñi her mü'min[ü]veli
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'uke külle hemmin ve ğammin seyenceli

II

- 1 Şehr-i 'ulûma kapu olan Şâh-ı Murtaẓâ
Zevc'ü'l-Betül Şâhib-i esrâr-ı lâ-fetâ
- 2 Kân-ı sehâ vü ma'den-i sırr-ı menba'-ı şafâ
Hulk-ı Hüseyñ hüsñ-i Hasan vech-i Muştafâ
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'uke külle hemmin ve ğammin seyenceli

III

- 1 Mâh-ı şü'â'-ı şa'sa'a-i şems-i zü'l-minen
Bâğ-ı behişte kâmetidür serv-i nâzdan
- 2 Şeb-büy-ı müy-i bendesidür nâfe-i Hoten
Zâtı 'Ali vü resmi Velî ism ile Hasan
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'uke külle hemmin ve ğammin seyenceli

18 A.18a, B.29a, C.38b, D14b, E.29a, F.47b, G.51a

I- 2 añduğı: olduğı A., B,C,E,F,G'de beytin mısraları yer değıştirmiş.

II- 1 Betül: makbül E,F,G.

2 şafâ: hayâ E,F,G.

IV

- 1 Ol nūr-ı 'ayn-ı Ahmed-i muhtār-ı bā-şafā
Ol yādigār-ı Haydar-ı kerrār lā-petā
- 2 Oldur diyār-ı vahdete hādi vü rehnümā
Ya'nī Hüseyin-i şāh-ı şehidān-ı Kerbelā
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

V

- 1 Nesl-i Resūl-i zübde-i evlād-ı tayyibīn
Deryā-yı hilm ü mahrem-i sır gevher-i yakīn
- 2 Zāt-ı şerīfī hazret-i sultān-ı müttekīn
İmān ü dīne zīynet olan Zeyn'e-l-'ābidīn
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

VI

- 1 İy pādīşāh-ı server-i sultān-ı baħr ü ber
Hāk-i rehūne cān vireyin nice sīm ü zer
- 2 Tāb-ı ruħuñdan iki cihān teldi nūr u fer
Zāhir imām-ı Ca'fer-i Şādık'dur ol güher
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

B'de IV. kısım tekrar edilmiş.

VI. kısım B,C,E,F'de sonra gelenle yer değiştirmiş.

VII

- 1 Mihr-i münir-i zerresidür cümle evliyā
Bahır-ı semâsı gevheridür rûh-ı etkiyâ
- 2 Hâk-i mezârı gevheridür aşl-ı kinâyâ
Bâkır olursa ismi n'ola kadridür 'alâ
- 3 Yâ-mazhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve gammin seyenceli

VIII

- 1 'ilm-i 'ulûm-ı a'lem-i 'allâme-i 'alîm
Yokdur nihâye 'ilmine kim lutfıdır delîm
- 2 Şânında nâzil oldu anuñ âyet-i kerîm
Mūsâ Rızâ'dur ol ki anuñ kalbidür selîm
- 3 Yâ-mazhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve gammin seyenceli

IX

- 1 Şer'î nebîde câmi'-i 'ışka imâm olan
Evlâd içinde tayyib ü tâhir hümâm olan
- 2 Sultân olur dü-kevne kapuñda gulâm olan
Mūsî-i Kâzım oldur imâm-ı temâm olan
- 3 Yâ-mazhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve gammin seyenceli

VIII. kısım B'de sonra gelenle yer değiştirmiş.

- VIII-1 'ilmine: medhûne B,C,E,F,G.
2 Rızâ'dur: Rızâ kim B,D,E,F.
IX-2 kapuñda: tapuñda C,E,F,G.

X

- 1 Gümrah olana lütf-ıla göster tapına rāh
Künce-i 'anāda kılmayayın gece gündüz āh
- 2 Rahm eyle ben belākeşe iy rahmet-i ilāh
Ya'nī Takī ki oldu bakā kişverine şāh
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

XI

- 1 Vech-i müniri şu'le-i nūr-ı cemālidür
Zülf-i siyāhı mazhar-ı sırr-ı celālidür
- 2 Aña muhabbet eylemeyen kavm-i dāldür
Oldur Nakī ki müttakidür hayr-iāldür
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

XII

- 1 İy dil cihānda cehd idüben gezme serseri
Eyle gazā ki katl idesin nefis-i 'anteri
- 2 Bilmek dilerseñ ol şeh-i sultān-ı serveri
Hüsn-i hüsnünde oldur imām oldu 'Askeri
- 3 Yā-mazhara'l-'acāyib 'avnen lenā 'Alī
Ed'ūke külle hemmin ve gammin seyenceli

-
- X- 2 rahmet-i ilāh: lütfı çok ilāh B,C,E,F,G.,
Takī ki: Takīyy-i müttakī B.
- XI- 2 hayr-iāldür: hayrū l-āldür B.
- XII- 2 Hüsn-i: hüsn ü A.

XIII

- 1 Çün vakt irişdi gün gibi bir gün 'iyân olur
Kalmaz vücûdı zerrece küfrüñ nihân olur
- 2 İnkâr iden tavâyife lîkin ziyân olur
Ya'nî İmâm-ı Mehdi-i şâhib-zamân olur
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve ğammin seyenceli

XIV

- 1 İki cihânda cümlesi şehzâdedür bular
Kim bendelikde kalmadı âzâdedür bular
- 2 Vahdet suyuyla yandı kamu sâdedür bular
'İzz-i huẓûr-ı Hâzret-i Mevlâdadur bular
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve ğammin seyenceli

XV

- 1 Yâ-Rabb be-hakkı Ahmed-i muhtâr hakkı-çun
'Arş-ı meoide fer viren envâr hakkı-çun
- 2 Luṭfıñla şakla Haydar-ı Kerrâr hakkı-çun
Sürme tapuñdan Ahmed'i didâr hakkı-çun
- 3 Yâ-maẓhara'l-'acâyib 'avnen lenâ 'Alî
Ed'ûke külle hemmin ve ğammin seyenceli

XV- 1 be-hakkı Ahmed-i: âl-i Ahmed-i A,D.,
hakkı-çun: hürmetiçün D.

MUHAMMES

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

I

- 1 Dilberā 'ışkında fahrümdür benüm bed-nāmlıg
- 2 Rūze-i furkatda hūn dürd-āşar min şāmlıg
- 3 'İyd-i vaşlūndan baña bir pūse vir bayrāmlıg
- 4 Niçe ay ārām-ı cān hicründe bi-ārāmlıg
- 5 Dōstlıg körküz ki hāddin itdi düşmen-kāmlıg

II

- 1 Sindin artuk yirde yokdur ay köñül bir tığ-ı hier
- 2 Rūz-ı şeb çeşümde anuñın akar ırmāg-ı hier
- 3 Sebz olup ol suyla ziynet tutarken bāg-ı hier
- 4 Şükr şem'in yakmadum vaşlūndıñ itdi dāg-ı hier
- 5 Ol gedānıñ kim tiler ehl-i keremdin şāmlıg

19 A.21b, B.32a

A'da bu muhammesin üzerinde müstensih'in şu notu vardır: İşbu muhammes bunun üzerinde yazılan muhammesdür. Nāzım-ı dürr-i şāhvār Hazret-i Ahmed Sārbān kuddise sırruhu's-settār kıt'a-i Rūmilide Hayrabolı nām kaşabada cevher pāş-ı 'ālem-i vücūd olduklarından bu vādide güftārın kaşaba-i mezkūrece muğāyereti muhtāc-ı ta'rīf olmayup fakat Çağatay gürühünden bazı muhıbbān muhammes-i mezkūrı kendi lisānına tebdıl itmiş olmaları melhūz olduğundan fehm-i kaşır-i 'ācizānemce bu sūretle tahrir ve nüsha-i 'atiki dahı bi-aynihi teberrüken zıire sebt ü tezbir kılındı.

Ahmed Bey'in şiirleri çok beğenildiği için Çağatay Türkçesi'ne çevrilmek istenmiştir. Müstensih'in belirttiği gibi şâirin bu şiiri yine müstensih tarafından Çağatay Türkçesi'ne çevrilmiştir. Fakat şiir yanlışlıkla Ahmed-i Sārbān'a māl edilmiştir. Biz buna ayrıca yer verdik. Bu yanlışlık imlâ konusunda da vardır. Müstensih notunda da belirtildiği gibi bu muhammes A'da iki defa yazılmış. Bunlardan biri oldukça hatalı. Biz, B nüshasının da yardımı ile hataları düzelterip birini buraya alıyoruz. Farklar dip not olarak verilmiştir.

- I- 1 'ışkında: 'ışkımda B.
 2 furkatda: hicründe B.
 3 baña: maña B.

III

- 1 Çün bahār eyyāmıdur gūş eyle bülbüldin nevā
- 2 Devr-i güldür sāki devr itsün şarāb-ı dil-güşā
- 3 Āteş-i 'ışkıla köynüg bağrına oldur devā
- 4 Eyler imiş otlıg könlü ağzūn nakşdür-kögin ara
- 5 Bizni bu otlığa köydürgen ider ol hāmliġ

IV

- 1 Tatmadın zāhid henüz bir dem tarīkat şīvesin
- 2 Bilmedin bir zerre ol mihrūn hakikat şīvesin
- 3 Ādet idüdüñ hemān lafz-ı şeri'at şīvesin
- 4 Dāb imiş sen terk it 'ışk-ı mahabbet şīvesin
- 5 Katre-i kān āteşin gül goncası endāmliġ

V

- 1 İçmedin zāhid şarāb-ı 'ahd sin bī-mānedin
- 2 Kaygı yok 'uşşākını men' eyleseñ meyhānedin
- 3 Rāst sözni gūş kılmag bu dil-i divānedin
- 4 La'ldin za'f itdi kān bolgı köñülde bādedin
- 5 Ad çıkarmışsın şalāh içre zihī bed-nāmliġ

VI

- 1 Her ne cevruñ var ise itgil maña sendin sezā
- 2 Tek meni bir lahza itme āstānuñdan cüdā
- 3 Her kazā sindin kelür bolsa maña bir dem riżā
- 4 Köz yaşumdan nem tapaydur gerçi mi'mār-ı kazā
- 5 Nefs tapmas ırmış ol kim kılsa hūn-āşāmliġ

VII

- 1 Cān kulāgıla işitgil gel nevā-yı 'ışkdın
- 2 Bolma gāfil ay köñül bir dem şafā-yı 'ışkdın
- 3 İstegil derdinge Ahmed gel devā-yı 'ışkdın
- 4 Zülf de derd-i belā ister nevā-yı 'ışkdın
- 5 Neyledi körnġ ġiti tākın hōş istihkāmliġ

III- 3 köynüg: köynen A.

4 Vezin aksaklığı var.

VII- 5 tākını kelimesinin sonundaki ı 'yı veznin düzelmesi için attık.

MUHAMMES

Mefâilün Mefâilün Feulün

I

- 1 Elâ iy sūfi-i şāfi-dil el-hāk
- 2 Gönül deryāsına şaldunsa zevrāk
- 3 Uyarup cān gözin gel bir nazār bak
- 4 Olupdur yir ü gök pür nūr-ı mutlak
- 5 Gelür her zerreden dāim en'el Hak

II

- 1 Hicābı ref' kıl'ār itme ilden
- 2 Halāş olduñsa reng-i āb ü gilden
- 3 Berī olduñsa resm ü kāl-ü-kıldan
- 4 Gider, dünse şifātın cehl-i dilden
- 5 Gözüñ aç nūr-ı zāta gün gibi bak

III

- 1 İdüp bir şāh-ı devrāna tevellā
- 2 Olup hāk-i derinde bul tesellā
- 3 Olasın şir-i dergāh-ı mu'allā
- 4 Yürü mir'āt-ı cānı kıl mücellā
- 5 Ki tā anda görine sırr-ı muğlak

IV

- 1 Görüp şāl-ı fenāda ehl-i Hakkı
- 2 Şakın bātıł nazār dutma dağkı
- 3 Gel okı nāme-i menşūr-ı rakkı
- 4 Dilünden koma dāim zikr-i Hakkı
- 5 İrişün dirisen cānuña revnak

V

- 1 Uyar cānuñ gözin ehl-i dili gör
- 2 Cihānı nūr-ı vahdetden tolı gör
- 3 Bugün remzi Celāliden bulı gör
- 4 Şu gibi pāk-ü şāfi-dil olı gör
- 5 Dilersen Ahmedî didāra bakmak

20 B.33a, E.32a, F.25a

- I- 1 daim: nūr-ı E,F.
 III- 5 Vezin aksaklığı var.
 IV- 5 Metinde irişün şekli de yazılmış. Vezin aksaklığı var.

21

MUHAMMES

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

I

- 1 Eyleyüp terk-i vatan fikrin fenā ol iy gönül
- 2 Fakr-ıla fahr eyleyüp ehl-i ğinā ol iy gönül
- 3 Mülk-i ma'nāya kadem baş pādīşāh ol iy gönül
- 4 Şāh-ı 'ālem olmak istersen gedā ol iy gönül
- 5 Ko riyāset fikrini gel hāk-i pā ol iy gönül

II

- 1 Eyleme dünyā için hiç kimse ile 'arbede
- 2 İhtiyār idüp baş indürme her ednā ırğada
- 3 Geçgin ol esrār-ı 'ışku'l-llaha eyle cānum dede
- 4 Fakr-ıla fahr it ğinā istersen iy dil dünyede
- 5 Geç kanā'at küncine bir pādīşā ol iy gönül

III

- 1 Bir mehūn dermāndesi ol derdnāk it kendüni
- 2 Zerre-i mihr-i ruḫıyla sīne-çāk it kendüni
- 3 Pāymāl ü müstmend ol hem çü hāk it kendüni
- 4 Ğıll-u-ğışdan şaykal-ı 'ışk-ıla pāk it kendüni
- 5 Açılup āyine-i ğitī-nümā ol iy gönül

IV

- 1 Varlığında bu cihānūn yok-durur hergiz bakā
- 2 Niçe her gördüğüne şu gibi göz gönülün aka
- 3 Vazgel her cāy-i dünyādan gönül yüz dut Hāk'a
- 4 Gördi mi kimse fenā dehrūn bekāsın bir bakā
- 5 Tālib-i mülk-i bakā isen fenā ol iy gönül

V

- 1 Bu tarīk-ı 'ışk içinde Ahmedī sen pīr isen
- 2 Şīr-i merdānsın eger bu mişede naḫcīrsen
- 3 Bir saç-ı Leylī için Mecnūn-ı der-zencir-isen
- 4 Hayretinūn derdine dermān olayın dirisen
- 5 Dem-be-dem derd ü belāya mübtelā ol iy gönül

21 B.33b, E.32b, F.55b

- I- 1 vatan fikrin: ta'alluk gel E,F.
 IV- 3 dut: dutup E,F.
 V- 2 Vezin aksaklığı var.

22

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

I

- 1 İy güneş-ṭal'at n'ola bir kerre eylerseñ vefā
Şād olup dīvāne dil bulsum kūdūretdēn şafā
- 2 Haste cānum derdine luṭfeyle la'lūnden devā
Pādişāhum dilberūm rūḥ-ı revānum Muştafā

II

- 1 Āteş-i hıcr ile yakma ben garībi iy şanem
Şanma ben dīvāneyi cevır ü cefādan uşanam
- 2 Her ne kılsañ rāzıyam ben sīne çāk ü dīde gam
Pādişāhum dilberūm rūḥ-ı revānum Muştafā

III

- 1 Hüsñ ile cānā melāḥat tahtınū sultānısın
İy 'azīzūm Mısr-ı hüsñüñ Yūsuf-ı Ken'ānısın
- 2 Sūretā ādem velī ma'nīde ādem cānısın
Pādişāhum dilberūm rūḥ-ı revānum Muştafā

IV

- 1 İy gözüm nūrı efendim pādşāhum devletüm
Saña lāyık neyleyem kullıḡa yokdur hıdmetüm
- 2 İtlerūñle hemdem olmakdur cihānda 'izzetüm
Pādişāhum dilberūm rūḥ-ı revānum Muştafā

V

- 1 Gülşen-i hüsñüñ açılmış taze-ter gülzār-ısa
Bülbül-i şūrīdeler karşıñda her dem zār-ısa
- 2 Rahm kıl gel Ahmed'e Hakk'dan murādum var-ısa
Pādişāhum dilberūm rūḥ-ı revānum Muştafā

22 A.21a, B.35a, C.41a, E.34a, F.45b, G.49b

- IV- 1 hıdmetüm: kudretüm E., C'de mısra: "Saña kul olmaklıḡa
lāyık degüldür hıdmetüm" şeklinde.
- V- 1 her dem: āh ü C.

MÜSTEZÂD

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 İy ‘âkıl ü dānā gözün aç bak bu cihānı
Hiç kimse kala mı
- 2 Çün bunı bilürsin ki bunun soñ ucu fāni
Terk itseñ ola mı
- 3 Zi renc ü ‘anā ki dūrüşüp dünyā kovarsın
Tutam mı şanursın
- 4 Ger tutdı Süleymān dir iseñ kendüsi kanı
Kalmış ola nāmı
- 5 Ten beslemege dūrüşürsin gice vü gündüz
Hoş geldügiçün
- 6 Lâkin bilesin irişecek soñra ziyānı
Sen añla iy ‘āmī
- 7 Tā‘at idegör ‘âkıliseñ rûha gıdādur
Cāhillere uyma
- 8 Ger yakmağa istemeziseñ odlara cānı
Terk eyle harāmı
- 9 Sen tevbeyi koyup günehündən ne umarsın
Nāgāh irişüp mevt
- 10 Çün va‘de ire kimseye virmez hiç emānı
İşit bu peyāmı
- 11 Nā-ehl sözün qoyma kulağıña şakın sen
Gāyetde ziyāndur
- 12 ‘Âkıllar ile tūr otur u añla me‘ānı
Vir cāna arāmı

23 A.22b, B.26b, C.42b, E.44a, F.55a, G.61a

1 bak: gör B,E.

7 ‘âkıliseñ: ‘ârifiseñ A.

- 13 Ger āhirete şıdķ-ıla inandun-ise sen
Ol yola yarağ it
- 14 Zühd-ile geçür bāri geçer devri zamānı
Olinca tamāmı
- 15 'Ākıl mı direm şol kişiye kim ola meyhör
'Aklında hālel var
- 16 Görmez misin durma geçer bu kārbanı
Yā kendü kala mı
- 17 Dünyāya gelen kişi çü gitmek imiş āhir
Ger yohsul ü ger bāy
- 18 Biñ yaşıyanun sonı ölüm dutma gümānı
Bes saña kala mı
- 19 Şol günü unutma ki ecel irse ölürsin
Toprağa gömerler
- 20 Münker ü Nekir bildüre ol gice arayı
Dime ki şora mı
- 21 Ümmidi budur Ahmed'un iy Sāni'-i Yezdān
Kim rahm ide sin sen
- 22 Bağışlayasın suçını şād ola revānı
Huld ola makāmı
- 23 Bizden ne gelür yāhu bizüm kullıgumuzdan
Tapuña yaraya
- 24 Luṭfün-ile sen toyla kamu ehl-i imānı
Gösterme nedāmı

-
- 14 devr-i: tırma A.
21 Yezdān: Rahmān E.
23 yāhu: yāhud A.

Meflûlû Mefâilû Mefâilû Feulûn

- 1 Mutrib ele al sâzuñı kıl nağmeñe demsâz
Râst eyle ser-âgâz
- 2 Seyr eyle 'Irâk-ıla Şifâhân'a hoş âvâz
Keşf ola bize râz
- 3 Güççük dehenüñ kışşasını büzürg idenler
Yok yire yilerler
- 4 Zengûle şadâsına uyup bulmadı hem-râz
Hiç dimedi uymaz
- 5 Gûş eyle rehâvide bugün şavt-ı hüseyni
Gel hüsn-i Hasenden
- 6 Var mülk-i Hicâz'a iriş iy tâlib-i şehnâz
Ur cehd-ile pervâz
- 7 Çün pûselik âvâzını gûş eyleye iy döst
Ney gibi nevâdan
- 8 'Uşşâk-ı perâkende olur cümle hoş-âvâz
Çün murg-ı sühan-sâz
- 9 Âvâze gûş oldu vü nevrüz-ıla selmek
Cân kulağın açup
- 10 Gûş eyle nedür 'ârifisen remz ile şehnâz
İy 'âşık-ı cânbâz

24 A.22a, B.37b, C.43b, E.35a, F.56b, G.62b

- 2 hoş: hoş A.
- 3 Güççük: gerçek A.
- 4 dimedi: tuymadı A., uymaz: ırmaz A.
- 9 Âvâze: âvâze B., B'de vü yok., selmek: bûselik C.

- 11 Gel māye nedür diñle bu gerdāniyeden kim
Keşf ola bu esrār
- 12 ‘İşveyle hisār eyledi ol turra-i tannāz
Her perdede biñ rāz
- 13 Yek-gāh ü dü-gāh ile segāh ile vü çār-gāh
Çün şu‘be bulardur
- 14 Taḥsīn ide gūş eyler ise Sa‘di-i Şīrāz
Ahmed yūri gel var
- 15 Kānūn-ıla çeng inlese tanbūr-ıla şeş-tār
Zār olsa kemānçe
- 16 ‘Üd ağlasa nāy inlese berbatla ser-āgāz
Rāz eylese ibrāz
- 17 On iki makām oldu yine on iki burcuñ
Etvārına kām
- 18 Āvāzeyidi oldu yidi yılduza dem-sāz
Hoş oldılar enbāz
- 19 Dört şu‘beyi bil remz-i ‘anāsırdan olupdur
Çün gice vü gündüz
- 20 Maḥbūb-ile mutribile ye iç eyle derendaz
Kim sınımaya hiç sāz

-
- 12 rāz: nāz A.
- 13 Yek-gāh ü dü-gāh-ile segāh ile vü çār-gāh:
Yek-gāh-ile dü-gāh-segāh ü çārgāh A., bulardur: buladur B.
- 15 şeş-tār: şeştā B., zār olsa: rāz olsa B,C.
- 20 ye: mey A.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 (Ye) Yüzündür dilberā āyine-i giti-nümā
Lām elif lā dimezem zülfün-durur zıll-ı Hüdā
- 2 (He) Hilāl ebrūlarūndan kâbe-kavseyn oldı fāş
Kim habībünİstivāsıdur 'ale'l-'arş-istevā
- 3 (Vav) Veylden halāş olmak dilerseñ cān ile
Kurtılup keşretten oldıñ ehl-i vahdet gālibā
- 4 (Nūn) Nüş itdüm şarāb-ı cām-ı 'ışkuñ cür'asın
Gıl-u gışdan kurtılup buldum kıldüretten şafā
- 5 (Mīm) Mülk-i Mısr-ı hüsnüñ mālİKİsin hüsrevā
Hakḳ 'azīz itdi seni 'ālemde iy Yūsuf-likā
- 6 (Lām) La'lūñ şerbetinden cümle eşyā esrimiş
Na'ra-i nutḳ-ı "ena'l-Hakḳ" dur gelen şavt-ı sadā
- 7 (Kef) Kāmildür kelām'u-İlah hüsnün şerh iden
Kakülūñ ve'l-leyl okısun 'arızūñ şems'ü-d-duhā
- 8 (Kaf) Kahruñdan halāşa çāre yokdur Yā İlāh
Bende-i 'āsiye luṭfuñ olmayınca rehnümā
- 9 (Fe) Felāketden felek devrinde kim buldı necāt
İçdiler cām-ı ecelden enbiyā vü evliyā
- 10 (Gayn) Ğayret vaktıdur cān oynasañ 'aşık bugün
Yarın anda Hakḳ likāsıdur anuñḡün hūn-bahā

25 A.23b, B.16b, C.12b, D.24b, E.13b, F.50a, G.55a

- 1 Lām elif: lā B,C,D.
- 3 gālibā: tālibā A.
- 4 'ışkuñ: la'lūñ A., gışdan: 'ışkdan A.
- 5 itdi: itsün B,C,E,F,G.
- 9 necāt: halāş A,D.

- 11 (Ayn) ‘Aynuñ fitneden uyandı çün kaldurdu baş
Toldı ‘ālem şūr-u-şerden kopdı şan rüz-i cezā
- 12 (Zı) Zalāletden kaçup düşdüñ ferāğat milkine
Kesdüñ eşyādan ümizüñ Hakk’a itdüñ ilticā
- 13 (Tı) Talebkār ol murāda fursatı fevt eyleme
Terk-i tecrīd ol fenā bul iste sen milk-i bekā
- 14 (Zad) Zıdd oldu şular kim Hakk’a ikrār eylemez
Kaldı Veylün tāmusunda bulmadı bir dem rehā
- 15 (Sad) Şādık kullara ‘ahd oldu cennātin-na‘īm
Selsebīl ü hūr u gilmān añlarıñdur dāimā
- 16 (Şın) Şāhiddür kemāhī cümle eşyā vahdete
Şübheden arınmayanlar cānına yüz biñ belā
- 17 (Sın) Sa‘ādet añlarıñdur kim bilüpdür kendüzin
Kendüzini bilmeyenlerdür çeken renc ü ‘anā
- 18 (Zel) Zenahdānuñ şehā ‘aşuklarıñ zindānıdur
Çahı düşmiş bir bölük āvārelerdür kıl vefā
- 19 (Rı) Revādur göñlümi şarsañ habībüm her zamān
Kāse-i Mecnūn gibi Leylī iderken hūm ‘atā
- 20 (Zel) Zikrūndür dilümde her zamān nām-ı habīb
İsm-i a‘zāmdan bulur dermān-deler dāyim şifā

-
- 11 fitneden: kandan B., çün: şan B.
- 12 ümizüñ: ümīdi A.
- 14 Zıd: zındık B,C,E,F,G., şular kim: şol kim B,C,E,F,G.
- 19 Kāse-i Mecnūn gibi Leylī iderken:
Kāse-i Mecnūn-ı sır Leylī iderken B,C,E,F,G.
- 20 a‘zāmdan: a‘zāmdur B,E,F,G.
- 20 C’de bu beyit eksik.

- 21 (Dal) Devlet tâcıdur cānā ayağın toprağı
İsteyen çeşm-i cihān-bīn anı itsün tūtiyā
- 22 (Hı) Hayālūndür gönül milkinde her dem hüküm iden
Yol bulamaz ol yire varmağa gayr-ı pādşā
- 23 (Ha) Hayāt-ı sermedi buldı bu dem ‘aşıkların
Hişm-ıla düşnām idersin anlara oldur du‘ā
- 24 (Cim) Cemālūn ka‘besin cān-ıla eylerken tavāf
Merve hakkı sürmezem ben āb-ı hayvāndan safā
- 25 (Se) Senālar eylerem her rüz ü şeb bülbul gibi
Ol gül-i nevrestenūn girmez kulağına sadā
- 26 (Te) Tevekküldür işi ‘aşıkların her şubh u şām
Nūr-ı Hakdan vāsil oldu anlara her dem gıdā
- 27 (Bı) Bilen razzākını hiç kimseden rızk istemez
Kūşe-i künc-i kana‘atda bulardur evliyā
- 28 (Elf) Allah ismidür vird it dilünde Ahmedā
Hakk te‘ālā eyleye hācetlerin her dem revā
- 29 Pāk ol reng-i riyādan kurtıl iy tālīb bugün
Tā ola āyine-i tab‘un senūn mu‘ciz-nümā

-
- 21 cihān-bīn anı: cihān-bīnine itsün B,C,E,F,G.
22 yire: yola A,D.
24 cān-ıla: la‘lünde B., sürmezem: sürmezin B,C,E,F,G.,
hayvāndan: zemzemden A.
26 her: bil A., gıda: Hüdā A.
28 ismidür vird it: zikridür dāim A,D.

G A Z E L L E R

1

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Sen hümānuñ sāyesin yok dirler iy bedrū'd-dücā
Kākūlūn cānā gören dir dāyimā zıll-ı Hüdā
- 2 Şūretūn āyīnesinden gayrı yirde gözlemez
Nūr-ı Hakkā dāyimā eyler nazar ehl-i şafā
- 3 Derd-i bī-dermāna āhir çün devā ol k'eylemiş
Dilberūn dil-hastesine dāg-ı 'ışkımdur şifā
- 4 Ben günehkārı mürüvvetkānı sen māzūr tut
Eylemekde pādişāhum kāsıruz hizmet edā
- 5 Kalmasun ayakda cānā kaldur Ahmed bendeñi
Destgīr ol aña kim Hakk dest-gīr olsun saña

1 A.24b, B.37a, C.44b, D.26b, E.36b, F.2b, G.2b

- 2 Şūretūn: mü'minūn B.
- 3 dermāna: pāyāna C.
- 5 aña kim: sen baña B,C,E,F,G.

Meḥlū Fāilātū Maḥāilū Fāilūn

- 1 Dil milketini yıkmāğa zūlfūndūr ejdehā
Mısrı harāba virdi görüñ mār-ı kahkahā
- 2 Şahn-ı çemende şive-i reftāruñ añıldı
Tūbī boyuñā sidre didi rāst muntehā
- 3 Bir pūseyile kanımı şulḥ it didüm didi
Katl itse virmez ‘āşık ma‘şuka ḥūn-bahā
- 4 Kāfirdür ol ki zūlf ü ruḥuñ gördi dimedi
Āmentü bi l-lezi ḥalaḳa’l-leyle ve ḍ-ḍuhā
- 5 Zūlf-i nigāra düşdünise Ahmed inleme
Ḥūkm-i każaya cins-i beşer bulmadı devā

2 A.24b, B.37a, C.44b, D.26a, E.36b, F.2b, G.2b

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şahn-ı sinemde hayāl-i kâmetün iy dil-rübâ
Bâğ-ı cān içinde bitmiş serve beñzer cā-be-cā
- 2 İştiyākum nāmesin yaşumla tahrîr eylesem
Sûz-ı âhımdan yanar kâğıd kalem ağlar baña
- 3 Kaçmazam çıkmazsa boynumdan bu kulluk halkası
Tutduğınca hâtem-i dilde hayâtum nakş-ı cā
- 4 Vaşl imiş dirler firâkuñ hastasınũ çāresi
İy tabîb-i cān devāsuz derde oldum mühtelā
- 5 Kâmetün fikrin belādur dirler iy serv Ahmed'e
Ben kıyāmetdür didüm halk-ı cihān dirler belā

3 A.24a, B.37a, C.44b, D.26a, E.36b, F.2b, G.2b

- 5 Bu beyit müfretlerde de geçmektedir.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Boldı ser-gerdān köñül bir zülf-‘anber-bū körüp
Dünyeni ‘ukbānı terk idüp diye yāhū körüp
- 2 Dilden ayrılmaz hayāl-i çeşmūñ iy leyli-hıram
Güiyā ülfet tapar Mecnūn-ıla āhu körüp
- 3 Yār hüsni cilvesidin yaşurur zāhid yüzün
Tilbedir ‘ayb itmeñüz bolur hezimet su körüp
- 4 Derdinūñ evşāfını şordum lebūñdin bulmadum
Qalmışam hayrān u vālih la‘ldin yāri körüp
- 5 Deyr-ārā bu şekl-i rüsvāy bolğanum ‘ayb itmeñüz
Kāfir-i ‘ışk oldı köñlüm bir büt-i gül-rū körüp
- 6 Rū-yı cānāndın gözün yaşurma zāhid toğru bak
Rāst boldı köp köripmin kej nazar közğü körüp
- 7 Çarhuñ añlap hālini gülşende Ahmed bir seher
Gonca güldi nergisūñ çeşminde köp uyhu körüp

4 A.24a, B.38b, C.44a, D.27a, E.36a, F.2a, G.2a

- 2 ayrılmaz: ayrılmasın A., tapar: tutar B.
- 3 Tilbedir: penbedür B.
- 6 gözün: yüzün A., köripmin: görüp ben A.
- 7 añlap: añlayup A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kākülündin kıl ucu yād eylesen efsāne dip
Min ġaribi il üşüp zencir ider dīvāne dip
- 2 Kılğalı zir ü zeber cevri-ile könlüm hānesin
Anda sultān-ı hayālūn konmadı virāne dip
- 3 'Arızūn devrinde zülfūn bend idüpdür könlümü
Yaraşur dīvānesin ol otğa düşüp yana dip
- 4 Hārdın hañer çeküp gülşende gül bülbül-ile
Katlı idermin bu harimdin gelmesün büstāne dip
- 5 Tabşuraldan künc-i halvet zāhide Ahmed hemān
'Arife besdür cihānda küşe-i meyhāne dip

5 A.24a, B.38b, C.44a, D.27a, E.36a, F.2a, G.2a

- 1 dip: diyüp A., sonuna kadar böyle. efsāne: dīvāne C.
- 2 hayālūn: vişālūn A,D.
- 4 harimdin: harāmīdür A., cürimdin E,F,G.
B,C,E,F,G'de 2. mısra şöyledir:
Büm-ı şüm olmuş-durur gözinde bu virāne dip

Fāilātūn Mefāilūn Fāilūn

- 1 Cāmi' -i hüsne kaşlaruñ mihrāb
"Accilū bi's-salāti.yā aḥbāb
- 2 Görmege gün yüzüni gündüz-ile
Taña kalsa 'aceb midür mehtāb
- 3 Yār dīdārın isteyen lā-büdd
Reng-i būdan ḥalāş olur çün āb
- 4 Güle hemdem olurdı bülbul-veş
Didesi olsa nergisüñ bī-hāb
- 5 Yārı kendünde bulagör Ahmed
Sözümün zübdesi budur der-yāb

6 A.25b, B.39b, C.46b, D.28a, E.37a, F.3a, G.3a

- 2 gün yüzüni: hüsni B., 'aceb midür: 'aceb degül A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Züh'd ile firdevse zāhid rûz şeb eyler şitāb
‘Āşıkā deryā-yı ‘ışk içre dü-‘ālem bir habāb
- 2 Hicr içinde def‘-i ğam meydūr dimiş erbāb-ı ‘ışk
Anı gör kim zehr imiş cānānesüz cām-ı şarāb
- 3 Cennet-i hüsnünde zūlfün içre hāl-i müşkbār
Beñzer ol havrāya kim sündüsden itmiş cāme-hāb
- 4 Mihr-i ruhsāruñdur āfākı mūnevver eyleyen
Devr-i hüsnünde şehā bir zerre degmez āritāb
- 5 Kanum içdi ol şanem baġrum kebābın istedi
Bezm-i meyde didi kim ğayet leziz olur kebāb
- 6 Pīr-i ‘ışkuñ cūr‘asın cehd eyle nūş it ‘ārif ol
Genc-i vaşla züh'd ile zāhid bulunmaz feth-i bāb
- 7 İy ecel gel Ahmed’ün furkat da lūtf it cānın al
Küy-ı yāra ilte şāyed üstühānından ğurāb

7 A.25b, B.38a, C.45b, D.28b, E.37b, F.3b G.3b

2 gör kim: gördüm A,D.

5 kebābın: delmek B., meyde: ğamda B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Her kaçan mey içe dilber 'işrete bünyād idüp
Hāke yeksān olurum ben cür'asını yād idüp
- 2 Dün seg-i kūyum dimiş ağıyārdilber dōstlar
Yiridür kan ağlasam tā haşre dek feryād idüp
- 3 Ölmesün āsān diyü zāhid bugün pervānenūn
Yakdılar 'ışk ehlinūn hākisterin berbād idüp
- 4 Müşkilin hāl eylemiş ehl-i harābātūn bugün
Gūşe-i meyhānede pīr-i muğān irşād idüp
- 5 Hil'at-i hūsnūn görüp mihr ile meh her şubḥ u şām
Yüz sürürler āsitānūna mubārek-bād idüp
- 6 Bīsūtūn-ı gāmda eglencem hayālūn dilberā
Hey'et-i Şīrine beñzer ins ü cān Ferhād idüp
- 7 Öldürürseñ n'ola Ahmed bendeñi lūtf it hemān
Hūn-bahāsın vir benüm 'ömrüm lebūnden dād idüp

8 A.25a, B.39b, C.45a, D.28a, E.37a, F.3b, G.3b

- 5 Hil'at-i: tal'at-i A.
- 7 lebūnden: tapūndan A.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Talebdin hāk-i rāh oldum murādum hāşıl olğay dip
Ki nā-gāh sāyesini ol hümā üstüme şalgay dip
- 2 Raķībā her ne zulmi kim kılursın Hākka tapşurdum
Hüdā'dan her kişi her ne kılursa kendü bolğay dip
- 3 Kafes tek çāk iken sinemde murg-ı cānnı habs itdüm
Ki şāyed ol şanem anı bu şüret birle alğay dip
- 4 Hayāl-i 'ārızınğ güller açupdur bāğ-ı cān içre
Közümünğ yağmuru dinmez ki tā ki anı şolğay dip
- 5 Bolupdur kāmētüm çengi anuñ rengin yaşum tārı
Mugannı dest-i cevri ile belā bezminde çalgay dip
- 6 Közüm her bār sildüm yār dīdārın körüp her dem
Könül āyinesi seng-i havādisden uşalgay dip
- 7 Hüdā hāk-i rehūñ cānā tozıtğı diyü bu Ahmed
Köz açup rāh-ı 'ışk içre ki ol toz birle tolgan dip

9 A.25a, B.38a, C.45b, D.28b, E.37b, F.3b, G.2a

Kudemā-yı bulegā-yı şu'arādan ba'zısı Çağatay lisā-nuñca muhammes, müseddes, gazel söyleyüp dīvānlarına tah-rīr eyledikleri meşhūd u meşhūr. Ve işbu gazel dahı mu-hibbān-ı Çağatayiyāne etvārlarınca bir yādigār zuhūr itmiş ve makta' beytinde her ne kadar ism-i şerifleri mezkūr de-ğil ise de dīvānda mestūr olduğundan bi'aynihi sebt ü tah-rīr kılındı.

B,C,E,F,G'de bu müstensih notu yoktur.

- 1 olğay dip: olğandip C,E,F,G., sona kadar böyle.
- 2 zulmi: cevri C.
- 3 habs: ces A,D., C'de bu beyit eksik.
- 7 Bu beyit B,C,D,E,F,G'de var.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

Harf-üt-tāi

- 1 Hicāb-ı keşret; yüzden götürse ‘ālem-i vahdet
Yakardı âteş-i ‘ışkı komazdı zerrece keşret
- 2 Zamānūñ şöhretin terk it şakın aldanma iy ‘ārif
Buyurmuşdur Resulullah ki âfet oldu her şöhret
- 3 Yürü Müsî gibi seyr it vücūdūñ tağların ‘ārif
Bugün Tūr-ı tecelliden dilerseñ bulasın kurbet
- 4 Hayāl-i gayrıdan tālib düriş pāk eyle dil mülkin
Cemālin görmek istersen bu beytullāhı kıl halvet
- 5 Ne cevherden-durur aşlūñ bilürseñ cevheri olduñ
Özini bilmeyen miskin çeker her demde biñ miñnet
- 6 Cihānūñ māl ü mülkine gönül virenler aldandı
Bekāası yok-durur anūñ çekerler yok yire zahmet
- 7 Tağıdup keşreti Ahmed iriş birlik diyārına
Buyurmuşdur Resulullāh ki tevḥid oldu bil cennet

10 A.26b, B.39b, C.46b, D.29b, E.37a, F.3a, G.3a

- 1 Hicāb-ı: cemāl B., keşreti: ‘izzeti B., ‘ışkı: şevkı A.
- 7 cennet: rāḥat B.

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 Külāhındur başında tãc-ı devlet
Palās-ı köhnedür egnümde hil'at
- 2 Habībüm meclis-i ğamda demādem
Harīfüm hemdemümdür derd ü miñnet
- 3 Dil-i şād pāredür nıkl ü kebābum
Gözümün yaşıdur cām-ı mañabbet
- 4 Şehā Mecnūn gönül Leylī şacūnda
Gözüm āhūsı ile tutdı ülfet
- 5 Gel iy şirīn-zebānum küh-ı ğamda
Bu ben Ferhādūña şun cām-ı şerbet
- 6 Cehennem furkatūndur iy dilārām
Vişālūndür iki 'ālemde cennet
- 7 Zelīl ü hōr olanlar halk içinde
Olur ma'nide ol maqbül-i hāzret
- 8 Mañallen itleri her lahza cānā
Baña karşı çıkup eylerler 'izzet
- 9 İtūmdür dise bir kez lutf-ıla yār
Baña besdür iki 'ālemde hürmet
- 10 Başum seng-i melāmet yaşıdanupdur
Olupdur pisterüm hāk-i mezellet

11 A.26b, B.39a, C.19b, D.29a, E.38b, F.3a

- 5 Gel iy şirīn-zebānum: gül-i şirīn-zebānum A.

- 11 Dükendi şabr u ārāmum nigārā
Kıl uci kalmadı cismümde kuvvet
- 12 Yanup hier odına hākister oldum
Gubārımı tozıtdı bād-ı furkat
- 13 Niçe menzil alur esb-i murādum
‘Inānımı tutupdur dest-i hayret
- 14 İrişdi genc-i ma‘nî mahzenine
Şu cānlar kim tutupdur künc-i ‘uzlet
- 15 Şarāb-ı ‘ışk içen Cām-ı Cem içmez
Bulardur itmeyen Husrevle şohbet
- 16 Görinmez gözine cennet cehennem
Aña kim şundı cānān cām-ı vuslat
- 17 Baş u cān oynasam cānān önünde
Naşibitse Hudā el virse fırsat
- 18 Tecellî-i cemāl istersen Ahmed
Derūnıñ māsivādan eyle halvet
- 19 Muhammed ümmetiyem şefkat eyle
Be-hakk-ı hātem-i mihr-i nübüvvet

15 içmez: içre C,E,F,G.

17 Metinde dil geçmekteyse de "baş" olması daha uygun olacağı kanaatindeyim.

Mefāilün Mefāilün Feülün

- 1 Şalā-yı bādedür pīr-i harābāt
Getür sākī ki fi't-te'hīri āfāt
- 2 Baña besdür şarāb u şem'u şāhid
Ne kārūmdur benüm keşf ü kerāmāt
- 3 Cihānda gözlüye hiç gizlū olmaz
Görür maksūdını fī-küllī zerrāt
- 4 Açarsañ cān gözin 'ārif görürsin
Olupdur cümle 'ālem Hakkā mir'āt
- 5 Gicenün ma'nisi gündüzdür Ahmed
Sıfat-ıla görünür pertev-i zāt

12 A.2b, B.40b, C.46a, D.30b, E.38a, F.4b, G.4b

- 3 olmaz: yokdur B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Rahm iderse 'aşıka ol çeşm-i şehla birle dōst
Yok 'aceb āhū bular Mecnūn-ı şeydā birle dōst
- 2 Baña kurtılmak perişānlıktan olmışdur muhāl
Kayd idüpdür gönlümi zülf-i semen-sā birle dōst
- 3 Katlüm için hūn-bahā bir buse didüm hışm idüp
Gerçi şulh itdük velī biñ dürlü gavgā birle dōst
- 4 Sidrenüzden yaşınup gizlendi tūbī şerm olup
Çün reviş kıldı çemende kadd-i bālā birle dōst
- 5 Ahmed'e mâyil olup rahm eyle iy şekker-sühen
Köp bolur çün hüblar tūti-i gūya birle dōst

13 A.26a, B.41a, C.48b, D.31a, E.39a, F.5b, G.5b

- 2 Baña: bil ki A.
- 4 reviş kıldı: hurüş itdi B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Muşhaf-ı hüsnünde gamzeñ süre-i ve'n-nāzi'āt
Ruhların ve's-şemsü cānā saçların ve'l-mürselāt
- 2 'Arızūñ mihrinden ağzūñdur temennā kılduğım
İy yüzi hırşid vir bir zerre la'lünden zekāt
- 3 Hüsnüne mağrūr olup cevır eyleme 'aşıklara
Kimseye bāķi degül cānā bilürsin kāyināt
- 4 Nāme yazmak diledüm kāğid tutuşdı şevkten
Kaldı hayrān parmağım ağzında unutdı devāt
- 5 At ü fil tarh eyleyüp ferz-ile ger Leclāc ola
Baydak-u hālūñ ruhuñ natında eyler şāhmāt
- 6 Leblerinden buse ihsān it didüm dilber didi
La'lile yāķutdan 'ādet degül virmek zekāt
- 7 Hāk-i pāy-ı yārı Ahmed şöyle şirīn medh ider
İşiden kühl-i cevāhir içre katmış dir nebat

14 A.27b, B.40a, C.47b, D.30b, E.39b, F.4a, G.4a

- 1 saçların: kaşların A.
- 4 Bu beyit B'de yok.
- 6 ihsān: in'ām A,D., bir A.

Müfteîlün Fâilün Müfteîlün Fâilün

- 1 Sünbül-i bâğ-ı irem silsile-i müy-ı dōst
Perde-i beyt-ül-harem silsile-i müy-ı dōst
- 2 Gözde gönülde görür cismüm içinde yürür
Boynuma takdı sürür silsile-i müy-ı dōst
- 3 Bir kıl-ile bend ider rind-i cihānı yeder
Cānımı Mansūr ider silsile-i müy-ı dōst
- 4 Cān dil bağıdur bir amansuz yağıdur
'Akl u bilüm dağıdur silsile-i müy-ı dōst
- 5 Ol büt-i serv-i revān ruhların eyler nihān
Zıll-i Hüdā'dür hemān silsile-i müy-ı dōst
- 6 Zülf-i perişan yürür 'ārız-ı mihrin bürür
Hoş şeb-i yeldā-durur silsile-i müy-ı dōst
- 7 Döneli devr-i felek mislini olmaz demek
Mecma'-ı hür ü melek silsile-i müy-ı dōst
- 8 Ol büt-i sîmîn-zekān Hüsrev-i Şîrîn-sühen
Menba'-ı mekr ü fiten silsile-i müy-ı dōst
- 9 'Ārızı huld-i berin hāl ü hatı hür ü 'în
Şehper-i Rūh-ul-emin silsile-i müy-ı dōst
- 10 Kaşları keş-râyımış zülfi'anber-sā-y-imiş
Leyletü'l-esrâyımış silsile-i müy-ı dōst
- 11 Ol leb-i Nuşîn-revān Ahmedi bir gün 'iyān
Dāra çeker mû-keşān silsile-i müy-ı dōst

15 A.27b, B.40b, C.46a, D.30a, E.38a, F.4a, G.4a

- 4 yağıdur: bağıdur A., bilüm: dilüm A.
- 7 Bu beyit A'da yok, B'de var.
- 10 C'de bu beyit eksik.

16

Mef'ulü Fâilâtün Mef'ulü Fâilâtün

- 1 Cānā lebūñ hadīşin itdükce dil rivāyet
Sükker tolar dehānum şirīndür ol hikāyet
- 2 Hışm-ıla çekse hançer şad pāre kılsa dilber
‘Āşık degüldür ‘ārif ol ki ide şikāyet
- 3 Didüm yolūnda cānā cān virmek ibtidādur
Didi tarīk-ı ‘ışka kimdür bulan nihāyet
- 4 Zūlfūñ şebinde la‘lūñ āb-ı hayātın ister
Dil teşnesine ırgür şem‘-i ruḥūñ hidāyet
- 5 Çün pīr-i ‘ışkūñ Ahmed cāndan gulāmı oldu
Keşf ü kerāmet idüp gösterdi çün velāyet

16 A.27a, B.41b, C.47a, D.31b, E.39a, F.5b, G.5b

- 1 Sükker: şekker B,C,D,E,F,G.
- 2 ‘Āşık degüldür: ‘aşık-durur mı B., ol ki ide: kim eylese B.
- 3 tarīk-ı: bu rāh-ı B.
- 4 la‘lūñ: kaldum B.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Göreli devr-i kamerde hüsn-i cānānı dürrüst
Lerze dutmuşdur hayādan şems-i tābānı dürrüst
- 2 Çehresi mähüñ kızardı hacletinden dilberā
Rüşen idelden cihānı hüsnüñün anı dürrüst
- 3 Düzd-i gamzeñ habs olurdu dilde vīrān olmasa
Kim halāş olmaz harāmi olsa zindānı dürrüst
- 4 Dest-i kudret yazmasa cānā cemālün muşhafın
Kim yazar bir safhada hattı-ıla Kur'ānı dürrüst
- 5 Niçe yanmayan şehā şirīn lebünden ayrıyam
Ateş-i hicrān yakar şem'-i şebistānı dürrüst
- 6 Āferinler lutf-ıla yapıñ uşanmış gönlüni
Kim ider 'ālemde sınmış şişei anı dürrüst
- 7 Fāş olaldan 'arızun bezminde hāl-i müşg-bār
Kurudı Çin ü Hıttāda nāfenün kanı dürrüst
- 8 İy gam-ı cānān benim eksükligüme kalmağıl
Kim ziyāfet idemez fakır ehli sultānı dürrüst
- 9 Didüm iy cān Ahmed'e 'arz-ı cemāl it ğunc idüp
Gül gibi güldi didi kimdür iden anı dürrüst

17 A.27a, B.41b, C.47b, D.31b, E.39a, F.5b, G.5b

- 1 şems-i: mäh-ı B.
- 3 Düzd-i gamzeñ: derd-i gamda A., vīrān: mihmān E,F,G.
- 4 safhada: safhasında B,C,E,F,G., hatt-ıla: hatt-ı B,C,E,F,G.
- 5 Bu beyit B,C,D,E,F,G'de 6. beyit ile yer değiştirmiş.
- 6 uşanmış: uşanılmış B., şişei anı: şişe avanı A.
- 7 bezminde: rümında B.
- 9 anı: cānı A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Her kimūn başında cānā ḥāk-i pāyūn ola tāt
Pādişāh-ı 'āleme göstermez ayruk ihtiyāc
- 2 Kākülünden gönlüme çeşmūn 'itāb itse ne var
Şeb dirāz olsa olur bīmārlar nāzūk-mizāc
- 3 Kūh-ı ğamda gönderüp aġyārı öldürme beni
Hüsrevā Ferhādunam Şirin lebünden kıl 'ilāc
- 4 'İyd-i vaşlūndan görenler hūn-i hūsnūn dir şehā
Ni'met-i la'lūn katında yufkacuk aşdur gülāc
- 5 Dilberā kūyūnda Ahmed-i derd-mendūn 'aynına
Ḥāk-i pāyūn ḥakķıçum bir çöpçe gelmez taht ü tāt

18 A.28b, B.41a, C.48b, D.32b, E.40b, F.5a, G.5a

- 1 ola: olsa A,D., ayruk: artuk B.
- 2 ne var: n'ola A,D.
- 5 Vezin aksaklığı var.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Eyledi 'ışkūn beni derd-ile sevdāyī-mizāc
Gel yetiş ben hastaya sen iy t̄abībūm kıl 'ilāc
- 2 Fikr-i zūlfūn dūn gice gümrah iderdi rāhumı
Ger hayāl-i ruḥların olmasa önünde sirāc
- 3 Defter-i ḥusnūne çekmiş 'anberīn hattūn resīd
Aldı t̄a mülk-i Hutun'den zūlf-i müşkinūn ḥarāc
- 4 O rakīb-i dīve uyma iy perī gel ādem ol
Kim görüpdür kim melek kelb ile ide imtizāc
- 5 Hil'at-i 'ışkūn geyüp 'uşşāk içinde serverā
Ayaḡūn tozını Ahmed eyledi başına t̄ac

19 A.28b, B.42b, C.48a, E.40a, F.5a, G.5a

2 olmasa: dutmasa E,F,G.

5 'ışkūn: ḥusnūn E,F,G., serverā: ḥüsrevā B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Çün dil-i miskini zülfün kıldı sevdāyi-mizāc
İy müferrih-leb buyur şehd ü şifān-ıla ilāc
- 2 Katı gönlünden bu gönlüm sindüğün 'ayb eyleme
İdemez taşā tahammül şışe-i nāzūk-mizāc
- 3 İy şeh-i Çin isteme dilden karar u şabr kim
Şehr-i virāndan hemişe alımaz şehler harāc
- 4 Tıynetün tahmīr olurken beñzer iy nāzūk-beden
Hāk-i Cennet āb-ı hayvān-ıla bulmuş intizāc
- 5 Dilde çok durmakla mihriñ hāliş olduğu bu kim
Bāde-i şahbāyı eglendügce şāf eyler zücāc
- 6 Hāk-i pāyūn 'ıtrını ol zülf önünden saçduğı
Bu sebebdendür ki Çin'de müşk inen bulmaz revāc
- 7 Ahmedi derviş çün olduñ gedā-yı kūy-ı yār
'Ālemün şultānısın bī-ihtiyāc ü taht ü tāt

Harf-üd-dāl

Mefāilün Mefāilün Feülün

- 1 Göñül mülkine ‘ışkuñ saldı bünyād
Diler bu şeh̄r-i virān ide ābād
- 2 Apardı gön̄lümi bir hūr-peyker
Beşer-şüret melek-sîma perî-zād
- 3 ‘Acebdür Hüsrevā Şîrînlîk ile
İder Leylî şaçuñ Mecnûn Ferhād
- 4 Saña sūfi yûri şeyhūñ tarîki
Beni pîr-i harābāt itdi irşād
- 5 Dehānuñ goncasını kanda gördi
İder yok yire bûlbûl āh ü feryād
- 6 Cihān halkın kul idüp kadd-i dilber
Ne hōş bāğından itdi servi āzād
- 7 Güzel sevmek senūñ haqqūndur Ahmed
Kim olduñ miñnet ü derd-ile mu’tād

21 A.28a, B.42b, C.48a, D.32b

Harf-üd-dāl başlığı B,C,D'de yok.

- 1 ide: ola A,D.
- 2 hūr: hūb B.
- 3 Pek mana çıkmıyor.

Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Dürr-i aşdāf-ı ma'ānī sendedür
‘İzzet-i her dü-cihānī sendedür
- 2 Zāhir ü bāṭın o Hayy-i Zü-l-Celāl
Aşikārā vü nihānī sendedür
- 3 Kūh-ı Kāf olduñ serāser ‘āleme
Bellü sî-mürğün mekânı sendedür
- 4 Şüretüñdür muşhaf-ı Hakk'dan nişan
Süre-i Nūr ü Dühānı sendedür
- 5 Kevşer ü āb-ı zülāl-i selsebīl
Hür u gılmān u cinānı sendedür
- 6 ‘Arş-ı a‘lādan daḥı a‘lādasın
Kābe-kavseynüñ nişānı sendedür
- 7 Şüretüñ levhindedür esmā-i küll
Āyet-i seb‘ü-l-meşānī sendedür
- 8 Bahr ü berrün ser-te-ser sultānısın
Cümle eşyanuñ zebānı sendedür
- 9 Kāf ü nūn emrinden oldı bu cihān
Dü-cihānuñ cism ü cānı sendedür
- 10 Vāhid-i muṭlaḳ özüñdür Ahmedā
Şol ki şeytāndur gümānı sendedür

22 A.28a, B.46b, C.51a, D.32a, E.43a, F.7a, G.7a

- 3 Bellü sî-mürğün: belli bil sîmurg A,D.
- 5 Kevşer ü: gösterüp B.
- 8 Bahr ü berrün: berr ü bahrün B.

Harf-ür-râ

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Çeşmüme benüm nûr-ı ruh-ı yâr tolupdur
Dil hânesine pertev-i dîdâr tolupdur
- 2 Yir kalmadı ağıyâra benüm kalbüm içinde
Gönlüm gözüm eglencesi dildâr tolupdur
- 3 Her şeyden işit nuṭkını kim söyler "ena-l-Hakk,
Aç kulagını dünyâ bu güftâr tolupdur
- 4 Şeyhüm diyenün tâc ü kabâsına inanma
Aç hırkasını gör beli zünnâr tolupdur
- 5 Ten gürünü içinde yatan mürdeleri gör
Kim sîneleri akreb-ile mâr tolupdur
- 6 Vâ'iz bize esrâr-ı hakâyık dise, yohsa
Ol söyledügi söz ile bâzâr tolupdur
- 7 Mağrûr-ı cihân işidimez şûr şadâsın
Kulaklarına penbe-i pindâr tolupdur
- 8 Çark itdi beni nûr-ı tecellî-i îfâhi
Kevnile mekân gör nice esrâr tolupdur
- 9 Gün gibi 'iyân oldu bugün kudret-i Yezdân
Aç gözünü gör künbed-i devvâr tolupdur
- 10 Sır işine mahrem olıma her kişi Ahmed
Mahrem olanın sînesi esrâr tolupdur

23 A.29b, B.45a, C.51b, E.43b, F.9b, G.9a

B,C,D,E,F,G'de Harf-ür-râ başlığı yok. 22. sayfa başı daha uygun.

- 1 dîdar: envâr A.
- 3 Her şeyden: mürşidden A.
- 6 E,F,G'de 6. beyit ile 8. beyit yer değiştirmiş.
- 7 penbe-i: perde-i E,F,G.
- 8 esrâr: envâr E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy nigārūñ hadd ü hālin var iden perverdigār
Gice zulmet gündüzi envār iden perverdigār
- 2 Cem' idüp bāğ-ı şafāda enbiyā cem' iyyetin
Çār-yārı Mustafā'ya yār iden perverdigār
- 3 Okıyup mi'rāca taksan biñ kelāmı söyleyüp
"Kābe-kavseyn"i aña güftār iden perverdigār
- 4 Hem mübārek arkasındaki resülūñ gün gibi
Ol risālet mührini izhār iden perverdigār
- 5 Nakş-ı zibādan haberdār eyleyüp bir 'abdini
Hem kemer bendin aña zünnār iden perverdigār
- 6 Bende-i 'aşılere 'ālemde sultānlık viren
'Aşık-ı didārını ber-dār iden perverdigār
- 7 Erre-i hiçr ile biçdürüp birin ser-tā-ka-dem
Birinūñ elde 'aşāsın mār iden perverdigār
- 8 Ka'r-ı deryāda semek karnında birin hoş tutup
Bir kılın eflākde bi-dār iden perverdigār
- 9 Mihr ü meh yıldızlar-ıla zeyn idüp her burcını
Bu muṭabbak gökleri devvār iden perverdigār
- 10 Seng-i hārādan bitürüp la'l-i yākūt eyleyen
Verd-i hamrānuñ yirini hār iden perverdigār
- 11 Hem imāmīnūñ cemī'in pişvā itdūñ bize
Çār-ma'sūmı bile hem-vār iden perverdigār
- 12 Baḥr-ı 'isyāndan ne gam Ahmed ki rahmet ider ol
Kullarına luṭfını her bār iden perverdigār
- 13 Kurtarup nār-ı caḥīmünden ilāhī kıl halāş
Nārı İbrāhime iy gülzār iden perverdigār

24 A.29b, B.17b, C.16a, D.33b, E.16b, F.52a, G.57a

- 9 B,E,F,G'de bu beyit yok.
- 11 Çār-ma'sūmı bile: çārdeh-i ma'sūmla B,C,E,F,G.
- 13 Nārı İbrāhīm'e iy: āteşi İbrāhīm'e gülzār B,C,E,F,G.

Feilātūn Feilātūn Feilātūn Feilūn

- 1 Hayret aldı beni bu ad-ıla bu şan nedür
‘İzzet ü devlet olan bende vü sultān nedür
- 2 Zülf ü ruhsār-ı nigār ‘aşık-ı aşüfte vü zār
Leylī Mecnūn-ıla hem top-ıla çevgān nedür
- 3 Evvel ü āhir olan zāhir ü bāṭın daḥı hem
Rūz ü şeb mihr-ile meh gerdiş-i gerdān nedür
- 4 Büt[ü]zunnār-ile nākūs[ü]çelipā ne imiş
Kāfir ü mü’mīn olan küfr-ile imān nedür
- 5 Mescid ü meygede vü ka‘be vü büt-hāne nedür
‘Ālim[ü]cāhil olan dīv-ile insān nedür
- 6 Od[u]şu yil-ile toprak adın ādem didiler
Gel ‘iyyān it baña bu cism-i-ile bu cān nedür
- 7 Et deri vü sūnūgi sūnūk içindekiilik
Daḥı sinirle tamar andan akan kan nedür
- 8 Kibr ü kin mülk ile māl anda nedür mansıb u cāh
Müflis ü muhteşem ü ‘ākıl ü nādān nedür
- 9 Zehr ü tiryāk nedendür acı vü tatlu neden
Gam ü şādī daḥı hem girye vü ḥandān nedür
- 10 Di baña cennet ile daḥı cehennem de nedür
Furkat ü vüslat-ile külhān ü gülīstān nedür

25 A.29a, B.46a, C.20a, D.33a, E.44b, F.6a, G.7b

5 ‘Ālim ü : ‘ākıl u B.

8 mülkile: mülket ile B,C,E,F.

- 11 Çemen[ü]âb-ı revân şerbet ile cām-ı şarāb
Çeng ü ney bûlbûl ü gül bâğ ile bûstān nedür
- 12 Cām-ı Cem rezm ile bezm eyledüğünñ hem sebebi
Dahı pervāne ile şem'-i şebistān nedür
- 13 Çeşm-i ahvel bire iki didügi bes neyiki
Remz ırmāz rumûz kıssa-ile destān nedür
- 14 Yir ü gök ins ile oinn div ü melek hûr ü perî
Âdeme secde neden itmeye şeytān nedür
- 15 Mûr ü mār ile meges cümle vühûş ile tıyûr
Sâkin ü seyr ile yir gökdeki seyrān nedür
- 16 Bilmezem özümi ben yañılur oldum sözümü
Göynedürem kendüzümü âteş-i sūzān nedür
- 17 Mahrem olmak dilerisen harem-i muhtereme
Ahmedā dime şakın bu in ile bu ān nedür

-
- 12 Vezin aksaklığı var. "Hem" fazla.
- 13 rumûz: henüz B.
- 16 kendüzimi: bu özümi B,C,E,F,G.
- 17 in ile: in ü B.

Müfteilün Mefailün Müfteilün Mefailün

- 1 Tîğ-ı gamuñla 'âşıkun sînesi pâre pâredür
Sîneden içerü urur gör nice yâre yâredür
- 2 'Işk eser itmese saña şûfi ta'accüb itmezem
Zerk u riyâda yüregün mermer ü seng-i hâredür
- 3 Hande iderken ol şanem katresi ağzı yarınun
Derdine cümle 'âlemün yahş devâ vü çâredür
- 4 Sînemi çāk çāk idüp zahm-ıla yakdı ol şanem
Gördügi 'ışk kılıcınun yarası özge yâradür
- 5 Yansa kül olsa tañ degül âteş-i 'ışka şevk eri
Çünki anun nezáresi pertev-i hüsn-i yâredür
- 6 Zülf-i nigârı kim görüp şûfi çevir dise yüzün
Şûreti bellü bil anun iki cihânda kâredür
- 7 Cevr ü cefâsı gamzenün cânuma hoş gelür didüm
Halka duyılmasun didi bu dağı bir nezáredür
- 8 Devr-i ruhında ol şanem gönümi aşdı zülfine
Komadı aşmağ-ıla gör yakmağa kasdı nâradür
- 9 La'l-i lebünden umduğum şâfiyi şûfi añlamaz
Ciddile cehdümüz bizüm ol mey-i bî-humâradür
- 10 Riştelerini cânunun zünnâr idindi bu gönül
Deyr-i felekde secdesi sen büt-i gül'izâradür

26 A.30b, B.47b, C.21a, D.34b, E.44a, F.8a

- 1 içerü: içgerü B., urur: gel A.
- 5 'ışka: şevka B,C,D., şevk: 'ışk A,B,C,D.

- 11 İşigüne felek direm ay-ıla gün sücüd ider
Kime naşibdür bu dem bu dahı bir sitâredür
- 12 Nâr-ı ruhuında beñlerün yanmasa bu ‘aceb midür
Ehl-i kerâmet olanuñ işi bu resme kâradur
- 13 Kim ki tavâf-ı hacc idüp görmedi Hakkı zâhidâ
Merve haķı Şafâsı yok secdesi bir dîvâradur
- 14 Baħr-ı cehâletün şaķın ğarka virür vücuduñı
Keşti-i cisme bin yûri Nûh gibi çek kenâradur
- 15 Kurtuluram diyü bugün yârına koma fursatı
Derdüne çâre iste kim çâre bugünkü çâredür
- 16 Âteş-i ‘ışķa cânuñı yandurıgör sen iy gönül
Kim ki bu oda yanmadı kısmet mür u mâradur
- 17 Rûz yapışsa zâr al aĝla yüzüñi yire sür
Raħmet-i Hakkı bellü bil şâhib-i âh ü zâradür
- 18 Murg-ı dil öldürüp gezer zülfine ol şanem görüp
Alıcı şâhin olanuñ meyli müdâm şikâredür
- 19 ‘Arz-ı cemâl idüp bugün eyle tecellî Ahmed'e
Devr-i felekde hâverün pertevi her ğubâradur

-
- 11 Bu beyit B'de noksan.
12 yanmasa: yanmaduĝı A.
16 cânuñı: cismüñi A.
17 Bu beyit B,C,D,E,F,G'de yoktur.
18 öldürüp: avlayup B., şâhin olanuñ: la çin olan A.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Göz yaşıyla levh-i dil nakşın yuyan merdānedür
Gayra yir yok anda zīrā kim haqīkī hānedür
- 2 Bī-bakādur 'ālem-i süflīye dil virmez hīred
Aldanan virāneye uslu degül divānedür
- 3 Gel vücūdūñ bahrınūñ gavvāşı ol iy teşne-leb
Kim anūñ her gūşesi pür la'l ü pür dūrdānedür
- 4 Terk-i tecrīdem baña cennet cehennem kayd olur
Dünyā vü 'ukbadan ancak hācetüm cānānadur
- 5 Cāmi'-i hüsninde ehl-i 'ışka olmışdur imām
Gör bu Beytu'llah içinde gözlerūñ mestānedür
- 6 Bu haqīkat bahrı içre aña iy şāhib-naazar
Bir şadefdür bu cihān insān aña dūrdānedür
- 7 Sāki-i bezm-i elestūñ sāgarından bahş olur
Ol mey-i cān-bahşa cānā leblerūñ meyhānedür
- 8 Nāşihūñ pendı eğer itmez nigārā Ahmed'e
Var iken 'ışkūñ hadīşī gayrı söz efsānedür
- 9 Ādeme gendüm yidi redd oldu dirseñ zāhidā
Bunca müdd buğday yiyüp cennet umarsın yā nedür

27 A.30a, B.47a, C.52b, D.34a, E.45b, F.7a, G.8b

- 5 içinde: içre A., gözlerūñ: göz gerek A.
- 6 Bu beyit B,C,D,E,F,G'de 8. beyit ile yer değıştirmiştir.
- 9 müdd: mevt B,D.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Semendin biter yañağın iy semen-ber
Yüzün cennet dudagın âb-ı kevser
- 2 Dü-‘âlem büy-ı Hakk-ıla tolupdur
Mu‘attardur mu‘attardur mu‘attar
- 3 Şehâ zülfinün ölçüp kesme dökme
Berâberdür berâberdür berâber
- 4 İki ‘âlem cemâlün pertevinden
Münevverdür münevverdür münevver
- 5 Utanup kâmetünden tağa düşen
Şanevberdür şanevberdür şanevber
- 6 Cemâlün ka‘besinde zülf ü hâlün
Mu‘anberdür mu‘anberdür mu‘anber
- 7 Bi-ḥamdi’llâh vişâlün her zamanda
Müyesserdür müyesserdür müyesser
- 8 Lebün cârı şehâ ḡam leşkerine
Muzaferdür muzaferdür muzafer
- 9 Lebin şordum şeker midür didi yâr
Mükerrerdür mükerrerdür mükerrer
- 10 Ruḥun mâhiyyetin her şeyde gördüm
Muşavverdür muşavverdür muşavver
- 11 Yoluḡda cân ü ser virmekte Ahmed
Dilâverdür dilâverdür dilâver

28 A.31b, B.48b, C.52a, D.35b, E.45a, F.16a, G.17a

- 2 Hakk-ıla: halkunlaB,C,E,F,G.
- 4 Bu beyit B,C,D,E,F,G’de 5. beyitle yer değiştirmiştir.
- 11 ser: dil B,C.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Beni hayrān ü sergerdān iden bir hūb-ı mehveşdür
Görinmez baña bi-minnet hayālıyla gönül hoşdur
- 2 Öliceğ kabrümün taşın yıkar iy dōstlar yaşum
Yaşumla çehre-i zerdüm aña levh-i münakkaşdur
- 3 Nice cem' eyleyem 'aqlum ki gönüm tār-mār oldu
Perişān sūnbülün gördüm 'izārunda müşevveşdür
- 4 Yañağın pertevi nūr-ı Hüdā'dür iy kamer tal'at
Yüzün şem'ini bi-idrāk olanlar dir ki âteşdür
- 5 Kıyāmet kāmētün cānā nice şerh eylesün Ahmed
İrem Bāğında bir bālā-bülend ü serv-i serkeşdür

29 A.31b, B.49a, C.54a, D.38a, E.47b, F.10a, G.10a

Fā'ilātūn Mefā'ilūn Fē'ilūn

- 1 Gül 'izārında hatt-ı yār okınur
"Yülicü'l-leyle fin-nehār,, okınur
- 2 Yazdı çehremde kâtib-i eşküm
Kışsa-i derd-i zer-nigār okınur
- 3 'Ali hakkı hayāl-i zülf-i nigār
Levh-i sinemde zü-l-fekār okınur
- 4 "Ve-d-duhā,,dur ruhuñ saçuñ vaşfı
Sûret'ü-l-leyl-i ber-kenār okınur
- 5 Şevk u zevk ile her sözüñ Ahmed
Ehl-i 'ışk içre yâdigār okınur

30 A.31a, B.49b, C.54b, D.39b, E.46a, F.15a, G.16a

- 4 vaşfı: remzi A,D.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Çeşm-i giryān giceler tā şubha dek bîdār olur
Kānlu yaşum hemdemüm eglencem āh ü zār olur
- 2 İy yaşum çık aradan halvet-sarāy-ı dîdeden
Gayra yir yokdur hemān ancak hayāl-i yār olur
- 3 Dilberā zülfün hevāsıyla bu ben dil-hastenün
Kānum iğer her tamar cismümde gūyā mār olur
- 4 Kaldı düşnām-ı lebün ağzunda çıkmaz lezzeti
Allah Allah nice şîrin-ter şeker-güftār olur
- 5 Dürr dişünle leblerün yād itse Ahmed dilberā
Ağlayup iki gözüm la'lile gevher-bār olur

31 A.31a, B.50b, C.54a, D.39b, E.47a, F.17a, G.18a

- 1 eglencem: her demde A.
- 5 Dürr-dişünle: derd-i şevk-la A., ağlayup: ağlasa B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Her kaçan görsem rakıbi hātırım gam-gin olur
Nice bî-tāli' mukāşşî nekbet-i bî-din olur
- 2 Çin-i zülfünde perişân olsa gönüm bî-aceb
Kim diyâr-ı ğurbete düşse kişi miskin olur
- 3 Şakıların dilde şağın sırrın açarsam zerre-veş
Müşge yir kalmaz nigârâ cümle 'âlem Çin olur
- 4 Yūsuf-ı Mısr-ı melâhatsın gurûr-ı hüsn-ile
Bakma sen âyineye cânâ bakan hod-bin olur
- 5 Hüm-bahâsın Ahmed'ün bir büseye cânânenün
Lebleri sulh eyledükçe gamzesi pür-kin olur

32 A.31a, B.58b, C.63a, D.39a, E.55a, F.17a, G.18a

- 1 görsem rakıbi: ağıyar görsem A,D.,
mukāşşî: ma'ıyyeti A.
- 3 sırrın: büyn B., küfrini C,E,F,G.
Bu beytin 2. mısraı şöyle:
Çin içinde miske yir kalmaz cihân pür-çin olur A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Zülf-i yārı iy sabā tağıtma dil nā-şād olur
Kılca kalmaz hâsılı ‘ömrüm benüm berbād olur
- 2 Saña şirīnlig ile Şirini kimdür beñzeden
Görse şirīn leblerüñi Hüsrevā Ferhād olur
- 3 Hân-kāh-ı ‘ışka kullık eyleyen merdāneler
‘Ālemüñ sultānligından kurtılur āzād olur
- 4 İncinür şamma beni cānā lebün düşnāmına
İşidüp anı benüm rüh-ı revānum şād olur
- 5 Hüsniyi yād eyleyüp zülfünde Ahmed āh ider
Kār-ı bülbul giceler tā subhā dek feryād olur

33 A.32b, B.50b, C.55b, D.39a, E.47a, F.17a, G.18a

- 5 eyleyüp: eylesün A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bezm-i gülde sâkı-i gül-çihre kim sâgar tutar
Cennet içre beñzer ol havrâya kim kevser tutar
- 2 Beñzer ol lâ-bende ezhar içre bu zerrin kadeh
Şayd için mañbûbını ağızında gûyâ zer tutar
- 3 Süsenüñ tîğın görüp hükmi-kazâyâ râzıdur
Kim benefşe diz çöküp gerdan uzadur ser tutar
- 4 Sihr-i zâhir görmeyen nîlûfere kıl sun nazâr
Kim miyân-ı âbda pâr pâr yanar âzer tutar
- 5 Beñzer ol 'attâra lâle bu çemen şehrinde kim
Al ü elâlarla tolmış gözde müşğ-i ter tutar
- 6 Fâş idersin goncanuñ râzın diyü gülşende gül
Bülbülüñ katline her dem hârdan hañçer tutar
- 7 Hasret-i la'l-i lebünle iy şanem kühsârda
Leb-be-leb hûn-ı cigerle lâleler sâgar tutar
- 8 Bir ayag üzre turup şem'-i şebistân her gice
Sûre-i Nûr ü Duñânı subha dek ezber tutar
- 9 Câmi'-i gülzârda bülbül hitâbet itmege
Gül budagın goncalar ziynet idüp minber tutar

34 A.32b, B.50a, C.55b, D.40b, E.48b, F.14b, G.14b

- 3 diz çöküp: ser çeküp B.
- 5 Bu beyit B'den alınmıştır.

Fāīlātūn Fāīlātūn Fāīlātūn Fāīlūn

- 1 Ehl-i meclis zülf[ü]la'l-i serv-i nāzum ańdılar
Bańa bu dirlik yiter 'ömr-i dirāzum ańdılar
- 2 Āteş-i endişe pâr pâr şem' yakdı dün gice
Meclis içre kıssa-i sūz-ı niyāzum ańdılar
- 3 İtlerin yād itseler cānānenüń raķş eylerem
Nice dil-şād olmayam kim dil-nüvāzum ańdılar
- 4 Seyr iderken cāmi'-i hüsn-i dilārāyı geçüp
Vālih oldum irtesi geçmiş namāzum ańdılar
- 5 Goncanuń kan tıldı bađrı gül girībān itdi çāk
Būlbūl-i şūrīdeler gülşende zārūm ańdılar
- 6 Būse in'ām eylemez dilber haķīķat Ahmed'e
Var ise efsāne-i 'ıřķ-ı mecāzum ańdılar

35 A.32a, B.50a, C.55b, D.40a, E.48b, F.13a, G.13a

- 2 sūz-ı: sūr ü A.
- 3 itseler: eyleyüp B,C,E,F,G., raķs: hażz B,C,E,F,G.,
eylerem: iderem B,C,E,F,G.
- 5 zārūm: rāzum B,D.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Kaçan zülfine dilber şâne eyler
Bu sevdâlar beni dīvâne eyler
- 2 Kurup dil murgına zülfi tuzagın
Habībüm beñlerini dâne eyler
- 3 Şeb-i zülfinde bu göñlüm garībi
Perişān iy perişān şâne eyler
- 4 Göñül kim māsivādan olsa hālīs
Anı Hāk kendüzine hāne eyler
- 5 Çerāğ-ı hüsnünün hāşıyyetidür
Bakan ‘āşıkların pervâne eyler
- 6 Hakikat bildüm anı çeşm-i mestün
Cihānı ser-be-ser meyhāne eyler
- 7 Nigārım genc-i ‘ışkı şaklamāğa
Bu göñlüm şehrinı vīrāne eyler
- 8 Şarāb-ı cūr‘a cām-ı lebinden
Dü-‘ālem halkını mestāne eyler
- 9 Şarāb-ı ‘ışka olsañ hāk Ahmed
Kapuşup ehl-i ‘ışk peymāne eyler

36 A.32a, B.44b, C.49a, D.40b, E.41a, F.12a, G.12b

- 4 olsa hālīs: halās ola B,C,E,F,G.,
kendüzine: kendüsine B.
- 6 A'da bu beyit eksiktir. B,C,D,E,F,G'de vardır.
- 7 şehrinı: mülkini A.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Kaçan kim 'ışve vü nāza o dilber ibtidā eyler
Ferahdan 'āşık-ı şādık dil ü cānlar fidā eyler
- 2 Hakikat rüze vü hacc ü namāzūn ma'nisin añlar
Ne cān kim niyyet-i hālişle 'ışka iktidā eyler
- 3 "Elestü Rabbüküm, şavtın nidā itdükde ma'sūka
Hemān ol demde 'āşıklar derūnından belā eyler
- 4 'Acepdür zāhidā hāşıyyet-i 'ışk-ı dilārā kim
Eger bir şemmesi irse gedāyı pādşāh eyler
- 5 Leb-i cānāne düşnāmın kaçan yād eylese Ahmed
Münācāt eyleyüp zevk u şafāyile dü'ā eyler

37 A.33a, B.51b, C.56b, D.41b, E.48a, F.13b, G.12a

- 2 añlar: bildi B,D., iktidā: ibtidā B.
- 3 Rabbüküm: birabbiküm A.
- 5 yād: gūş A,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bu dil-i dīvāneye bir çāre söylen̄ dōstlar
Rahm ide şāyed aña dildāra söylen̄ dōstlar
- 2 Dil leb-i cānāndan artuk zikrini terk eylesün
Hālet-i nez'a iren bīmāra söylen̄ dōstlar
- 3 Göz ucuyla hālūme kılsun nazār lutf eylesün
Gamzesi cellāduma yalvara söylen̄ dōstlar
- 4 Cām-ı la'li cūr'asından dilberün mest olmışam
Kān görünür çeşmūme agyāra söylen̄ dōstlar
- 5 Ahmed'e n'ola naşihat itseñüz dīvānedür
Pendüñüz gūş eyleye yalvara söylen̄ dōstlar

38 A.33b, B.57b, C.62a, D.56b, E.54a, F.12a, G.13b

- 1 dīvāneye: bī-çāreye B.
- 4 çeşmūme: gözūme B,C,E,F,G.
- 5 eyleye: eyleyem A., yalvara: elvara B.

Meḥlū Fāilātü Mefāilü Fāilün

- 1 Āh-ı derūnı ehl-i dilün 'āşıkānedür
Nakl-ı dü-kevni oynamağa 'āşıkānedür
- 2 Ta'n itme zāhidā bize kim mā'ni-i şalāh
Nukl ü şarāb ü şāhid ü çeng ü çeğānedür
- 3 Sî murg-i rūh-ı 'āşıkā 'arş-ıla kürsî hem
Ez-Kāf tā-be-Kāf cihān āşiyānedür
- 4 Şūfî riya vü zerķ-ıla tesbîhden sakın
'Aklun var ise ādeme ol dām ü dānedür
- 5 Şol kim dü-kevni şatdı vü bir cür'a eyledi
Meydān-ı 'ışķ anuñdur o merd-i yegānedür
- 6 Dünyāya virme gönlüñi kim Hakk'dın alıķor
İdrāk irişmez aña 'aceb kārḥānedür
- 7 Terk eyler ise cānını Ahmed 'aceb midür
Kurb-i bisāta arada ol bir bahānedür

39 A.33b, B.48a, C.53b, D.35a, E.46b, F.7b, G.7b

- 1 "dü-kevni", "dügün" olarak da düşünülebilir.
- 5 eyledi: almadı A.

Mürteîlün Mefâîlün Mürteîlün Mefâîlün

- 1 Derd ile şohbet eylesen kanlu yaşun şerâb olur
Sûziş-i şevk-i âh ile sînede dil kebâb olur
- 2 Nûr-ı tecellî isteyen cismini eylesün fenâ
Genc-ü definenüñ yiri bellü bilün harâb olur
- 3 'Işk erinüñ nişânesin kim ki şorarsa ben direm
Beñzi şararuban şolar gözleri tolu âb olur
- 4 Sûfi bu 'ucb u kibr ile dâmen-i 'ışka irmez el
'Âşık-ı şadık olanuñ yirde yüzi türâb olur
- 5 Fazl-ı 'inâyet-i Hüdâ irmese bunda kişiye
Hırka vü taylasan ile şanma ki şeyh ü şâb olur
- 6 Meclis-i va'z zâhidâ al senüñ olsun mutlakâ
'Âşıkâ derdi şerh iden çeng ü ney ü rebâb olur
- 7 Zülf-i çini dilberüñ gicede toğdı şan kamer
Pertev-i hüsnî zerresi 'âleme âf-tâb olur
- 8 Hil'at-i hüsn ile gelüp seyrini añla 'ârifün
Terk idicek vücûdını vuslata feth-i bâb olur
- 9 Ahmed'e la'lün iy şanem sûre-i kevser okıdur
Câm-ı elesti andurur gör ne 'aceb şerâb olur

40 A.33a, B.58b, C.63a, D.36b, E.56b, F.17a, G.19b

- 1 dil: dilüm A.
- 4 Bu beyit B,C,E,F,G'de 8. beyit ile yer değiştirmiş.
'ışka: Hakkâ A,D.
- 5 kişiye: kimseye B.
- 6 mutlakâ: 'âşıkâ B., 'âşıkâ derdi: derd-i derûn B.,
iden: ider B.
- 7 Bu beyit B,C,E,F,G'de 8. beyit ile yer değiştirmiş.
- 8 hüsn: cism A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Həkkə-i la'1-i leb-i cānānda cān gizlūdūr
Həkk bilūr kim cümle derd ehline dermān gizlūdūr
- 2 Hüsniñe cānā nikāb olmuş perişān sünbülün
Ol sevād-ı küfr içinde nūr-ı imān gizlūdūr
- 3 Kākülün devrinde tıymış dil dehānün sırrını
Bilmedi ol zulmet içre āb-ı hayvān gizlūdūr
- 4 Ser-be-ser āfākı gark-ı nūr iderken hüsni dōst
Kāngı gözsüzdür diyen kim mäh-ı tībān gizlūdūr
- 5 Şevk-i la'lünden zuhūr eyler gözünden kanlu yaş
Bu 'aceb deryā degül gör la'1 ü mercān gizlūdūr
- 6 'Arızun mihrinde ağzun dilberā bir zerredür
Kim anun remzinde yüz hürşid-i tībān gizlūdūr
- 7 Nice yeksān olmayam hāk-i reh-i cānāna ben
Kim anun her zerresinde cevher-i kān gizlūdūr
- 8 Nūr-ı Hakkı şüret-i hūbānda görmez bī-başar
Ol sebebdendür ki dirler nūr-ı Yezdān gizlūdūr
- 9 Muşhaf-ı hüsniñde yazmış dest-i Kudret iy şanem
Ol kitāb içinde gördüm sırr-ı Kur'an gizlūdūr
- 10 Şüret-i zāhirde kalma aldanup iy bī-haber
Tālib ol virānelerde genc-i pinhān gizlūdūr
- 11 Güş-e-i fakr ü fenāda ehl-i Həkk şaklar özin
İste bul her şeyde anı ehl-i 'irfān gizlūdūr
- 12 Görmeyen hıdmetde kāsırdur bugün cānānesin
Bende-i mukbilde 'ārif şanma sultān gizlūdūr
- 13 Bahr-i hayretde vücūdı Ahmed'un bir kaşredür
Lākin ol bir kaşrede biñ bahr-ı 'ummān gizlūdūr

41 A.33a, B.48a, C.53a, D.36b, E.46b, F.9a, G.10b

- 3 Bilmedi: bildi B., zulmet içre: zulmetde zāhir B.
- 5 la'1 ü mercān: āb-ı hayvān B,E,F,G., bunda tūfān C.
- 6 tībān: rahşān A.
- 9 Kur'an: Furkān B.
- 10 bī-haber: bī-başar A.
- 13 hayretde: kudretde A,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Lafz-ı cān-perver ki dürc-i la'1-i cānāndan çıkar
Ma'den-i nuṭṭ-ı Mesīha'dur ki cānāndan çıkar
- 2 Bu Kamer devrinde kaddündür kıyāmetden eger
Fitne-i āhir zamān zülf-i perişāndan çıkar
- 3 Lezzeten li-ş-şāribin la'lūn şarābı remzidür
Süre-i innā feteḥnā vechi Kur'an'dan çıkar
- 4 Kaşların genc ayı burc-ı şeb-külāhūndan toğar
Maṭla'-ı cāndur girībānūn ruḥūn āndan çıkar
- 5 'Arızūn devrinde cānā nice kāfirdür ḥaṭūn
Baş çeküp din kaşına göz göre imāndan çıkar
- 6 Rāh-ı 'ışkūn ḥāletın gūş eyle zāhid evvelā
Vuşlat-ı yār isteyen serden geçer cāndan çıkar
- 7 Genc-i 'ışkı künc-i dilde ḥıfz iderdüm n'eyleyem
'Āleme rāz-ı derūnum çeşm-i giryāndan çıkar
- 8 Ahmed'un eş'ārını gūş eyleyüp dilber didi
Dürr-i gevherdür muşaffā bahr-i 'Ummān'dan çıkar

42 A.34b, B.49b, C.54b, D.37b, E.46a, F.16b, G.16b

- 4 toğar: çıkar A.
- 6 ḥāletın: ḥāletūn B., eyle: eyleyen B.,
evvelā: ola B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Būy-ı 'anber-sā ki her dem zūlf-i pūr-çinden çıkar
Nāfe-i müşkūn Hıtā'dur fi'l-meşel Çin'den çıkar
- 2 Çıkmadı düşünām-ıla dilden hayāl-i zūlf-i dōst
Gerçi dirler yahşı söz ile yalan ĩnden çıkar
- 3 'Asker-i küffār ile baş koşdı Rūm'a kaşd idüp
Hatt-ı dilber nice zālimdür görūn dinden çıkar
- 4 Sīnem üzre lāleler beñzer şehīd-i 'ışkā kim
Haşr olup kanlu kefen geymiş gelür sinden çıkar
- 5 Yile virmiş nergisūn tēcın alup Ahmed şabā
Bu cihāndur niçe şehler tēc-ı zerrinden çıkar

43 A.34a, B.48b, C.52a, D.37b, E.45b, F.15a, G.15a

- 3 zālimdür: kāfirdür B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Āşık-ı şūrîdeler 'ālemde şāhid-bāz olur
Gördügi kebk-i hırāmı şayd ider şah-bāz olur
- 2 Hey meded sākî cihānda 'āşıkun eglencesi
Sāde-rū maḥbūb ile herdem şarāb u sāz olur
- 3 'Āşıkı dil-şād idüp her dem gıdā-yı rūḥ olan
Dōstlar dilkeş nevālarla bülend-āvāz olur
- 4 Gülşen-i ḥusninde nālem gūş idüp ol gonca-leb
Gül gibi güldi didi āh itme keşf-i rāz olur
- 5 Gördüğün maḥbūba Ahmed aldanup dil virme kim
Dil-rübālar içre lā-būd pāk-dāmān az olur

44 A.34a, B.60b, C.65b, D.37a, E.57b, F.18b, G.18b

- 2 herdem: cām-ı B.
- 3 'Āşıkı: 'ārifi A,D.
- 4 nālem: yāruñ B., dil: ol B. A'daki metinde fazla olarak "di" var.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kūnc-i gam ben 'āşıkā'ayş itmege me'vā yeter
Tāze dāğum gül fiğānum bülbul-i gūya yeter
- 2 Şoḥbet-i ağıyardan divāne gönlüm ḥazz ider
Üns içün bî-çāre Mecnūna seg-i Leylā yeter
- 3 Toldurur dil kâsesin hūn-i cigerle leb-be-leb
Dem-be-dem nūş itmege cām-ı mey-i şahbā yeter
- 4 Kimsenün reşk itmezem tāk u serāy ü kaşrına
Baña birkaç günlige bu kubbe-i mīna yeter
- 5 Atlas-ı zer-beftina dünyā-yı dünün bakmazam
Terk-i tecridem vücūdum 'āriyet dībā yeter
- 6 Seyr-i şahrā eylesen çetr-i hümāyūn anmazam
Eşk-i gülğünüm ḥabābı ḥayme-i vālā yeter
- 7 Dilrübālar germ olup igende ra'nālanmasun
'Aşık-ı divāneye 'ālemde istignā yeter
- 8 Bāğ-ı dünyānūn bugün şeftālūsına kanmışam
Almazam minnetlū almayı baña ayvā yeter
- 9 Tekyegāh-ı dilde her dem şoḥbet-i esrār ile
Şöyle ḥayrān olmuşam kim gam baña ḥalvā yeter
- 10 Derd-i 'ışk ile gözümde dökülen hūn-ı ciger
Seyr içün küh-ı belāda lāle-i ḥamrā yeter
- 11 Ahmed'em sehhāre-i gerdūndan gam çekmezem
Anı ibtāl itmege bu nuṭkum ejderhā yeter

45 A.34a, B.59a, C.64a, D.37a, E.56a, F.14a, G.14a

- 2 2. ve 3. beyitler B,C,E,F,G'de eksik.
- 4 itmezem: itmedüm B.
- 6 gülğünüm: hūninem B.
- 10 dökülen: saçılan A,D.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Cihānuñ aslı vü fer'î hakikat bil ki âdemdür
Mesih'a feyz olan Hak 'dan bugün âdemdeki demdür
- 2 Gözüme Hak 'dan ayrukçün görünmez her neye baksam
Muhi't-i "külli şey'in,, oldur benüm bes bu nazar nemdür
- 3 Yögimiş Hak 'dan ayruk hiç vücudı cümle eşyanuñ
Şakın bir nesneye ayruk dimeñ 'âlemde bu kemdür
- 4 Hayât-ı cavidânîdür elemden korkma iy 'ârif
Cihānda cümle şâdinuñ bilürsün âhiri gâmdur
- 5 Nigāruñ lutf u kahrından beğâyet hazz ider cânım
Hemân nüş eylerem anı eger şehd ü eger semdür
- 6 Başarsañ dîvini nefsuñ Süleymân-ı zamân olduñ
Vücuduñ mülketin aldunsa elde mühr ü hâtemdür
- 7 Fenâ cāmın içen buldı bakanuñ sohbetin dāyim
Sözümü güş idün şanmañ didüğüm cām ile Cem'dür
- 8 Şakın 'allāme-i 'aşram diyü lāf urma iy vā'iz
Nice yüz biñ senuñ gibi bu 'ilmüllahda mülzemdür
- 9 Bugün seng-i melāmetle 'imāret eyle dil mülkin
Yıkılmaz bellü bil 'aşık binā-yı 'ışk muhkemdür
- 10 Mahabbet riştesidür kim takılmış boynına çengüñ
Çekerler dest-i çenberden anuñçün kâmeti hâmdur

46 A.35b, B.49a, C.22b, D.38b, E.47b, F.10b, G.10a

- 2 çün: hiç B.
- 3 hiç: çün B., nesneye: kimseye B,C,E,F,G.
- 8 mülzemdür: mübhemdür B.
- 10 B,C,D,E,F,G'de bu beyit 11. beyit ile yer değiştirmiş.
Çekerler: çalarlar A., çenberden: ışk ile A.

- 11 Nice başlar keser sūfi bugün halvet bucağında
Velikin şüretā görseñ san İbrāhīm-i Edhem'dür
- 12 Emīrüm her kimi görseñ hakāretle nazar kılma
Cihānı sanma hālīdür neler vardır bu 'ālemdür
- 13 Bilürsin kenz-i mahfiye hazīne olduğın ādem
Anuñçün cümleden a'lem melāikden mükerrerendür
- 14 Buyurmuşdur Resül'üllāh ki fakr oldu benüm fahrım
Anuñçün fakr ile Ahmed cihān içre müsellemdür
- 15 Hüdā var eyleyüp yokdan kerāmet virdi insāna
Bilürsin 'alleme'l-esmā okursın ism-i a'zamdur

46. gazelin son 7 beyiti (9,10,11,12,13,14,15) A'da (35a'da) ayrı bir gazel olarak görünüyor. B,C,D,E,F,G'de ise 46. gazelin devamı olarak yazılmış. Doğru olan budur.

- 12 Emīrüm: habībüm A., kimi görseñ: neye baksañ A.
- 13 B,C,D,E,F,G'de 13. beyit ile 15. beyit yer değıştirmiş.
kenz-i: genc-i B,C,E,F,G.
- 14 Bu beyit B'de 13. beyit olarak görölüyor.
- 15 Bu beyit B'de 14. beyit olarak görölüyor.

Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn
 (Fā'ilātūn) (Fā'ilūn-Fa'lūn)

- 1 Kātūme gamzeyile yār işāret eyler
 Şād ol iy dil seni 'uşşāk ziyāret eyler
- 2 Sīnemi seng-i cefāy-ıla pūr itdi yine yār
 Gōñlūmūn şehrini beñzer ki 'imāret eyler
- 3 Hāl ü haţţūn çerisi bu dil-i vīrānemūzi
 Kōmadı yıkmāğa yağma ile ğāret eyler
- 4 Beni gördükçe söger ağzuma handeyle habīb
 Haste gōñlūme leb-i la'li kefāret eyler
- 5 Mısr-ı hüsnünde harīdār olup iy Yūsuf-ı cān
 Cān virüp buseñe Ahmed ne ticāret eyler

47 A.35b, B.51b, C.56b, D.41b, E.48a, F.13b, G.12a

- 4 la'li kefāret: la'li şanki kefāret B.
 A'daki "şanki" kelimesi çıkarılırsa vezin düzelir.
- 5 buseñe Ahmed ne: buseñ alan yahşı B,C,D,E,F,G.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Sâkî yañağın âyine-i ehl-i safâdur
Zâhir görinen anda hemân nûr-ı Hûda'dur
- 2 Cânuma belâ ise yiter nergisün ammâ
Ebrûların iy döst belâ üzre belâdur
- 3 Bārân gibi dinmez gözümün yâşı görelden
Hâl-i ruhuñı bildi ki bu tohm-ı cefâdur
- 4 Dilşâd oluban hazz iderem cevri ü cefâdan
Her cevri ki cânân ider ol 'ayn-ı vefâdur
- 5 Ger cām-ı lebün cür'asını nûş ide Ahmed
Ölmez ebedî zinde kalur 'ömri bakâdur

48 A.35a, B.51a, C.56a, D.41a, E.48a, F.10a, G.10b

- 1 anda hemân nûr-ı: andağı envâr-ı A,D.
- 5 'ömr-i: 'aynı B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Çün şabā cān iline nūkhet-i yār-ıla gelür
Rūm'a şan hāce-i Çin misk-i Tātār- la gelür
- 2 Heves itmiş ki dōke kanını bülbüllerinūn
Gülşene gonca seher hançer-i hār-ıla gelür
- 3 Kūy-i yārı tolanur şūfiyi tesbīh ile gör
Beñzer iblīse kim ol cennete mār ile gelür
- 4 Hūblar şūretini büt gibi dīvāra tutar
Her kağan ol büt-i Çin nakş-ı nigār ile gelür
- 5 Devr-i gülde mey içüp hırka ile Ahmed'i gör
Her seher gülşene bir lāle-izār ile gelür

49 A.35b, B.44a, C.50a, D.41a, E.41a, F.16b, G.16b

- 1 Tātār: hıtā D.
- 2 Heves: süsen B.

Mefâilün Feilâtün Mefâilün Fâilün

- 1 Cihân yüzün güneşinden 'aceb münevverdür
Kim anda mihr ü meh âyine-i Sikender dūr
- 2 Çü gördi mushaf-ı hüsnün gönül kitâbı hemân
Varak varak yile virdi tağıldı ebterdür
- 3 Dil-i şikeste-i nâz ile gel dürüst eyle
Ki nâzün ile gönül tıfl-ı nâz-perverdür
- 4 Şeb-i gamunda nigârâ hayâl-i hâb itsem
Gözime gamzelerün hayâli hançerdür
- 5 Cihânda 'âşıkâ gayret yiter bu kim 'ârif
Hamîr-i dōst eliyle ezel muhammerdür
- 6 Göreli hâlünü cānâ yüzünde hayrānım
Gözüm karasına beñzer 'aceb müdevverdür
- 7 Gönül çün eski kulumdur didüm ki âzād it
Efendim 'ömri çok olsun didi müdebberdür
- 8 Diliyle cānâ şatarken izi tozın dilber
Tebessüm ile didi bey'ümüz muhayyerdür
- 9 'izâr-ı hattını yārūn 'aceb midür görsen
Başında ol kara yazı benüm mukarrerdür
- 10 Göreli zülf ü ruhuñ şem' giceler tâ şubh
Dilinde sûre-i Nûr u Dühânı ezberdür
- 11 Libās-ı merd 'abā vü nemed-durur Ahmed
Cihanda atlas ü dībā zenāne ziverdür

50 A.35b, B.51a, C.56a, D.41a, E.49b, F.10a, G.10a

- 1 B,C,E,F,G'de 2. mısra şöyledir:
Kim anda âyine-i mihr ü meh Skenderdür
- 2 gönül: gülün B,C,E,F,G.
- 3 Dil-i şikeste-i nâz: Tıfl-ı dil-i şikeste-i nâz A.,
tıfl-ı nâz: nâz-perverdür A.
- 4 Vezin aksaklığı var.
- 5 'âşıkâ gayret yiter: 'âşıkâ yiter B,C,E,F,G.
- 7 7. beyit ile 8. beyit B'de yer değiştirmiş.
Gönül çün: çün gönül B.
- 8 Dil ile: dil ü B.
- 9 hattını yārūn: hatt-ı yār B.
- 10 zülf ü: şem'-i B., şem' giceler tâ şubh: giceler tâ şubha dek B.
- 11 'abā vü nemed-durur: 'ibâdetüm-durur A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Arızunda zülfünü tağıtma kâşd-ı dîn ider
Hey dimezsın dōstun ol bir yeñi âyin ider
- 2 Hey kıyāmet kâmetün vaşlın unup kılsam du'ā
Sidreden Tāvūs-ı kudsi na'ra-i âmin ider
- 3 Yādlarla zevk ider lîkin bu ben bî-çāreye
Gördügince ol şanem ebrūlarını çîn ider
- 4 Luṭf idüp âyineye cānā mukābil olma kim
Saht-rūdur korkaram bir gün seni hod-bîn ider
- 5 Bezm-i gāmda 'iys ü nüş itmek dilerseñ Ahmed'ā
La'l-i nābı zikriñ it eş'āruñı rengin ider

51 A.36a, B.52b, C.57b, D.42b, E.49b, F.13a, G.13a

- 2 vaşlın: aşluñ A.
- 4 bir gün: nāgeh B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Görmek istersen gönül yârūn cemālinden eğer
Gayrdan şâf eyleyüp âyineñe gel kıl nazar
- 2 Yâr-ı dîdârın görürsen pāk olursın iy gönül
Bil sen ol âyinesin dilberdür anda cilveger
- 3 Çün ki dildârūn senūn hiç senden ayru olmadı
Gel ırāk gitme yine sen kendüzüne kıl sefer
- 4 Rāh-ı dîn pür-şūr ü şer olduğu yigdür dōstlar
Her muhannes itmesün bāri bu menzilden güzer
- 5 Gerd-i rāhūn zerresin aldum şabādan cān virüp
Tütiyā-yı cān-fezādur hazz ider andan başar
- 6 Dōstum başsam n'ola bağruma gamzen okların
‘Aşıka vuslat diyārından viren oldur haber
- 7 Ahmed'em kim gayridan pāk olmışam ‘ālemde ben
Görinen nūr-ı tecellidür gözūme ser-be-ser

52 A.36a, B.52b, C.57b, D.42a, E.49a, F.15b, G.15b

- 1 âyineñe: âyineñi A.
- 6 diyārından: nişānından A.
- 7 Görinen: gözūme B,C,E,F,G.,
gözūme ser-be-ser: görinen ser-be-ser B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kāfir ü mügrikdür ol kim ehl-i tevhidden kaçır
Bu cehennem ehlini gel gör ki cennetden kaçır
- 2 Güşe-i fakr ihtiyār idüp cihānı terk ider
Ehl-i 'ışkūn 'ādetidür tāt ü devletden kaçır
- 3 Secde itmezse n'ola insāna Şeytān-ı racīm
La'nete lāyık olan elbette rahmetden kaçır
- 4 İhtiyār iden melāmet hırkasını dōstlar
Sanmañuz 'ālemede anı derd ü mihnetden kaçır
- 5 'Ārif-i Hakk oldu ister ten hicābından halās
Lezzet-i vuslat duyan elbette furkatden kaçır

53 A.36a, B.52b, C.57a, D.42a, E.49a, F.15b, G.15b

- 5 oldu: olan B., ister: Ahmed A.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Yār ışığında şu kim seng-i melāmetden kaçar
Yok-durur başında devlet kim selāmetden kaçar
- 2 Dil virüp dünyāya zāhid haşr añup ağılar müdām
Ehl-i tevḥid olmayan rüz-ı kıyāmetden kaçar
- 3 Āh-ı 'āşıkdan kaçarsa tañ midur kāfir rakib
Bū-Leheb'dür güyiyā sāhib-kerāmetden kaçar
- 4 Cāmi'-i hüsnünde çeşmün güşe-i mihrābda
Her zaman mestānedür gālib imāmetden kaçar
- 5 Ahmed'e 'ayb itmenüz maḥbūb ü meyden geçmese
Her işün sonun añar zāhir nedāmetden kaçar

54 A.36b, B.52a, C.57a, D.43b, E.50b, F.15a, G.15a

- 3 sāhib-: ehl-i B,C,E,F,G.
- 4 mihrābda: mihrābdur B.
- 5 zāhir: gālib B,C,E,F,G.

Mef'ülü Mefâilün Mef'ülü Mefâilün

- 1 Fırkat şebînün âhir cânâ şeheri vardır
Bu nâle-i şebgîrün bir şubh eseri vardır
- 2 Sînemde karar eyler kirpiklerün iy dilber
Cevr okına 'uşşakun yahşı siperi vardır
- 3 Hâsiyyet-i 'ışkıındur bu dîde-i hün-bârun
Pâyuna nişâr için dürr ü güheri vardır
- 4 Dil hânesine cânâ kondukça gamun her dem
Bir mâ-hazârı bişmiş göynük cigeri vardır
- 5 Gamzen okı deldükçe dil küyuna meyl eyler
Cânlar virür uçmağa hoş bâl ü peri vardır
- 6 Yârün deheni sırrı gülşende anılmışdur
Gül kulağına gizlü gonca haberi vardır
- 7 Zerrîn kadehi gör kim şebbüyı kenâr itmiş
Bulducağını alur avcında zeri vardır
- 8 Hâk-i rehünî nergis teşbîh ideli kuhle
Bir zerresini görmez ya'nî başarı vardır
- 9 Şîrîn lebünün cânın hiç kimseye tıyguramaz
'Ariflik-ile 'ömrüm anun emri vardır
- 10 Yetmek degül artar da gamzen dil-i 'uşşâka
Öldürmez 'azâb ile dahı neleri vardır

55 A.36b, B.42a, C.20b, D.43b, E.40a, F.5a, G.5b

- 7 Vezin aksaklığı vardır.

- 11 Senden şanemā didüm ‘uşşāka elem irmez
İnsāna zarar itmez didi ki perī-vārdur
- 12 Redd itnese ağıyārı ol yār ‘aceb midür
‘İsī-i mücerreddür hıdmetde harı vardır
- 13 İy bād-ı şabā yāruñ tağıtma izi tozın
Her zerresinüñ yüz biñ şahib-nazarı vardır
- 14 Ten çāhına düşdükde cān Yūsufı kan ağlar
Ya‘küb-ı dil eydürler bir hoş pederi vardır
- 15 Cānā seg-i kūyuñ uş yarup yüregüm didi
Şad pāre ise n'ola anuñ da yiri vardır
- 16 Yāruñ işiginde ağıyār ‘uşşāk-ıla ceng eyler
Çavgādur ürür durmaz hoş derd-i seri vardır
- 17 Ahmed yoluña ‘ömrüm cān virdügi budur kim
Er olanuñ ‘ālemde bes bir hüneri vardır

-
- 15 B,C,E,F,G'de bu beyit 16. beyit ile yer değıştirmiş.
seg-i: ser-i A,D., uş: veş B,C,E,F. Vezin aksaklığı var.
- 16 Bu beyit B'de vardır.

Müfteîlün Mefâîlün Müfteîlün Mefâîlün

- 1 Hüsni ile ol şanem bugün pençe-i âfitâbı sır
Kaşlarının işâreti gurre-i mâh-tâbı sır
- 2 Âb-ı hayâta ta'n ider katresi ağzı yarınun
Kevser ü selsebîl ile câm-ı şarâb-ı nâbı sır
- 3 Mest-i şarâb-ı nâz olup eylese dil-rübâ nazar
Leşker-i zühdi tağıdup tevbe-i şeyh ü şâbı sır
- 4 Gonca-i nîm hande-veş kılsa tekellüm ol şanem
Gevher-i âbdârdur dürr ile la'l-i nâbı sır
- 5 Cevher-i 'ışka hâşiyet ancak olur kim Ahmedâ
Dilde hayâl-i gayrı yur gözde olinca hâbı sır

56 A.37a, B.43a, C.49b, D.44b, E.41b, F.17b, G.18b

- 2 katresi: nazresi A.
- 5 yur: yüz A.

Feilātün Mefāilün Feilün

- 1 Ğamzeñ okı kaçuñ kemāne yeter
Aña cān ü ciger nişāne yeter
- 2 Yeñlerin şeyh kısaltsa fāyide ne
Eli uzunlığı cihāna yeter
- 3 Şeb-i hicrānda āh-ı 'āşıkāndan
Key şakın her seher nişāne yeter
- 4 Egme kaçuñ bahānesüz öldür
Toğru bakduñ diyü bahāne yeter
- 5 Delükanluluk itse ol dilber
Anı uslatmağa zamāne yeter
- 6 Dil ü cān murgına şaçuñ dām it
Hal-i müşgīnünñ aña dāne yeter
- 7 Ahmed'ün cānın aldı didi nigār
Tuhfe dervişe dervişāne yeter

57 A.37a, B.43a, C.49b, D.44b, E.41b, F.15b, G.15b

- 2 kısaltsa: kısatça A.
- 6 dāne: dām-ı dāne B.
- 7 Ahmed'ün: Ahmed A.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Eşk-i hūnīnüm kapuñda cā-be-cā ūftādedür
Ol ġarībi dōstum redd itme merdūmzādedür
- 2 Kāmet-i dilcūyuña şol cān ki cāndan bendedür
Bāġ-ı ġamdan dōstum servi gibi āzādedür
- 3 Zūlf-i dilberden kesilmez n'eyleyem dīvāne dil
Bu havā ile yiler miskīn 'aceb sevdādadur
- 4 Misk-i 'anberle haṭuñ yazmış lebūñ cāmında kim
Yok tekellūf nūş idūñ cennetde devr-i bādedür
- 5 Kendüzümden geçdüğüm 'ayb itme cānā Ahmed'em
Leblerūñ hayrānıyam iki gözüm helvādadur

58 A.37b, B.58a, C.64b, D.44a, E.56b, F.8a, G.7a

- 1 kapuñda: tapuñda B,C,E,F,G.
- 2 Bāġ-ı... dōstum... gibi: bār-i... rāsti... veş A,D.
- 4 Misk-i: müşk-i B,C,E,F,G., haṭuñ: saçuñ B,C,E,F,G.
- 5 'ayb: 'aceb B.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Nikābın ref' idüp dilber kaçan ihsân-ı cūd eyler
O şevkdan 'aşık-ı sādık hemān terk-i vücūd eyler
- 2 Riyāyı terk idüp zāhid işit tesbîhîni çengün
Bükilüp kâmeti dāim nidā-yı yā Vedūd eyler
- 3 Hayāl-i hālün iy dilber düşelden micmer-i cāna
Kaçan āh eylesen cümle cihānı bûy-ı 'ūd eyler
- 4 İçüp pîr-i harābatuñ elinden cür'a-i cāmı
Dem urup erganūnı gör derünından sürūd eyler
- 5 Tıyulmaz tîr-i müjgānı dil ü cāndan güzere eyler
Cefā vü şîveden dilber kaçan kim reh-güşūd eyler
- 6 Cemalün 'aksini Ahmed görür cām içre iy sākî
Sürāhî-veş kadeh şunsañ hemān ol dem sūcūd eyler

59 A.38b, B.44a, C.50a, D.44a, E.42b, F.12a, G.12a

- 1 O şevkdan: şa'bdan B,C,D,E,F,G.
- 4 sürūd: ğunūd B.
- 5 Cefā vü şîveden dilber: cefā şaştından ol A,D.

Mürteîlün Mefâilün Mürteîlün Mefâilün

- 1 Ruhlarınuñ işâreti ol sanemüñ cemâledür
Nisbet-i zülfini görüñ dilberümün celâledür
- 2 Hoka-i la'1-i terdurur topdolu dürr-i âbdâr
Gonca-i nîm hande kim leb-be-leb ağzı jâledür
- 3 Şevk-ı gül ile 'andelîb inlese eylemeñ 'aceb
Şubha dek 'aşıkun işi âh ü figân ü nâledür
- 4 Sâye-i zülf-i dilberi 'arız üzre hat sanup
Egri hayâle düşmeñüz Devr-i kamerde hâledür
- 5 Sihr ile câdu gözlerün mihri zevâle uğradur
Mâh-ı neve kemend atan zülf degül külâledür
- 6 Sâ'id-i sîm-sâkdan al kadehi yüzine bak
Gül gibi gel çemende gör zevk ile devr-i lâledür
- 7 Çuşsa deñizine düşüp kendüñi garğa virme kim
Bağr-ı gamun necâtına keşti bugün piyâledür
- 8 Muṭrib-i 'ışka dem-be-dem dürlü niyâz idüp direm
Derdümi arturur menüm 'ışk kopuzını çâladur
- 9 Mülk ile mâl ü atlasa mültefit olma Ahmedâ
Ehl-i dilün ri'âyeti bes bir 'abâ vü şâledür

60 A.38a, B.52a, C.58b, D.45b, E.50b, F.8a, G.7a

- 1 Nisbet-i zülfini: niyyeti zülfünün B.
- 4 sanup: çizüp A.
- 6 gel: sen A., gör: gül B.
- 9 ri'âyeti: kana'ati A,D.

Fāilātūn Mefāilūn Fāilūn (Fa'lūn)

- 1 'Işk mülkine ola-gör server
Cehd eyle bu yolda sen ser ver
- 2 Ehl-i 'ışkun cihānda kaygısı yok
Cümle 'ālem olursa zîr ü zeber
- 3 Tutuşur kâğıd ü kalem yazmaz
'Işk kitâbını kim okur ezber
- 4 Döyimez süziş-i derûnın şem'
Tutuşupdur dili yanar per per
- 5 Cüş idüp mevc urur gözüm yâşı
Bahır-ı hûn oldu gör nice artar
- 6 'Akıbet bu cihānı garğa virür
Gözümün yâşı durmayup artar
- 7 Âh-ı 'âşıkda çok kerâmet var
Leşker-i gam işidicek ürker
- 8 Göz açup tururam izün tozına
Yâ ilâhî o günleri göster
- 9 Künc-i zilletde yaşdanup taş
Hâk-i mihnet idinmişem pister
- 10 Sözümi şanmañuz şikâyetdür
Pâdişâhlardan olmuşam bihter

61 A.38a, B.53b, C.22a, D.45a, E.50a, F.16a, G.16a

- 3 kim: gül A.
- 4 derûnuñ: düttüline B,E,F,G.
- 5 gör nice artar: gel beni kurtar A.
- 6 durmayup: durmadın B.
- 7 Âh-ı 'âşıkda: ehl-i 'ışkda A,D.

- 11 Fûls-i ahmer yanunda mihr ile meh
Kanda kaldı çarh-ıla Ülker
- 12 Zir-i pâyümdedür bu çarh-ı kebûd
Eylemişem makamını ber-ter
- 13 Cümle yārāna biñ du‘ā vü genā
Peyk-i āhum seher seher ilter
- 14 Hakk senüñ ‘ömrüñi uzun kılsun
Döndüğince bu çarh-ı pür-ahter
- 15 Olmuşam çār-darb-ı şāf tırāş
Her kıl olurdu cismüme hançer
- 16 Kūşe-i külhene düşüp Ahmed
Bilmezem kim döşene hākister
- 17 Cān u baş terk ider bugün ‘āşık
Kandağı bu yolda sīm-ile zer

-
- 11 çarh-ıla: yidi girü B.
- 14 pür: bed B,C,E,F,G.
- 15 B,C,E,F,G'de bu beyit 16. beyit ile yer değiştirmiş, D'de 12'den önce. cismüme: çeşmine B.
- 16 Bu beyit B'de 15. beyit.
- 17 Bu beyit sadece C'de var.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Cemālũñ şem'ine 'ömrüm bu cān pervāne olmışdur
Ümid-i genc-i vaşluñla gönül vîrāne olmışdur
- 2 Bugün 'aşıklarũñ cānā senũñ mest-i ilāhîdür
Hakikat bezmine zîrā lebũñ peymāne olmışdur
- 3 Beñũñ tohm-ı maḥabbetdür ezel dihkānına ḥāşıl
Dü-'ālem küşte zārından hem ol bir dāne olmışdur
- 4 Şu kim nakḫāşa 'aşıkdur görüp her nakḫa dil virmez
Fezā-yı 'ışk-ı Mevlāya cihān peymāne olmışdur
- 5 Hemān zāhirde bir sûret görüp küfrine ḥükm itme
Bilürsiz kalb-i mü'min kim Hüdā'ya ḥāne olmışdur
- 6 Başılmaz dîve vesvāda işitmez bellü bil nāşih
Şular kim rāḥ-ı 'ışk içre bugün merdāne olmışdur
- 7 Ölümden kurtulam diyü vücūdın terk ider Ahmed
Gönülden 'aşık-ı didār ü hem dîvāne olmışdur

62 A.38b, B.53a, C.58a, D.46b, E.51b, F.12b, G.12b

- 3 Beñũñ: boyũñ A.
- 4 nakḫa: şey e A,D., peymāne: büthāne A,D., meyhāne C.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Serāser cümle hūbānūñ bugün māhı muharremdür
Hilāl ebrūları anūñ hemān mäh-ı muharremdür
- 2 Bugün āyine-i nūr-ı Hüdā'dur hüsñ ü zībāsı
Güzeldür hür ü gılmāndan melāikden mükerrerdür
- 3 Çün aldūñ nāz ü işveyle habībüm cān ü dil mülkin
Serir-i mülket-i hūbı saña ömrüm müsellemdür
- 4 N'ola meydān-ı hüsñ içre Süleymānisen iy dilber
Degüldür bāki aldanma habībüm hüsñ-i hātemdür
- 5 Müjeñden sine-i Ahmed nigārā çāk çāk oldı
Oñulmaz derdine çāre habībüm bu ne merhemdür

63 A.38b, B.53a, C.58a, D.46a, E.51b, F.11b

- 2 nūr-ı: şun'-ı A,D., hüsñ ü: hüsñ-i B.
- 3 hūbı: hüsñüñ B.
- 5 habībüm: tabībüm A., bu ne: kalbi B.

Mefûlû Fâilâtü Mefâilü Fâillün

- 1 Ğamzeñ okına karşı durur dil gönüllüdür
Biñ ok urursa yäre dimez hoş gönüllüdür
- 2 Āb-ı hayāt içinde turur la'1 yaşdanur
Lü' lü' dişüne dirler anuñçün gönüllüdür
- 3 Haţţ-ı nigārı gördüñ ise cāndan el yuduñ
Alduñ berātuñı yürü miskīn gönüllüdür
- 4 Furkatde kanlu yaşunu her kim ki görse dir
Düşmiş diyār-ı ğurbete miskīn gönüllüdür
- 5 Ğam leşkerine virme gönül kal'asın şakın
Bekle gedigüñ er gibi Ahmed gönüllüdür

64 A.39a, B.54b, C.59b, D.46a, E.51b, F.9a, G.9a

- 4 görse: gördi B,C,E,F,G.

Mefâilün Mefâilün fe'ülün

- 1 Bakup gözgüde gördüğün yüzüñdür
O fi'l-i gayrı şanma kendüzüñdür
- 2 Gören nür-ı Hûda'dur zât-ı Hakk'ı
Anı şanma ki sen iki gözüñdür
- 3 Meger hiç şuya sâye salmadun sen
Ki cümle fitnenün başı özüñdür
- 4 Muhtı olduğı gibi Hakk cihāna
Senün cismüne cân olan sözüñdür
- 5 Şıfât ü zātun 'âlemde misāli
Nazar kıl bu giceyle gündüzüñdür
- 6 'Aceb deryā-yimiş deryā-yı Kudret
O deryāda şader 'âlem özüñdür
- 7 Bugün cehd eyle Ahmed Hakk'ı gör sen
Ki yârına kalan iş gözsüzüñdür

65 A.39a, B.54b, C.59b, D.46a, E.51a, F.10b, G.9a

- 3 Meger hiç şuya sâye: mekr-i nefis-i çeh-i şuya hiç A.
- 6 Kudret: vahdet B,C,E,F,G.

Mef'ulü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 Zühd ile zāhidüñ yeñi küteh bürîdedür
Ol dest-i dırāzuñ o hōd dāmen derîdedür
- 2 Zāhid gurūr-ı zühd ile bir derde düşdi kim
Gören şanur o miskini başı bürîdedür
- 3 Da'vā-yı saltanat ider ol bî-nevāyı gör
Zühd ile fakra irmedi dahı berîdedür
- 4 Hōş taylasān ü hırka vü misvāk ile ridā
Ancak cihānda kıletti bes bir mürîdedür
- 5 Hāl ü ruhuñ hayālını dilden gidermezem
Merdümün oldı biri biri nūr-ı dîdedür
- 6 Nāfe şaçuña öyküneli hōş azābı var
Miskîn zavallu şarılu bir hām derîdedür
- 7 Berg-i gül-ile zînet olur şanki Ahmedā
Kalbünde hūm-ı dîde ki yir yir çekîdedür

66 A.39b, B.54b, C.59a, D.47b, E.51a, F.7b, G.6a

- 1 dırāzuñ: rāzuñ B., o hōd: öñi hō B. Vezin aksaklığı var.
- 3 fakra: ka'ra B.
- 4 misvāk: tesbîh B, C, E, F, G.
- 5 Hāl ü ruhuñ: hāk-i rehūñ B, C, E, F, G.
- 6 öyküneli: öygüneli A.
- 7 Kalbünde: gülbünde A, D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Cānuma rāḥat benüm şol cevrdür kim yār ider
Lik men bî-tāli'e cevır eylemekden 'ār ider
- 2 Pertev-i ḥüsnüñ beni 'ālemdə meşhūr eyledi
Zerre-i nā-çizi ḥurşid-i felek izhār ider
- 3 Ne kerāmet vardurur zülfinde ol 'İsî-demüñ
Niçe biñ zühd ehlinüñ tesbiḥini zünnār ider
- 4 Şerḥe sığmaz söylesem derd-i derünumdān ḥaber
'Aşıkūñ kim her sözi biñ defteri tūmār ider
- 5 Zülf-i 'anber-bāruñı yüzden götürseñ iy şanem
Ehl-i küfr ol demde parmak kaldurup ikrār ider
- 6 Dilberā gülzār-ı ḥüsnünde ruḥuñ evrākını
Zikr idüp cān bülbüli her laḥzada tekrār ider
- 7 Ḥüsnüñüñ gencinesin pinhān idüp bed çeşmden
Kākül-i pür-tābuñı sihr ile ḥalka mār ider
- 8 Cevri ḥadden aşdı bilmem āhiri ḥālüm n'olur
'Akıbet ḥayr oldu Ahmed saña kim ol yār ider

67 A.39b, B.54a, C.59a, D.47a, E.52b, F.11b, G.10a

- 4 'Aşıkūñ kim: ki 'Aşıkūñ B,C,E,F,G., her: bir B,C,E,F,G.
- 7 pinhān idüp bed çeşmden: Ahmed ḥalkdan pinhān idüp A.,
gencinesin: gencini A.
- 8 Bu beyit sadece B'de var.

Meḥlū Mefāilū Mefāilū feḥlūn

- 1 Cān murgına bu cism ḥaḳīḳatde kafesdür
Ḳurtarmağa ceḥd eylememek anı ‘abesdür
- 2 Ger kevkebe-i şāḥ-ı ḥaḳīḳati göreydün
Bu kūś-ı selāṭine diyeydün ki ceresdür
- 3 Şol kimse kim ‘ilm-i ḥarābāta irişdi
Bu ‘ilm ü hūner cümle āna bād-ı hevesdür
- 4 Ger ṭāyir-i ğaybī saña bir sāye şalaydı
Sīmürg-ıla ‘ankāya diyeydün ki megesdür
- 5 Aldanma şakın bāğ-ı cihānda gül ü serve
Būstān-ı ḥaḳāyıkda bular ḥār ile ḥesdür
- 6 Ten cūbbesi çün ‘āriyedür bāḳī degüldür
Terk eylemeyen ‘āriyeti özge nekesdür
- 7 Ṭa‘n idene incinme vü sen olma dil-āzār
Gūş eyle bu pendı yūri Ahmed saña besdür

68 A.40a, B.55b, C.60b, D.47a, E.52a, F.11b, G.11b

- 5 ḥaḳāyıkda: ḥaḳīḳatde B,C,E,F,G.
- 6 özge nekesdür: özine kim nākesdür A.
- 7 pendı: sözi B,C,E,F,G.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Bugün meydân-ı ışık içre şu kim merd-i melâmetdür
Ta'allukdan halâş oldu yiri anuñ selâmetdür
- 2 Kıyâmet'arz idüp vâ'iz beni korkutma billâhi
Kişi yârından ayrılrsa hemân ol gün kıyâmetdür
- 3 Şalâh u zühd ü takvânuñ riyâsından şakınmazsañ
Çürütüñ 'ömrüñi zâhid soñı anuñ nedâmetdür
- 4 Melâmet hırkasın şüfî anuñçün ihtiyâr itmez
Degül her kişiye lâyıķ bu bir 'âlî 'alâmetdür
- 5 Gözüñ yaşın görüp Ahmed senüñçün cümle 'âlem dir
Ne hoş deryâya ğark olmaz meger şâhib-kerâmetdür

69 A.40a, B.55b, C.60b, D.48b, E.52a, F.11a, G.11a

- 4 şüfi: zâhid B,C,E,F,G.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Zeyn itmegiçün cennete insân iledürler
Kullığa aña hûr ile gılman iledürler
- 2 Cân Yūsufını Mısr-vücūdında bulursañ
Ken‘ân iline ismüni sultân iledürler
- 3 Maşūr olanı bend-i melâmetle sürürler
Taḥkik fenâ dârına giryân iledürler
- 4 İy ka‘be-i vaşl isteyüben dünyâ sevenler
‘Aşıklar aña cânını kurbân iledürler
- 5 Vâ‘iz bizi korkutma cehennemde od olmaz
Yanmağa odın her kişi bundan iledürler
- 6 Merdâneleri fûrkat ile bunda şınarlar
Vuslat iline lûtf ile andan iledürler
- 7 Ahmed şakın aldanma bugün tâc ü kabâya
‘Uryân getürüp dünyâdan ‘uryân iledürler

70 A.40a, B.45a, C.51b, D.48b, E.42a, F.14b, G.13a

- 1 hûr ile: hûri vü B,C,E,F,G.
- 3 fenâ... giryân: bakâ... andan B,C,E,F,G.
- 4 sevenler: kovanlar B,C,E,F,G.
- 5 Yanmağa odın her kişi: her kişi oda yanmağa B,C,E,F,G.
- 7 tâc ü: tâc-ı B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Āşikāra kanım içre şād ü hurrem ol püser
Şanasın kim şîr-i maderdür yāhud māl-i peder
- 2 Göz yumarsa tañ midur zāhid cemāl-i yārdan
Neylesün lāyık degül nūr-ı Hudā'ya ol nazar
- 3 Nābedid oldı rakībüm didüm ol rāzı ben
Gonca-veş handān olup didi ki "fi'n-nār-ı şakar,,
- 4 Muşhaf-ı hüsn-i dil-ārādur nazargāhum benüm
Lā-cerem artar Kelām-ullāh'dan nūr-ı başar
- 5 Kondı Ahmed hāne-i dilde hayāl-i hayl-i dōst
Bir ciger büryāni var hayrüt-ta'āmı mā-hazar

71 A.40b, B.58b, C.63b, D.48a, E.55a, F.17b, G.17b

- 1 içre: içer B,C,D,E., yāhud: yā ki hod A.
- 3 rāzı ben: dilber didi B,C,E,F,G., dildāre ben D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Görmeyen cān Yūsufın Ken'ānı bilmez kandaşur
Öz vücūdı Mısrına sultānı bilmez kandaşur
- 2 Cehd idüp tavr-ı beşerden çıkmayan zāhid bugün
Kaldı nisyān içre vü insānı bilmez kandaşur
- 3 Cism ü cānuñ sırrını fehmi itmeyen āvāreler
Gerçi 'aşıkdur veli cānānı bilmez kandaşur
- 4 İçmeyen vuslat şarābın yār elinden her zamān
Beñzer ol māhiye kim 'ummānı bilmez kandaşur
- 5 Sırr-ı cānı bilmeyüp seyr eyleyen ser-geşteler
Devr ider devrān ile devrānı bilmez kandaşur
- 6 Genc-i 'ışka göñlünüñ mülkini vīrān itmeyen
Kaldı, ma'mūr olmadı vīrānı bilmez kandaşur
- 7 Mübtelā-yı 'ışk olup cānānesini bilmeyen
Derd ile dermāndadır dermānı bilmez kandaşur
- 8 Cān kulağıyla işit Ahmed Muhammed nutkıdur
Kendü nefsin bilmeyen Rahmānı bilmez kandaşur

72 A.40b, B.55a, C.60b, D.48a, E.53b, F.19b, G.19b

- 1 Ken'ānı: cānānı B,C,E., mısırına: mülkinüñ B,C,E.
- 2 zāhid: 'ārif B,C,E., tālīb F.G., vü: ol B,C,E,G.
- 5 ser-geşteler: āvāreler B,C,E.
- 6 B,C,E'de 6. beyit, 7. beyit ile yer değıştirmiş.
D,F,G'de 6. beyit eksik.
- 8 Rahmān: sübhān B,C,E., sultānı D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hakka kullık itmeyen cānānı bilmez kındadır
Kendüzini kul şanur sultānı bilmez kındadır
- 2 Gülşen-i kūyında yārūñ olmayanlar cilveger
Şūretā tāvūs ise cevlānı bilmez kındadır
- 3 Bilmeyen ‘ilm-i ledünni dört kitābı okısa
Zāhirā ‘ālimdür ol Kur’ānı bilmez kındadır
- 4 Kurtılup emmāreden levvāmeye meyl eylemez
Nefsin idrāk itmeyen şeytānı bilmez kındadır
- 5 Ten libāsın çāk idüp terk itmeyenler Ahmed’ā
Kalıbı fersūdedür kim cānı bilmez kındadır

73 A.41a, B.55a, C.61b, D.49b, E.53b, F.8b

- 1 Hakka: ‘ışka B,C,D,E,F,G.
- 4 şeytānı: sübhānı B., sultānı C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Yanmayan pervāne tek dildārı bilmez ḵandadur
Būlbūl-i şūrīdedür gülzārı bilmez ḵandadur
- 2 Deyr-i 'ışka girmeyüp baş egmeyen her şūrete
Zūlf-i yārı bilmedi zūnnārı bilmez ḵandadur
- 3 Tūtuşup şem'-i ruh-ı cānān ile nūr olmayan
Şanmañuz pervānedür ol nārı bilmez ḵandadur
- 4 Görmeyen yārūñ yüzinde nūr-ı Hakk'ı zāhidā
Zulmet içre kaldı bil envārı bilmez ḵandadur
- 5 Tekyegāh-ı 'ışk içinde pīre hıdmet itmeyen
Şūretā abdāl ise esrārı bilmez ḵandadur
- 6 Zūlfünūñ dārında ber-dār olmayan dil Ahmed'ā
Ol nice Mansūr olur kim dārı bilmez ḵandadur

74 A.41a, B.55a, C.61b, D.49a, E.53a, F.8b, G.8a

- 1 pervāne tek: pervānenūñ C,D,E.
- 3 Bu beyitten önce 72. gazelde D,F,G'de olmayan beyit var.
Şöyle: Genc-i 'ışka gönlünūñ mülkini vīrān itmeyen
Kaldı ma'mūr olmadı mi'mārı bilmez ḵandadur

Fe'ilātün Mefā'ilün Fā'lün

- 1 Seyr iden yāre dilrübādur dir
Sidre kaddine muntehādur dir
- 2 Kevkeb-i hattın okıdum yārūn
Hāk-i rāhına tūtiyādur dir
- 3 Dil-i divānemi gören her dem
'Işk mülkine pādişādur dir
- 4 Ka'be-i kūyūn yolına 'āşıklar
Merve hakkı begüm Şafādur dir
- 5 Göz ucuyla nazar ider ma'sūk
Ehl-i 'ışk aña merhabādur dir
- 6 Vaşl-i ma'sūka sebep ne her 'āşık
Dü cihān aña kim bahādur dir
- 7 Hoka-i la'l-i dilberi şordum
Cümle derd ehline devādur dir
- 8 Dil-i mecnūn okırdı "velleyli,"
'Arizūn gördi "ve d-duhā,"dur dir
- 9 Ahmed'e cāzibe eser ideli
'Işk-ı cānāna kehrübādur dir

A.41b, B.56b, C.61a, D.49a, E.53a, F.14b.

- 1 yāre: yār B,C,E., yārı F.
- 2 Kevkeb-i: Kebkeb-i B,C,D,E,F., okıdum: okurdum C.,
hattın okıdum: akdem-i evvel D.
- 4 Ka'be-i: Ka'be B,D,F.
- 5 ma'sūk: maḥbūb B,C,E,F.
- 6 sebep ne her: sine bir D.
6. ve 7. beyitler B,C,E,F'de eksik.
- 9 9. beyit B,C,E,F'de eksik.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

- 1 Rumūzı 'alleme'l-esmā beyānı sırr-ı insāndur
Kim anı fehm iden 'ārif hakikat ehl-i 'irfāndur
- 2 Cihān halkını katl itseñ yazılmaz zerrece cürmün
Kirāmen Kātibin cānā ruḥuñ naḳşında hayrāndur
- 3 Bakup ma'sūkasın 'āşık temāşā kılsa her şeyde
Bu ma'nī yahşı ma'nidür bu seyrān yahşı seyrāndur
- 4 Bugün meydān-ı ḥüsn içre gör imdi ol hilāl-ebrū
Ser-i 'uşşākı top itmiş mu'anber zülfi çevgāndur
- 5 Ribāṭ-ı köhnedür Ahmed gönül virme bu dünyāya
Niceler kondı vü göçdi cihānuñ halkı mihmāndur

A.41b, B.44b, C.50b, D.50b, E.42b, F.6a

- 2 ruḥuñ naḳşında: ruḥuñda naḳş-ı B., ruḥuñ: yüzüñ F.
- 3 Bu beyit B,C,E,F'de 4. beyitle yer değıştirmiş.
kılsa: itse B,C,E,F., yahşı: niçe B,C,E,F.
- 4 içre: içinde B,C,E,F., gör imdi: gördüm B,C,D,E,F.,
top: ta vāf F.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Şi'r okırken kâmet-i dilber hevâdan ırğanur
Ol nihâl-i serve beñzer kim şabâdan ırğanur
- 2 Bûselik 'arz eylese hüsn-i Hasan'dan Şâh Hüseyin
Zümre-i 'uşşâk ney gibi nevâdan ırğanur
- 3 Kubbe-i eflâkde hırşide şanmañ fer viren
Pertev-i ruhsâr-ı cânândur ki mâdan ırğanur
- 4 Sînem üzre iy kemân-ebrû müjeñdür dutarın
Tîre beñzer kim nişânda darb-ı yâdan ırğanur
- 5 İy kemân ebrû baña rahm eyle kim âh itmeyem
Kubbe-i eflâki bil tîr-i du'âdan ırğanur
- 6 'Anber-efşân zülfüñi hattûnda cânâ dir gören
Âba düşmiş säye-i sünbül şafâdan ırğanur
- 7 İy güneş-tal'at ruhuñ devrinde Ahmed haste-dil
Zerre-i nâçize beñzer kim zıyâdan ırğanur
- 8 Zülfe gelse deprenür şanmañ leb-i cân-bahş-ı yâr
La'l-gün cām-ı muşaffâdur şafâdan ırğanur

A.42a, B.44a, D.50b

- 1 hevâdan: nevâdan B,D., Ol: O A.
- 2 Zümre-i: Zehre-i A., Hüseyin: çîn D.
- 4 darb-ı: hüzn-i B.
- 5 B,D'de 6. beyit ile yer değıştirmiş.
- 6 hattûnda: haddûnde B,D., şafâdan: hevâdan B,D.
- 8 Bu beyit A'da eksik, B'den alındı.
B: -A, -C, -D, -E, -F
3472'de argınur: ırğanur.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Dikkat itdükce dehānın görmege ma'dūm olur
Kim harīṣ olan meşeldür dōstun mahrūm olur
- 2 Gerçi yokdur zerrece cānā dehānūndan eṣer
Bu 'acebdür söyleseñ gāyibden ol ma'lūm olur
- 3 Nakd-ı 'ıṣkī dilberā der-kīse itdüm mihr için
Arzū-yı hātem-i la'lūnle gönüm mūm olur
- 4 Cām-ı 'ıṣkī içmedin gel şohbet itme zāhidā
Çün bilürsin fāsık-ı mahrūm olan mezmūm olur
- 5 Cān göziyle bunda Ahmed görmeyenler yārını
Yārına kalursa ol didārdan mahrūm olur

A.42a, B.57b, C.62a, D.50a, E.54a, F.17a

- 1 olan: ol A.
- 2 söyleseñ: söylese C,E,F.
- 3 mihr: 'ıṣk B,C,E,F., hātem-i: hātemi B., mūm: mūr B.
- 4 A'da beytin 2. mısraı, 5. beytin 1. mısraı ile yer değiştirmiş. A'da bu beyit şöyle:

Cām-ı 'ıṣkī içmedin gel şohbet itme zāhidā
Yārına kalursa ol didārdan mahrūm olur

- 5 ol didārdan mahrūm: anuñ tālī-i key şūm B,C,E,F.
A'da bu beyit şöyle:

Çün bilürsin fāsık-ı mahrūm olan mezmūm olur
Cān göziyle bunda Ahmed görmeyenler yārını mahrūm olur

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Sākīyā devr eylesün cām-ı şarāb-ı hōş-güvār
Lāk ol meyden ki virmez ‘āşıkā bir dem humār
- 2 Zāhidūn ferdādadur fikri ‘aceb hālet budur
‘Āşık-ı şādık olan ma‘şūkın itmişdür kenār
- 3 Her ne kes kim ‘ışk-ı cānānıyla geçmez dünyādan
Rüz-ı mahşerde hesābın yañılur ol bī-şümār
- 4 Hanekāh-ı ‘ışk içinde az olur esrār-ı ‘ışk
Zāhidā gel ehl-i ‘ışkūn nuṭkın eyle gūş-vār
- 5 Ta‘n-ı zāhiddēn dil-i ‘uşşāka irmez hiç keder
Kim hacerden ‘arş kandiline irmez inkisār
- 6 Gülşen-i dehr içre gördün her gülün biñ hārı var
Goncanun kan tıldı bağır sīnesin çāk itdi yār
- 7 Zūlf ü ruhsārūn hevāsıyla şehā ‘āşıklarūn
Geçdi ‘ömri nāle vü feryād ile leyl ü nehār
- 8 Gūşe-i gamda hat u hālūn hayāliyle gönül
Beñzer ol bīmāra kim üstine üşmiş mūr u mār
- 9 Bend-i zūlfünde görenler dir dil-i dīvāneyi
Şire beñzer gerdeninde zeyn içün zenciri var
- 10 Dilberā leylī saçun şevkiyle Ahmed haste-dil
‘İşk şahrāsında zencirin sürür Mecnūn-vār
- 11 Ahmed'e luṭf it bugün göster cemālūn bī-ḥicāb
Eyleme yarınki gün yā Rabbi anı şerm-sār

79 A.42a, B.58a, C.64b, D.50a, E.56a, F.18b, G.18b

- 6 gördün: gördi B,C,D,E,F,G.,
sīnesin çāk itdi yār: sīne-çāk eyler enār A.
- 8 hayāliyle: hevāsıyla B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy meh-i nā-mihribānum hüsñüñ devrānıdur
Ğırra olma aldanup bu devre kim devrānıdur
- 2 Gün yüzüñ devrinde hālūñ zülfüñ içre dilberā
Sāye-bān-ı ‘anberin dutmış Habeş sultānıdur
- 3 Küfr-i zülfüñdür ser-ā-ser ehl-i küfrüñ rehberi
‘Arızūñ din ehlinüñ hem dīn ü hem imānıdur
- 4 Cilve ile hüsñ meydānı senüñdür dilberā
Ğabgabūñdur tōp-i sīmīn kākūlūñ çevgānıdur
- 5 Gülşen-i hüsñ içre hüsñüñ dir gören iy gonca-leb
Şūretā insān velī ma’nide ādem cānıdur
- 6 Lezzet-i dünyāya Ahmed aldanup dil virme kim
Kāfire cennetdür ammā mü’minüñ zindānıdur
- 7 Zem iderse Ahmed’i agyār luṭf it dilberā
Pendini gūş eyleme ol kāfirüñ şeytānıdur

80 A.42b, B.60b, C.65a, D.51b, E.57b, F.6a, G.5a

- 1 aldanup: aldanan A., devre: devrāne E,F,G.
- 6 B,C,E,F,G’de bu beyit ile 7. beyit yer değıştirmiş.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Tīr-i āhum çarha durmaz her gice āheng ider
Ahter-i sergeştesiyle şubh olunca ceng ider
- 2 'Arız-ı gülgünını 'arz eyleyüp ol gonca-leb
Al giymiş ehl-i 'ışka āl ile ne reng ider
- 3 Germ olup meclisde la'lūn öpmek istersem n'ola
Ehl-i 'ışkı bī-tekellūf bāde çün gül-reng ider
- 4 Dest-i hicrānūn 'aceb kânūnı vardur 'āşıkun
Dāl-veş kaddin büküp bezm-i belāda ceng ider
- 5 Düzd-i dil kaşdeyledi cānā metā'-ı hüsniñe
Anı dutdı kākülūn bend eyledi āveng ider
- 6 Aḥmed'ūn nālišlerinden gel şakın iy gonca-leb
Dūd-ı āhı hüsniñūn āyīnesini jeng ider

81 A.42b, B.60b, C.65a, D.51a, E.57a, F.14a, G.14b

- 1 āheng ider: āheng-i āy ider A.
- 2 gülgünını: gülgünesin B,C,D,E,F,G., ne reng: nireng B,C,D,E,F,G.
- 3 Bu beyit B,C,E,F,G'de 4. beyit ile yer değiştirmiş.
bāde çün: bāde gültreng B,C,D,E,F,G.
- 6 gel... gonca-leb: key... lāle-had B,C,E,F,G.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Tır-i gāzēñ baş çeküp bağrumı her dem kan kılur
Cānumı cānā kemān-keş kaşlaruñ kurbān kılur
- 2 Hāne-i hicrānda dilber bir ziyāfet itmege
Nīmet-i gām yimege 'āşıqları mihmān kılur
- 3 Düşde gördüm āsitānın yaşdanurdum dilberuñ
Haḡ Ta'ālā ben gāribi var ise sultān kılur
- 4 N'eyleyem bezm-i belāda nāylardur hem-demüm
Nāleme tākat getürmez zār olup efgān kılur
- 5 Ben gāribe yār ider n'eylerse agyār eylemez
Sīnemi rūmḡ-ı cefāya her zamān kalkān kılur
- 6 Dōstlar cevır ü cefāsından şikāyet eylemez
'Āşıḡuñ cānına hoşdur anı kim cānān kılur
- 7 Ahmed'üñ cānına yıllarca eylemez nār-ı caḡīm
Ānkim bir demde cānā āteş-i hicrān kılur

82 A.43a, B.56b, C.61a, D.52b, E.53a, F.15a, G.15a

- 2 dilber bir ziyāfet itmege: dilber ziyāfet eylemiş B,C,E,F,G.
- 4 olup: idüp B,C,E,F,G.
- 5 rūmḡ-ı: seng-i B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dilrübālar ehl-i 'ışka hoş teraḥḥum itdiler
Hısm ile düşünām idüp bī-ḥadd tekellūm itdiler
- 2 Gördiler kūy-ı melāmetde bu ben dīvāneyi
Nāzeninler nāz ile ḥayli tebessūm itdiler
- 3 'Aqlımı cem' eyledüm yoldan şavuldım bir yaña
Ugramazlar üstüme gördüm tevehhüm itdiler
- 4 Cem' olup gülşende bülbüller nigārı çīn-seher
Uyḥudan uyarmağa vāfir terennūm itdiler
- 5 Hān-kāh-ı hıcre da'vet eyleyüp dūn Ahmed'i
Hān-ı miḥnetler çeküp ḥayli tena'um itdiler

83 A.43a, B.56a, C.62b, D.52b, E.54b, F.13a, G.13b

- 2 İkinci mısra B'de şöyle:
Geçdiler zencīr-i zülfe çün tevehhüm itdiler
E,F,G'de ikinci mısra şöyle:
Gonca-lebler gül gibi iy dil tebessūm itdiler
- 3 tevehhüm: teraḥḥum B,C,E,F,G.
- 4 çīn seher: hīn seher B.
- 5 eyleyüp: eyledi B,C,E,F,G.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 1 Dilberā ger çi benüm āh-ıla zārüm vardur
Hakk'a minnet ki senün gibi nigārüm vardur
- 2 Dāğlar-ıla nicesi sīnemi zeyn itmeyeyüm
Bāğ-ı hüsn içre benüm lāle 'izārüm vardur
- 3 Lutf idüp eyle nazar seyre gel iy iki gözüm
Sīne dāğından akar iki pınarüm vardur
- 4 Haṭṭ-ı sebziñ göricek ben nice ğam çekmeyeyüm
Şanemā āyine-i dilde ğubārüm vardur
- 5 Ahmed'ün āhın işidüp şehir incinme şehā
Şanma kim zerre kadar şabr u karārüm vardur

84 A.43b, B.61b, C.66a, D.52a, E.58b, F.6b, G.5a

- 2 nicesi sīnemi: sīnemi ben nicesi C,E,F,G., nicesi:yağşı A.
- 3 seyre gel: seyreyle gel B,C,E,F,G., B,C,E,F,G'de "iy" yok.
- 4 çekmeyeyüm: çekmeyeyin B,C,E,F,G.,
Şanemā: iy şanem B,C,E,F,G.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Ne cân kim 'aşık-ı şâbit kademdür
Görür didâr-ı yârı muhteremdür
- 2 Getür sâkî şarâb-ı dil-küşâyı
İçür 'aşıklara kim dem bu demdür
- 3 Ciger kanı şarabum dil kebâbum
Bu meclisde baña hemdem nedemdür
- 4 Uşatma seng-i hicr ile kanadın
Mahalleñde gönül murgı haremdür
- 5 Görinmez zerrece 'aynuma gayrı
Raķib 'aşık katında ke'l-'ademdür
- 6 Lebünden pūse vir al cânım iy dōst
Kerem kıl kim kerīm işi keremdür
- 7 Dehānuñ var ise yokdur miyānuñ
Bularuñ ismi var resmi 'ademdür
- 8 Seg-i küyuñ sıfālin cām idenler
Gedā sanmañ siz anı cām-ı Cem'dür
- 9 Görelden hüsnüñi kan ağlamakdan
Elümden çıkdı cânā dide nemdür
- 10 Nigāruñ Luţf u kahrı birdür Ahmed
Hemān şād ol yūri andan ne ğamdur
- 11 Kırıldı bezm-i vahdet işret ile
Şarāb ü şāhid ü şem' ü neğamdur

85 A.43b, B.60a, C.66b, D.52a, E.57a, F.11a, G.11b

- 4 hicr: cevr B,C., miñnet E,F,G.
- 5 zerrece'aynuma: gözüme zerrece B,C,E,F,G.
- 8 D'de bu mısra eksik.
- 10 Luţf u kahrı: kahr ü luţfı B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Mahrem-i esrār-ı 'ışk olan kişi divānedür
'Akl ü dāniş nice varsum anda kim bigānedür
- 2 Her perīnū şüretin sīnemde taşvīr eyledüm
Dir gören dil hānesini şimdi bu büt-hānedür
- 3 Ben gulāmum cān ile ol rind-i şāhid-bāza kim
Dāğ-ı 'ışkı sīnede pinhān ider merdānedür
- 4 Zāhidā meydān-ı 'ışk içinde bī-pervā olan
Āteş-i şem'-i ruh-i cānāna ol pervānedür
- 5 Sergüzeştüm gūş iden Ferhād ü Mecnūn kışşasın
Dinlemez Ahmed bilür anlar kuru efsānedür

86 A.44a, B.57a, C.63b, D.53b, E.55a, F.8b, G.8a

- 2 bu: bir B,C.
- 5 anlar: ol bir B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Lafza cān-perver kim ol la'l-i güher-zādan gelür
Mürdeler ihyā ider nuṭṭ-ı Mesihā'dan gelür
- 2 Hayr ü şerri çeşm ü la'lünden bilür dīvāne dil
Büy-ı vuslat cānuna zülf-i semen-sādan gelür
- 3 Kaçma luṭf it dīdemün yāşından iy gül-çihre kim
Bāğ-ı dehrün güllerine reng ü bû mādān gelür
- 4 Dimesünler uymamış hüsnüne hulṭuñ dilberā
'Aşıka rahm eyle kim bu hüsn-i zibādan gelür
- 5 Ahmed'ün şīrin kelāmın gūş idüp didi hıred
Nuṭṭ-ı Hakk'dur fi'l-meşel kim 'arş-ı a'lādan gelür

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Kim ki delkiyle murakka'dan umar zevk u huzūr
Düşdi gam kişverine görmedi bir dem sürür
- 2 Zāhidā zūhd ile sohbetde başuñ salma şakın
Rūze vü hacc ü namāz oldu viren saña gurūr
- 3 Hırka vü tāk-ıla şūfī bize sen satma riyā
İdemezsin bu tarik-ıla sırāt üzre 'ubūr
- 4 Öliceğ hāl-i hayālin bize iltūr bu gönül
İledür zir-i zemīne bulıcak dāneyi mūr
- 5 Ahmed'e 'ıtr-ı kefen hāk-i rehūnden lūtf kıl
Öliceğ Bāri anuñ yatduğı yir pūr ola nūr

88 A.44a, B.54a, D.53a, E.52a, F.16b, G.16b

- 1 dem: lahza B,E,F,G.
- 2 Birinci mısra B,C,D,E,F,G'den alınmıştır. A'da şöyledir:
Zāhidā 'ucbuñı koy sohbetde gel virme keder
- 3 sen: gel B,D,E,F,G.
- 5 kıl: it B,D,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Her kimūñ bāğ-ı cihānda bir gül-i ra'nāsı var
Bülbül-i şūrīdedür başında gül sevdāsı var
- 2 Tahtgāh-ı kişver-i 'ışka çıkup sultān olan
Her zamān yār-ıladur 'ālemde istignāsı var
- 3 Nev 'arūs-ı dehre aldanmañ ki pīrī zāldur
Kim şafakdan her seher başında al vālāsı var
- 4 Tās-bāz-ı çarḥ gör kim āl idüp her şeb kaper
Çın seher zāhir ider dūşında kızmış tāsı var
- 5 Ahmedūñ maḥbūb u meydür her zamān eglencesi
Zāhidūñ gel gör başında rüz ü şeb gavgāsı var

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Her kimün kim bir peri-peyker melek-simâsı var
‘Âşık-ı şûridenün ‘âlemden istignâsı var
- 2 İy müselmân kaşd-ı dîn eyler koma kâfir hatun
Ol sebebdan gönlümün âyinesinin pâsı var
- 3 Ehl-i ‘ışkuñ her zaman didârdur eglencesi
Zâhidün halvet bucagında uyur rü’yâsı var
- 4 Ehl-i dünyânun serây ü kaşrı vardır ‘âşıkun
Dest-i kudretle yapılmış kubbe-i minâsı var
- 5 Gülşen-i dehr içre Ahmed bir gülün vardır senün
Ol gülün her güşede biñ bülbul-i güyâsı var

90 A.44b, B.45b, C.50b, D.54b, E.42a, F.6b, G.5b

- 1 şûridenün: şûridedür B,C,D,E,F,G.
- 2 İy: hey B,C,D,E,F,G., hatun: ruhuñ B.
- 5 gülün her küşede biñ: gül ucından hezâran B,C,E,F,G.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Hakkâ ıkrâr ehlinüñ her dem tevellâsı nedür
Ehl-i inkârüñ kaçup andan teberrâsı nedür
- 2 Kim mecâz-ıla haqîkat ka'besin fehm itmedi
Pes Şafâ vü Merve'nüñ haccında sevdâsı nedür
- 3 Goncalar eyler tebessüm gülşen içre gül güler
Bülbül-i şüridenüñ yok yire gavgâsı nedür
- 4 Güşe-i meyhânede 'âşık müferrih cām içer
Zâhidüñ halvet bucağında 'aceb yâsı nedür
- 5 Münkirüñ zâhirde görmez gözlerinüñ nûrı yok
'Arifüñ bâtın yüzinde çeşm-i binâsı nedür
- 6 Zeyn için tâ şubha dek olmuş kevâkib çün habâb
Âsumânüñ gicelerde mevc-i deryâsı nedür
- 7 Âsitânüñ secdesinden itmese cânâ eser
'Âşıküñ vechinde zâhir reng-i sîmâsı nedür
- 8 Çün ki 'âşık ma'nide ma'suk-ıla bir zât imiş
Bu ikilik perdesinden pes temâşâsı nedür
- 9 Ehl-i tahkîküñ sözi 'âlemde vahdetdür hemân
Rûz ü şeb şirk ehlinüñ 'âlemde gavgâsı nedür
- 10 Hüsrevüñ Şîrin ile Ferhâd'a tağlar kesdürüp
Vâmık u 'Azra ile Mecnûn u Leylâsı nedür

91 A.45a, B.58b, C.23a, D.54b, E.54a, F.12b, G.11a

- 2 Kim: çün B,C,E,F,G.
- 4 meyhânede: vîrânede B,C,E,F,G., 'acep yâsı: bucağındaki rüyâsı E,F,G., 'acep rüyâsı D.
- 6 kevâkib çün: kevâkibler B,C,D,E,F,G.
- 9 'âlemde gavgâsı: yok yire da'vâsı B,C,E,F,G.

- 11 Görmeyen münşî-i kudret hüsn-i hattından eser
‘Arız-ı hübâna baksun görsün inşâsı nedür
- 12 Pire-zen dirler ‘arūs-ı dehre ammā subh u şām
Başına örter şafağdan âl vâlâsı nedür
- 13 Zâhir ü bâtında çün kim Hak'dan ayru nesne yok
Kesret-i esmâdan anuñ kim müsemması nedür
- 14 Vahdete irdi ahadden vâhidi fark eyleyen
Ahmed'ün mîmindeki ‘ayn-ı muammâsı nedür
- 15 İy hakikatden haberdâr olmayan bigâne dil
Öz vücuduñ bilmeduñ sûretde ma'nâsı nedür
- 16 Ne sebebdan gamzesi ‘ussâk-ı yârûñ katl ider
Mürdeler ihyâ idüp nutk-ı Mesihâsı nedür
- 17 Yir neden sâkin olupdur çarh-ı gerdün subh u sām
Raksa girmişdür döner başında sevdâsı nedür
- 18 Ahmed'em dil virmezem dünyâ vü ‘ukbâ kasrına
Pâdişâhı ‘âlemuñ tāk-ı mu‘allâsı nedür

-
- 11 ‘Arız-ı hübâna: sûret-i insâna D., inşâsı: inşâyı B,C,D,E,F,G.
- 12 dehre: çerha B,C,E,F,G. Vezin aksaklığı var.
- 13 Bu beyit B,C,E,F,G'de bir sonraki ile yer değiştirmiş.
ayru: özge B,C,E,F,G., kim: bes B.
- 14 vâhidi fark eyleyen: Ahmed'i fark itmeyen B,C,E,F,G.
- 15 haberdâr olmayan bigâne: haberdâram diyen dîvâne B.,
bigâne: dîvâne B,C,E,F,G.
- 16 idüp: ider B,C,E,F,G., idüp: iden B,C,E,F,G.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Demādem ‘āşıkun kârı hakîkî ‘ışk-bāzıdur
Sen anı şanma kim zāhid mecāzî ‘ışk-bāzıdur
- 2 Siyāsetgāh-ı ışk içre hakikat ehlinün hāli
Ne bilsün degme nā-mahrem şanur ‘ışk-ı mecāzîdür
- 3 Şu dil şehbāzı kim şayd-ı dü-kevnî habbeye almaz
İrişdi dest-i sultāna o şehler şāhbāzıdur
- 4 Terahhum eylemez şanmañ beni kaṭl itse ol āfet
Nigāruñ ‘āşıkā cevır ü cefāsı ‘izz ü nāzıdur
- 5 Cihād-ı ekberi bilmez tutup kaṭl itmese nefsin
Dimez meydān-ı ‘ışk içre erenler āña gāzîdür
- 6 Yürî ta‘n eyleme zāhid riyā-y-ıla namāzuñ kıl
Derûn-ı ‘āşıkun āhı namāzıdur niyāzıdur
- 7 Kesersen başını cānā nice şād olmasun Ahmed
Diyār-ı vuslata anı bilür kim çāre-sāzıdur

92 A.45b, B.45b, D.55b, E.42a, F.9b, G.8a

- 2 hāli: hālin B,E,F,G.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Cihāna ol güneş-tal' at cemālin ki 'iyān eyler
Peri-veş vakt olur gözden yüzini hoş nihān eyler
- 2 Kemān ebrūlaruñ cānā müjeñ tīrini attukça
Gönülde bir dem eglenmez hemān bir bir figān eyler
- 3 'Acebdür her zaman hāsiyyet-i 'ışk-ı dilārā kim
İrişse pīr-i sad sāle hemān-dem nev-civān eyler
- 4 Derūnum sırrını dilde ne deñlü şaklasam tırmaz
Gözünden kan-ıla yaşum gelür her dem 'iyān eyler
- 5 Muṭabbak gökleriñ hālin görüñ hikmet kitābından
Zer-efşān-ı āsumānı bir varakdur Hāk beyān eyler
- 6 Dil ü cān harc idüp 'ışka haridār olmayan kimse
Bugün bāzār-ı 'irfānda metā'ından ziyān eyler
- 7 Cemāl-i bāğın ol dilber müzeyyen eyleyüp Ahmed
Gelür bülbul zebānumdan 'aceb āh ü figān eyler
- 8 Gözüm kirpiklerin yaşum müzeyyen eyleyüp her dem
Nazar bāğında her birin nihāl-i ergavān eyler

93 A.45b, B.46b, D.55b, E.43a, F.13b

- 1 yüzini: tolinur B,E,F,G.
- 2 Kemān ebrūlaruñ: kemān-keş kaşlaruñ B,E,F,G.
- 3 D'de 1. mısra şöyledir:
Nedür hāsiyyeti 'ışk-ı dil-ārākim anı bilseñ
- 4 B,D,E,F,G'de 2. mısra şöyledir:
Göreyin kan olsun yaşum çıkar gözden 'iyān eyler
- 7 eyleyüp Ahmed: gülistān eyler B,D,E,F,G.,
Gelür: döner B,D,E,F,G.
- 8 her dem: Ahmed B,D,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Perde-i cān içre her dem ol perī mestūr olur
Çeşm-i fettāndur ki geh nāzır gehī manzūr olur
- 2 Yārdan ayru degüldür her zamānda ehl-i ʿışk
Bir olan maʿnide siz sūretde şanmañ dūr olur
- 3 Cümle ʿālem her zamān vuslatdadur cānān ile
Bil ki gayra dil viren cānāndan mehcūr olur
- 4 Jeng-i keşret kej nazar ider cihānuñ halkını
Yoksa ʿālem ser-be-ser bir nūr ile pür-nūr olur
- 5 Vaşl umarsa n'ola Ahmed meclis-i dildārda
Cām-ı ʿışkı nūş idüp sermest olan mağrūr olur

94 A.45b, D.55a

- 2 Bir: pīr D.

Mefûlû Fâilâtü Mefâilü Fâilün

- 1 Zâhidâ söz ile gerçi kişi behre-mend olur
Cânlar bağışlar âdeme meclisde pend olur
- 2 Başmaz ayak seririne sultân-ı 'âlemün
Şol bî-nevâ ki himmeti anuñ bülend olur
- 3 Lezzât-ı dehre key sakın aldanma iy gönül
Yokdur hülâsa çâre hemân kayd-ı bend olur
- 4 Kasr-ı vişâle çıkmak için anla zâhidâ
Göynüklü âh 'âşıka müşgîn kemend olur
- 5 'Işk ehli bâde içdi şanur zâhid incinür
Nuql ü şarâb anlara cüllâb ü kand olur
- 6 Meclisde şûfi şeyhini medh itdi rû-be-rû
Ögmek yüzine bir kişiyi rîş— hand olur
- 7 Eş'âr-ı Ahmed okunıcak gûş-ı cân ile
Gûş eyleyen bu nutk-ı hakı ercümend olur

95 A.46a, B.43b, D.55a

- 1 Zâhidâ: nâşih B,D.
- 5 şanur: şanup D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gördüğümce ol perī durmaz nihān olmak diler
Gözlerümden hūn-i dil ol dem revān olmak diler
- 2 Cūş idelden çeşm-i mestūn her zaman kan içdügin
Cūş idüp bī-çāre dil sinemde kan olmak diler
- 3 Gayra dil virmez hayālūn bu vücūdum mülkine
Şehr-i dilde kendüzi şāh-ı cihān olmak diler
- 4 Āhum artar sırr-ı 'ışkı şakladukça sinede
Bildüm anı 'ākıbet durmaz 'ayān olmak diler
- 5 Hey kıyāmet katl idüp 'uşşākı sāhir beñlerūn
Her biri bir fitne-i āhir zaman olmak diler
- 6 Çün ki Ahmed gūşe-i meyhānedür dārū'l-emān
'Ārif olan sākin-i dārū'l-emān olmak diler

96 A.46a, B.59b, D.56b

- 1 ol: her D.
- 2 Cūş idüp bī-çāre dil: gözlerümden hūn-ı dil pes... dahı B.,
kan: kebāb D.
- 3 kendüzi: kendisi A.
- 6 olan: öldür A.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Dest-i kudretle yapılmışdur dilâ dildârı gör
Cehd idüp ol dâra gir içindeki dildârı gör
- 2 Nuṭka gelseñ cân yağar la'lünden iy 'İsî-nefes
Gamzeñüñ mecrûhıdur gel bu dil-i bîmârı gör
- 3 Merve ḥakkı zâhidâ sa'y-i Şafâdan vazgel
Gel tavâf-ı Ka'be-i ma'nâya cehd it varı-gör
- 4 Küfr ü îman zâhidâ bir yirde olmaz dir isen
Zülf-i 'anber-bâr ile gel 'arız-ı dildârı gör
- 5 Her seher ol dilberi küyünde gör iy murğ-ı dil
Gülşen-i cennetde açılmış gül-i gülzârı gör
- 6 Aç kulağım gül gibi güş eyle gel iy gonca-leb
Câ-be-câ her güşede feryâd ü âh ü zârı gör
- 7 Dilde şaklardım lebün esrârın ammâ n'eyleyem
Râzımı fâş eyledi bu dîde-i hûn-bârı gör
- 8 Tâk-ı Kısra'ya ta'accüb itme iy dil aç gözün
Kâinâtı yogiken var eyleyen mi'mârı gör
- 9 Yine cismün göydürüp Ahmed bugün Mûsî-sıfat
Vâdi-i Eymen'de gel maksûd olan dîdârı gör
- 10 Gel gönül şehrinde vahdet eyleyen dâneyı gör
Seyr ider eşyâda Ḥakk'ı dîde-i binâyı gör

97 A.46b, B.43b, D.56a

- 2 la'lünden: nuṭkundan B.
- 9 Yine: Tûr-ı B., Mûsî: 'İsî D.
- 10 Bu beyit B,D'de eksik. 98. gazelin ilk beyti olarak geçmektedir.

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 'Aceb bu saç midür yā müşğ ü 'anber
'Aceb bu leb midür yā şehd ü şekker
- 2 Bu şehlä göz midür yā nergis-i mest
Bu ra'nâ yüz midür yāhūd gül-i ter
- 3 Boyuñā secde itmiş şāh-ı tūbā
Lebüñe teşne olmuş āb-ı kevser
- 4 Saçuñ bendine gönümdür mukayyed
Gözüñ sihrine cân ü dil musahhar
- 5 Fedā yoluñā yüz mülk-i Süleymān
Nisār ayağıñā biñ tāk-ı Kayser
- 6 Melek misin yāhūd 'akl-ı mücessem
Beşer misin yāhūd rūh-ı muşavver
- 7 Cihāna Ahmedi hüsnuñ şifātuñ
Zihī hoş şerh ider Allāhu ekber

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gel gönül keşretde vahdet eyleyen dānāyı gör
Seyr ider eşyāda Hakkı dide-i bināyı gör
- 2 Zāhir ü bātin yüzünün küfr ü imān ‘arz ider
‘Arız-ı hūbāna bak bu zülf-i ‘anber-sāyı gör
- 3 Gerçi zāhid künc-i halvetde selāmet ehlidür
Gel melāmet gūşesinde ‘āşık-ı şeydāyı gör
- 4 Zāhidā efsürde-dil olma iris hum-hāneden
Cām-ı ‘ışkı nūş idüp ‘ışk ile hūy-u-hāyı gör
- 5 Bāğ-ı dehrün key şakın almasın alma itme il
Der-peyince destüne şunduğı bu ayvāyı gör
- 6 Dāmen-i gül hār elinden gördi kim pāk olmadı
Ol sebebdan bülbülin başındağı gavgāyı gör
- 7 Emr-i Hakk’dan dönmeyüp cümle melāik egdi baş
Secde itmez Ādeme şeytān olan a’māyı gör
- 8 Aç gözün zāhid cemāl-i yāre rūşen kıl nazar
Şüphesüz dīdāra bak gel cennetü’l-me’vāyı gör

99 B.59a

- 1 Bu beyit A'daki 97. gazelin son beyti olarak yazılmış.
D.T.C.F. Raif Yelkenci Kitapları 149 No'lu nüshada 71b tara-
fından görüldü.

100

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Zülfüñ añsam bezm-i gülşen büy-ı 'anberden tolar
La'lıñ añsam şahñ-ı şahrā cüy-ı kevşerden tolar
- 2 La'lüñüñ ruhsārını yād eyleyüp kan ağlasam
Büstāñ-ı dīdem ol dem verd-i ahmerden tolar
- 3 Mescide gel kāmētüñ 'arz eyleriseñ iy nigār
Minberüñ her güşesi "Allahü Ekber,,den tolar
- 4 Ğamzesine karşı bir lahza seyrāñ eylesem
Cān iline her tarafından tığ u hañçerden tolar
- 5 La'lıñüñ yāķūtını yād idicek Ahmed didi
Ahmed dīvānınıñ dīvānı defterden tolar

100 E.52b, F.13a, G.13a

Mefûlû Fâilâtü Mefâilü Fâilün

- 1 Erbâb-ı 'ışk olmağa kûy-ı fenâ yeter
Vuşlat hayâl-i müflisi 'ışka ğinâ yeter
- 2 Kûyûn tavâf-ı Ka'be-i Beytul-lâh'dur
Ben mübtelâya Merve hakıyçun Şafâ yeter
- 3 Bâd-ı şabâya zerre kadar minnet itmezem
İzûn tozu gözüme benüm tûtiyâ yeter
- 4 Dâğ-ı ğamıyla tâcumı hõş-ziynet eyledüm
Ol yâr gördi didi saña bu kabâ yeter
- 5 Düşnâm iderse lâl - lebûn iy perî-şifat
Dil hastasına sıhhat içün ol devâ yeter
- 6 Men kimyâyı n'eylerem iy pâdişâh-ı hüsn
Tek göz uciyle sen baña bak kimyâ yeter
- 7 Mülk ile mâla virme gönül Ahmed şakın
Künc-i ferâğda genc-i kanâ'at saña yeter

Harf'ü-z-zā

102

Mefûlû Fâilâtûn Mefûlû Fâilâtûn

- 1 İy ruh-ı pāk-i 'ālem vasfūñ zebāna gelmez
Vey nūrdan müşavver mişlūñ cihāna gelmez
- 2 Cām-ı mey-i sakāhum ol la'ī-i ruh-perver
Bir cūr'asın kim içse sırrı beyāna gelmez
- 3 Burc-ı risālet üzre vechūñ mişāl-i hāver
Biñ yıl dönerse mişli devr-i zamāna gelmez
- 4 'Uşşāk cum'asına cāmi' cemālūñ oldı
İy dōst zıkr-i la'lūñ gayrı lisāna gelmez
- 5 Her kim giçe cihānūñ ağ ile karasından
Ol lā-şeriki bildi şekk ü gümāna gelmez
- 6 Sergeşte olma iy dil cehd eyle yāre ir kim
Bir zerre yok cihānda ol mihribāna gelmez
- 7 Cānān cemāl-i şem'in şol cān ki gördi rüşen
Pervāne-vār yandı andan nişāna gelmez
- 8 'Uşşāk zümresinden her kim ki ayrı düşdi
Kaldı diyār-ı ğamda dār'ü-l-emāna gelmez
- 9 Cān oynamak cihānda merdāneler işidür
Meydān-ı ehl-i 'ışk kim zāhid zenāna gelmez
- 10 Nefs-i hasīse uyma terk eyle māsivāyı
Divi-i la'ini gör kim Hakk'a uyana gelmez

102 A.47a, B.62a, C.68a, D.57b, E.59a, F.19a, G.19a

- 1 zebāna: beyāna B,C,E,F,G.
- 2 ruh-perver: cān-fezādur B,C,E,F,G., cūr'asın: zerresin B,C,E,F,G.
- 3 risālet: melāhat B,C,E., mişli: lābūd B,C,E.
- 4 cum'asına: mecme'ına E.
- 5 giçe: giçer B,C,E.
- 6 B,C,E'de 6. beyit ile 9. beyit yer değiştirmiş.
- 8 Kaldı diyār-ı ğamda: ğam mülketinde kaldı B,C,E.
- 9 'ışk kim: 'ışka B,C,D,E,F,G., zenāna: zamāne B,C,E,F,G.

- 11 Manşūr-veş bu dāruñ mi'rācın itmeyenler
 Terk eyleyüp vücūdın bu nardübāne gelmez
- 12 Nuṭḡ-ı Mesīha beñzer bu Ahmed'ün kelāmı
 Her kim ki añlamazsa ol mürde cāna gelmez
- 13 Hicrūñ beriyyesinde 'aşk āteşiyle cānā
 Vasluñ şarābın içmez her kim ki yana gelmez

-
- 11 dārun mi'rācın: dār-ı cānuñ mi'raouñ A.,
 itmeyenler: isteyenler B,E.,
 Terk eyleyüp: terk idüben B,C,E.
- 13 āteşiyle: āteşinde B,C,E,F,G'de bu beyit eksik.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 'Arızũ rengine gül feryāda beñzer beñzemez
Leblerũ cāmına mül hey dāda beñzer beñzemez
- 2 Kũh-i ğamda Hüsrevā Şirīn lebũñçũn ölmede
Ol dil-i dīvāne kim Ferhād'a beñzer beñzemez
- 3 Dilberā meydān-ı hũsn içinde cānlar almada
Ġamze-i hũn-rizũñüz cellāda beñzer beñzemez
- 4 Cāmi'-i hũsnũnde zũlfinũ mişāl-i hırķa-puş
Ġuşe-i mihrābda zũhhāda beñzer beñzemez
- 5 Bāġ-ı hũsni ser-be-ser gezdũ mişālin görmedũ
Ġāmet-i dil-cũyuña şimşād beñzer beñzemez
- 6 Ġülşen-i hũsnũnde cānā Ahmed'ũn efgānına
Nālesi bũlbũllerũ feryāda beñzer beñzemez

103 A.47b, B.63b, D.57a

- 2 Ol: bu B,D., dīvāne kim: dīvāneye B,D.
- 3 hũn-rizũñüz: hũn-rizũñe B,D.
- 4 Bu beyit A'da eksik. Mānā oturmuyor.
- 6 Nālesi: nāle A.

104

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

I

- 1 Bûlbûl gibi 'ışk ehli figân eylemek olmaz
Esrar sözün halka beyân eylemek olmaz
- 2 Gencîne-i 'uşşâka ziyân eylemek olmaz
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

II

- 1 Hecr âteşine canımı cânâne yakarsa
Pâzâr-ı gama şem' gibi iltûp aşarsa
- 2 Mikrâz-ı belâ ile başum dağı keserse
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

III

- 1 Cânâne için hançer-i bürrâne düşersem
Dürdâne için lücce-i 'ummâna düşersem
- 2 Pervâne gibi âteş-i süzâna düşersem
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

IV

- 1 Bûlbûl gibi ol gonca beni zâr ider olsa
Eyyûb gibi derd ile bîmar ider olsa
- 2 Manşûr gibi zülfine ber-dâr ider olsa
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

104 A.47b, B.34a, C.40a, D.57b, E.33a, F.51a, G.55a

- II- 2 B'de bu beyit III- 2. beyitle yer değiştirmiş.
III- 1 B'de 1. beyit ile 2. beyit de yer değiştirmiş.
içün: gibi B,C,D,E,F,G.
IV- 1 beni: mini B,E.

V

- 1 Kāssām-ı ezel derd ü belā kıldı naşībüm
Dil derdine oldur iki ‘ālemde tabībüm
- 2 Her pāremi eylerse kulāğumca habībüm
Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz

VI

- 1 Cevr itse n'ola cānuma maḥbūb-ı zamāne
Dest-i sitemi kaddūmi dönderse kemāne
- 2 Tīr-i ḡamına cānumı eylerse nişāne
Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz

VII

- 1 Seng-i ḡam ile āhen-i kalbūmi çıkarırsa
Kav gibi beni āteş-i sūzāna yakarırsa
- 2 Cercīs gibi boynuma urḡanı takarırsa
Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz

VIII

- 1 Biz nūş iderüz yidi felek tāsını bir dem
Hem-dem olıma bezmūme cām ile hem Cem
- 2 Yokdur ḡamumuz zīr ü zeber olsa dü-‘ālem
Ser virmek olur sırrı ‘ayān eylemek olmaz

-
- V- 1 iki: yine B,C,E,F,G.
 VI- 1 dönderse: dönderdi B.
 2 ḡamına: mihnete B,C,D,E,F,G.
 VII- 2 boynuma urḡanı takarırsa: cānumı bir kerre çıkarırsa B,C,D,E,F,G.
 VIII- 1 bir dem: pūr-sem B,C,D,E,F,G.,
 bezmūme cām ile: bezmūmüzün cāmı ile B,C,D,E,F,G.,
 ḡamumuz: sözümüz B,C,D,E,F,G.

IX

- 1 Mest eyleyeli rûhumuzu bâde-i vahdet
Biz hâne-i dilde iderüz yâr ile sohbet
- 2 Mühr urdı bizüm ağzumuza hâtem-i Kudret
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

X

- 1 Çün 'arz-ı cemâl itdi bize luṭf ile ol yâr
Mahrem idinüpdür bizi esrârına dildâr
- 2 Bizden ne umarsın yûri iy zâhid-i huşyâr
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

XI

- 1 Vâ'iz sözümi kıssa-i efsâne mi şandun
Dil hânesini bir kurı virâne mi şandun
- 2 Bizden ne umarsın yûri dîvâne mi şandun
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

XII

- 1 Şûfî bize ta'n eylemeyince olımazsın
Gencine-i 'uşşâka 'aceb yol bulımazsın
- 2 Hiç bilmezem bize ne virdün alımazsın
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

-
- X- 1 B'de I. beytin 2. mısraı ile 2. beytin 1. mısraı yer
değiştirmişler.
2 B'de "iy" yok.
- XI- 1 Vâ'iz: zâhid B,C,D,E,F,G. D'de XII ile yer değiştirmiş.
- XII- 1 E,F,G'de eksik.

XIII

- 1 Mikrâz-ı gamuñ bağrumı biñ päre dilerse
Tekrâr dönüp süzen-i vuslatla delerse
- 2 Ben râziyam itsün baña dilber ne dilerse
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

XIV

- 1 Ser tîr-i müjeñ sînemüzi çäk ider olsa
Zülfüñ hevesi göñlümi gamnâk ider olsa
- 2 Ser-tâ-ser ecel yili beni hâk ider olsa
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

XV

- 1 Zâhid bizi sen âlet-i hengâme mi sanduñ
Fışk ehli gibi sâkin-i meyhâne mi sanduñ
- 2 Var ağzumızı arama mestâne mi sanduñ
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

XVI

- 1 Ahmed saçı zencîrine dîvâne geçersin
Bezm-i gama ser-halka-i rindân a geçersin
- 2 Terk-i dil ü cân itmede merdâne geçersin
Ser virmek olur sırrı 'ayân eylemek olmaz

-
- XIII- 1 dilerse: iderse B,C,E,F,G.,
vuslatla dilerse: gamzeyle eylerse B,C,D,E,F,G.
2 dilber ne dilerse: düşmen ne iderse B,C,E,F,G.
XIV- 1 Ser: şol B,C,E,F,G., sînemüzi: cânımı B,E,F,G.
XV- B,E,F,G'de bu iki beyit eksik.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Cür'ayı cām-ı leb-i cānāneden nūş itmişüz
Ol haqıķı cānfezā meyhāneden nūş itmişüz
- 2 Añladuk esrārını kūy-ı harābāt ehlinüñ
Bādeyi pür-sāğar-ı rindāneden nūş itmişüz
- 3 Dest-i sulţāndan içüp mest olmuşuz peymāneden
Zāhidā şanma bizi bigāneden nūş itmişüz
- 4 Pīr-i 'ışķuñ cür'asın nūş itmişüz her şubḥ u şām
Lāübālī 'aşıkuz dīvāneden nūş itmişüz
- 5 Terk-i tecrīdem fenā meyhānesinüñ sāğarın
Ahmed'üm bir baş açuk merdāneden nūş itmişüz

105 A.48b, B.63b, D.59b

Müfteîlün Müfteîlün Fâîlün

- 1 'Ahde vefâ itmedi cânānumuz
Tende karar eyleyimez cânumuz
- 2 Tîğ-ı cefâ ile başum hâme tek
Kat' idüben dökse n'ola kanumuz
- 3 Cān gelür sīneme biñ lütf ile
Başsa kadem sīneme sultānumuz
- 4 N'ola eger hām ola şeftālusi
Va'de-i hām eylesün hānumuz
- 5 'İyd-i vişālünde gözün cān alur
Tek yarasun yoluña kurbānumuz
- 6 Haydi şehā hāl ü haṭuñ leşkeri
Yağmaladı dīn ile imānumuz
- 7 Gel iriş iy zinde-hıızr hastayam
Şabra meded kalmadı dermānumuz
- 8 Rāhat-i dil rūḥa gıdādur sözün
Gel berü iy murg-ı hoş elhānumuz
- 9 Göreli dil murgı ruḥuñ gülşenin
Didi budur gül ü gülüstānumuz
- 10 Rahm ile bak Ahmed'e hışm eyleme
Döyimez ol gamzelere cânumuz

106 A.48b, D.59b

- 3 sīneme: sīnemde D.
- 6 leşkeri: 'askeri D.
- 9 gül ü: gül ki D.

107

Fāīlātūn Fāīlātūn Fāīlātūn Fāīlūn

- 1 Öldürür biñ 'āşıkı bir nāz ile ol dil-nüvāz
Ben ġarībe irse nevbet gösterür yüz dürlü nāz
- 2 'Arızūñ mesken idinmiş hāl-i 'anber-bār dōst
Nice sāhirdür görūñ āteşden itmez ihtirāz
- 3 İy letāfet būstānı içre kebg-i hōş-hıram
Ġāfil olma ġurbe-i 'ābid kılur şanma namāz
- 4 Nice şerh itsün lebūñ sırrın şehā cān bülbüli
Vākıf-ı esrār olan 'ārifler itmez keşf-i rāz
- 5 Cehd idüp 'ālemde Ahmed bir nigāra 'āşık ol
Kim hakīkī 'ışka iltür 'āşıkı 'ışk-ı mecāz

107 A.49a, B.61a, C.67a, D.59a, E.58a, F.20b, G.20a

- 1 yüz: biñ B,C,D,E,F,G.
- 3 būstānı içre kebg-i: būstānına tezerv A,D.
- 4 Bu beyitten sonra D'de 105. gazelin 5. ve 6. beyitleri geliyor.
- 5 'ālemde Ahmed: Ahmed cihānda B,C,E,F,G.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Pâdişâhum râziyam ben ağlayam sen eyle nâz
Kısmet olmuşdur saña nâz eylemek ben kula niyâz
- 2 Eşk-i çeşmüm rüy-ı zerdüm hâşıl-ı 'ömrüm-durur
Devletünde iy şeh-i 'âlem cihân içre nem âz
- 3 Geh rakîbün ağladur geh hasret-i rüyün beni
Bülbüli geh gül gehî hâr ağladur iy serv-i nâz
- 4 Bülbül-i şürîde-veş hicrân elinden ağlama
Vuşlat istersen yûri 'âlemde itme keşf-i râz
- 5 Saña sengin-dil dimezdi dilberâ 'âşıklarun
Raḥm idüp katl itdüğün 'uşşâk için kılsañ namâz
- 6 Âh-ı Ahmed'den şakın cânâ cemâlün gülşenin
Nâliš-i bülbül gülün eyler bilürsin 'ömrin âz

108 A.49a, B.62b, C68b, E.59b, F.20a, G.21b

- 2 'ömrüm-durur: 'ışkuñdurur B,C,E,F,G.
- 5 Bu beyit B,C,E,F,G'de eksik.
- 6 İkinci mısra B,C,E,F,G'de karışmış (kelimeler yer değiştirmiş):
Nâliš-i bülbül bilürsün gülün eyler 'ömrin az

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Zāhidā tut rûze vü var hacca kıl çok çok namāz
‘Āşık-ı didār olan ‘ārifler eylerler niyāz
- 2 Rūşen eylerken cihānı ser-be-ser envār ile
Ol kamer-ṭal‘at didi ben zerresine mihrüm az
- 3 Ağlayup köp inlerem şerh itmeg-içün her zamān
Bezm-i ğamda nāle vü feryādum oldu söz ü sâz
- 4 İy melāḥat būsṭānı içre zîb ü fer viren
‘Arızūndan reng alır gül kâmetünden serv-i nâz
- 5 Şaklamaz sır ğoncanūn yaprağdur ağzı Ahmedā
Lâk bülbül dahı ‘āşıkdur kim eyler keşf-i rāz

109 A.49a, B.62b, C.67a, D.60b, E.59b, F.20b, G.21b

- 3 köp inlerem: göynüklerüm B., şerh: ‘arz D.
- 4 būsṭānı: gülsitānı B,E,F,G.
B,C,E,F,G'deki 5. beyit bundan önceki gazelin 5. beyti ile
karışmış.
- 5 ‘āşıkdur: yanaşukdur B,C,D,E,F,G., eyler: ider B,C,E,F,G.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kākülünden dilberā gerçi perişān hātīruz
Şābirüz derd ü belāya hālümüzden şākirüz
- 2 Bende-i fermān-berüz baş çekmezüz kat'eylesen
Pādişāhum tek hemān kullık buyur biz hāzīruz
- 3 Seng-i mihnetle gönül virānın ābād itmege
Cevrūni mi'mār idersen dōstum biz nāzīruz
- 4 'İlm-i gaybuñ sırrıdur cānā dehānuñ noktası
'Acizüz ol nokta'yı fehm eylemekde kāsīruz
- 5 Gerçi çokdur dilberā leylī saçuñ dīvānesi
Līk ehl-i 'ışk içinde gün gibi biz zāhirüz
- 6 'Arızuñla kāmētūn şerhinde hayrān olmuşuz
Gerçi ra'nā ter-gazeller söylemekde māhirüz
- 7 Şanma cānā Ahmed'i 'ışk-ı mecāzī kulıdur
'Aşık-ı dīdār gözi suyu gibi şāf tāhirüz

110 A.49a, B.63b, C.69b, D.60b, E.60b, F.21b, G.22b

- 4 dehānuñ: vişālūñ D., vicdānuñ E,F,G.,
nokta'yı: nükteyi B,C,E,F,G.
- 5 zāhirüz: māhirüz B,C,E,F,G.
- 6 B,C,D,E,F,G'de bu beyit 7. beyit ile yer değiştirmiş.

111

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Nāme-i hicrānumı dildāra takrīr eylenüz
Nāmenūn ḥaṭṭın velī yaşumla taḥrīr eylenüz
- 2 Dōstlar ben ḥastaya luṭf eylen ol cānāneye
Öldi diñ şāyed gele bu nev'e tezvīr eylenüz
- 3 Sīnem içre ünsiğün tā ḥaşr olinca döymeyem
Ol melek-sīmāyı sīnem üzre taşvīr eylenüz
- 4 'Ālem-i furkatda gördüm düşde ben bī-çāreyi
Hey müselmānlar meded 'aksine ta'bīr eylenüz
- 5 Muşhaf-ı hüsnünde ḥaṭṭıñ yazmış āyet ber-kenār
Hüsrevā Şīrīn lebünden anı tefsīr eylenüz
- 6 Ğam konağıdur bilürsiz gönlümün vīrānesi
Seng-i miḥnetle anı billāhi ta'mīr eylenüz
- 7 Dōstlar dīvānedür Aḥmed devā istersenüz
Halka-i zülfin nigārūñ aña zencīr eylenüz

111 A.49b, B.61b, C.66a, D.60a, E.58b, F.20a, G.21b

- 1 hicrānumı: hicrānı A., ḥaṭṭın: ḥaṭṭınA.
- 3 içre: üzre B.
- 5 Hüsrevā: Hüsrev B.

112

Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilātūn Fe'ilūn

- 1 Cān ü dilden yine sen pādīşehūn bendesiyüz
Boynumuz kılca begüm kākūlūn efgendesiyüz
- 2 Şeb-i zūlfūnde bize hıẓr-ı haṭūn rehber olur
Çeşme-i la'lūnı gösterdi anūn zindesiyüz
- 3 Göreli gün yüzin 'aqlum ṭağılur cem' olımaz
Zerre zerre o mehūn şevk-i perākendesiyüz
- 4 Yüzümüz sürmege gülşende o serv ayağına
Pāk idüp kalbümüzü şü gibi cüyendesiyüz
- 5 Şem' ile baş koşuban yarmada pervāne tek
Dōstum 'ışk odınūn biz daḥı sūzendesiyüz
- 6 Kaddūni çeng idūben dakdı yaşum al kırış
Ahmed'ā bezm-i gamūn biz daḥı sāzendesiyüz

112 A.50a, B.62b, C68b, D.60a, E.59b, F.20a, G.21a

- 2 olur: olup B,C,E,F,G.
- 3 ṭağılur: ṭağılup B,C,E,F,G.
- 5 tek: sıfat B,C,D,E,F,G.

Mef·ülü Mefāilü Mefāilü Feülün

- 1 'İşkuñda senün āh ü figān eylemek olmaz
Sırr-ı gamuñı halka 'ayān eylemek olmaz
- 2 Hāl ehli bilür kim nicedür 'ışk rumūzı
Tahrir ile bu hāli beyān eylemek olmaz
- 3 Korkar şakınursuñ yiti şemşir-i cefādan
'Aşık hākına böyle gümān eylemek olmaz
- 4 Mecnūn dimedi sırrını nā-mahreme ammā
Bir kıssa ki fāş oldu nihān eylemek olmaz
- 5 Her kanda ki bir hūri degüldür baña hem-dem
Ger cennet ise anda mekān eylemek olmaz
- 6 Cān ister iseñ Ahmed'e bir pūse bahādır
Niçün ki bu sūdda ziyān eylemek olmaz

113 A.50a

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Benüm bu göñlümi gör kim yine cānānsuz eglenmez
Ne çāre var bu düşvāra ki bu cān ansuz eglenmez
- 2 Göñüller almasa kalmaz karāri zülfünün bir dem
Niçe kāfırdurur Yā-Rab bu kim mihmānsuz eglenmez
- 3 Nedendür bu kim ol mihr ü rakıbi idinür hem-dem
Melekdür ol perī-peyker velī şeytānsuz eglenmez
- 4 Kesilmez mihr-i mehrūdan dil-i dīvāneyi gör kim
Gedādur gerçi şüretde diler sultānsuz eglenmez
- 5 Senünle hem-dem olmakdan beni men' eylemiş düşmen
Anı bilmez ki Sultān Veys olan Selmānsuz eglenmez
- 6 Cehennem gibidür cānā baña bāğ-ı cinān sensüz
Niç'idem n'eyleyem bilsem eyā nā-mihribān sensüz
- 7 'Acebdür hulf-i va'de eyler ise Ahmed'e cānān
Tekellüfsüz miyāna cān gelür cānānsuz eglenmez

114 B.61b, C.67b, E.58a, F.19a

- 3 Mihr ü rakıbi. ü olmamalı. Mānā bu şekilde oturuyor. Vezin bozulduğu için çıkarılmadı.
- 6 Kafiye değişikliği var. Bu beyit C,E,F'de 115. gazelin ilk beyti (Matla) olarak geçmektedir. bilsem: bilmem E,F.
- 7 C,E,F'de bu beyit eksik.

115

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Cehennem gibidür cānā baña bāğ-ı cinān sensüz
Niç'idem n'eyleyem bilsem eyā nā-mihribān sensüz
- 2 Bilümi iki kaṭ idüp kocaltdı nātüvān itdi
Bu çerḥ-i pīre-zen gāyet beni iy nev-civān sensüz
- 3 Koyuban gülşen-i kūyuñ eger gülzāra seyr itsem
Görinür ḥār-ü-ḥes gibi gözüme gülsitān sensüz
- 4 Teraḥḥum kıl esirgegil meded luṭf eyle sultānum
Firāk u miḥnet adına yanar durmaz bu cān sensüz
- 5 Belā küncinde derd ile yatur Aḥmed za'if olmış
Kaṭı tebde durur ḥālī eyā rūḥ-ı revān sensüz

115 B.61a, C.67b, E.58a, F.20b

- 1 Bu beyit bundan önceki 114. gazelin 6. beyti ile aynı.
bilsem: bilmem E,F.
- 5 tebde durur: bedter durur E,F.

8 + 8 (Hece ölçüsü)

- 1 Muhabbet cāmin ierüz fenālaruz fenālaruz
Mest olup serden geçerüz fenālaruz fenālaruz
- 2 Biz gülerüz ağlamazuz akarsak da çağlamazuz
Gayra gönül bağlamazuz fenālaruz fenālaruz
- 3 Gelsün ma'ni bilen dirüz 'ışk yolunda olan dirüz
Terk-i tecrid kalenderüz fenālaruz fenālaruz
- 4 Dehr elinden kan yudaruz yārūn ikrārın güderüz
Mülk ile mālī n'iderüz fenālaruz fenālaruz
- 5 Yokdur cihānda yirümüz biñ ma'ni söyler dilümüz
'İşkdur mücerred pīrümüz fenālaruz fenālaruz
- 6 'İşk ile Hakk'a hū dirüz erenler yolın güderüz
Hırka vü tāci n'ideriz fenālaruz fenālaruz
- 7 Hakkikat bāğına girdük vahdet güllerini derdük
Tecridlik mülkine irdük fenālaruz fenālaruz
- 8 Hümāyuz yire inmezüz dünyā leşine konmazuz
Biz bilümüzden dönmezüz fenālaruz fenālaruz
- 9 Hakk diyü durmaz gezerüz 'ışk denizinde yüzerüz
Cümle cihāndan bezerüz fenālaruz fenālaruz
- 10 Ahmed'em Hakk'adur şükürüm dünü gün Hü'dādur fikrüm
Dilde virdüm-ile zikrüm fenālaruz fenālaruz

116 B.63a, C.69b, E.60b, F.21b

2 akarsak da: akar şuda E,F.

5 ma'ni: ma'āni E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Işk vîrân itdügîn 'âkıllar âbâd istemez
Hüblar bîdâdumûñ dâdın bilen dâd istemez
- 2 Ölüdür görmekde la'lûñ cānâ dermândur velî
'Âşık öldürmekde gamzeñ tîr ü cellâd istemez
- 3 Giryê vü âh eyleme zülfinde iy cān oynayan
Kim kamu cānbâz olan bārân-ile bād istemez
- 4 İy halîlüm âteş-i sūzāna per-tāb itseler
Hâzret-i Cibrîlden 'ışk ehli feryād istemez
- 5 Ahmed idelden temāşâ hadd ü kaddûñ vaşfını
Bâğ u büstân seyrin añmaz serv ü şimsâd istemez

Harf ü-ş-şin

118

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Leblerün cān bezmine yākūtđan akdāh imiş
Pāsüh-i şīrīnün iy dilber anuñçün rāh imiş
- 2 Hey kıyāmet zūlfüne maşser disem ma'zūr dut
Ben haṭā didüm bu ḥod cem'ıyyet-i ervāh imiş
- 3 Sīnüm üzre sīnemün göynüklerin şerḥ itmege
Lāleler ḥūnīn kefenle ḥaşre dek şerrāh imiş
- 4 Cān virür ğamzen okıñdan yaralu dil ḥazḥ ider
Āferīn ol tīr-i müjgāna ne ḥōş şerrāh imiş
- 5 Yazmak içün kātīb-i Kudret ruḥuñ māhiyyetin
Ahmed'ün bu şāf gönli dōstun elvāh imiş

118 A.50b, B.64b, C.70b, D.61b, E.61b, F.22b

- 1 akdāh: efrāh B,C.
- 4 şerrāh: cerrāh B,C,D,E,F.

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn Mefā'ilūn

- 1 Bu gön'lüm şehrine düşdi gözünden nāgehān āteş
Yaşum sakķası irmezse tolar mülk-i cihān āteş
- 2 Şerār-ı nār-ı hicründen yüregüm şöyle yanmışdur
Ki bir āh eylesen tolar zemīn ü āsmān āteş
- 3 Şan İsmā'il'dür çeşmün ki yatur hañcer altında
Yā İbrāhīm'dür zülfün ki olmuş gülsitān āteş
- 4 Taratsun ğayra zülfini kim müşk-i çīn sāne
Kızartsun 'ārızı hañtun kim bī-dühān āteş
- 5 'İzār[u]hañtını sordum didi kim hañt degüldür bu
Buhūr-ı bezm-i hüsn itdüm ki vire bñy-ı cān āteş
- 6 Didüm ğam gitdi vaşluñla niçün eksik degül āhum
Didi göçdügi menzilde komaz kim kārban āteş
- 7 Didüm çün gön'lüm olursın bahā vir bñy-ı zülfünden
Didi bu rā'yi kı Ahmed kim olur rāygān āteş

119 A.50b

- 4 Vezin ve mana oturmuyor.

Müfteîlün Müfteîlün Fâilün

- 1 Bülbul-i hoş-nağme didi hoş hoş
Bade-i gül-reng idelüm nüş nüş
- 2 Nüş ideli sāki-i vahdet meyin
Hâne-i dil toptoludur cüş cüş
- 3 Cüş idüben bu dil-i şürîdemüz
Sākiye dir virme kadeh boş boş
- 4 Boşaluban hâne-i dil gayriden
Gayrı sözi eylemedi güş güş
- 5 Güşına söz girmek için zâhidün
Egri bakar gözler yürür püş püş
- 6 Boş olanın gözi bize degmesün
‘Arif iseñ vahdete var püş püş
- 7 Pöst-ı püşidür zâhid-i peşmine-püş
Yolda kalur ancılayın lüş lüş
- 8 Lüş olan menziline irmedi
Hiç uça mı kanadı yok kuş kuş
- 9 Kuş gibi uç ‘âlem-i ‘ulviye var
‘Âlem-i süflîde kalan müş müş
- 10 Mûş-i ecel ‘ömr ekinin biçmedin
Ahmed okı cân sözini hoş hoş

120 A.51a, B.65a, C.72b, D.61b, E.63a, F.23b

- 3 idüben: ideli B.
- 4 sözi eylemedi: sözün dinlemedi B,C,E,F.
- 5 girmek için: girmedügi B,C,E,F.
- 7 Pöst-ı püşidür: püşü vü püşide A., vezin aksaklığı var.
- 8 irmedi: irmez B,C., irmedi'den önce mana bakımından
hiç gerekiyor. Ancak vezin bozulduğu için koymadık.

Mefāillün Mefāillün Feülün

- 1 Hoş ol dildür ki anda derd olurmuş
Ferah şol cān ki gam-perverd olurmuş
- 2 Bulanlar 'ışk sahrāsına pāyān
Dü-ālem terkin urup ferd olurmuş
- 3 Vişālün ka'besi t̄āliblerine
Hemān hār-ı muğaylan verd olurmuş
- 4 Bu yolda 'āşık-ı şādık olanū
Sirişki sūrḥ ü rüyı zerd olurmuş
- 5 Şu kim cān virmedi cānān yolında
Degüldür 'āşık ol nāmerd olurmuş
- 6 Melāmet olmayan 'ışkuñ yolında
Ne deñlü āh iderse serd olurmuş
- 7 Dürüş bu yolda Ahmed merd-i 'ışk ol
Ki ehl-i 'ışka dermān derd olurmuş

121 A.51a, B.64a, C.70a, D.61a, E.62a, F.22b

- 1 cān ki gam perverdi: cāna cān-perverd B,C,E,F.
- 2 Bu beyitten önce B'de 118. gazelin 2. beyti aynen tekrarlanmaktadır. Onun için buraya yazmıyoruz.
- 4 sūrḥ ü: sūrḥ rüyı B.
- 7 merd-i 'ışk ol: derd-i 'ışk al B,C,D,E,F.
'ışka: derde B,C,E,F.

Müftéilün Fâilün Müftéilün Fâilün

- 1 Nefsini bilen kişi kâmil insân imiş
Rabb'ını bî-şekk bilür gör ne 'aceb cân imiş
- 2 Fakr ü fenâ kisvetin tâc idinen başına
Şüreti dervîş ise ma'nide sultân imiş
- 3 'Âlemün efsânesin dinlemedi bellü bil
'Ârif-i Rabb olanun mürşidi Kur'an imiş
- 4 'Ömrün uzunluğuna kimse tayanmasun hiç
Tarfetü'l-âyn içre ol dahı bir en imiş
- 5 "Belhüm adaldur,, şu kim tanımadı kendüsün
Şüreti insân veli sîreti hayvân imiş
- 6 Mansıb ile câhına şâd olup aldanmasun
Mağlatası dünyenün kayd ile hezyân imiş
- 7 Gevher ile sîm ü zer olmasa da tañ degül
Âdeme gevher hemân bellü bil 'irfân imiş
- 8 Kesret-i dünyâyı ko tağdagası çok-durur
'Âlem-i tahkika bak cümlesi bir kân imiş
- 9 Ma'rifetün hâtemin hâkim olup takınan
Âsaf-ı Belkıs anun kendü Süleymân imiş
- 10 'Âşık-ı didârı bil hûri vü gilmân nedür
Âña ayak bağı çün cennet ü rıdvân imiş
- 11 Şâh-ı velâyet ile seyyid-i kevneyni gör
Bâziçe itdikleri top ile gevgân imiş
- 12 Bülbul-i ma'nâ olan kılsa terennüm n'ola
Gülşen-i vahdetde çün bir gül-i handân imiş
- 13 Münkire toğrı sözün zehr gelür Ahmed'â
Tâlib-i Hakk olana çeşme-i hayvân imiş

122 A.51b, B.63a, C.69b, D.65b, E.60a, F.21a

- 1 kâmil: kâmil ü B., bilür: bilen B,C,E,F.
- 2 Şüreti: şüretâ B,C,E,F.
- 4 'Ömrün... kimse: 'ömr... kimesne B,C,E,F.Vezin aksaklığı var.
- 5 E,F'de bu beyit 6. beyit ile yer değiştirmiştir.
- 6 Mağlatası: mañlatası B,E,F.
- 7 tañ: gam B,C,E,F.
- 8 tahkika: tahkıkda B,C,E,F.
- 9 hâkim: mâlik B,C,E,F.
- 10 bil: iseñ B,C,E,F.

Meḥlū Fāilātūn Meḥlū Fāilātūn

- 1 İy şüretüñ hayāli cān levhine münakkaş
Fıkr-i şaḥūnda göñlüm āşūfte vü müşevveş
- 2 Yüzüñ gibi münevver kaddüñ gibi mu'allā
Kim gördi mäh-ı rüşen kim gördi serv-i serkeş
- 3 Çün kim zuhūra geldi hüsnüñ günü habībüm
Bî-çāre ehl-i 'ışkūn cānına saldı āteş
- 4 Gel meclis-i belāda kırtar humār-ı gāndan
Şun bize sāki lutf it cām-ı şarāb-ı bî-gışş
- 5 Sultān-ı 'ālem eydüp kırtardı māsivādan
Gör Ahmed'i kul itdi bir pādīşāh-ı mehveş

123 A.51b, B.65b, C.71a, D.62b, E.63b, F.22a

- 1 Fıkr-i şaḥūnda: zülfüñ gamıyla B,C,E,F.
- 2 münevver: mücellā B,C,E,F.,
B,C,E,F'de ikinci mısra şöyle:
Kim gördi serv-i ser-keş kim gördi mäh-ı dil-keş

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Ruḥuṁ cān ḥırmenine şaldı âteş
Şaçuṁ dil mülkini kıldı müşevveş
- 2 Olupdur resm-i ‘âdet saña şûfi
Gehî tezyîn-i rîş itmek gehî kaş
- 3 Ne var aldansa nakş-i büriyâdan
Sever dîvâne şûfi münakkaş
- 4 Kõmazdı zerrece dilde küdüret
Şarâb-ı bî-gîş olsa sâki meh-veş
- 5 Bugün meydân-ı ḥüsn içinde dilber
Semend-i nâza binmiş mest ü serkeş
- 6 Gönül taht-ı fenâda dâğ-ı gândan
Geyer sultânı hil‘atler müzerkeş
- 7 Gözüñ yaşıyla Ahmed hâne-i dil
Der ü dîvâr-ı yâr oldu münakkaş

124 A.52a, B.65b, C.71b, D.62b, E.62a, F.22a

- 1 ḥırmenine: ḥaremine A., mülkini: milketin B,C,E,F.
- 2 gehî kaş: gehî tezyîn-i kaş A,D.
- 3 büriyâdan: büriyâya B,C,E,F.,
dîvâne: divâneler B,C,E,F. Vezin aksaklığı var.
Mânâ düzeldiği için tercih edildi.
- 4 olsa: ola E,F,G.

125

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Sâkî bize şun cām-ı lebûñden mey-i bî-gîşş
Mutrib ele al sâzuñı kıl nağme-i dil-keş
- 2 Yağmaladı nem var ise ‘aql ü dil ü dînüm
Bir kâmeti tûbâ yüzi gün kaşları mehveş
- 3 Ma‘şûka hicâb açmaduğınñ sebebi var
Hayrân oluban dönmeye bu çarh-ı münakkaş
- 4 ‘Anber saçınñ silsilesinden dil-i miskîn
Hâlûñ hevesi micmeridür toptolu âteş
- 5 Virmedi cihân atlasına şâlûñı Ahmed
Kim âl-i Nebî geymedi hiç hil‘at-i zerkeş

125 A.52a, B.65b, C.71b, D.62a, E.62a, F.22a

- 1 nağme-i: nâle-i B,E,F.
- 2 dil ü dînüm: dil-i dîvānem A.
- 3 açmaduğınñ: açmaduğıyçün B,C,E,F., bu: dir B,C,E,F.
- 5 âl-i nebi: âl-i ‘abā B,C,E,F.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Bātınuñ şāf eylegil iy sūfī-i peşmāne-pūş
Cehd idüp meyhāne-i vahdetden it bir cūr'a nūş
- 2 Mest-i 'ışkuñ hāline zāhid gel inkār eyleme
Sırr-ı tevḥīdi def ü çeng ile nāydan eyle gūş
- 3 Halka ra'nālık şatup tenhāda olma büt-perest
Sūretā gendüm nümāsın çünki sen iy cev-fürūş
- 4 Cām-ı 'ışkuñ cūr'asından nūş idelden dilberā
Kalmadı şabr ü kararum gitdi benden 'akl u hūş
- 5 Bezm-i gānda sīnesin çāk itse Ahmed itme 'ayb
Ehl-i 'işret mey içüp bī-ihtiyār eyler hurūş

126 A.52a, B.65a, C.71a, D.62a, E.63b, F.23b

- 1 eylegil: eyleyüp B,C,E,F., it bir: idüp B,C,E,F.
- 3 nümāsın: çünki E,F.
- 4 Cām-ı 'ışkuñ cūr'asından: cūr'a-i cām-ı lebünden B,C,E,F.
- 5 itse: itdi B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Rāh-ı 'ışk içinde gerçi çok belālar var imiş
Ol belādan derdüme bildüm devālar var imiş
- 2 Ben marīz-ı 'ıŝkı öldürmek güzel kânūn ise
Hoşka-ı la'lünden in'ām it ŝifālar var imiş
- 3 Mülk ü mālını dü kevnüñ habbeye almaz bugün
Künc-i istignāda gördüm bî-nevālar var imiş
- 4 Kanlı yaşım sırrımı fāŝ itmeyince bilmedüm
Çeşm-i giryānumda hayli mācerālar var imiş
- 5 Nāy-veş in'letmeyince dōst ızhār itmedi
Sine-i mecrūhda rengin nevālar var imiş
- 6 Ehl-i 'ışka sākī-i vahdet bakā cāmın şunar
Bu fenā meyhānesinde hōŝ ŝafālar var imiş
- 7 Ahmed'ün hicrinde haŝtın gördi ol dilber didi
Derde dermān istemez hōŝ mübtelālar var imiş

127 A.52b, B.64a, D.64a

- 1 Rāh-ı 'ışk içinde gerçi çok belālar: rāh-ı 'ışk gerçi
içinde mübtelālar B., derdüme: derd ile D.
- 4 sırrımı: sırrını D.
- 5 A'da rengin nevālar kelimelerinin arasında ى var.
- 6 bakā: ŝafā B., meyhānesinde: meyhānesinden A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ol şanem kim Leylî-i zülfin girihgîr eylemiş
Raḥm idüp Mecnûnına tedbîr-i zencîr eylemiş
- 2 Didüm iy dilber bu ḥaṭ yüzünde n'eyler didi kim
Lâciverd-ile benefşe bâğı tahrîr eylemiş
- 3 Âh-ı 'âşıkdan şakınmazdum dirîğâ kim ḥatun
Düddur ki âyîne-i ḥüsnünde te'sîr eylemiş
- 4 Hicâbun devrinde ḥaddun ḥaṭ getürdi cânusa
İki egri şâhid-ile gör ne tezvîr eylemiş
- 5 Hâk livâ-yı 'ışkını şubḥ-ı ezelde Ahmed'ün
Nûr-ı ḥüsnün gibi iy meh âsmân-gîr eylemiş

128 C.70a, E.62b, F.22b, G.22b

- 3 Düddur ki دوردرک، دوردرک kelimesinin okunmasında tereddüt var.

Fâillatün Fâillatün Fâillatün Fâillün

- 1 Şevk-ı ruhsârũla ister gice gündüz yana şem'
Aferin ol şem'a kim olmuş aña pervâne şem'
- 2 Küfr-i zülfün zulmetinde nûr-ı ruhsârũ görüp
Parmagın kaldırdı beñzer kim gelür imâna şem'
- 3 Dûd-ı âhidur başında her zaman jülîde-mû
Bir perî-ruhsâra olmuşdur görûn dîvâne şem'
- 4 Beñzer ol hüsn-i cihân-ârâya hizmetler ider
Subha dek göz yummayup girmiş-durur meydâna şem'
- 5 Başını kat' eylese mikrâz-ı gam sırrın dimez
Seyr ider meclisde dildârı yine rindâne şem'
- 6 Süziş-i derd-i derûn giceler tâ subha dek
'Arz ider her dem zebân-ı hâl ile cânâna şem'
- 7 Kaldı hayrân dilde her kim gördi hüsnüñ pertevin
Kim ta'accüb eylemez virânede gün yana şem'
- 8 Tatlu cânından cüdâ düşdiyse bir dem yiridür
Her zaman yansun yakılsun âteş-i süzâna şem'
- 9 Öykünürmiş haddüñe meclisde gördi nâgehân
Âteş-i hayretle yandı yana yana yana şem'
- 10 Gündüzün bir yıldızı düşmiş garîb üftâdedür
Gicelerde bir ayak üzre turur merdâne şem'
- 11 Bir leb-i şîrîn için par par tutuşmuşdur yanar
Beñzer Ahmed gibi düşmüş âteş-i hicrâna şem'

129 A.52b, B.66b, C.72a, D.65a, E.63a, F.23b

- 3 ruhsâra olmuşdur görûn: ruhsâr için olmuş yine B,C,E,F.
- 4 B,C,E,F'de bu beyit 10. beyit ile yer değiştirmiş.
cihân: cemâl B,C,E,F.
- 6 A'da bu beyit eksik, B,C,D,E,F'de var.
- 7 dilde her kim gördi: gördi her kim dilde B,C,E,F.
- 8 cânından: yârinden B.
- 9 Öykünürmiş: Övgünürmiş A., haddüñe: la'lüne B,E,F.,
hayretle: gayretle B,C,E,F., yana yana yana: kalmadı
birdâne B,C,E,F.
- 11 leb-i: perî A.

130

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

I

- 1 Sāki-i vahdet elinden içmişem ben cām-ı şāf
Mest-i dünyā sanmañuz kim söyleyem biñ dürlü lāf
- 2 Murğ-ı ‘ankāyam ki ‘uzletdür maḳāmum Kūh-ı kāf
Söylemezem Hāk bilür tezvīr idüp lāf ü güzāf

II

- 1 Ta‘n iderse rażıyam ben müstemende şeyh ü şāb
Geçmişem dünyādan ‘uḳbādan hem itdüm ictināb
- 2 Çün baña genc-i kana‘atdan olalı feth-i bāb
Söylemezem Hāk bilür tezvīr idüp lāf ü güzāf

III

- 1 Hāk ‘dan ayru kimseye göstermezem ben ihtiyāc
‘Aşık-ı dermāndenüñ derdine andandur ‘ilāc
- 2 Bir fakīrem çöpçe gelmez ‘aynuma biñ taht ü tāt
Söylemezem Hāk bilür tezvīr idüp lāf ü güzāf

IV

- 1 Kimse bilmezse ne var Yezdān bilür aḫvālūni
Hālka şuret gösterüben şatmazam a‘mālūni
- 2 ‘Arif-i sābit-kaḍem ḳalmadı añlar ḥālūni
Söylemezem Hāk bilür tezvīr idüp lāf ü güzāf

130 A.53a, B.35b, C.41b, D.66b, E.33a, F.51a

- I- 2 Söylemezem: söylemez ven B,C,D,E,F. Sona kadar böyle.
- II- 1 ben müstemende: men derdmende B., dünyādan ‘uḳbādan hem: dünyā vü uḳbāden B.
- II- 2 olalı: açıldı B,C,D,E,F.
- III- 1 ayru: artuk B,C,E,F., ayruk D.
- IV- 1 Kimse bilmezse ne var: kimse ne var A., gösterüben: gösterüp ben B.
- IV- 2 A'da 1. mısra şöyle: ‘Arif-i sābit-kaḍem hiç ḳalmadı añlaya bu ḥālūni. Vezin aksaklığı var.

V

- 1 İtmesün da'vâ-yı merd 'âlemde olan zen-perest
Âşinâ-yı rûh olan olmaz cihânda ten-perest
- 2 Hâk -perestem itmezem dünyâda gayra ben perest
Söylemezem Hâk bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

VI

- 1 Terk-i tecrîdem makâmum gûşe-i fakr ü fenâ
Ağlamak gülmek ü ölmek ü dirilmek bir baña
- 2 Bize düşnâm idene biz eylerüz biñ biñ genâ
Söylemezem Hâk bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

VII

- 1 Dâne vü dâm itmezem tesbîhüm-ile tã'atüm
Tutılup bir hãm uçurmasun diyü tek râhatum
- 2 Halka merdûd olmışam makbûl-i Hâk 'dur hizmetüm
Söylemezem Hâk bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

VIII

- 1 Gözlemez noksânını hiç kimsenün merd-i tamâm
Kimseden reng almayup dâym olurlar ber-devâm
- 2 Anı sen fikr itme zâhid kim diyem bir nuṭk-ı hãm
Söylemezem Hâk bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

IX

- 1 Ahmed'em ben çekmezem ferdâ için hüzn ü melâl
Kalmamışdur bende benlikden dilümde kıyl-ü-kâl
- 2 Kim dökerse kanımı olsun helâl-ender-helâl
Söylemezem Hâk bilür tezvîr idüp lâf ü güzâf

-
- VI- 2 eylerüz: iderüz B,C,E,F.
VII- 1 Dâne vü: dâne-i B,C,E,F. , tutılup: duyulup C,E,F.
VII- 2 hizmetüm: hâcetüm B,C,E,F.
VIII- 2 itme: eyleme B,C,E,F. , diyem bir: diyeyüm ben B,C,E,F.
IX- 1 ferdâ: dünyâ B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 "Ömri nakdı zāhidūñ çünkim olur āhir telef
Sākıyā mey şun ki biz ğamdan olalum ber-țarāf
- 2 Gülşen içre jāleden gül ğoncasına zeyn içün
Ğuş-vār aşmış bināğuşına bir dürr ü necef
- 3 Bāl açuban murg-ı cān uçmak diler her yāradan
Tır-i müjġanūñ idelden dilberā sīnem hedef
- 4 Hōş gazel-hāndur yüzün mecmū'asından dir gören
Merdüm-i çeşmüm kalender-veş geyüp tēc-ı şadef
- 5 Bezm-i ğamda Ahmed'em 'ıyş eylerem her rüz ü şeb
Dil kebāb u eşk meydür nāle nāy ü sīne der

131 A.53b, B.66a, D.67b

- 4 dir gören: dürr döker B., giyüp: giyer B.
- 5 eylerem: iderem D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şakladuḡça sīnede ḡamzeñ açar cānā şikāf
Kim görüpdür ki kılıç 'ālemde tutmazmış ḡilāf
- 2 Kaşların yayın kurup ḡamzeñ okını gizlemiş
Kim turur Yā Rabb mukābil āña kim eyler maşāff
- 3 Münteḡā ḡaddūñ görüp baş egdi tūba ḡaşr olup
Ser-nigündür ḡaşre dek tutmañ bu sözde ihtilāf
- 4 Nālişümden incinürken luṭf idüp ol ḡonca-leb
Gül gibi geldi didi 'arv oldu şucuñ ol mu'āf
- 5 Būse vir tek cānum al cānā didüm virmez cevāb
Dimemeklikden ḡavī vardur delīl-i i'tirāf
- 6 Da'vā-yı 'ışḡ eylemez zūhd-ile zāhid 'ārif ol
Ḳalbini şāf eyleyenler söylemez lāf ü ḡüzāf
- 7 Maḡrem oldu ḡün ḡarīm-i kūy-ı yāra murg-ı dil
Dir gören eyler kebūter Ka'be etrāfın tavāf
- 8 ḡayrıdan pāk eyle dil āyīnesin dildārı gör
Ḳehre-i sāḡi ḡörinmez olmayınca bāde şāf
- 9 Aḡmed'i öldürmeḡe 'ahdeyledüñ öldürmedüñ
İy kerem kānı kerīm 'ahdinde eyler mi hilāf

132 A.53b, B.66a, C.73b, D.66a, E.64b, F.23a

- 1 görüpdür ki kılıç 'ālemde tutmazmış: görüpdür bir kılıç
'ālemde kim tutmaz B,C,E,F.
- 2 gizlemiş: gizleme B,C,E,F.
- 3 baş egdi tūbā ḡaşr olup: ḡaşr oldu tūbā baş egüp B,C,E,F.
- 5 vir tek cānum: vir cānum A., al: ol B.,
dimemeklikden: dinmemaklıktan B,C,D,E,F.
- 6 eylemez: eyleme B,C,E,F.
- 8 sāḡi: şāfi B,C,E,F.
- 9 'ahdinde eyler mi: eyler mi 'ahdinde B,C,E,F.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Bu cihân içinde yokdur baña bir bi-gâne bak
Cümleye Âdem atâ Havvâ olupdur ana bak
- 2 Âlem-i gaybun rumûzın bilmek istersen bugün
Gel nazar kıl gör neler ighâr ider bir dâne bak
- 3 İy Süleymân'am diyen aldanma pâtem nakşına
Hôr bakma merd isen gel mûra sen merdâne bak
- 4 Nice sergerdân olup zâhid gezersin 'âlemi
Gel vücûduñ şehrinüñ tahtındaki sultâna bak
- 5 Tîg-ı 'ışk olmuş bugün 'âşıklarun çevgân için
Başunı top eyleyüp Ahmed hemân meydâna bak

133 A.54a, B.68b, C.74b, D.67b, E.65b, F.25b

- 1 baña: hiç B,C,D,E,F.
- 3 gel mûra: mûra gel B,C,E,F.
- 4 Nice: niçe bir B., Nice putlar şındırup İbrâhim-i Âzer gibi
A'da sayfa kenarında işaret edilen göremediğimiz nüsha far-
kı var.
- 5 çevgân için: çevgânı çün B,C,D,E,F.,
hemân: bugün B,C,E,F.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Gel tavâf it Ka'be-i ma'nâyı vü dîdâra bak
Çünkü Beyt'üllâhı gördün sen cemâl-i yâra bak
- 2 Arzû-yı vüslat-ı dildâr idersin iy gönül
Tûr-ı cismün yandurup Mûsâ gibi envâra bak
- 3 Her dirâhtun yaprağın görseñ kitâb-ı Hâk imiş
Defter-i sun'-i Hüdâ'dur gel bugün gülzâra bak
- 4 Döstim hâşiyet-i 'ışkıındurur kim dem-be-dem
La'l ü yâkût oldu yaşum dîde-i hûn-bâra bak
- 5 Âşikâre itmek istersen "Enel-Hâk", sırrını
Ahmedâ Mansûr olup gel sen hakikat dâra bak

134 A.54a, B.68a, C.74b, D.67a, E.65b, F.25b

- 1 vü dîdâra: bu envâra B,C,E,F.
- 2 envâra: dîdâra B,C,D,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Būstān-ı 'ālemi ser-sebz iden tölāba bak
Kūzesine bak habāb içinde bir dūr āba bak
- 2 Bilmek istersen melāmet mülkinū esrārını
Tekyegāh-ı 'ışka gel boynundaki kullāba bak
- 3 Raḥ-ı 'ışk içre kerāmet besdür iy cān 'āşıka
Bir yumar biñ biñ döker bu çeşm-i pūr-seylāba bak
- 4 Biz şarāb-ı şevk ile mestāne 'ışk abdāliyuz
İçmez isen zāhidā anı yūri sen āba bak
- 5 Kim ki açdı cān gözin gördi hakikat dilberin
Ten göziyle rüz ü şeb şūfī hemān var hāba bak
- 6 Sāgar-ı vahdet bugün leb-ber-leb olmuş dōstlar
Cümle 'ālem nūş ider eksilmez ol cüllāba bak
- 7 Yalīnuz bir tevbeye Ahmed zebūn ise n'ola
Dağıdur ğam leşkerin cām-ı şarāb-ı nāba bak

135 A.54b, B.68a, C.74b, D.67a, E.65a, F.25b

- 1 bak habāb: yok hesāb B,C,D,E,F., dūr āba: dūrdāne B,C,D,E,F.
- 4 şevk: 'ışk B,C,E,F.
- 5 açdı cān gözin: gözin açdı vü B,C,E,F., hāba: cāna B,C,E,F.
- 6 vahdet: vuşlat B,C,E,F.
- 7 n'ola: ne var B., dağıdur: şır kıvar B,C,D,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Tekyegāh-ı 'ışkda pür-hāl olan abdāla bak
Nūr-ı Hāk ile ol olmuştur o yāl ü bāla bak
- 2 'Ālem-i tahkika baksañ birden ayruķ nesne yok
Birbirinüñ zıddıdır sūretde bu ahvāle bak
- 3 Hāb-ı ğafletden gözün aç gör ki nālāndur ceres
Kārbān göçdi diyu āvāz iden dellāle bak
- 4 Şūfi-i sālūsi gör zerķ u riyādur tātati
Arzū-yı cennet eyler kılduğı a'māle bak
- 5 Mest ü lā-ya'kıl olup Ahmed gezersin ğam degül
Sāki-i 'ışkñ elinde cām-ı mālāmāle bak

136 A.54b, B.68a, C.74a, D.68b, E.65a, F.24a

- 1 ol olmuştur: oluşmuştur B,C,D,E,F.
- 2 birden: birdür B,C,E,F.
- 4 riyādur: riyādan B.
- 5 ğam: tañ B,C,D,E,F., elinde: elinden B,C,D,E,F.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Çeşm-i pür-~~h~~ünümde cānā lü'lü'-i lālāya bak
Jāleden tolmış sehergeh lāle-i hamrāya bak
- 2 Kaşları 'aksin leb-i cānānda her kim görse dir
Āb-ı hayvān içre düşmüş sāye-i genc-āya bak
- 3 Lāle şanmañ bu dil-i pür dāğumun her pāresi
Gözlerümden saçılupdur dāmen-i şahrāya bak
- 4 Sākıyā la'l-i lebün 'aksi düşelden sāğara
Ağzumuzdan komazuz cām-ı mey-i şahbāya bak
- 5 Çekmezüz endişe-i def'-i gam 'ālemde biz
Mey gibi tiryākümüz vardır ol ejderhāya bak
- 6 Āstānına yüzün sürer nigāruñ her seher
Bir zavalludur bugün mihr-i cihān-ārāya bak
- 7 Dün tecelli-i cemāl-i zü'l-Celāl itdün heves
Cān göziyle Ahmed'ā bir dilber-i ra'nāya bak

137 A.54b, B.69b, C.68b, D.75b, E.66b, F.24a

- 1 lālāya: hamrāya E,F., Jāleden: lāleden B,C,E,F.
- 2 genc-āya: genc-āba B.
- 5 B,C,E,F'de 5. beyit ile 6. beyit yer değiştirmiş.
gam: humār B,C,E,F.
- 7 Dün: çün B,C,D,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hōkka-i yāqūt-ı terdür lāle-i hamrāya bak
Jāleden pürdür içinde lü'lü'-i lālāya bak
- 2 Duhter-i Keşmir'e beñzer lālenün gördüm özin
Zeyn içün egnindeki pīrehen-i vālāya bak
- 3 Tāze dāğım kim karası kopmanışdur dilberā
Lālezārā beñzer ol sīnemdeki şahrāya bak
- 4 Lālezār içre yatur şanma beni iy gül- 'izār
Dāğ-ı gāndan gark-ı hūn oldum bu ben şeydāya bak
- 5 Lālezār-ı eşk-i cāmı nūş idüp Ahmed bugün
Bāğ-ı cennet servisi ol kāmēt-i bālāya bak

138 A.55a, B.69a, C.68a, D.75a, E.66b, F.24b

- 2 pīrhen-i: pīrāhen-i B,C,E,F.
- 3 kopmanışdur: kopmışdur A.
- 4 oldum bu ben: oldum gel bu ben A.
- 5 Lālezār-ı eşk-i cāmı nūş: lālezār-ı eşk-ārāmı nūş B,C,E,F.
B,C,E,F'de 2. mısra şöyle:
Bāğ-ı cennet servidür ol kāmēt-i ra'nāya bak

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Lâle devrinde kurulmuş hayme-i vâlâya bak
Şan Habeş sultânı konmuş dâmen-i şahrâya bak
- 2 Al duvâğlu Leylîdür şahrâda şanmañ lâledür
Âh-ı Mecnûn yakdı yir yir bu kızıl vâlâya bak
- 3 Devr-i gülde hûb-rûlar meclisinde her gice
Beñzemez mi lâleye gül şem'-i cem'-ârâya bak
- 4 Dest-i billûr-ıla ohşarken 'izârın ol şanem
Âteş-i "innî ena-llâh" ü yed-i beyzâya bak
- 5 Çāk çāk oldu gönül hicrinde berg-i lâle tek
Katre katre cem' olan sen nâfede hûnâba bak
- 6 Lâlenün âlîna aldanma bugün sen Ahmedâ
Anı yokdan var iden şun' issi ol Mevlâya bak

139 A.55a, B.69b, C.75b, D.68a, E.65a, F.24a

- 1 kurulmuş: bugün şol E,F., Şan: hûsn-i C,E,F.
- 2 duvâğlu: duvağı B,C,E,F., yir yir: par par B,C,E,F.
- 3 hûb-rû: mâhrû B,C,E,F.
- 4 ena-llâh ü: enallâh-ı B,C,E,F., yed-i: didi E,F.
- 5 B,C,D,E,F'de bu beyit eksik.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ağlamakdan hāne-i cismüm serāser āba ğark
Kıssasından derdümün hünrüz çeşmüm hāba ğark
- 2 Gülşen-i hüsnünde hāl-i müşkbārūn iy şanem
Beñzer ol Hindü'ya kim olmuş gül-i sırāba ğark
- 3 Pertev-i hüsnündeñirse 'āleme bir lem'a nūr
Ser-be-ser āfāk olur hürşid-i 'ālem-tāba ğark
- 4 Niçe bir kan ağlayam 'ışkunda iy leyli-hırām
Korkaram dünyā-yı dīnı eyleyem sürh-āba ğark
- 5 Güşe-i meyhānede mest ü harābātum bugün
Ahmed'em kim olmuşam cām-ı şarāb-ı nāba ğark
- 6 Lāle-veş mest ü harābum güşe-i meyhānede
Oldı Ahmed gözlerim cām-ı şarāb-ı nāba ğark

140 A.55b, B.67a, D.69b

- 1 cismüm: çeşmüm B., Kıssasından: gıssasından B.,
hünrüz : hün-rīze B.
- 2 müşkbārūn: eşkbārūn B.
- 4 'ışkunda: 'ışkūndan B,D.
- 6 Bu beyit B ve D'de eksik.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Sînem üzre dōstlar zāhirde gerçi yāre yok
Haḡ bilür kim bâtınunda yarasuz bir pâre yok
- 2 Yādlarla ol şanem mey nūş ider sıḡhat bulur
Cür'a-i cām-ı lebinden 'āşıkā bir çāre yok
- 3 Çāre şordum la'l-i cānāndan dil-i bî-çāreye
Çonca-veş güldi didi biñ nāz ile bî-çāre yok
- 4 İy yüzi ḡurşīd cihān ḡalk[ın] feraḡşād eyledün
Neyleyem bir zerre ḡayfā bu dil-i ḡam-ḡāre yok
- 5 Ol meḡn fikrinde tenḡalık diler gönlüm velī
Kendü gönlümden kaçup kurtılmaḡa bir çāre yok
- 6 Gerçi çokdur dilberā leyli şaḡn dīvānesi
Bu dil-i mecnūn gibi bedbaḡt u yüzi ḡare yok
- 7 Mihr-i ruḡsāruñ hevāsiyle nigārā zerre-veş
Bir daḡı Aḡmed gibi sergeşte vü āvāre yok

141 A.55b, B.67a

- 1 zāhirde gerçi yāre yok: zāhir gerçi yāre çok B.,
pāre: yāre A.
- 2 B'de bu beyit 3. beyit ile yer deḡiştirmiş. D'de 134. gaze-
lin 4. ve 5. beytidir. ol: o B., bulur: olsun B,D.,
'āşıkā bir çāre yok: 'āşık-ı bīmāra bak B,D., bak: yok D.
- 3 yok: çok B,D.
- 4 B'de bu beyit ve sonraki beyitler eksik, onların yerine
A'daki 142. gazelin beyitleri yazılmış. Metinde "ḡalkā"
şeklinde geçmektedir. "ḡalkın" şeklinde tamir cihetine
gidildi.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 N'idem ol gül-çihrenüñ kim rahmı yok azārı çok
Gonca-i bāğ-ı cefādur yok vefāsı hārı çok
- 2 Ol tabīb-i cān n'ola derdüme dermān itmese
Neylesün her gūşede bî-hadd yatur bimārı çok
- 3 Bāğ-ı istignāda her şeb dinlemez ol gonca-leb
Bülbülüñ tā şubha dek feryād ü āh ü zārı çok
- 4 Bir tılsım itmiş şaçuñ sihriyle hüsnüñ gencine
Kimse el şummaz aña üstinde bî-had mārı çok
- 5 Gūşsa vü derd-i belādur her zamān eglencesi
Ahmed'ün gam gūşesinde dilberā gamhārı çok

142 A.55b, B.67a, D.69a

B'de bu gazel 141. gazel ile karışmış.

- 1 B'de bu beyit 7. beyit ile yer değiştirmiş.
çehrenüñ: çehre kim D., rahmı: rahmeti A., hārı: hāre B.
- 2 bimārı: bimāre B., sonuna kadar redifler B'de böyle.
- 3 D'de bundan sonra (141.) bundan önceki gazelin 2. ve 3.
beyitleri var.
- 5 Ahmed'ün: Ahmed'e

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hāmdü lillāh cismümi yandurdu āteş-nāk 'ışk
Pūte-i miñnetde kalbüm kāl idüpdür pāk 'ışk
- 2 Kimse bilmezdi benüm derd ü derünümünden haber
Ah kim fāş eyledi gögsümi kıldı çāk 'ışk
- 3 Zehr-i gam nūş eyleyen 'āşıklariyçün dir hıred
Cehd idüp nūş eylesün irincedür tiryāk 'ışk
- 4 Terk idüp 'ālem hevāsın 'ālem-i vuslat umar
Eylemişdür bu dil-i dīvāneyi bī-bāk 'ışk
- 5 Bu hevā-yı cān-fezā zūlf-i dilārādan gelür
Anuñ-ıçun eylemişdür 'āşıkı çālāk 'ışk
- 6 Kimyā-yı ehl-i dil olur ayagı toprağı
Her kimi ki vādi-i miñnetde eyler hāk 'ışk
- 7 Pādşāh-ı heft iklīm işigine yüz sürer
Ahmed ol dīvānenün kim köp ide gamnāk 'ışk

143 A.56a, B.68b, C.73a, D.69a, E.64a, F.24b

- 2 gögsümi: gögsini A.
- 3 Bu beyit A'da eksiktir.
- 4 'ālem: cennet B,C,D,E,F., bī-bāk: bīpāk B,C,D,E,F.
- 5 dilārādan: dilāvizden B., 'āşık-ı: 'ālemi E,F.
- 6 ki: kim B,C,D,E,F.
- 7 dīvānenün: dīvāneyi B., köp: hāk B,C,D,E,F.

144

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Benüm nâ-mihribânım olsa 'âşık
Ne miḥnetler çekermiş bilse 'âşık
- 2 Dirîgâ 'aynına bir çöpçe gelmez
Eger bir demde yüz biñ ölse 'âşık
- 3 Tütardı cānı içre eyleyüp sîr
Nigârũ fursatını bulsa 'âşık
- 4 N'ola iy gonca-leb 'arz-ı cemāl it
Görüp gülgün cemālũ gelse 'âşık
- 5 Vişālũ dāmenin virseñ ḥabībũ
Gözinũ kanlu yaşın silse 'âşık
- 6 Hüdā fursat virüp irgürse Ahmed
Dilim dilim rakībi dilse 'âşık
- 7 Namāzın rahm idüp sen kıl ḥabībũ
Şehid olup müjeñden ölse 'âşık

144 A.56a, B.67b, C.73b, D.70b, E.64a, F.24a

- 1 bilse: görse B,C,E,F.
- 3 sîr: yir B.
- 5 virseñ: dirsem B.
- 6 Hüdā: Hüzā C,E,F.

145

Mefâilün Mefâilün Faülün

- 1 Ararsañ 'ālemi cānā bir 'āşık
Bulımazsın yolūnda bence şādık
- 2 Hayāl-i tırra-i zülfünle cānā
Lebün öpse n'ola gönli tılaşık
- 3 Dir idi şüret-i derd-i derūnı
Zebān-ı şem'ün olmasa bulaşık
- 4 Görelden gül-yüzün gülşende iy meh
Olupdur nergisün 'aynı kamaşık
- 5 Ne hoş maḥbūbdur maḥbūb-ı ma'ni
Hayāliyle döner hoş hoş yaraşuk
- 6 Bilimezdüm nedendür hışm-ı dilber
Ara yirde rakīb imiş münāfık
- 7 Cehennem cennet olur Ahmed'a bil
Kişinün yāri olıcak muvafık

145 A.56b, B.67b, D.70a

- 2 Hayāl-i tırra-i zülfünle: hayāl-i zülfüne tırra-i D.,
gönli tılaşık: oynarken'āşık B,D.
- 3 şüret-i: sūziş-i B., bulaşık: dolaşık B.
- 4 iy meh: eyler B., olupdur: kalıpdur B,D.
- 5 döner hoş hoş: hümā nā-hoş B.,
döner hoş hoş: donanır hoş D.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün

- 1 Dilberâ sinemde zâhir isteseñ bir yâre yok
Gel nazar kıl bağruma kim yâresüz bir pâre yok
- 2 İy yüzi hırşîd cihân halkın ferahşâd eyledün
Neyleyem bir zerre hayfâ bu dil-i gam-hâre yok
- 3 Ol mehûn fikrinde tenhâlık diler gönlüm velî
Kendüligünden kaçup kurtılmağa bir çâre yok
- 4 Gerçi çokdur dilberâ Leylî saçun dîvânesi
Bu dil-i Mecnûn gibi bî-çâre bahtı kare yok
- 5 Mihr-i ruhsârûn hevâsıyla nigârâ zerre-veş
Dahı Ahmed gibi bir sergeşte vü âvâre yok

146 B.67a, D.69b, E.64a, F.24b

Bu gazel A'daki 141. gazele benzerlik göstermektedir.
B,D,E,F'de ayrı yazıldığı için biz de fark vermenin zorlu-
ğunu da göz önüne alarak ayrı yazdık.

- 1 bağruma: hâlûme D.
- 2 hayfâ: çıka E,F.
- 3 Kendüligünden: kendü gönlümden A., kendü gölgenden D.
- 4 D'de 5. beyit ile yer değiştirmiş.
bî-çâre bahtı: bir bahtı yüzi D.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Kesersen dest-i himmetle bilüñden bend-i zünnārūñ
Gönülden pāk idüp şirki görürsün vechin ol yārūñ
- 2 Ğam ü endüh-ı hicrānūñ dükenmez cehd idüp t̄alib
Bugün merdāne merd isen iriş vaşlına dildārūñ
- 3 Ne t̄uydūñ bāğ-ı vahdetden figān eylersin iy bülbul
İşitmez zerrece hayfā senüñ gülşende gülzārūñ
- 4 Rakībün cevriñi çeksem n'ola dildār için her dem
Şafā bāğında gül dırmez cefāsın çekmeyen hārūñ
- 5 Ne fettāndur 'aceb bilsem kamer devrinde 'uşşākūñ
Uğurlar gönüñi her dem nigārā çeşm-i 'ayyārūñ
- 6 Dil-i divāneyi her dem siyāsetgāh-ı 'ışkūñda
Çeker zencire bend eyler şehā zülf-i siyehkārūñ
- 7 Bu 'ışkūñ hānekāhınūñ 'aceb abdālısın Ahmed
Yüri hayrān olup her dem t̄uyurma halka esrārūñ

147 A.56b, B.72b, D.70a, E.68b, F.28b

- 1 idüp: ider B.
- 3 gülzārūñ: gül'izārūñ olursa mânâ oturuyor.
- 4 dırmez: dırimez olursa mânâ oturuyor. Fakat vezin aksadığından tamir cihetine gidilmedi.
- hārūñ: yārūñ B.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Müyesser olmadı cānā yüzüñi rāyegān görmek
Didi āsān mīdur miskin cihān içinde cān görmek
- 2 Hilāl ebrūlaruñ ḥaḳḳā meh-i nev görmeden yigdiür
Semendüñ na‘l resminden zemīn üzre nişān görmek
- 3 Seg-i kūyuñ ḥayāliyle gönül furḳatda ḥāndāndur
Kişi gurbet diyārında ne hoşdur mihribān görmek
- 4 Dimişler şohbetüñ ḥāşı cihānda sāḳiyā bir dem
Hemīn ‘āşıkla ma‘şūḳuñ şarāb-ı ergavān görmek
- 5 Ḥayāl-i ḥaṇṇerin yāruñ başup baḡrına ḥazḡ eyler
Bilür Ahmed müferrihdür kişi āb-ı revān görmek

148 A.57a, B.70a, D.71b

- 1 olmadı: oldı A.
- 2 Semendüñ: semend-i B., nişān: zamān B.
- 3 ḥāndāndur: ḥand eyler B., gurbet: furḳat D.
- 4 ma‘şūḳuñ: ma‘şūḳ B,D.
- 5 ḥazḡ: ḥatā B,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Āşık-ı şūrīdeyem hicrān elinde sīne çāk
Mülk-i istignādayam bir zerre yok gönlünde bāk
- 2 Sālik-i rāh-ı fenāyam şād-mānam her nefes
Şevk gālip olsa 'āşık eylemez fikr-i helāk
- 3 Ölmedin öñdin ölürdüm hāk-i rāhından dutup
Kanı ol sâ'at ki çeşmüm kūzesin taldura hāk
- 4 Lāleler bitse ne var hākisteründen haşre dek
Hasret-i hāl-i ruh-ı yār-ıla yandım şöyle pāk
- 5 Mest-i cām-ı 'ışk idi Ahmed ezel bezminde kim
Olmadan ismiyle resm ü bāde vü engür ü tāk

149 A.57a, B.70a, D.71b

- 1 elinde: elinden B.
- 3 taldura: taldursa B.
- 4 yandım şöyle pāk: oldum sūzināk B.

Meflū Fāllatū Mefāllū Fāllūn

- 1 Zāhid yūri riyāzetile şatma incelik
Şıgmaz binā-yı 'ışk tezvīrine bir kıl helik
- 2 Zūlfūn hevāsıyıla ölen 'āşıkūna şehā
Maḥşer güninde sāye-i Hāk ola gölgelik
- 3 Dürr gibi derd-i 'ışk ile bağırlı dēlinmeyen
Ol rişte-i muḥabbete olmadı münselik
- 4 Şevk irdüğince çak iderem şabr-hil'atin
Hurşid olursa düğme āna mäh-ı nev ilik
- 5 Ol tıfl-ı nā-resideye iy dāye-i felek
Bālin olursa mihr n'ola mäh-i nev beşik
- 6 Şehd-i lebūn ḥayāli ile Ahmed'ün şehā
Zembūr evine döndi bu gönli delik delik

150 A.57a, B.70b, D.71a, E.66a, F.27b

- 1 yūri riyāzetile: riyāzetile yūri B,E,F., ikinci mısradaki
vezinde aksaklık var. tezvīrine: terizine ve dūrzine şek-
linde de okunabilir. A'da "kıl" kelimesinden sonra "kadar"
kelimesi de var.
- 2 'āşıkūna: 'āşık B,E,F., gününde: günü ki B.
- 4 düğme āna mäh-ı nev: düğme mäh-ı nev B.
- 5 mihr: mihre B., beşik: döşek B.
- 6 gönli: gönlegi B. D'de bu beyit noksan.

151

Mefûlû Fâilâtü Mefâilü Fâilün

- 1 Çekdüm nigāra cān ü dili mā-hazar yemek
Handiyle didi hālūñi 'arz it nedür dilek
- 2 Mihr-i ruḥūñ hevāsi ile zerre-veş şehā
Sergeşte oldu rakşa girüp bu tokuz felek
- 3 Kurtarımadı gönlümi cellād gamzeden
Düşdi saçı ayağına çok eyledi dilek
- 4 Yirde kalur idi hayretile çarḥı unutup
Cānā mukābil olsa yüzüñ ayına melek
- 5 A'mā olurdu gözleri Ahmed'ün şehā
Hāl-i ruḥūñ olmasa 'aynına merdümek

151 A.57b, B.72b, D.71a

- 1 yemek: belek
- 5 Bu beyit B'de şöyle:

Ahmed nazar kılar felegün'ayş ü'ıyşına
Şems ü kamer kırıñı idinmiş-durur elek

D'de ise önceki gazelin 5. beyti var.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Vaşlın umarsam dōstum 'ayb eyleme ben derdnāk
Kim bir avuc toprağı mesken idinür rûh-ı pāk
- 2 Vaşl-ı cānān şerbetinden gayrı yokdur çāresi
Zehr-i furkat nūş idüp gönlüm olupdur derdnāk
- 3 Yādlarla zevk idüp yād itmediñ ben hastayı
Hāy zālīm ben helāk oldum helāk oldum helāk
- 4 Nice şaklayam göñül mülkinde 'aqlum 'askerin
Tig-ı hicrānuñ beni cānā idüpdür sīne-çāk
- 5 Pāy-būs-ı yār ise maksūdun 'ālemde hemān
Rāh-ı 'ışka Ahmed'ā cehd it yüzün eyle hāk

152 A.57b, B.70a, D.72b

- 1 umarsam dōstum: umsa dōstlar B. Vezin aksaklığı var.
- 5 hemān: tamām B., yüzini: özüñi B.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 İdüpdür tiğ-ı 'ışkūñ sīnemi çāk
Gel āhır iy ümīd-i cān-ı gamnāk
- 2 Yuyup gayrı hayālin komaz eşkūn
Vücūdum mülkini eyleyüben pāk
- 3 Alup cānımı gamzeñ tuymadı dil
Ta'ālallah 'acāyib cest-ü-çālāk
- 4 Mahalleñ itleriyle hemdem oldum
Girībānum derīde dāmenüm çāk
- 5 Cihāna toptolusun nice diyem
Elā yā rub'a selmen eyne selmāk
- 6 Yüzümi yire sürüp ağılaram zār
Gehī 'ışkūñla koyup başuma hāk
- 7 Olursa Ahmed'e cennet müyesser
Le'amrük lāyetīb ül-'ıyş levlāk

153 A.57b, B.73b, C.79b, D.72b, E.69b, F.28a

- 1 āhır: ahī B,C,D.
- 2 mülkini: mülketini B,C,D,E,F., eyleyüben: eyleyüb B,C,D,E,F.
- 3 cest-ü: cinnet ü E,F.
- 4 derīde: der in ü B.
- 5 selmen: selmā B,C,D,E,F.
- 6 Bu beyit B'de eksiktir. ağılaram: eylerem E,F.,
'ışkūñla: şevkūñla C,D,E,F.

Müfteîlün Fâilün Müfteîlün Fâilün

- 1 Bāde-i 'ışķıñ içen 'āşık olur çün peleng
Müş-ı ğam eyleyimez anuñ ile hıç ceng
- 2 Cām-ı şabūhın görüp 'āşıkā reşk eylemez
Zāhid-i ħod-bini gör iki eli tolu seng
- 3 Sūzeni ben n'eyleyem olmağın cūbbe-i tende mūdān
Gör ħar-ı 'İsī'yi kim kaldı bu menzilde leng
- 4 Tālib-i didār olan ħalbini pāk eylesün
Ġayrı ile tūtmasun tā ki ol āyīne jeng
- 5 Rāst nevā nağmesin seyr ider 'uşşāk ile
Kāmetini dāl idüp dardını şerĥ itse çeng
- 6 Ġalb-i zağaldur şu kim ta'ndan 'ār eylese
'Āşık olan gözlemez bellü bilün nām ü neng
- 7 'Ārif-i vahdet olan cümlesi şulĥ ehlidür
'Ālem-i keşrettedür birbir iden şulĥ u ceng
- 8 Sūrete aldanuban ğayra gönül virme kim
Cümlesi bir aslımış şāhin ü kebg ü küleng
- 9 Ahmed'i āşūfte-ĥāl vālih olup ħılmađıñ
Defter-i şun'-i Hūdā her varakı sebze-reng

154 A.58a, B.73b, C.78a, D.72a, E.69b, F.28a

- 2 eylemez: eylemiş B.
- 3 ben n'eyleyem: yenim olmağın B., kim kaldı: kör kıldı B.
Vezin aksaklığı var.
- 5 itse: itdi E,F., eyle D.
- 6 eylese: eyleye B,C,D,E,F.
- 7 birbir iden: birbiriyle şulĥ u ceng B,C,E,F.
- 9 Ahmed'i: iy dil B,C,D,E,F.

155

Mefûlû Fâilâtü Mefâilü Fâilün

- 1 Dil-hûn ü cân-figâr ü ciger-rîş ü sine-çâk
Göster yüzüñi çekmeyem âh-ı derdnâk
- 2 Hâk-i rehûnden 'ıtr-ı kefen isterem şehâ
Lut'f eyle bu hevâ ile oldum yolunda hâk
- 3 Furkat buçağı hastasıyam âh ü zâr ile
Dâr-ı fenâda oldu yirüm pister-i helâk
- 4 Gün yüzlülerle tolsa cihân serbeser kamu
Vallâhi lestü enzîru tav'an ilâ sivâk
- 5 Ahmed gönülde komadı gayr-ı hayâl-i dōst
Geldügi gibi gör nice sildi süpürdi pâk

155 A.58a, B.70b, C.76b, D.73b, E.67b, F.27b

- 1 çekmeyem: çekmeyeyin B,C,D,E,F.
- 4 kamu: şehâ B,C,E,F., Vallâhi lestü enzîru: vallâhi
leyset nazru A,D.

Meṛṫūlū Meṫāīlū Meṫāīlū Feṫlūn

- 1 Dil āyinesin cehd idüben eylemeyen pāk
Ruḥsār-ı dilārāyı nice eylesün idrāk
- 2 Toymaz nazarum ḥāk-i rehūn küḥline cānā
Toldurmayıcak iki gözüm kāselerin ḥāk
- 3 Biz dāmenin elden komazuz pīr-i muḡānuñ
Dest-i ecel eyleser çeküp yaḫamuzı çāk
- 4 Ter tutmaḡ-ıçun bāḡ-ı ruḫūnda ḫaṭ-ı sebzūn
Bārān-ı maḥabbetdür añā dīde-i nemnāk
- 5 Gel ‘arz-ı cemāl eyle bugün Ahmed'i şād it
Yarına koyup itme anı hicr ile ḡamnāk

156 A.58b, B.72a, C.78b, D.73b, E.68a, F.28b

- 4 nemnāk: ḡamnāk E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kākūl-i dōst şıdı gönlini ben maḥzūnūñ
Dir gören kāsesini Leylī şımış Mecnūnūñ
- 2 Serve āzāde dimeñ bağ-ı cihāndan çıkmaz
Boynı baḡlu kulıdur bir yanaḡı gül-gūnūñ
- 3 Bize geldükce vefā cāmı döner ḡayra şunar
Dāimā 'aksinedür devri bu ḡarḡ-ı dūnūñ
- 4 Ğam-ı cānānı gönül cān gibi gizlüce tutar
Yine tiryāki bilür kıymetini aḡyonūñ
- 5 Gözlerümden dökülen kanlu yaşı gördi nigār
Didi nāz ile hemān 'aynı budur Ceyḡrūñ
- 6 Pūsem aldı diyü borclı çıkarır Aḡmed'i yār
Cānın alsun nesi var ancılayın medyūñ

157 A.58b, B.69a, C.76b, D.73b, E.66a, F.26a

- 1 kāsesini Leylī şımış: Leylī şıdı kāsesini B,C,E,F.
- 2 cihāndan: cināndan E,F.
- 3 Bu beyit B,C,E,F'de 4. beyit ile yer deḡiştirmiş.
Dāimā: her zamān B,C,E,F.
- 4 gizlüce: gizlü B,D,E,F.
- 5 Bu beyit A,D'de eksik, B,C,E,F'den alınmıştır.
- 6 Pūsem aldı: naḡar itdūñ B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Tekyegāh-ı dile geldükçe hayālî Dedecik
‘Aşk olsun didi gören işbî cemālî Dedecik
- 2 Kirpügüm çāru çeküp oldı gülefsān bu yaşum
Rûz ü şeb hıdmet ider şeyhum olalî Dedecik
- 3 Āsitānuñda sücūd ile niyāzum iderem
Ben velāyet eşerin sende tıyalî Dedecik
- 4 Ber-güzāram tapuñā dilde niyāz elde piyāz
Kata eksiklügüne himmet-i ‘ālî Dedecik
- 5 Lebün esrār ile hayrān oluban dimeyelüm
Değişüp hāle bugün kıl ile kālî Dedecik
- 6 Hōş çerāğ oldı gözüm yüregümün yağı yanar
Cānı kurbān virürem yoluñā bālî Dedecik
- 7 Kerbelā-yı gam-ı ‘ışkıñda bu dil teşnesine
Şāh Hüseyñ ‘ışkıñā vir cām-ı zülālî Dedecik
- 8 Tığ-ı gam çekdi büriş āteş-i ‘ışkıñ kodı dāğ
Yanmaduk bir yirimüz kalmadı hālî Dedecik
- 9 Güşe-i fakra düşüp ehl-i kanā‘at olana
Geydürür ‘ışkıñ eli egnine şālî Dedecik
- 10 Esed‘ullāh ‘Alî hakkı bugün şāhum inan
Yoluñā terk iderem mülkile mālî Dedecik

158 A.59a, B.71a, C.76a, D.73a, E.67b, F.27b

- 1 geldükçe: geldükde B,C,E,F.
- 2 B,C,E,F'de bu beyit 3. beyit ile yer değiştirmiş.
- 3 niyāzum: niyāzuñ B,C,E,F.
- 4 B,C,E,F'de bu beyit 5. beyit ile yer değiştirmiş.
- 5 dimeyelüm: tınmayalım B,C,D,E,F., Lebün: Lik A.
- 6 Hōş: çün B,E,F.
- 8 büriş: pür-veş A.

- 11 Gıll ü gışdan arınup kalbünü pāk eyleye-gör
Hakḳ'ı koy çıkarur ol gayrı hayālī Dedecik
- 12 Ser-i hōd itse rakībün bu tarikatde n'ola
Münkire müşkil olur hıdmet-i 'ālī Dedecik
- 13 Ehl-i tevḥid olan Ahmed gibi va'z eyleyimez
Çār-yārı sever ol aıla mevālī Dedecik

-
- 11 Bu beyit B,C,E,F'de yok.
Hakḳ'ı koy çıkarur ol: çıkarur Hakḳı diyü D.
- 12 Ser-i hōd: serfūrū B,C,E,F., ser-i hōd itmek: seri hōr
itmek şeklinde alınır - zira yan tarafta göremediğimiz
bir nüshaya dayanarak ser-hor şeklinde bir not var.- ma-
na düzeltilmektedir.
- 13 hıdmet: himmet E,F.
- 13 va'z: buğz B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Olalı egnümüze hil'at-i merdān kepenek
Mülk-i esrāra bizi eyledi sultān kepenek
- 2 Ceng için nefis ile dervīşe ne hōş cevşen olur
Münkirūn ta'nesinūn taşına kalkān kepenek
- 3 Bu cihān beglerini habbe ye almaz ne 'aceb
İdinür fakr ü fenā ehlini mihmān kepenek
- 4 Jeng-i gāndan şarılup şaklar eger ide diyü
Gönlü āyīnesine oldu nıgehbān kepenek
- 5 Nice biñ hāşīyyetin şerh idüben didi hıred
Mü'mine gülşen olur münkire külhān kepenek
- 6 Āteş-i şems-i fenāyile yanan ehl-i dile
Rüz-ı mahşerde olur sāye-i Yezdān kepenek
- 7 Künc-i gānda būrinüp yatmak için örti döşek
Hasta gönlüme devā derdūme dermān kepenek
- 8 Terk-i tecrīd olana cennet-i me'vā görünür
Ehl-i dünyā giyecek egnine zindān kepenek
- 9 Cāhilūn gönlü bugün atlas-ı zer-befte düşer
Kānda var ise giyer şāhib-i 'irfān kepenek
- 10 Ne hümā tal'at olur mülk-i fenāyā şeh ider
Sāyesin şalsa kimūn üstine bir an kepenek
- 11 Nice cennet dimeyem kış gicesinde aña kim
Beni koçdurdı yūni sāğışı gilmān kepenek
- 12 Nazar-ı pīre irüp yüz süriyüp hıdmet için
Ahmed'ūn cānını hōş eyledi kurbān kepenek

159 A.59a, B.71a, C.77b, D.74b, E.67a, F.27a

- 2 ne hōş: hōş B,C,D,E,F.
- 6 Āteş-i: tābiş-i B,C,E,F.
- 7 devā: şifā B,C,E,F.
- 8 giyecek: göricek E,F.
- 9 atlas-ı: atlas ü B.
- 11 Beni koçdurdı: Baña koçardı kimi B,C,D,E,F.
- 12 süriyüp: süriyü B,C,E,F., Ahmed'ün: Ahmedā B,C,D,E,F.

Fāillātün Fāillātün Fāillātün Fāilün

- 1 Örtüsüz ben görürem dōstlar yüzün cānānenün
Şem'a irgeç lāyıkı yanmak olur pervānenün
- 2 Halk-ı 'ālem esrisin dirsen şerāb-ı 'ışkdan
Dilberā hākūmden itgil sāğarın peymānenün
- 3 Haddüne meyl itse bu mecnūn gönül tutma 'aceb
Ota böyle ülfeti var dostum dīvānenün
- 4 Esridükce 'ışk-ı cānānı gönülde buldı halk
Gence istidlāl ider hāşiyyeti vīrānenün
- 5 Terk idüp 'uşşākını ağıyāra māl olma kim
Āşinādan şöbeti yigrek degül bīgānenün
- 6 Ehl-i 'ışkı yārdan men' eylemezdi dōstlar
Nāşih idrāk eylese keyfiyyetin peymānenün
- 7 'Işk-ıla cānān nazar kılmazsa Ahmed ni 'aceb
Yok-durur şāhlıkda hiç kıymeti dūrdānenün

160 A.59b, B.71b, C.77b, D.74a, E.67b, F.27a

- 1 Örtüsüz ben görürem dōstlar: dutuşur men dōstlar
görgeç B,C,E,F., Örtüsüz: oturur D.
- 2 esrisin dirsen: dirsen esrisin B,C,D,E,F.,
peymānenün: meyhānenün B,C,D,E,F.
- 3 tutma: itme B,C,E,F., ota böyle: od ile köp B,C,D,E,F.
- 4 Esridükçe: istedikçe B,C,D,E,F.
- 5 İkinci mısra B'de eksik. kim: sâ B,C,D,E,F.
Beşinci beyitle B'de eksik olan altıncı beytin 2. mısra-
ları karışmış. Eksiklik buradan ileri gelse gerek.
- 6 yārdan: bādedin C,E,F., yārdın D.
Birinci mısra B'de eksik.
- 7 'Işk-ıla: eşkiñe B,C,E,F., Yok-durur şāhlıkda hiç kıymeti:
yokdurur şāhılıkde hiç kıymeti B,C,E,F.

161

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Didüm cānā esirge ben garībün
Didi ğam yimek olmışdur nasībün
- 2 ‘İlāc itmez lebün dil hastasına
Devāsı pes kime olur tabībün
- 3 Sonunda furkatun vuslat görünür
Çekersem rāzıyam cevvin habībün
- 4 Nigārün küyni çok çok tolanur
İlāhî ‘ömrin az it it rakībün
- 5 Gülistān-ı vişālün gūşesinde
Ko nālān olsun Ahmed ‘andelībün

161 A.59b, B.72a, C.78b, D.75b, E.68a, F.28b

- 3 habībün: yārün E,F.
- 4 az it it rakībün: az it rakībün B,C,E,F.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Ben humâr-ı vahdetem şanmañ ki cām-ı Cem gerek
"Men 'aref,, remzin bilen bir sâkı-i mahrem gerek
- 2 Dōstum şanmañ güzâfın ağılaram tâ şubha dek
Ol gül-i nev-resteyi ter tutmağa şeb-nem gerek
- 3 Vuşlat-ı yār isteyen 'ālemde her dem çeng-veş
Bār-ı ğamdan kāmetin yāy eleyü pür-ĥam gerek
- 4 Çok hikāyet gizlidür zülfünde derdüm n'ayleyem
Ĥalvet-i bī-müdde'ī bir mahrem-i hemdem gerek
- 5 Mülk-i şāhī isteyen 'ālemde bir dem gülmeyüp
Yār derdiyle demādem ĥātır-ı pür-ġam gerek
- 6 Terk-i cān ü ser yolunda 'āşıkā sehl iş-durur
Pâyuna isār için cānum iki 'ālem gerek
- 7 Bir nefesdür ĥāşıl-ı dünyā vü 'uqbā Ahmed'ā
Līk idrāk itmege bunı bir ādem gerek

162 A.60a, B.69a, C.75a, E.66a, F.25b

- 1 şanmañ: şanma B,C,E,F., remzin bilen bir: sırrın bilür ol
B,C,E,F.
- 2 B,C,E,F'de bu beyit 4. beyitle yer deġiştirmiş.
Dōstum: dōstlar B,C,E,F., ağılaram: ağılar A.
- 3 B,C,E,F'de bu beyit 2. beyitle yer deġiştirmiş.
yāy: dāl B,C,E,F.
- 4 mahrem-i: dilber-i B,C,E,F.
- 5 Mülk-i şāhı: mülk-i şādi B,C,E,F., bir dem: herġiz B,C,E,F.,
ĥātır-ı: ĥātırım C,E,F.
- 6 B'de bu beyit eksik. cānum: cāna C,E,F.
- 7 bunı bir: ol bir demi B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Aşıka cevır eylese cānānı hoş görmek gerek
Luṭf u kahrın bir bilüp cān anı hoş görmek gerek
- 2 Ğamzesi tīgın çeküp kaşdeylese baş çekmeyüp
Katlı iderse kul odur sultānı hoş görmek gerek
- 3 'Aşık oldur dilberün çevgān-ı zülfin her zamān
Başını top eylese meydānı hoş görmek gerek
- 4 Kōnşa ğam dil hānesine cān ü ser pişkeş çeküp
Merd olan incinmeyüp mihmānı hoş görmek gerek
- 5 Hor bakmaz yitmiş iki millete merdāneler
Yek cihet remzin bilen merdānı hoş görmek gerek
- 6 Ni'met-i dünyā nefāyisdür diyü aldanmayup
Terk idüp anı hemān bir nānı hoş görmek gerek
- 7 Çünkü takdiründür iş rāzı olup Aḥmed bugün
Her nice devreylese devrānı hoş görmek gerek

163 A.60a, B.72b, C.77a, D.75b, E.68a, F.26b

- 3 her zamān: gözleyüp B,C,E,F., başını: başı A.
- 4 ser: dil B,C,E,F., mihmānı: meydānı B,C,E,F.
- 6 anı hemān: anı A., bir nānı: bir yānı B,C,E,F.

Müfteîlün Müfteîlün Fâilün

- 1 Her kime ki dünyede'irfân gerek
Mürşid aña kâmil-ü insân gerek
- 2 Cāhile cānān haberin sormañuz
Cān haberin virmege bir cān gerek
- 3 Bilki bu meydāna giren 'āşıkñ
Başı top olup eli çevgān gerek
- 4 Sīm ile zer harcı nedür 'āşıkā
Cān ile ser hāk ile yeksān gerek
- 5 Mūnkir olan tođru sözi dinlemez
Hāk sözi dinlemege iman gerek
- 6 Merd olanñ belki ta'na taşına
Tā ölince sīnesi kalkān gerek
- 7 Sözüme her kişi inansun diyen
Aña delīl āyet ü bürhān gerek
- 8 Zūlf ü zenaḥdān hevesin idene
Ol delūdūr bend ile zindān gerek
- 9 Kōkulayan gülşen-i vaḥdet gülün
Cümle cihān aña gülistān gerek
- 10 Şūfi halkı dāne tesbih aldamaz
Aldamağa ādemi şeytān gerek
- 11 Gerçek erñ menziline irmege
Ahmed aña himmet-i merdān gerek

164 B.73a, C.79b, E.69a, F.26b

Bu gazel D.T.C.F. Raif Yelkenci Kitapları No: 149'daki nüshada da (89b) var.

10. ve 11. beyitlerde vezin aksaklığı var.

165

Feülün Feülün Feülün Feül

- 1 Dimişdür nigāra likā'ü'l-ḥalīl
Olurmuş oihānda şifā'ü'l-'alīl
- 2 Ḥayāt ābın ister lebünden gönül
Şaḥūn zulmetinde ruḥūndur delīl
- 3 Vişāl ābın istersen iy teşne-dil
İde-gör bu yolda vücūdūn sebīl
- 4 Özin nisbet itmiş boyuḥa çenār
Ḥamākatle meşhūr olupdur ṭavīl
- 5 Lebūn fikrin Ahmed dilinden komaz
Aña vird olupdur bu zikr-i cemīl

165 A.60b, B.74b, D.75a, E.70b, F.29b

- 1 Dimişdür: dimişler B,E,F., ḥalīl: celīl B,E,F.,
'alīl: kalīl E.
- 3 bu yolda vücūdūn: vücūdūn bu yolda B,E,F.
- 4 Özin: özine A., olupdur: olurmuş B,E,F.
- 5 vird: zikr D.

166

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kevn içinde tolıdur vehm ü hayāl
Nūrı gizlū görinen ancak zılāl
- 2 Nice görsün nūrın anuñ bī-başar
Nūrı görür yine nūr-ı zū-l-Celāl
- 3 Ādem oldu 'aks-i nūrı Lem-yezel
'Ālem oldu mevc-i bahr-ı Lā-yezāl
- 4 'Aks olur mı nūrdan hiç munkatı'
Mevc olur mı bahrdan hiç infisāl
- 5 Reh-revān-ı 'ışık olan merdāneler
Şāf olup 'illetden oldu bī-melāl
- 6 'Aks-i nūruñ 'aynı oldu mevc-i bahr
İkilik bunda muhāl oldu muhāl
- 7 Ğark-ı nūr-ı Hakk olan 'ārif bugün
Bir güneşdür kim aña irmez zevāl
- 8 Kurtılup furkatdan āzād oldılar
Ğark idüpdür anları bahr-ı vişāl
- 9 Vahdetüñ şem'ine vuslat buldılar
Yakdılar pervāne-veş perr ile bāl
- 10 İkilikden geçdiler bir oldılar
Kalmadı anlarda kılca kıl-ü-kāl

166 A.60b, B.17a, D.75a, E.5a, F.58a

- 4 infisāl: infi'āl D,E,F.
- 5 B,E,F'de bu beyit 6. beyitle yer değiştirmiş.

- 11 Kendü irşādında ol sultān-ı ʿışk
Söyleyüp ashāba baʿzı hasb-i hāl
- 12 Hâce-i kevneyn [ü] şems ü-l-âlemin
Dirdi ki gâhi "erhîni,, yâ Bilāl
- 13 "Kellimîni yâ Hümeyrâ,,dir idi
Vakthâ söylerdi ol şîrîn-makāl
- 14 Vahdete âyinedür cümle sıfât
Aç gözün her şeyde gör hüsn-i cemāl
- 15 Kimsenün noksânı yokdur gör tamām
Hak yaratmışdur cihânı ber-kemāl
- 16 Kendü nefsidür kişinün düşmeni
Anun ile merd ise itsün kıtāl
- 17 Her ne mahfîle varursa ehl-i dil
Oturursa şadr olur şaff-ı niʿāl
- 18 Maʿrifetdür Ahmed'â âb-ı hayât
Selsebil ü kevser ü âb-ı zülāl
- 19 Var ise sînende gevher sâkin ol
Kaʿr-ı deryâda sadeḡ-veş güng ü lāl

-
- 11 baʿzı: yaʿni B.
12 Vezin hatası var.
19 sadeḡ-veş: sadeḡdür B.

167

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dest-i dildāra irelden buldı hōş ikbāl gül
Şāh olupdur cümle ezhār içre fāriğ-bāl gül
- 2 Sāki-i gül-çihrenūn destinde cām-ı lāle-gün
Bir nihāl-i tazedür izhār idüpdür āl gül
- 3 Rāzın açmış goncanūn bülbul siyāset itmege
Dāra dikmiş serv aşmış hardan çengāl gül
- 4 Cümle ‘ālem halkı ‘izzetlerle baş üzre tutar
Olduğıçün meclis-i dildārda pāmāl gül
- 5 Āteş-i ‘ışk ile Ahmed gül gülāb eyler özin
Vuşlat-ı zülf-i nigār içün idüpdür āl gül

167 A.61a, B.74b, D.76a

- 4 ‘izzetlerle... üzre: ‘izzetle... üstinde B,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bāğ-ı vuslatda kaçan devr itse sāķī cām-ı mül
Şāh-ı gül kaddūñ lebūñ gonca yanağūñ tāze gül
- 2 Terk-i ser iden bugün meydānda ancak ben miyem
Cān sebīl ider bu yolda cümle erbāb-ı sūbūl
- 3 Gonca öykünmiş leb-i cānāne nergis hışm idüp
Didi görmesün gözüm ayruk gülistāndan üzül
- 4 İşığūnden sür rakībi dōstum ķo inlesün
Bu meseldür kim ırakdan hoşdur āvāzı dūhūl
- 5 Naẓm ü neşr Ahmed hemān añılmak içündür bugün
Kişiden ancak kalan bir ad imiş ölmez oğul

168 A.61b, B.74b, C.80b, D.76a, E.70b, F.29b

- 1 vuslatda: cennetde E,F., itse: ide B,E,F.,
Şāh-ı gül kaddūñ: şāh kaddūñ B.
- 2 sebīl ider: fedā eyler B,C,E,F., sūbūl: sebīl E,F.
- 4 ķo inlesün: eglenmesün B.,
D'de: İşığūnden sür rakībi ķo gülmesün dōstum. şeklinde.
Bu meseldür kim ırakdan hoşdur: bu meseldür ırakdan hoş
gelür B,C,E,F.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 N'olduñ iy dil seni ğark eyledi bu baħr-ı melāl
Kurtarur kesme ümidüñi Hüdā-yi müte'āl
- 2 Dün-himmet olanuñ kadri mezelletde olur
Ulu tağlar devirür himmet-i 'āliyle ricāl
- 3 Bu cihān dār-ı fenādur yüri aldanmayı-gör
Menzilünden alıkor seni şakın mülk ile māl
- 4 Ğayrı naķşın çü gönülden giderüp pāk ide-gör
Saña 'arż ola 'iyān nūr-ı tecelli-i cemāl
- 5 Tālib-i dōst olan kendüyi furkatda şanur
Bî-ħaber teşne olur kendüsidür āb-ı zülāl
- 6 Baħr-ı luţfından eger kaţre 'atā eyler ise
Ser-be-ser rahmete ğark ola cihān-ı māl-ā-māl
- 7 Nazm ü neşr-ile kişi kesb-i kemāl eyleyimez
Ahmed'a kāl ile olmaz kişide olmasa ħal
- 8 'Ālim oldur ki hemān 'ilmi ile 'āmil ola
Hiç ağız tatlu olur mı dimek ile kişi bāl

169 A.61b, B.74a, C.80b, D.77b, E.70a, F.29b

- 2 devirür: yürüdür B,C,E,F.
- 4 ide-gör: idesin B,C,D,E,F.
- 5 kendüsidür... āb-ı: kendüsidür... 'ayn-ı B,C,E,F.

170

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Vir cânũñ cānān yolına cāndan emīn ol
Bir māḥazār-ı cān ile biñ cāna yakīn ol
- 2 Peyveste cefā ḥōṣ degül iy dōst vefādan
Geh şulḥ idüp ‘uṣṣāk ile geh bir ser-i kīn ol
- 3 Çün meclis-i cānān hevesin eyledũñ iy dil
Nālān oluban ney gibi pūr-zār ü enīn ol
- 4 Mest eyledi ‘uṣṣākı bugün lezzet-i dīdār
Zāhid yūri sen der taleb-i ḥuld-i berīn ol
- 5 Ser-cümle cihān saltanatın terk idüp Ahmed
Yārũñ ser-i kūyında yūri ḥāk-niṣīn ol

170 B.73a, C.79a, E.70b, F.28a

- 3 oluban: idüben E,F.

171

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dōstūm cev̄r ü cefā yiter firāvān oldı gel
Cāna yetdi nāz ile billāh urān oldı gel
- 2 Göreli zencīr-i zūlfūñle zenaḥdānūñ çehin
Rūz u şeb ḥüsnūñle dil bendile zindān oldı gel
- 3 İntizārūñ āteşi şol deñlü yaḫmışdur beni
Dilberā ḥākisterūm ḥāk ile yeksān oldı gel
- 4 Ḥāk-i miḥnet düşünür seng-i melāmet yaşdanur
Āsitānūñdan ırak dil zār ü giryān oldı gel
- 5 Gülşen-i ḥüsnūñden ayru dilberā cān bülbüli
Ḥār-ı ğamda her zamān derd ile nālān oldı gel
- 6 İy şanem ḥāsiyyet-i ʿışkūñ-durur kim Ahmed'ün
Gözlerinden dökilen dürr ile mercān oldı gel

171 B.74a, C.80a, E.70a, F.29a

- 2 şeb ḥüsnūñle: şeb dil ḥüsnūñle C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bāde-i vahdeti iç olma gönül küm kümi küm
‘Işk meyhānesi çün toptoludur hum humi hum
- 2 Çarh urur şevk-ı maḥabbet yili gör leyl ü nehār
Ser-i eflāke atı başdı meger süm sūmi süm
- 3 Murg-ı dil şevk-ı ‘Alī’den dem urup ölmez ise
Şekl-i şehbāz olur ise di aña kum kumi kum
- 4 Ra‘d şanmañ dil-i ‘uşşāk-ı Ḥasan āhıdur
Kubbe-i çarh-ı mutabbakdan öten gün günü gün
- 5 Şanmañuz sehv iledür āh-ı derūnın işidüp
Zikr-i tesbīh-i Ḥüseyni’dür ider yüm yūmi yüm
- 6 Çāker-i Zeyne’l-‘ibād olmayanın her dü serā
Bī-gümān bil sen anuñ tālī’idür şüm şūmi şüm
- 7 Bākır ü Ca‘fer içün cānı fedā kılmayanın
Ebedī dirlige ırmez yiridür süm sūmi süm
- 8 Oldur ol server-i dīn Mūsī-i Kāzım kim anuñ
Medḥini eylemeyen olsa n’ola şum şūmi şum
- 9 Ben ‘Ali-Mūsī-Rizā’nuñ yüz urup işigine
Hem Takī şāh-ı Nakīden ururam düm dūmi düm
- 10 ‘Askeri ‘askeriyüz Mehdi-i şāhib-‘ālemūñ
Ka‘be işigine gözüm yaşıdur zem zemi zem
- 11 Ḥānedān kullarıyuz darb-ı kudūm gibi bugün
Çalaruz karnını biz dümbelegūñ düm dūmi düm
- 12 Ahmed’em Āl-i ‘abā yolına cān terk iderem
Çöpce yok mülk-i Süleymān baña ne cüm cūmi cüm

172 A.61b, B.18a, C.18b, D.77b, E.18b, F.51b

- 2 maḥabbet yili: Muḥammed ile B,C,E,F., süm: Süm C,E,F.
- 3 ölmez ise: uçmaz ise B,C,D,E,F.
- 4 mutabbakdan: mutabbakda B,C,E,F.
- 5 sehv iledür: sehv ider B,C,E,F., Ḥüseyni’dür ider:
Ḥüseyndür ider B,C,E,F.
- 6 Zeyne’l-‘ibād: Zeyni-‘ibād B,C,D,E,F.
- 9 urup: sürüp B.
- 11 karnını biz dümbelegūñ: dümbelegūñ karnına biz B,C,E,F.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Çün tarîk-ı 'ışk-ı cānāndur sırāt-ı müstakīm
Ol tarîka varmayan gümrah-ı Şeytānū'rracīm
- 2 Muşhaf-ı Hak 'dur yüzün ol çeşm ü ebrū sūreler
Kāmet ü zūlf ü dehānūn oldu elf ü lām mīm
- 3 Selsebīl ü kevser-i cām-ı muşaffādur lebūn
Şūretūndür dilberā 'uşşāka cennātü'n-na'īm
- 4 Pādişāh-ı mülk-i hüsnūn 'ālemūn sultānısın
Devletūn pāyende cānā yāricūn olsun kadīm
- 5 Kāşki cānāndan yağsa başuma tīg u teber
Yüzümi döndürmeyem estagfiru'llāh'el-'azīm
- 6 Tā yüzün gördüm cemālūn 'iyydinūn kurbānıyam
Çekmezem başumı Bismillāhirrahmānirrahīm
- 7 Öldürürsen Ahmed'i öldür bugün lutf eyle kim
'Aşık-ı dīvānede olmaz habībūm havf ü bīm

173 A.62a, B.77b, C.85b, D.77a, E.71a, F.30b, G.32b

- 1 'ışk-ı: 'ışka B., sırāt-ı: sırāta'l- B.
- 2 dehānūn oldu elf ü lām mīm: dehānūn hem elif lām oldu mīm
B,D.
- 3 Şūretūndür: şūretünde B.
- 4 hüsnūn: hüsn-i B.
- 5 teber: tīr A., Yüzümi döndürmeyem: yüzümi döndermezem B.
Vezin aksaklığı var.
- 7 dīvānede: dīvāneye B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ben mürīd-i pīr-i 'ışķam sākin-i meyhāneyem
Hiç kalem yokdur baña kim 'āşık-ı dīvāneyem
- 2 Tiğ-ı 'ışķ ile şehid olmakdur ancak hācetüm
Durmuşam meydānda cānā baş açuk merdāneyem
- 3 Ka'betü'l-'uşşāk olur ol dem mezārüm dōstlar
Dest-i Kudretle yapılmış bir hakikī hāneyem
- 4 Hamr-ı dünyānūñ humārından kaçan dīvāneler
Cām-ı 'ışķ için hemān gelsün berü meyhāneyem
- 5 Meclis-i 'uşşākda tā şubh olunca giceler
Ol hakikat şem'ine nūr olmağa pervāneyem
- 6 Bahr-ı kudretdür mekānum anda mesken tutmuşam
Nice deryālar toğar benden 'aceb dürdāneyem
- 7 Ol ezel bezminde devr iden şarāb-ı 'ahd ile
Sāki-i vahdet elinden leb-be-leb peymāneyem
- 8 Ka'be vü beytü'l-mukaddesdür bu gönlüm hānesi
Şüretüm nakşın görüp şanmañ beni büthāneyem
- 9 Zerre-vār oldum vücūdum varlığından bi-nişān
Mübtelā-yı mihr-i hürşid-i ruh-ı cānāneyem
- 10 Terk-i şüret eylesem dīvānelikden şanmañuz
Ol hakikat gencini pinhān iden vīrāneyem
- 11 Ahmed'em vīrāne gönlüm gencine yol bulmuşam
Gencümi izhār idersem dōstlar dīvāneyem

174 A.62b, B.77a, C.85a, D.78b, E.72a, F.31b

- 1 'ışķam: deyrem B,C,E,F.
- 7 ahd: nāz E,F., vahdet elinden: kudret elinde B,C,E,F.
- 8 Ka'be vü: Ka'be-i B,C,E,F.
- 11 gönlüm: cismüm B,C,D,E,F., gencümi... idersem: genci...
iderisem B,C,D.

Feilātün Feilātün Feilātün Feilün

- 1 Ser-i kūyūna şehā mülk-i Süleymān direm
Hāk-i pāyını görüp efser-i şāhān direm
- 2 Cennet-i ‘adni ‘izārunda temāşā idüben
‘Anberin beñlerüne hūri vü ğilmān direm
- 3 Kākülün zulmetini ref‘ idicek bād-ı şabā
Cān-fedā leblerüne çeşme-i hayvān direm
- 4 Kişver-i hüsni alup ğamze ile feth ideli
Saña iy rüh-i revān ‘āleme sultān direm
- 5 Ölürem görmez isem yüzüni bir lahza şehā
Ol sebebdür ki seni cismümüze cān direm
- 6 Devr-i hüsnünde görüp zülf ü ruhuñ şerh iderem
Bāğ-ı cennetde bulardur gül ü reyhān direm
- 7 Şeb-i zülfünde ruhuñ gönümi pervāne-sıfat
Yakalı āteşine şem‘-i şebistān direm
- 8 Ma‘den-i rüh-ı güher-būruña kıldukça nazar
Dürr dişündür lebüne la‘l-i Bedaḡşān direm
- 9 Öldürürsen n'ola bir pūse ile şulḡ iderem
Cān virüp aldaduram aldum anı āsān direm
- 10 Pertev-i hüsnün ile rüşen olur kişver-i dil
Yüzüne anuñiçün mihr-i dıraḡşān direm

175 A.62b, B.78a, D.78a

- 1 şehā: senün B.
- 9 iderem: idelüm B., aldaduram aldum anı: aldadum aldum
ben anı A,D.
- 10 Yüzüne: yüzüni B,D.

- 11 Tār-ü-mār oldu gönül 'aql ü dilüm cem' olmaz
Geçiyor boynumuza zülf-i perîşân direm
- 12 Tîg-ı gamzeñle gözün cânuma kaşd eyler ise
Boynumuz kılca begüm emrüne fermân direm
- 13 'İyd-i vaşlunda müjeñ kanımı dökmek dilese
Yarasun tek yoluña cânımı kurbân direm
- 14 Kible yüzüne sücüd itdi melâik inüben
Aña baş egmeyenün ismine şeytân direm
- 15 Farz-ı 'ayn oldu kişi nefsinî Ahmed ki bile
Ben özin bilmeyene div ile hayvân direm

- 11 B'de bu beyit 12. beyit ile karışmış ve 12. beyit eksilmiş ve başka bir beyit olmuş:
- Tār-ı mār itdi gönül cânuma kaşd eyler ise
Boynumuz kılca begüm emrüne fermân direm
- Geçiyor: giçeli D.
- 12 cânuma: cânumuza D., eyler ise: itse D.
- 15 Farz-ı 'ayn oldu kişi nefsinî Ahmed ki bile:
Ahmed'ā nefsinî bilmege kişi farz oldu B.

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 Bugün bir dilber-i meshûr gördüm
İrem bağında güyâ hûr gördüm
- 2 Hata didüm lebünde hat degülmiş
Şeker tengine üşmiş mûr gördüm
- 3 Nasib oldu tavâf-ı kûy-ı cânân
Cemâli ka-besin pür-nûr gördüm
- 4 Harâb olmuş gönül virânesini
Hayâlünle bugün ma-mûr gördüm
- 5 Uyanmış gözlerün nâz uyhusından
Henüz ol dilberi mahmûr gördüm
- 6 Şaçuñ sevdâların furkatda döstlar
Tükenmez bir şeb-i deycûr gördüm
- 7 Rakîb dîvi cânân hıdmetinde
Kovulmuş it gibi makhûr gördüm
- 8 Gözüñ mekrinden iy meh kâkülünden
Tutulmuş nicesin meshûr gördüm
- 9 Mezellet toprağında seng-i gâmdan
Bu gönüm şişesin meksûr gördüm
- 10 Dü-âlem ni-metinden ben fakîrün
Vişâlün lokmasın hoş-hûr gördüm
- 11 Siyâsetgâh-ı ışk içinde Ahmed
Dil-i dîvâneyi mesrûr gördüm

176 A.63a, B.79b, D.79b

- 5 gözlerün: gözleri B,D.
- 6 sevdâların: sevdâlarından D., furkatda döstlar: furkat
düinde B,D.
- 8 Gözüñ mekrinden: iltme kâkülünden B., gözüñ: güzel D.

Müfteilün Mefailün Müfteilün Mefailün

- 1 Silsilesine zülfünün sümbül-i müşg-bû direm
Âh delü eyledi beni n'eyleyem ol köhu direm
- 2 Tâle bekânû kametün toğrusı muntehâ imiş
Vechüni ahsuzın görüp "Celle Celâlühü," direm
- 3 Vird-i lisân idinmişem ismüni iy perî-şifat
Zülf ü ruhuñ hevâsına şâm ü seherde hû direm
- 4 Kible yüzünde kaşunı kim görüp itmese sücûd
Ben anı göricek hemin üste 'adû 'adû direm
- 5 Mahşerde zülfi sağış elli biñ olsa her günü
Ehl-i hakikat olana ben anı mü-be-mü direm
- 6 Şüfi rakibün av'avı tutdı cihânı serteser
Derd-i ser eyler 'aşıkâ eylesün gülü direm
- 7 Mısr-ı ruhuñda iy gönül girme şakın o dilberün
Şâm-ı saçında gizlüdür hâl-ıla hatt u bû direm
- 8 'Arız u hattâ ol mehün lebleri cāmin içmezem
Düşmen-i Mūsā olana kan görünür bu şü direm
- 9 Būy-i Hüdā'yı anlamaz münkir olanlar Ahmed'ā
Kim ki bu yolda cān virür ānadur ol köhu direm

177 A.63b, B.75b, C.80a, D.79a, E.70a, F.29a

- 2 hū: vū B., toğrusı: tafrası A.
 - 4 hemīn: hemān B,D.
 - 5 Mahşerde:mahşer-i, sağış:sağışın, günü: gün B,C,E,F.
 - 7 girme şakın: gezme çıkup B,C,E,F.
 - 8 hattâ... içmezem: hatt... içmez B,C,D,E,F.
- Vezne uyduğu için A nüshası tercih edilmiştir. Ancak mânâ itibariyle diğer nüshalar uygun düşmektedir.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Minnet Hak'a kim ölmüş iken cânımı buldum
Dil kişverinüñ tahtına sultânımı buldum
- 2 Ya-kûb-sıfât nâle idüp beyt-i hazende
Dil Mısrına ben Yûsuf-ı Ken'ânımı buldum
- 3 Vuşlat yili zülfin tağıdup gördüm 'izârin
Zulmetde iken gün gibi imânımı buldum
- 4 Nüş eyleyüben cām-ı lebün cür'asın iy dōst
Ġamgîn dilimün derdine dermânımı buldum
- 5 Top eylemişem başımı zülfün göreliden
Meydân-ı melâmetdeki çevgânımı buldum
- 6 Zencir saçun bendi ile çâh-ı zekanda
Divâne gönül didi ki zindânımı buldum
- 7 Cân oynadığını yolına Ahmed görüp ol yâr
'İşveyle bakup didi ki kurbânımı buldum

178 A.63b, B.80b, C.86a, D.80b, E.73a, F.33b

- 2 Mısrına: derdine B,C,E,F.
- 3 gördüm: gördi B,C,E,F.
- 5 zülfün: zülfünde E,F., zülfünü C., göreliden: göreliden C.,
melâmetdeki: melâhatdaki A,D.
- 6 zindânımı: rindânımı B.
- 7 oynadığını: atduğunu B,C,E,F.

Feilātūn Feilātūn Feilātūn Feilūn

- 1 Lebūn öpmek dilesen luṭf ile 'afv it günehüm
İhtiyārī degülüz n'eyleyelüm pādīşehüm
- 2 Ebr olur göklere her demde bu āhum tütüni
Ra'd-ı nālemle gözüm yaşı olupdur güvāhüm
- 3 İşıgūn tozına bir kerre yüzüm sürsem idüm
İrişürdi felek-i atlasa her dem külehüm
- 4 Tığ-ışevkiyle açup feth iderem mülk-i gamı
Şāh-ı 'ışkam ki gözüm yaşı olupdur sipehüm
- 5 Mā-hazar cān vireyüm hāk-i reh-i yāra didüm
Hısm idüp didi ki al gözüne sok hāk-i rehüm
- 6 Şeb-i furkatda n'ola Ahmed'e 'arz itse cemāl
Yüzi hürşid-i felek alını meh-çārdehüm

179 A.64a, B.78a, C.86b, D.80b, E.73b, F.32a

- 1 öpmek: öpsem B., ile: idüp B,C,E,F.,
neyleyelüm: neyleyem A,B.
- 2 göklere: göklerde E,F.
- 3 sürsem idüm: sürseyidüm B,C,E,F.
- 4 iderem: ider A.
- 5 vireyüm: vireyin C., gözüne sok hāk-i: göziñe hāk-i A.

Müfteîlün Mefâîlün Müfteîlün Mefâîlün

- 1 'Işk-ıla zindeyem sözüm dînle yüzi semenderüm
Âteş idinmiş vatan gör beni ben semenderüm
- 2 Rûma 'akîk-i ter döker dîde-i hûn-feşânımız
Kaldı anılmaz oldu hiç anuñiçün Yemen direm
- 3 Virmeyigör tabîata gönîlünî cehd idüp bugün
Hâtemi şakla almasun div şakın Ekrimen direm
- 4 Hatt-ı nigāra cennetün sebzini teşbih eylemiş
Öykünimez aña bilün degne çemen çü men direm
- 5 Keşti-i Nüh'a binmişem gam yimezem tufān ise
Ol geminün reîsiyem hem ne 'aceb dümenderüm
- 6 Vāh nice cān-fezā imiş cām-ı lebün şarābı kim
Buldı hayāt-ı sermedî cür'asını emen direm
- 7 Ahmed olalı vahdetün cāmına sākî iy şanem
Na'ra-i zikr-i hū ile tıldı her encümen direm

180 A.64a, B.75a, C.81b, D.80a

- 1 ben: şan B,D. Bu beyitte vezin aksaklığı var.
- 2 Rûma 'akîk-i ter döker: Rûm-ı 'akîkdür eger B., vezin aksaklığı var.
- 3 tabî'ata: tâ'ata A., div: key B,D.
- 4 sebzini teşbih eylemiş: sebzisini benzedmezem A,D.
- 5 ise: ola B,C., olsa D.
- 6 Vāh nice: vāh ki ne B.

181

Müfteîlün Müfteîlün Fâilün

- 1 Vakt-i bahār oldu çemen isterem
Yāsemen ü serv-i semen isterem
- 2 Tütalum vakt-i gül irişdi āh
Sāki-i hoş tevbe-şiken isterem
- 3 Bülbul-i gülzār-ı cihānum bugün
Bir yüzi gül gonca-dehen isterem
- 4 Dāğ-ı firāk-ıyla şehid olmışam
Lāle gibi kanlu kefen isterem
- 5 Sāfi nazar itmegiçün Ahmed'ā
Bir şanemi sīm ü zekān isterem

181 A.64b, B.79a, C.86a, D.80a, E.73b, F.32a

- 2 Tütalum vakt-i: tevbelüyem devr-i B,C,E,F.,
tütalum: tevbelüyem D.
- 4 firāk-ıyla: firāk-ıñla B,E,F.
- 5 Sāfi nazar: şafā fīnazar A., sīm ü zekān:
sīm-beden B,C,E,F.

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Cür'adānı getür abdal yine hayrān olalum
Mülk-i esrāra irüp 'āleme sultān olalum
- 2 Tālib-i yār isen 'āşık berü gel keşreti қо
Bu hicāb-ı teni ref' eyleyüben cān olalum
- 3 Hırka vü tēc-ıla tesbîh u ridā-y-ıla 'aşā
'Āşıkā bār-ı girāndur yüri 'üryān olalum
- 4 'Ālem-i vahdete gel 'āşık isen gayrı koyup
Kāfirün küfri olup mü'mine imān olalum
- 5 Da'vi-i zühdi қо zāhid berü gel cān virelüm
Merd-i ma'ni oluban şāhib-i meydān olalum
- 6 Mantıku't-tayr okuyup mūr ile şöhet idelüm
Dīvümüz habs idüben mülke Süleymān olalum
- 7 Ahmed'ā terk idüben iki cihān lezzetini
Bāğ-ı vahdetde bugün murg-i hoş-elhān olalum

182 A.64b, B.76a, C.81b, D.81b, E.71a, F.30b

- 4 koyup: қо ğıl B,C,E,F.
- 6 şöhet idelüm: hem-şöhet olup B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bezm-i ğanda dilberā baġrum kebābundur benüm
Eşk-i çeşmüm şevk-i la'lünden şarābundur benüm
- 2 Genc-i ʿışkı dōstlar hıfz itmege bīgāneden
Şüretā virān olan gönlüm ħarābundur benüm
- 3 Mekteb-i ʿışk içre ders-i ʿışkı ezber itmege
Muşhaf-ı ħüsn-i dilārā ħōş kitābundur benüm
- 4 Çehremün zerdin beyāz eyler nigārā semm-veş
Ĥāk-i pāyuñ cevheri ʿālī türābundur benüm
- 5 Ĥüsrevā kindür didüm Ferhād'ı mecnūn eyleyen
Didi Ahmed nāz ile Şirīn-cevābundur benüm

183 A.65a, B.69a, D.81a

- 4 beyāz: bilen A., eyler: it D.
- 5 cevābundur: zebānımdur B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ol meh-i nā-mihribāndan zār ü mehcūr olmışam
İşk ile rüsvā-yı ʿālem içre meşhūr olmışam
- 2 Mest ü ʿüryān görse hiç kimse taʿaccüb eylemez
Halk-ı ʿālem içre ben şol resme mağrūr olmışam
- 3 Laʿl-i meygūnūñ hayāl-ıyla bugün iy gonca-leb
İçmeden evvel nazarda mest ü mahmūr olmışam
- 4 Kanda bir dīvāneyi yād itseler evvel benüm
Sergüzeştüm zikr olur dillerde mezkūr olmışam
- 5 Ahmed'em ʿālemde cānā baña bu hürmet yeter
Defter-i ʿuşşākda dīvāna mestūr olmışam

184 A.65a, B.78a, C.86a, D.81a, E.73b, F.32a

- 1 nā-mihribāndan: nā-mihribānundan E,F.
- 2 ben şol resme: şol resme men B.

Müfteîlün Müfteîlün Fâilün

- 1 Bu ne hikāyet ki didi ol şanem
Nāz ile ma'şūka ki 'āşık benem
- 2 Sen ben imiş kesretün ārayışı
Vahdet imiş zāt-ı sıfāt-ıla hem
- 3 Vuşlat ile furkat imiş cümle bir
Sen seni bil şād oluban çekme gam
- 4 Didi Resūl "men 'arefe nefsehü,
Añlar isen 'arşa dikersin 'alem
- 5 La'l-i lebi çeşme-i hayvān imiş
Kākūli pūr-çini habībün zulem
- 6 Kāmet ile zūlf ü dehānūñ görüp
Cān u dilūñ virdi olupdur elem
- 7 Niçe beyān eyleye Ahmed seni
Sır sözini yazmağa döymez kalem

185 A.65a, B.80b, D.81a, E.74b, F.33b

- 1 hikāyet ki: hikāyeti D., didi: didüm B,E,F.
- 5 Bu ve sonraki beyitler A'da eksik, B,D,E,F'den alınmıştır.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

- 1 Olupdur kaddüne tūbā gulām ü serv çāker hem
Bu işe şāhid-i 'ādil şanevber birle 'ar'ar hem
- 2 Derūmum sırrını bezm-i belāda il ki fāş eyler
Beni āşüfte tutdı sürāhī birle sāgar hem
- 3 Kara günler toğar her dem başunda dūd-ı āhumdan
Bu benser-geşteyi devr eyleyübdür tīre ahter hem
- 4 Virelden 'āleme şöhret saçūñla hālūñ iy āfet
Bolupdur nāfe bī-kıymet sınıkdur kadr-i 'anber hem
- 5 Bu hicrān otına tākat getürmez kimse hīç Ahmed
Yanar pervāne-veş bī-had bu āteşe semender hem

186 A.65b, B.80b, D.82a

- 1 Olupdur: olupdur B,D., işe: işge B.
- 2 il ki: şol ki B,D., beni āşüfte: men-i āşüfteyi B,D.
- 3 Kara günler: Karañu D., devr eyleyübdür: devrān idüpdür B,D.
- 4 sınıkdur: semendin B., sınıhdı D.
- 5 otına: otıga B,D., bī-had: bī-derd B., āteşge: āteşe A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gönlümi sultān-ı ğam bend eyleyüp kıldı ğulām
Mülk-i şadīnūñ işi "ālemde olmışdur tamām
- 2 Gönlümi yıķduķca ğam "ıřķuñ gelür ābād ider
İki sultān olsa bir iķlime ol tutmaz nizām
- 3 Zerrece yok kılletüm kurtılmışam iflāsdan
Künc-i vahdet genc-i dil vīrānın idelden makām
- 4 Hasret-i zülfünle zāhid her zamān mātem-zede
Dilde ğam çeşmümde nem başunda var sevdā-yı hām
- 5 Sensüz iy cān her ne cān kim cennet ü kevser umar
Vuşlatuñ cām-ı şarābı kaķresı olsun harām
- 6 Tūr-ı dilde cān kelām-i na"ra-i "erni,, diyüp
Kaldı dīdār isteyüp hayretde müştāk-ı kelām
- 7 Zıll-i memdūd'ü-l-İlāhī'dür müselsel kākülün
Devlet-i pāyındadır "uşşāķa "ömri müstedām
- 8 Cāmi"-i hüsnünde gördi kaşların mihrābını
Kaldı hayretde selānı virmez unutdı imām
- 9 Cām-ı "ıřķı nüş idüp Ahmed okur "hel min mezīd,,
Ol yetīmün "ıřķın eyle yā-İlāhī ber-devam

187 A.65b, B.77a, D.82a, E.72b, F.30a

- 1 eyleyüp kıldı: idüp idelden B,D,E,F.,
"ālemde olmışdur: olmışdur"ālemde E,F.
- 4 çeşmümde... başunda: çeşminde... başında E,F.
- 5 cennet ü kevser: kevser ü cennet E,F.
- 7 memdūd'ü-l: memdūd-ı B,D.
- 9 "ıřķın eyle yā-İlāhī: yā İlāhī"ıřķın eyle B,E,F.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Cīvānem şūretā hem tıfl-ı şīrem
Delīlem ‘ālem-i ma‘nīde pīrem
- 2 Benüm fakrum görüp sanmañ gedāyem
Ġına mülkinde sultān ü emīrem
- 3 Haḳīkat ‘āleminde oldum āzād
Bu şūret kayd-ı bendinde esīrem
- 4 Kamer benden alur her gün ziyāy
Şafā burcında bir şems-i münīrem
- 5 Yüzüm döndermezem başum kesilse
Bugün meydān-ı ışk içre dilīrem
- 6 Fenā oldum fenā-ender-fenāyam
Bekā mülkinde hōş şāhib-serīrem
- 7 Fakīh ‘ilmine aldanmış işitmez
Dirīga anlamaz hiç ben ne direm
- 8 Benüm kadrüm bilür şāhib-naazarlar
Gözine münkirün Ahmed haḳīrem

188 A.65b, B.78b, D.82a, E.72b, F.30a

- 1 şīrem: pīrem B., Delīlem: Velīkin B,E,F.,
pīrem: şīrem B.
- 2 sultān ü: sultānem B,D,E,F.
- 4 gün: dem B,D,E,F.
- 5 başum kesilse: başumı kesse B,E,F.
- 8 Ahmed: hōr u B,D,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hicrūñ-ile çok zamandır kim giriftār olmışam
Mihnet-ile āşinādur doğrusı yār olmışam
- 2 Zülfūññ bendinde gönüm bulmadı bir dem küşād
Bu belā dāmına ben kandan giftār olmışam
- 3 'Işk meydānı içinde oynayalı başımı
Derd-i serden kurtılup gāyet sebūkbār olmışam
- 4 Gerçi 'ışkñ derdine düşelden işündür fiğān
Ney gibi 'ışkñda bir dem şanma bīzār olmışam
- 5 Pertev-i nūr-ı tecellīsinde olsun cān u dil
Var a Ahmed ben bugün müştāk-ı dīdār olmışam

189 C.87b, E.73a, F.32a, G.33b

- 2 bulmadı: buldı C., bir: bu C., kandan: kanda C.
- 3 oynayalı: oynadalı C.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

- 1 Zāhidā sa'y idelüm rüy-ı riyādan geçelüm
Gūşış-i derd olalum fikr-i devādan geçelüm
- 2 Zıkr-i illā ile işbāt idelüm şūfī Hak'ı
Yok diyüp nefy idelüm bātıl-ı lā'dan geçelüm
- 3 Gele iy hāce beri fakr libāsın geyelüm
Koyalum saltanatı tāt u kabādan geçelüm
- 4 Mihnet-i 'ışk-ıyla yārūn kılalum zevk u şafā
'Aşıkā gel berü gel mihr ü vefādan geçelüm
- 5 Sırr-ı tevhīde irişmek dilerseñ Ahmed
Lāf u lūfı koyalum aĝ u karadan geçelüm

190 B.75b, C.81a, E.71b, F.29a

- 3 beri: bizi E,F.
- 4 Mihnet-i-'ışk-ıyla: Mihnet-ile-'ışkla B.

Mürteîlün Mefâilün Mürteîlün Mefâilün

- 1 İsm-i İlâhî okudum nokta-i bâ içindeyem
Tâ vü se harfin aňladum cüm ile cā içindeyem
- 2 Hā ile hal olur işüm hida hayāle irmezem
Dāl delîlüm oldu Hāk zāl ile rā içindeyem
- 3 Zā-yı zelîli terk idüp sîn ile sırra vākıfım
Şîn ile irmişem şemmeye bedr-i dücā içindeyem
- 4 Şād ile şıdık-ı sādıkam dād ile dād terk idüp
Gussadan olmuşam emîn ‘ömr-i bakā içindeyem
- 5 Tā ile tal‘atün görüp zıda zalūma düşmezem
Arz[u]semāyı terk idüp bād-i hevā içindeyem
- 6 ‘Ayn ile ‘ayn-ı ‘ibratem gayn ile gayr görmezem
Sırr-ı rumûz-ı vahdetem kâf ile fā içindeyem
- 7 Kâf ile külle irmişem lām ile lāyı terk idüp
Gel beni dikkat eyle gör mīm ile mā içindeyem
- 8 Lām elif olsa kâmetüm lā dimezem bu ma‘niden
Ok gibi toğruyam bugün gör nice cā içindeyem
- 9 Harf-i hurûf okudum ebcede çıkdım iy şanem
Muşhaf-ı hüsnüñi görüp hatm-i likā içindeyem
- 10 Tārım u nüh felekde men sâyir-i murg-ı tâirem
Cümle cihāna dāhilem ‘arz[u]semā içindeyem

191 B.75a, C.82b, E.71b

- 1 Tā vü se: Tā se B,E.
- 3 Bu ve bundan aşağısı E'de noksan.
Şîn ile irmişem şemmeye: Şînim ile şemme irmişem C.
- 8 C'de bu beyit 9. beyitle yer değiştirmiş.
- 10 Bu beyit C'de bundan önceki beytin yerinde.

Müfteilün Mefailün Müfteilün Mefailün

- 1 Şems-i münir-i kudretim gerçi niķāb içindeyem
Ferr-i fūrūğ-ı devletem līk hicāb içindeyem
- 2 Vuslat-ı Hakk'a irmişem sohbet-i vahdet eylerem
Sāki-i *ışk ile müdām şürb[ü] şarāb içindeyem
- 3 Āyet-i "ihbiṭü", okı cism ile cānı añlagıl
Gevher-i bī-nihānıyem gör ki türāb içindeyem
- 4 Celdi kıyāma kāmētün kopdı kıyāmet ol zaman
Zülf-i ruḥuñla rüz u şeb ince ḥesāb içindeyem
- 5 'Ālem-i gayba şāhidem şürete gelmişem bugün
Āteş ü ḥāk ü bād ile āb ile āb içindeyem
- 6 Būlbūl-[i] kudsiyem bugün gūlgūle şaldum 'āleme
Gūlşen-i vahdetem velī gille gūlāb içindeyem
- 7 Ahmed'em ehl-i vahdetem garka-i baḥr-i 'izzetem
Sūfi gūmān idüp şakın şanma gūmān içindeyem

Mürteîlün Mefâîlün Müfteîlün Mefâîlün

- 1 Mazhar-ı zât-ı 'izzetem vasf-ı sıfât içindeyem
Mâhi-i bahr-ı vahdetem lücce-i zât içindeyem
- 2 Gam yimezem tufân olup garkâ virürse 'âlemi
Keşti-i Nüh'a mâlikem 'ayn-ı necât içindeyem
- 3 Zülf-i şebinde dilberün duymışam ağzı râzını
Zulmete girmişem velî ab-ı hayât içindeyem
- 4 Merve hâkı Şafâ ile Ka'be tavâfın eylerem
Hâcı-i mânevî menem kim 'Arafât içindeyem
- 5 Mısır-ı melâhat içre çün oldu cemâlün âyine
Tûti-i hoş-sûhan menem kâd u nebât içindeyem
- 6 Rûze-i furkatun çeküp 'ıyd ü vişâle irmişem
Kâdr ü berâtı görmişem zikr ü şalât içindeyem
- 7 Penbe-i şekki gel çıkar şüfi kulâğın aç işit
Şûr-ı Sirâfil olmuşam hem 'Arasât içindeyem
- 8 Mülk-i fenâda fâniyem Ahmed'em olmuşam bakâ
Rûh-ı kadîm ü kâyimem şanma memât içindeyem

193 B.76b, C.84a

- 2 'ayn-ı: gayrı C.

Mefûlû Mefâilûn Mefûlû Mefâilûn

- 1 İrişmege tapuñâ vallâhi ki müştâkâm
Yüz sürmege kapuñâ vallâhi ki müştâkâm
- 2 Ben 'âşık-ı bî-çâre sen dilber-i 'ayyâre
Bülbül gibi gülzâre vallâhi ki müştâkâm
- 3 Sen yüzi gülistâna sen saçları reyhâna
Şol resme ki ten cânâ vallâhi ki müştâkâm
- 4 Peyveste ol ebrûya ol gamze-i cādûya
Sayru gibi dârûya vallâhi ki müştâkâm
- 5 İy hûbların şâhı görmeklige sen mâhi
Şöyle ki şuya mâhi vallâhi ki müştâkâm
- 6 Sen hüsni ile meşhûra pervâne sıfat nûra
Bu yir gibi yağmûra vallâhi ki müştâkâm
- 7 Sen rahmet-i Mevlâ'ya sen nûr-ı tecellâya
Mecnûn gibi Leylâ'ya vallâhi ki müştâkâm
- 8 Ya'kûb ile cânâna sen Yûsuf-ı Ken'âna
Sen ruhları reyhâna vallâhi ki müştâkâm
- 9 Dir Ahmedi sen yâra ol 'arız-ı ruhsâra
Mûsî gibi didâra vallâhi ki müştâkâm

194 B.76a

- 1 Sayfa kenarında müstensih notu olarak bu gazelin XIV. yüzyıl şâiri Ahmedi'ye ait olduğu yazılıdır. Aynı gazel D.T.C.F. Raif Yelkenci Kitapları No: 149'daki nüshada da 92b'de vardır.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hicr ile yā-Rab n'olur hālūm Ḥasan Balum benūm
Hey helāk oldum meded zālīm Ḥasan Balum benūm
- 2 Men müferriḥ lebleründen söyle hayrān olmışam
Tākatūm yok 'arz idem hālūm Ḥasan Balum benūm
- 3 Muşḥaf-ı ḥüsnünde zülfün fāl-i devlet dālidür
Her kaçan açsam gelür fālūm Ḥasan Balum benūm
- 4 'Aleme sultān olsun dirseñ bu ben dervişüñi
Atlarūñ çulından at şālūm Ḥasan Balum benūm
- 5 Cān virürse yolūna Ahmed şehā ma'zūr dut
Dinūm imānum benūm cānum Ḥasan Balum benūm

195 B.67b, C.85b, E.71a, F.30b

- 3 fāl-i: hāl-i C,E,F.
- 4 Vezin aksaklığı var. Olsun "ola" olursa düzelir.
şalum: çulum C.
- 5 cānum: mālum E,F.

196

Feilātūn Feilātūn Feilātūn Feilūn

- 1 Göreliden berü serv-i revānı severem
Şaklayup 'ışkını sīnemde nihānı severem
- 2 Niçe bir kaşı gibi serini kej kılam anuñ
Toğru söz bu ki ben ol gonca-dehānı severem
- 3 Kaddine karşı gözüm niçesi yaş dökmeye kim
Dimiş ol serv-i revān āb-ı revānı severem
- 4 Sīnemi gamzesi tīrine nişān eyledüğüm
Bu ki biñ cān ile ol kaşı kemānı severem
- 5 Aḥmed'em kim komazam 'ışkını ölinceye dek
Ne kadar pīr isem ol tāze civānı severem

 196 B.80a, E.74b, F.33b

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ulün

- 1 İrişdi cāna bir āvāz-ı şīrīn
Didi iy derd-mend ü zār ü miskīn
- 2 Nidā-yı 'irci-ī, didi işitdūn
O sultān ü şehin-şāh-ı selātin
- 3 Cihāna aldanup kalma sefer kıl
Umar her gün seni yārān-ı pīşin
- 4 Bu vīrān hāne bir baykuş evidür
Bunı mesken idinmez bāz ü lāçin
- 5 Dürüş 'ulvī şikārın eyleyi-gör
Ayağın altı olsun çarh-ı berin
- 6 Cihān bir cīfedür yir kelb ü kerkes
Yiyüp tu'ma idinmez anı şāhin
- 7 Ne deñlü hazz ide bir kişi bunda
Çü diken ola altında nihālin
- 8 Fenā toprağını bister idinüp
Melāmet sengini sen eyle bālīn
- 9 Fenā ol geç vücūdun milketinden
Dilersen içesin vaşlı zülālin
- 10 Hemān vahdet olur bil terk-i keşret
Tağit gel keşretün fikrin me'ālin
- 11 Gönül virme cihān ārāyışine
Şakın aldar seni bu dār-ı siccīn

197 A.66a, B.86a, C.24a, D.83b, E.80a, F.37b

- 1 cāna: cānına D., derd-mend ü: derd-mendi B.
- 3 yārān-ı pīşin: bāzār-ı nīşin B,C,E,F., bīşin E,F.
- 4 evidür: yiridür B,C,E,F.
- 7 ide: ider B,C,E,F.
- 8 sengini sen eyle: sengin eyle bunda A,D.
- 9 vaşlı: vuşlat B,C,E,F.
- 10 bil: çün B., fikrin: fikr ü B,C,E,F., me'ālin: hayālin B,C,E,F.
- 11 aldar... bu: avlar... bir B,C,E,F.

- 12 Bugün cânıñı zeyn it hikmet ile
Ki degsün bir demi biñ Çin ü Mâçin
- 13 Didüğüm şanma hikmet güft ü gūdūr
O hikmetden ki cân olur Hüdā-bin
- 14 Eger gevher olursañ hāh ü nāhāh
Yirüñdür pādīşāh ü tāk-ı zerrin
- 15 Gönül gülzārına himmet eliyle
Bugün cehd eyledün vahdet nihālin
- 16 Uçar ‘arşdan yukaru murğ-i vahdet
Görimez degme kimse bāl ü perrin
- 17 İrişmez aña hiç cân virmeyince
Şular kim‘arzū eylerler vişālin
- 18 Libās ü ni‘met issi anı bilmez
Niceler fakr içinde aç u yalın
- 19 ‘Arūs-ı dehre aldanmañ ki zinhār
Mu‘arras oldu her kim kıldı kâbin
- 20 Biribiriniñ ‘aybın gözlemekdür
‘Acebdür kâyināt içinde āyin
- 21 Hüdāyā bize tevfiķiñ refiķ it
Be-hakk-ı sūre-i Tāhā vü Yāsīn
- 22 Muhammed hakkı kim ‘arz itse hācāt
Feleklerle melekler eyler āmin
- 23 Fakīrem derd-mendem ‘āciz ü hōram
Ki mesken oldu baña ‘ālem-i tīn
- 24 Münācāt eyleyüp yüz sürer Ahmed
Kabūl eyle bu miskinüñ du‘āsın

-
- 12 bir: her B,C.
- 13 şanma: bilün D., güft ü gūdūr: küntü kenzdür B,C,E,F.,
olur: ola B,C,E,F., ki: bu E,F.
- 15 himmet: hikmet B,C,E,F.
- 16 bāl ü perrin: perr ü bālin B,C,E,F.
- 17 eylerler: eyler B,C,D,E,F.
- 19 aldanmañ ki: aldanma B,C,E,F., Mu‘arras... kıldı: ‘Arūsi
oldı... kıydı B,C,E,F. Mu‘arras metinde ma‘arras şeklindedir.
- 21 bize tevfiķiñ: bunda tevfiķ-ı refiķ B,C,E,F.
- 22 Feleklerle... eyler: Feleklerde... diye B,C,D,E,F.
- 23 ‘āciz ü hōram: ‘ācizem hōr A.

Mef'ulü Fā'ilatü Mefā'ilü Fā'ilün

- 1 İy din yolında server ü serdār yā Hüseyn
V'iy kāyināta fer viren envār yā Hüseyn
- 2 Ceddiñ Muhammed atañ 'Alī Fāṭimā anañ
İy baḥr-ı zāta lü'lü-yi şehvār yā Hüseyn
- 3 Terk eyledi vücūdını 'aşıklarun senün
Cennetde görürüz diyü didār yā Hüseyn
- 4 Kalsun cehennem içre ebed şol Yezīd kim
Kaşd eyler ise zātuña āzār yā Hüseyn
- 5 İki cihanda kāfir ü merdūd olupdurur
Anlar ki itdiler saña inkār yā Hüseyn
- 6 La'net hezār bār hezār ol münāfıka
Evlādına vü āline şad bār yā Hüseyn
- 7 Düşdi güneş zevāle vü yırtdı yüzini mäh
Göklər boyandı güllere yekbār yā Hüseyn
- 8 'İşkuñ yolında turmayuban çarḥa girdi çarḥ
Tā ḥaşr olinca günbed-i devvār yā Hüseyn
- 9 İy güş-i 'arşa 'izzet ile güşvār olan
Şevkuñla döndi gerdiş-i girdār yā Hüseyn
- 10 Kevn ü mekân ü ins ile cān 'aşıkuñ senün
Bāğ-ı na'im ü cennet-i gülzār yā Hüseyn
- 11 Furkatda koymayup sizi iy kurretü'l-'uyün
Yanına aldı Ahmed-i Muhtār yā Hüseyn
- 12 Ahmed umar ki rahmet ide Hayy-ı zü'l-minen
Yüzün sürer eşigüne her bār yā Hüseyn

198 A.66b, B.84b, D.84b

- 3 görürüz: görevüz B.
- 4 eyler ise... azar: ide... senün B.
- 5 B'de bu beyit 6. beyit ile yer değiştirmiş. Anlar: Anğar A.
- 6 münāfıka: ol güruhı kim A., Evlādına vü āline: münāfıkuñ
evlād ü āline A.
- 7 zevāle vü: zevāle A., güllere: göklere B,D.
- 12 umar ki rahmet: umar rahmet B., ide: idici D.

Meḥfūlū Meḥāilū Meḥāilū Feḥlūn

- 1 'Aleme çü 'irfān ile gün gibi 'iyānsın
İy cānuma cān şūret-i insānda nihānsın
- 2 Cān mürdelerin gör bedenünden idüp ihyā
Haşr olmadın iy şūret-i neḥs 'āleme cānsın
- 3 Fehm eyleyimez remzünü hiç halk-ı cihānū
Bir fitneger ü işveger ü devr-i zamānsın
- 4 Ben zerre-i luṭṭun güneşi zāhir idüpdür
Hem nūr-ı dil ü dīdem ü aḡzumda zebānsın
- 5 Furkat yili pejmürdelerin bāḡ-ı cihānda
İhya idüben tāzeleyen āb-ı revānsın
- 6 İy sadr-ı ma'ārifde bugün vākıf-ı esrār
Eşyāya muḥīṭ olanı zāt ile tıyansın
- 7 Çün mūr-ı kemer-beşte çeküp bār-ı emānet
'Abbāsı libāsiyle bugün mūy-ı miyānsın
- 8 Hem-kisvet olup buldı şeref ka'be tapuñla
İy kāşif-i esrār 'aceb cān-ı cihānsın
- 9 İy tūṭi-i Mısri bize cānān haberin vir
Dil āyinesi jengini nuṭṭ-ıla yuyansın
- 10 Fāş eyledün 'Attār gibi Mantıku't-tayr
İy kāf-ı sa'ādet bugün 'ankā-yı cihānsın

199 A.67a, B.83a, C.24b, D.84a, E.77b, F.35a

- 2 bedenünden: bedenden B,C,D,E,F., şūret-i: sūr-i A,B,D,E,F.
- 3 devr-i: hūr u B,C,E,F.
- 4 dīdem ü: dīdem A.
- 5 āb-ı: āb ü B,C,E,F.
- 8 cān-ı: cān ü B,C,E,F.
- 9 cānān: cān B.
- 10 bugün 'ankā-yı cihānsın: meger 'ankāya mekānsın B,C,D,E,F.

- 11 İrmedi belāğatda izūñ tozına Şahbān
Meydān-ı feşāhatda bugün cilve-künānsın
- 12 Ālemde bugün menba'ısın 'ilm-i ledünnüñ
Hem ma'ni cevāhirlerine ma'den ü kānsın
- 13 İy müşaf-ı hüsnünde yüzüñ sūrelerinden
Her nāzil olan āyete şerh ile beyānsın
- 14 Cehl ile ölen mürdelere Āsi-i Meryem
Zulmetde kalan teşnelere Hızr-ı zamānsın
- 15 Enfās-ı nesīmüñle mu'attar kılup iy cān
Hoş-bū ile āfāka bugün müşg-feşānsın
- 16 Ebhār sıfāt içre idüp kendüyi ihfā
Asdāf-ı meārifdeki bir dürr-i gīrānsın
- 17 Şol cān ki lebūñ sırrına cān virmeye iy dōst
Dil-teng oluban gonca gibi kana boyansın
- 18 Zātūñ şerefin istemeyen kūh-ı belāda
Dāğ-ı ğam ile lāle-sıfat bağı ko yansın
- 19 Himmet nazarıyla nazar it Ahmed'e lutf it
Yiter uyudu ğaflet ile bir dem uyansın

-
- 11 tozına: nūrına A.
- 12 C'de bu beyit eksik. cevāhirlerine: cevherlerine E,F.
- 17 Şol: Ol B,C,D,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'Aşıkā cevır ü cefā eyleser cānān eylesün
Bendesine her ne kim eyleser sultān eylesün
- 2 Minnet idūñ dōstlar def'-i belā içün habīb
Hāne-kāh-ı 'aşkda cānumı kurbān eylesün
- 3 Ölmedin taşvīrini sīnemde nakş itdüm bugün
Haşır olinca cān gözi cānānı seyrān eylesün
- 4 Genc-i 'aşkı dilberā sīnemde pinhān itmege
Dest-i cevruñ gönlümüñ mülkini vīrān eylesün
- 5 Gülşen içre gül gibi lütf it tebessüm eyle kim
Goncalar ol şevk ile çāk-i giribān eylesün
- 6 Vasluña mānī' olursa gamzeñe emr it şehā
Çāk idüp ten cūbbesin cānumı 'üryān eylesün
- 7 Ol meh-i nā-mihribān lütf eylesün bed çeşmden
Genc-i hüsne ejder-i zülfin nigezbān eylesün
- 8 Pāy-būs ise garāz cānān yolında Ahmed'ā
Cismüñi bād-ı ecel hāk ile yeksān eylesün
- 9 Hem-dem ol itümle dimiş ol şanem fermān anuñ
Bendeyüz dilerse şeh dilerse sekbān eylesün

200 A.67b, B.81b, C.87a, D.85b, E.74a, F.33a

- 1 eyleser: dilerse B,C,E,F.
- 2 idūñ: eylen B,C,D,E,F.
- 5 gibi lütf it: gibi it B.
- 6 emr it: it emr B., 'üryān: kurbān B.
- 8 garāz: 'arz C.

201

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 Şehā hāl-i siyāhūñ kurratü'l-‘ayn
Kemān ebrūlarūñdur kâbe kavseyn
- 2 Dehānūñla miyānūñ baḥş idenler
Arada kıl ucu bulmadı mâbeyn
- 3 Görindi ‘ālem-i ğayb oldu zāhir
Dağıldı ‘ārız-ı dilberde zülfeyn
- 4 Bozıldı keşretūñ kalmadı resmi
Görinmez ‘ālem-i vahdetde işneyn
- 5 Görüp maksūdını vechūñde Ahmed
Didi sen rūh-ı pāke nūr-ı ‘ayneyn

201 A.68a, B.82b, D.85a, E.76b, F.34a

- 3 ‘ārız-ı: ‘ārız u A.

Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Lebleründen cān hikāyet eylesün
Tūti şekkerden rivāyet eylesün
- 2 Kim ki şerh eyler hadīs-i selsebīl
Cām-ı la'lünden kināyet eylesün
- 3 Ayrılan şekker lebünden dilberā
Ney gibi her dem şikāyet eylesün
- 4 Kāmetün remzini bilmek isteyen
Harf-i evvelden bidāyet eylesün
- 5 Bilmek için Ahmed'ün derdin şehā
Hak seni şahib-velāyet eylesün

202 A.68a, B.81a, D.86b, E.75a, F.34b

- 3 şekker: şirīn B,E,F.
- 4 Harf-i: Sarf-ı B,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Çıkmadı hālūñ hayāli çeşm-i pür-hünābdan
Beñzer ol Hindū'ya kim yol bulımaz girdābdan
- 2 Murg-ı dil meyl itse cānā haddūñe tutma ‘aceb
‘Arızūñ hoş-ter-durur berg-i gül-i sirābdan
- 3 Çehremūñ zerdi ağarsa eşk-i çeşmünden ne var
Rengi altunūñ bozılur dōstun sīmābdan
- 4 Ser-be-ser āfāk-ı hüsnūñ rüşen eylerse ne ğam
‘Adet oldur dilberā hırşid-i ‘ālem-tābdan
- 5 Nice yıldır hastadur cānā bu Ahmed teşne-dil
Bir içim şu virmedūñ la‘lūñdeki cüllābdan

203 A.68b, B.85a, D.86b, E.78a, F.36a

- 4 ne ğam: ne tañ B,E,F.
- 5 teşne-dil: teşne-leb B.

Fā'ilātün Mefā'ilün Fa'lün

- 1 'Arızuñ tutdı hüsñ ile meydāñ
Çabgabunñ tōp u kākülünñ çevgāñ
- 2 Yazdı la'lünde kātib-i Kudret
Marāz-ı mevte būsēni dermāñ
- 3 Muşhaf-ı hüsñüñi görenler dir
Okunur bunda āyet ü Kur'āñ
- 4 Dir gören ağzuñ ile dendānuñ
Toludur dürr bu hokka-i mercāñ
- 5 'Aleñ-i ıışk turfa 'alemdür
Ahmed iriş o menzile vir cāñ

204 A.68b, B.85a, D.86a, E.78a F.36a

- 1 tōp u: tōp kākülünñ B.
- 4 dürr: dürr-ile A,D.
- 5 iriş o menzile: ol menzile iriş B.

Fāilātūn Fāillātūn Fāillātūn Fāillūn

- 1 Hicr ile cānā beni zār ü nizār itmeñ neden
Seg rakibi itlerünle gamgüsār itmeñ neden
- 2 Hañçer-i hicrünle her dem sīnemi çāk eylesün
Lāle-veş dāğ-ı nihānum āşikār itmeñ neden
- 3 Kanum içse çeşm-i hūn-rīzūñ halāl olsun müdām
Döstüm dil şīşesini tār ü mār itmeñ neden
- 4 La'1-i mey-gūnūñ hayāli cānımı mest eyledi
İçmedin mey-gūn lebūñ cānā humār itmeñ neden
- 5 Çīne iltūp misge virmiş hāk-i pāy-i dilberi
İy sabā sen tūtiyāy kim gubār itmeñ neden
- 6 Rahm idüp āgyāra dilber Ahmed'e meyfeylemez
Ehl-i ışkī halk içinde şerm-sār itmeñ neden

205 A.68b, B.85b, D.86a

- 2 eylesün: eyleyüp B.
- 3 tār ü mār: inkisār B.
- 4 Bu ve sonraki beyitler A'da eksik, B ve D'den alınmıştır.
mey-gūn: cām-ı D.
- 5 virmiş: virme D., pāy-i: rāh-ı D., gubār: 'ayyār D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy şabā debretme zülf ü pür-şiken incinmesün
Tağılup sünbüller ol berg-i semen incinmesün
- 2 Diledüm gülden kabāyı dikmege cānānuma
Dimedüm havf itdüm ol nāzük-beden incinmesün
- 3 Rāzıyam beytū'l-hazende ağlayam Ya'küb-veş
Mısr içinde Yūsuf-ı gül-pirehen incinmesün
- 4 Zülfüñi tar itme emr it gamzeñe dil derdini
Anı kurbān eylesün müşgin-resen incinmesün
- 5 Kanlı yaşum dem-be-dem Rūm'a 'akıķ-ı ter döker
Fāriğ olsun dōstlar mülk-i Yemen incinmesün
- 6 Öykünürmiş zülfüne luṭf it nigārā hışm idüp
Yile virme 'anber-i müşgin Hutem incinmesün
- 7 Ahmed'em ağızuma la'lün sögmesün öldür şehā
Tek bu ben Ferhād'a ol Şirin-dehen incinmesün

206 A.69a, B.84b, D.87b

- 2 kabāyı: kabāñı B,D.
- 4 tar: dār B,D., derdini: düzdini B.
- 5 döker: yeter B,D.
- 6 Öykünürmiş: Ögünürmiş A., hışm: luṭf B.
- 7 sögmesün: sunmasun A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Eylesün şāfī nazar āfāka mir'āt isteyen
Bu şifāt āyinesinden seyr idüp zāt isteyen
- 2 Māsivādan gönlünü cehd eylesün pāk eylesün
Görmege cānān yüzün 'ālemdə mir'āt isteyen
- 3 Hakkā vāsıl olmadı firdevs içün a'māl iden
Hidmeti vāsıl olur şanmañ mükāfāt isteyen
- 4 Şūfī-i sālūsa diñ yok yire zahmet çekmesün
Hānekāh-ı 'ışka gelsün zevk u hālāt isteyen
- 5 'Arif-i Rabb oldı şol kim keşf remzini bilüp
Seyr ider mahbūbını fī külli zerrāt isteyen
- 6 Dūnyā vü 'ukbā murādın terk ider 'arif olan
Halka ra'nālīk şatar keşf ü kerāmet isteyen
- 7 Bādesin nūş eylesün pīr-i muğānūñ her zamān
Rūz ü şeb ayılmasun künc-i harābāt isteyen
- 8 Deyr-i dilden redd idüp sürsün havātır bütlerin
Hakk-ıçun şındurmağa eşnām ile Lāt isteyen
- 9 Hakk'dan ayruk nesne yok 'ālemdə Ahmed anı bil
Cām-ı vahdet içmedin firdevs-i a'lā isteyen

207 A.69a, B.87b, C.91b, D.87b, E.79a, F.37a

- 1 idüp: ider B,C,E,F.
- 2 eylesün: itmege B,C,E,F., cānān yüzün: cān yüzini B,C,
D,E,F.
- 3 olmadı: olmadan A., vāsıl: makbūl B,C,E,F.
- 4 diñ: diyeyin A.
- 5 keşf remzini bilüp: lū keşf'ilmūñ bilür A.
- 7 Bādesin: Cür'asın B,C,E,F.
- 8 bütlerin: 'askerin B,C,E,F.
- 9 ayruk: artuk B,C,E,F., a'lā: cennāt A.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Vücüdün bahrının dürrin bilürsen bil ki âdemsin
Saña ger cân diseler lâayık olur cân-ı 'âlemsin
- 2 Mezâr-ı cismün içre mürde cânı zinde eylerseñ
Hayât-ı cavidân bulduñ Mesîhâ ile hem-demsin
- 3 Rumûzı 'alleme l-esmâ beyân-ı vaşf-ı âdemdür
Melâyik bilmedi anı 'acâyib ism-i a'zamsın
- 4 Ne bilsün mantıku't-tayrı Süleymân olmayan vâ'iz
Yürü lâf urma 'âlemde bu 'ilmü'llahda ebkemsin
- 5 Bilürseñ nice kâdandur vücūdun cevheri tâlib
Künüz-ı kenz-i mahfiye hakikat bil ki mahremsin
- 6 Celâlin zikr idüp her dem cemâlin Hakık'un anmazsın
Riyâ vü zerķ ile zâhid cihânda ğark-ı mâtemsin
- 7 Başuñ kûbbe-i ezrak geyüp şad pâre hırķayla
Bilün bâr-ı riyây-ıla bükildi rûz u şeb hamsın
- 8 Şarâb-ı 'ışķ-ıla sermest olursañ bezm-i cânânda
Şafâ vü zevķ u şâdiye irişdün câm ile Cem'sin
- 9 'Azîz'üm Yûsuf-ı cânı çıkarsañ çâh-ı cismünden
Vücūdun Mısır-ı'na girdün hemân sultân-ı 'âlemsin
- 10 Felek çenberlerin bir bir rakîb u fitnesin bildün
Saña kâyıl degül gönüm bilür kelb-i mu'allemsin
- 11 İçerseñ cür'a-i câm-ı leb-i cânândan Ahmed
Hemân ğamdan halâş oldun iki 'âlemde hurremsin

208 A.69b, B.85a, C.91b, D.87a, E.79b, F.38b

- 1 bilürsen: bilüp B., Saña ger cân: Saña cân B,C,E,F.,
olur cân-ı: olur kim cân-ı B,C,E,F.
- 3 beyân-ı vaşf-ı âdemdür: beyânı sırr-ı insândur B,C,E,F.
- 4 ebkemsin: mübhemsin B,C,E,F.
- 5 cevheri: gevherin B,C,D,E,F., tâlib: 'ârif D.
- 6 her dem cemâlin Hakık'un: Hakık'un cemâlin herkiz B,C,E,F.
- 7 bâr-ı: yâyı D.
- 10 rakîb u fitnesin bildün: rakîbüm fitnesin çeksen B,C,E,F.
C'de 10. ve 11. beyitler eksik.

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Diñler isen hālūmi ben eydeyin iy nev-civān
Līk benūm müşkilūmi eyleyi-virgil 'iyān
- 2 Beş kişi tokuz yola 'azm-i sefer eyledük
Birbirimüzden geçübēn menzile olduk revān
- 3 Birisi kör biri sağır birisinin dili yok
Birinin ayağı yok birisi elsüz iy cān
- 4 Bitmedük ot dibinde toğmaduk bir göcen
Benleyübēn sıçradı āşkäre oldı 'iyān
- 5 Gözsüz anı görübēn sağıra çivildadı
Dilsüz eydür çağırup gerçege dutmañ gümān
- 6 Kovup ayaksuz yatar çigneyübēn dutımaz
Kavradı elsüz dutup virmedi hergiz emān
- 7 Sözlerini Ahmed'a togru togru söylegil
Toğrı sözünden senün toptolu olsun cihān

209 A.69b, B.81b, C.88b, E.75b, F.34b

İşbu gazel bunun üzerindeki nazm olup yazarlar kendi efkârına tatbîkân tahrîf itmişler. Hasbe'l-tāka fehm eyledigüm vechile tahrîr olunup fakat gördüğüm nüshası imlâsı ile bi'aynihi zîre tahrir olundu. Budur:

B,C,E,F'de bu müstensih notu yoktur. Bu şathiye A'da mükerrerrdir. İmlâsı düzgün olan ikincisini aldık.

- 1 eydeyin: eytdüm ben B., lik: lîki B.
- 3 dili: ayağı C., ayağı: dili C.
- 4 Bitmedük ot dibinde toğmaduk bir göcen:
Yitmekden öte dünyada toğmadı çok bir göcen A.,
dibinde: dibinden B,E,F., āşkäre oldı 'iyān: eşkden
oldı 'ummān D., eşk oldı revān C., eşkere oldı revān
E,F.
- 5 çivildadı: çivladımadı A., eydür çağırup: olan çağı-
rup eydür A., çağırub C,E,F., çağırur D.
- 6 Kovup: Kogup A., Kavradı elsüz dutup: Karvayup elsüz
dutar B,C,D,E,F., virmedi: virmeyüb C,E,F.
- 7 söylegil: söyle kim B,C,E,F.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Ben hasta halâş olmak içün 'illet-i gamdan
Sâkî berü şun sâgar-ı pür-rengi bakamdan
- 2 Şordum deheni sırrını ol müy-ı miyânûn
Gunc ile haber virdi baña mülk-i 'ademden
- 3 İklîm-i hüsn sultânısın iy hüsrev-i 'âdil
Kurtar yakamı lutfûn ile dest-i sitemden
- 4 Ol la'1-i şeker-bârınûn iy rûh-ı revânûm
Bir cür'ası yigdür baña bîn câm ile Cem'den
- 5 Dildârı koyup zâhid umar mihr ü vefânı
Bu seng-dil ü 'ârızî rengince şanemden
- 6 Havrâ gözine kühl ide toprağını ol yâr
'İtr-i kefen itse baña ol hâk-i kademden
- 7 Ahmed kuluñı sürme bugün ka'be kapuñdan
Ol miskini men' itme şehâ tavf-i haremden

210 A.70a, B.85a, D.88a, E.78b, F.36b

- 3 İklîm-i hüsn: hüsn iklîmi B,D,E,F.
- 4 B'de bu beyit 5. beyit ile yer değiştirmiştir. Ayrıca 2. mısraları da bir biri ile yer değiştirmiştir.
- 5 zâhid: râhib B,D,E,F., Bu: Bir E,F.
- 6 ide: idine B., toprağını: toprağını B,D,E,F., itse: eylesse B., ol hâk-i kademden: hâk-i kademinden B,D,E,F.
- 7 bugün: begüm E,F., kapuñdan: tapuñdan B,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Nūrdan bir servidür kaddūn senūn iy meh-cebīn
Kim anūn hayrānıdur heşt-behişt-i hūr-i ‘in
- 2 Cāmi‘-i hüsnünde zülfūn halka imān ‘arz ider
Hırka-i sālūs ile miskīn tutarmış gizlū dīn
- 3 ‘Ālem-i vuslatda cānā hicrūn ańdum ađladım
Gül gibi handān iken bād-ı hazān oldu karīn
- 4 Hūsn-i hattūn şerh ider şirīn lebūn evşāfını
Āferīn eyler ańa iy meh-likā cān āferīn
- 5 Şevk-i didāruńla Ahmed şād ü hurremdür bugün
Çöpce gelmez hāk-i pāyūn hākciğūn huld-i berīn

211 A.70b, B.81b, C.88b, D.88a, E.74a, F.33a

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Dil hānesine gelse cemālũñ kereminden
Cān karşı çıkar na'ra -zenān ten hareminden
- 2 Gelmezdi hicāb arada cānāne çekeydi
Bir zerresini 'aynuma hāk-i kademinden
- 3 Kūyũñ var iken baña ayak bağıdur iy dōst
Hāzz idimezem huld-i berinũñ ireminden
- 4 Cān atdı düşe gamzeleri tīrine yāruñ
Kurtılmadı divāne gönül zülfi hamından
- 5 La'lũñ var iken Ahmed iĉer āb-ı hayātı
Hattũñ var iken hatt ola mı 'īsī-deminden

212. A.70b, B.85b, C.90b, D.89b, E.78b, F.36b

- 1 cemālũñ: hayālũñ B,C,D,E,F.
- 2 Gelmezdi: Kalmazdı B,C,E,F.
- 3 idimezem: idimezin B,C,E,F.
- 4 tīrine: tīgine B,C,E,F.
- 5 Ahmed iĉer: kimdir iĉen B,C,D,E,F.,
hattun: nutkun B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Reşküm oldur nāmede nāmūnla mestūr olmasun
Kim okuyup gayrı dil nāmūnı mezkūr olmasun
- 2 İtlerine hıdmet eylerken beni red itdi yār
Devlet-i dünyā-yı dūna kimse mağrūr olmasun
- 3 Senden ayruk hūba kim eylerse 'ālemde nazār
Yā ilāhī dīdesi 'ālemde pūr-nūr olmasun
- 4 Çünki zāhid kanda baksañ "şemme vechü'llāh" imiş
Gördügi maḥbūba göñlüm nice manzūr olmasun
- 5 Görse bir maḥbūbı kalmaz ihtiyārı zerrece
Yā ilāhī kimse Ahmed gibi mecbūr olmasun

213 A.70b, B.85b, C.90b, D.89b, E.77a, F.36b

- 1 Reşküm: Eşküm A., nāmūnı: eşkümi B,C,E,F.
- 3 eylerse 'ālemde: 'ālemde eylerse B,C.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Her kim bize ta'n eyler ise cins-i beşerden
Hak şaklasun 'âlemde anı havf ü hatardan
- 2 Zemm eyleyüben 'aybumızı halka diyeni
Maşşerde emîn ide Hüdâ şûr ile şerden
- 3 Her kim ki bizüm 'aybumızı halka ki diye
Yâ Rab pür it ağzını anuñ şehd ü şekerden
- 4 Sögmekde ne var dögse halâl iderüz anı
İncinmeyüben hâtırumuz dahı beterden
- 5 Kibr ile bize kîn idene Bâri Te'âlâ
Şefkat idüben rahmet ide sürmeye derden
- 6 Maşşubı sever dirler ise hâtırumuz hoş
Kindür çıkaran göz göre ol nûrı başardan
- 7 İnkârı ko bak ahsen-i takvîme emîrem
Dil âyinesi rûşen olur şâfi nazardan
- 8 Her şeyde bizüm gördüğümüz nûr-ı Hüdâ'dur
Ger pîr ü civân ola vü ger gonca püserden
- 9 Her yirde Hak'ı birlemeyen egri nazarlu
Kurtarımadı gerdenini tiğ u teberden
- 10 Siz her nice zemm eylesenüz anla emîrüm
Dilşâd oluruz güş idicek uşbu haberden
- 11 Kâfir dir isen biz degülüz mülhidi anma
Tevhîde iren kendüyi pâk itdi bulardan
- 12 Vahdet denizi bahrısıdur Ahmed'i gel gör
Tevhîdi komaz kendü geçer cân ile serden

214 A.71a, B.86a, C.92b, D.89a, E.80b, F.37b

- 2 Bu beyit B,C,E,F'de 3. beyittir. emîn ide: emîn Hüdâ A.
- 3 halka ki diye: söyler olursa B,C,E,F.
- 4 iderüz: eylerüz B,C,D,E,F.
- 5 Şefkat... rahmet: Rahmet... şefkat B,C,E,F.
- 7 bak: gıl B,C,E,F., şâfi: işbu B,C,E,F.
- 9 nazarlu: nazarlar B,C,D,E,F., teberden: dü-serden B,C,E,F.
- 10 güş idicek: işidicek B,C,E,F., uşbu: bir bu B.
- 11 kendüyi: kalbini B,C,E,F.
- 12 C'de bu beyit eksik.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Beñzeden firdevse yā-Rab ol gül-i zībā yüzün
Görmesün yarınki günde cennetü'l-me'vā yüzün
- 2 Gördüğün aşnāma tap zāhid seni 'ayb itmezem
Görmedün deyr-i felekde ol büt-i ra'nā yüzün
- 3 Hayli perhiz eyledi zāhid leb-i cānāndan
Rūze ayın tutduñ ammā görmedün halvā yüzün
- 4 Gicelerde şanmañuz seyyāredür eflākde
Zeyn ider ahum şerārı kubbe-i minā yüzün
- 5 Seyr iderken hāke başmasun diyü ol serv-kad
Kanlu yaşum berg-i gülden zeyn ider şahrā yüzün
- 6 Kūh-ı kāfam diyü da'vā itme zāhid fāriğ ol
Söyleme lāf-ı güzāfı görmedin 'ankā yüzün
- 7 Hāl-i müşgīnün hayāli gözlerümde iy şanem
Bir Habeş sultānidur kim seyr ider deryā yüzün
- 8 Bī-bekādur gülsitān-ı dehre dil virmez hıred
Cān göziyle seyr ider ol dilber-i ra'nā yüzün
- 9 Gördügi nā-mihre Ahmed dil viren āvāreler
Görmemişdür zerrece 'ālemde istignā yüzün

215 A.71a, B.84a, C.89a, D.90b, E.77a, F.35a

- 1 zībā: ra'nā B,C.
- 3 eyledi: eyledün B,C,D,E,F.
- 4 Gicelerde: Giceler meh B,C,E,F., minā: dünyā B,E,F.
- 6 da'vā: da'vet A.
- 9 mihre- merde B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kātī ider ‘uşşākı bir nükteyle hiç açmaz dehān
Şorsam ağızı rāzını bilsem olurdu nüktedān
- 2 Dikmek için sinemün çākin mahabbet riştesin
Dikkat itdüm yirde gökde bulmadum kılca nişān
- 3 İrmedi bir dem murādum menziline tır-i āh
Oldı yaşum al ibrişüm kirış kaddüm kemān
- 4 Pādişāhum cānın al ‘āşıklarūn sen buse vir
Ödesün bendeñ revān-āyende eylerseñ ziyān
- 5 Yok yire gördüm tolanur dōstum zerrin kemer
Dikkat itdüm orta yirde kılca görünmez nişān
- 6 Hāk bilür kim āsitānūn var iken ben bendeñe
Pādişāhum çöpçe gelmez ‘aynūma iki cihān
- 7 Atma didüm Ahmed'i cānā rakībūn ağızına
Didi ‘ādetdür tutar kelbūn dehānın üstühan

216 A.71b, B.82a, C.88a, D.90b, E.76b, F.34a

- 1 -dum: mı B,C,E,F.
- 2 çākin: çākinde miḥnet B,C,E,F., kılca: nām ü B,C.
- 5 nişān: miyān B,C,E,F.

217

Mefāilün Mefāilün Feülün

- 1 Kaçan āh eylesem cānā seherden
Gelür bŭy-ı kebāb ol dem cigerden
- 2 Ne cevruñ var ise ben rāzı oldum
Seni Hāk saklasın 'ömrüm hatardan
- 3 Hamāil zülfüñi aş gerdenuñe
Yavuz gözden şehā yavuz nazardan
- 4 Meger kim rŭze tutmışsın habībüm
Dehānuñ hokkası pŭrdür şekerden
- 5 Mesihā-dem dimiş Ahmed lebüñe
Ki zîrā cān yağar ol la'l-i terden

217 A.71b, B.85a, C.90a, D.90a, E.79b, F.36a

- 3 aş: at B,C,E,F.
- 4 tutmışsın: tutmazsın B,C,E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şanmañuz seyyāredür her şeb toğan eflākden
Şaçılur yir yir şererdür āh-ı āteşnākden
- 2 Dilberā ‘arz-ı cemāl it kaçma ben gamnākden
Rūh gör kim ictināb itmez bir avuç hākden
- 3 Çār-sū-yı gamda tır-endāz gamzeñ yir yirin
Ok urur cān şişesine sīne-i şad-çākden
- 4 Ejder-i gamdan halāş olmağa bir dem çāre yok
Döstüm irmezse emsem lebleri tiryākden
- 5 Başına odlar yakar bir gice eflākūñ görüñ
Şu’leler zāhir olur bu āh-ı āteşnākden
- 6 Nice yıllar habs-i çāh olsam gerek dirdi hemān
Hikmet-i Lokmān’ı gör kim fehmi ider idrākden
- 7 Zāhidā Ahmed gibi cān vir tarīk-ı ‘ışka kim
Ber-murād olur kişi ‘ālemde ‘ışk-ı pākden

218 A.72a, B.85b, D.90a

- 1 şeb: dem D.
- 4 Metinde tiryāk fakat tiryākden olması daha uygun.
- 5 bir: her D.
- 6 B ve D’de bu beyit eksik.

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn Mefā'īlūn

- 1 Didüm bir 'arife geçmez gönül zülf-i dilārādan
Didi serden geçen miskin alur lezzet bu sevdādan
- 2 'ilāo-ı illet-i dilden tabīb-i 'ışka şordum dün
Didi geç fikr-i dünyādan dahi sevdā-yı 'uqbādan
- 3 Mey-i vahdetle keşretten dü-reng halvet it iy şūfi
Murāda irmedi kimse cihanda kırı gavgādan
- 4 Vücūdum terk idüp var yok demekden kurtul iy zāhid
İriş vahdet diyārına halāş ol lā vü illādan
- 5 Hayālūñ hayline menzil-be-menzil iy kemān-ebrū
Kurupdur eşk-i hūmūnūm habābı hayme vālādan
- 6 Yürü var zāhidā 'aşıklarūñ cānını sen anma
Bilür şāhib-nazarlar ehl-i 'ışkı reng ü sīmadan
- 7 Müselmān itmeyen Ahmed elile kendü şeytānın
Nice pāk eylesün kalbin nice kurtılsun igvādan

219 A.72a, B.81a, D.91b, E.75b, F.34b

- 1 dilārādan: semen-sādan B,E,F.
- 2 şordum dün: dün şordum B,E,F.
- 3 it iy şūfi: it şūfi B,E,F.
- 5 habābı: anā A,D., hayme: çeşme D.
- 6 'aşıklarūñ cānını sen anma: 'aşık dirilmese sehv-i secde
eyle B,E,F.

Mef-ülü Mefā-ülü Mefā-ülü Fe-ülün

- 1 Dil mürğı uçup göçdi bu dünyā kafesinden
Fāriğ oluban geçdi hevā vü hevesinden
- 2 Şeb-rev olımaz zāhid olan küy-ı belāda
‘İşk ehli gerek aña ki korkmaz ‘asesinden
- 3 ‘Aşık aña dirler ki ola ma‘şûkla bir zāt
Ğark ola vişāl içre geçe mültemesinden
- 4 Ol sırrı beyān eyleyi-virgil bize zāhid
Kim buldı hayāt ‘İsi vü Meryem nefesinden
- 5 Şehbāz-ı sa‘ādetdür o çünkim ide pervāz
Esrār tola ‘āleme bang-i ceresinden
- 6 Şol kimseler ehl-i nazaruz didi nazarsuz
Kim görmeye cānān yüzini piş ü pesinden
- 7 Gel hān-ı Halīl ister iseñ hāl-i lebin sor
Toldı dü-cihān cümle anuñ bir ‘adesinden
- 8 Şayduñda olur istediğün cehd idüp ‘aşık
Ger kırtarasın nefsuñ itin ten mezesinden
- 9 Şol kimse ki dil hānesini fetḥ ider Ahmed
‘Arşuñ n'ola eylerse nazar küngüresinden

220 A.72b, B.82b, D.91b, E.75a, F.34a

- 2 olan: olup A., korkmaz: korkar B.
- 3 Vezin aksaklığı var.
- 4 beyān: ‘iyān B,E,F., zāhid: vā-iz B,D,E,F.
- 5 o çünkim: o cān kim B,E,F. İkinci mısra A'da şöyledir:
Esrār-ı hüviyyet tola bu ‘āleme bang-i ceresinden
- 6 kimseler ehl-i nazaruz: kimselere ehl-i nazar B,D,E,F.
- 7 hān-ı Halīl: hān isteriseñ A., sor: gör E,F.
- 8 nefsuñ itin: nefis itini B,E,F., Ger kırtarasın: Ger
kırtar anı sen D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Yārdan gel geç diseñ zāhid ‘aceb divānesin
İhtiyārī hiç kişi terk ide mi cānānesin
- 2 Dil-rübālardan gönül kaynar dimişsin zāhidā
Hayf kim esrāra vākıf bulmaduk virānesin
- 3 ‘Arızūndan gönümi bend itdi zülfūñ dilberā
Nitekim āteşden il zencir ider divānesin
- 4 Sergüzeştüm tapsa iy Leylī saçūndan şanem
Okımazdı hiç bir kes Mecnūnūñ efsānesin
- 5 Vādi-i ‘ışk içre çokdur cān u dil virür velī
Kalb-i ‘uşşāk içre Ahmed sen de bir merdānesin

221 B.80a, C.87b, E.74b, F.33a

- 2 virānesin: bigānesin C,E,F.
- 5 dil: ser E,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Nūş idelden cām-ı 'ıŝkūñ cūr'asın meyhāneden
Cilve eyler 'arızūñ 'aksi ŝehā peymāneden
- 2 Şohbet-i cānāndan vuşlat ŝarābın içmişem
Bī-niyāzam hānekāh-ı Ka'be vü puthāneden
- 3 Murg-i lāhūtum benüm seyrāngehdür kün-fe-kān
Geçmişem seccāde vü tesbīh u dām u dāneden
- 4 Gūş idüp gayrūñ hadīsın dinlemez divāne dil
İmin oldum güft-ü-gūdan kıssa-i efsāneden
- 5 Bir 'abādur köhne vü fakrūñ külāhı bes baña
Fārīgu'l-bālam libās ü efser-i ŝāhāneden
- 6 Anadan bir kez toğan insān-ı kāmīl olmadı
Niçe kerre toğmışuz insān olinca anadan
- 7 Bu harāb olmuş gönül fāş itdi 'ıŝkum sırrını
Genc-i mahfinūñ tarīkın buldılar vīrāneden
- 8 'Aşık-ı divāneden hālī degüldür kâ'ināt
Eksük olmaz şir-i ŝāhenşāh arşlan-hāneden
- 9 Āstānūñ Ahmed'e dārū'ş-şifādur dōstum
Kākūlūñ zencirini dūr itme ol divāneden

222 B.82a, C.88a, E.76b, F.35b

- 5 'abādur: 'abā-ı E, F., 'abā vü C.

Fā'ilātūn Mefā'ilūn Fa'lūn

- 1 Gül kızardı yüzün hayāsından
Müşğ utandı saçun hevāsından
- 2 Yarakān u şehdedür nergis
Ol ala gözlerün belāsından
- 3 Kararup yandı lālenün yüregi
Yüzünün tābiş ü ziyāsından
- 4 Çün benefşe saçuna öykündi
Dilini çekdiler kafasından
- 5 Ağzunun 'ışkına olup dil-teng
Gonca yırtar tonın yakāsından
- 6 Yire girdi Āb-ı Hızr utanuban
Lebünün la'l-i cān-fezāsından
- 7 Şubh anuñcün nefesde şarıkdur
Kim urur dem yüzün şafāsından
- 8 Cām-ı mey nüş eyle kim gülzār
Toludur bülbulün nevāsından
- 9 Cāmı elden koma ki cān bir dem
Kurtıla'akl mācerāsından
- 10 Ahmedī mey içer ki bula halās
Şūfinün zerķ-ılan riyāsından
- 11 Mey Haṭādur veliki vardur ümid
Ki geçe Haḫ kuluñ haṭāsından

223 B.83b, C.89b, E.76a, F.35b

- 1 Sayfanın kenarında bu gazelin de IV. yüzyıl şairi Ahmedî'ye ait olduğuna dair B'de müstensih kaydı var.
- 3 Kararup: Karara C,E,F.
- 10 E,F'de bu beyit noksan.

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

- 1 Güneş bir zerredür cânān cemāli mihr ü mähından
Cihānuñ zulmeti bir şemmedür zülf-i siyāhından
- 2 Dilā görmek dilerseñ bir nazar ka-be-i vaşlın
Gözüñe sürme çek şāhib-kādemler hāk-i rāhından
- 3 Vücūdunñ şehrine sultān iderdün cehd idüp †aşık
Çıkarsañ Yūsuf-ı cânı bu cismün ka-r-ı çāhından
- 4 Hemān künc-i kanā-atda ferāgat eyle gel iy dil
Ki fakruñ tācı a-lādur bugün şehir külahından
- 5 Huzūr-ı kalb ile Ahmed saña biñ kerre yigrekür
Gedā-yı küy-ı yār olmak cihānuñ pādişāhından

224 B.85b, C.90a, E.78b, F.38b

- 1 cânān cemāli: cânā cemālün C.
- 2 nazar: nazarda C,E,F., vaşlın: vuslat C.,
kademler: nazarlar E,F.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlû

- 1 Yanup yakılır hicr ile cânû bilimezsın
Tâlib oluban vuşlat-ı yâri dilemezsın
- 2 Sedd oldu o dil milketine bâde-i vahdet
İy leşker-i keşret bize sen yol bulamazsın
- 3 Görinmedügi saña budur sûret-i mahbûb
Pâsını gönûl âyinesinû silimezsın
- 4 Dîdâr görünmedüğine itme ta'accüb
İllet kılını gözû ucından yolamazsın
- 5 Ser-sebz-i târı olmadıgı gülşen-i cânû
Bu eşk-i revânû ile her gün şulamazsın
- 6 Aldanuban iy hâce cihân zevkına tapma
Hayvân ile farkû senû ancak bilimezsın
- 7 Keşf olmadı hiç saña tecelli-i ma'ânî
Mürşid gerek Ahmed saña irşâd olamazsın

225 B.86b, C.91a, E.79a, F.36a

- 2 o: bu C,E,F.
- 4 Dîdâr: Dîzâr E,F.
- 7 C'de eksik, E ve F'de ikinci mısra şöyle:
Ahmed yüri sen remz ile haber alıamazsın

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Tāze gül-ruhsārına terden döker dildār şu
Āteş-i Mūsā'dan eyler her zaman izhār şu
- 2 Hāk-i pāy-i yārdur ancak 'ilācım iy hākīm
Gözlerümden rüz u şeb turmaz akar her bār şu
- 3 Bāde-i vahdetden almış gālibā bir çür'a kim
Şāf olupdur gösterür āyine-veş didār şu
- 4 Gıll u gışdan pāk olup buldı küdüretten şafā
Kurtılup gāfletten oldı rüz ü şeb bīdār şu
- 5 Hāl-i ruhsārın 'aceb sāhirdür iy gül-çihre kim
Gāhi āteş 'arz ider geh gösterür seyyār şu
- 6 Mevc urup deryā-yı eşküm dīdeden oldı revān
Korkaram kim 'ālemi gark eyleye yekbār şu
- 7 Kurtılup taklīdden tahkīka irse n'ola şeyh
Pāk olur akmağ ile hāk üzre her murdār şu
- 8 Āb-ı hayvān istemez la'lün şarābın nüş iden
Kandı anlar dōstım lāzım degül tekrār şu
- 9 Teşne dilden çıkmadı bir dem hayāl-i hançerün
Arzu eyler nigārā her zaman bīmār şu
- 10 Bāğ-ı hüsnünden şehā men' itme çeşmüm yaşını
Tāze vü ter tutmağa lāzım-durur gülzār şu
- 11 Dehr-i dūndan Ahmed'ā kime şikāyet eyleyem
Yidüğüm gāmdur elinden içdüğüm hūn-bār şu

226 A.72b, B.87a, C.82a, D.91a

- 1 terden: dūr den D.
- 2 yārdur: yārdan B.
- 3 B,C'de bu beyit 5. beyit ile yer değıştirmiş. almış:
almış: içmiş B,C,D.
- 4 pāk: şāf B,C., rüz ü şeb: her zamān B,C.
- 5 Hāl-i: Hāl ü B., seyyār: bisyār B,C.
- 6 B,C'de bu beyit 8. beyitle yer değıştirmiş. urup: olup B.
- 7 her: çün B,C.
- 9 nigārā her zamān: bilürsin iy şanem B., bilürsin iy bīmār şu C.
- 10 Bu beyit B ve C'de yoktur.
- 11 Ahmed'ā: Ahmedem B,C,D., Yidüğüm: İçdüğüm B., hūn-bār:
her bār D.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Tâ kıldı tecellî bu gönûl mülkine ol şâh
Cûş eyledi sinemde hemân ma'rifetu'llâh
- 2 Envâr ile gark eyledi bu kevn ü mekânı
Her kanda nazar eyler isem görünür ol şâh
- 3 Kesret bozulup kalmadı hep cümle bir oldu
Gayr olmayıcağ eyleyimez kimseden ikrâh
- 4 Ağlamak ile gülmek ü dirilmek ü ölmek
Birdür baña kim oldu yirüm seyr-i ila'llâh
- 5 Kalmadı hicâb arada gel bir nazar eyle
Aç gözüñ uyar cânuñı iy tâlib-i âgâh
- 6 Kesretde bizüm rehberimüz vahdet olupdur
Ol şem'-i hidâyet ide mi hiç bizi gümrah
- 7 Muhtâc oluban gezme şakın derbeder iy dil
Şâd ol yüri 'âlemde ki errızku 'ala'llah
- 8 Mûsâ gibi sen Tûr-ı tecellîye çıkarsın
Gûş eylerisen Vâdi-yi Eymen'de ena'llâh
- 9 Bu 'âlem-i süflîyi koyup 'ulvîye cehd it
Makşûda iriş olma bugün himmet-i kütâh
- 10 Gel Mısr-ı ma'ânide 'Azîz olmağa kasd it
Cân Yûsuf'ına cismüñ evin eyle hemân câh
- 11 Nâlişler ider her gice tâ şubha dek Ahmed
Şevk-ıla vurur 'arşa çıkar âh-ı seher-gâh

227. A.73a, B.89b, C.83b, D.92b, F.39b

- 1 ol şâh: Allâh B,C,D,F., Cûş eyledi: Envâr ile gark eyledi D.
- 2 D'de bu beytin başı ile 1. beytin 2. mısraının başı karışmış.
- 3 hep: hiç B,C., eyleyimez: eylemez B,C,D.
- 5 eyle: it kim B,C., tâlib-i âgâh: tâlib ol âgâh D.
- 6 E'de bu beyit eksik.
- 8 B ve C'de bu beyit 9. beyit ile yer değiştirmiş.
- 10 kasd: cehd B,C., eyle hemân: eylemedin B,C., eylemegil D,F.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fa'lūn

- 1 Pūhte-i 'ışk iseñ iy dil tama'-ı hām itme
Hemdem-i bāde iseñ cüz heves-i cām itme
- 2 Aldanup kalma cihān mülkine dildāra iriş
Gel hayāle uyuban terk-i dilārām itme
- 3 Gel riyādan arın iy zāhid-i ālūde-libās
Şübhe vü vesveseye zühd ü vera' nām itme
- 4 Menzili ehl-i dilūn kūy-ı habīb oldı gönül
İre-gör menzilüne bir nefes ārām itme
- 5 Dehen ü çeşm ü leb-i yāra harīf olduñ-ısa
Heves-i şekkeri koy piste vü bādām itme
- 6 Nām-ı neng 'āşıkā çün cümle hicāb oldı bugün
Şāf olup yek cihet ol gel taleb-i nām itme
- 7 Kişiye 'āriyyedür devleti dehr-i dūnūñ
Heves-i devlet ü der-yūze-i eyyām itme
- 8 Bula-gör Mısr-ı vücūdındaki cān Yūsufını
Cehd idüp şubha iriş arzū-yı şām itme
- 9 Ahmed'ā şāf oluban zerk u riya terkini ur
Leşker-i küfri çeküp gāret-i islām itme

228 A.73a, B.91a, C.94b, D.92a

- 2 Aldanup: Aldanuban A., mülkine: bezmine B,C.
- 3 arın: iden D.
- 4 İre-gör: İde-gör D.
- 5 şekkeri: 'askeri B.
- 7 dehr-i dūnūñ: deryūze-i dehr B,C., devlet ü der-yūze-i:
devlet-i derūze-i B,C., der-her A.
- 8 B ve C'de bu beyit 9. beyit ile yer değıştirmiş.
D'de noksan.

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Gören cânlar virür ol la'1-i nāba
Dili māl olur cām ü şarāba
- 2 Ayagın yumağa degmez habībün
Olursa taş-t-ı meh mihr-āftāba
- 3 'Imāret eyle dil mülkin nigāra
Harāba yüz tūtpdur bu harāba
- 4 Yañılmaz meyl ider divāne gönülüm
Şarāb ü şahid ü çeng ü rebāba
- 5 Ruḥun aksi şehā meygün lebünden
Şanasın berg-i gül düşmiş şarāba
- 6 Şunar nerciz çemende cām-ı zerrin
Elinde süsenün çini kırāba
- 7 'Araḳ-riz olsa Ahmed hadd-i cânān
Karışmış dir görenler gül gülāba

229 A.73b, B.88b, D.93b

- 1 Gören: Gönül B,D., Dili māl: Dil ü meyyāl B,D.
- 4 Yañılmaz: Kesilmez B.
- 6 nerciz: nergis B,D.

Mefûlû Fâilâtün Mefûlû Fâilâtün

- 1 Sāyem ziyā virdügi gün gökde aya
Bir dem musāhib olsam sen serv-i meh-likāya
- 2 Cān gülşeninde zülfün berg aşdı fitne-engiz
Dil mezra'ında hālün tohm ekdi her belāya
- 3 Kaşun çatup cihānı peyveste ağladursın
Bārān-ı ziyān degül mi ol müşg tünelü yaya
- 4 Komaz rakib-i münkir dilde şafā-yı hātır
Virür hālel bu kāfir cām-ı cihān-nümāya
- 5 Bir sâ'at olmaz idüm sen meh-likādan ayrı
Gün ruhların firāki irişdi iki aya
- 6 Evvel umar idüm kim sāyende hoş geçeydüm
Ahır bu rüşen oldı olmaz güneşde sāye
- 7 Zülfün anañda virdüm dil hatıñna gerek ben
Magribde bir kalender ayna sundı semāya
- 8 Şatılduğında Yūsuf tartıldı bir müsebbek
Sen cāna tartılursun ne lāyıkdur bahāya
- 9 Dil lāyık olmaz Ahmed cevri itnese o cān
Bi-revzen olsa hāne miñnet gelür o cāya

231

Fāilātün Fāilātün Fāilātün Fāilün

- 1 Dürr olur her söz ki düşdi ehl-i 'irfān ağzına
Sükkeri seçmez nemekden alsa nādān ağzına
- 2 Āb-ı hayvāndur tudagūn teşne 'irfān ehline
Virme billāh iy şanem ol āb-ı hayvān ağzına
- 3 Görmezem bir kıl penāhından dehānūn tengini
Her nice kim bakaram peydā vü pinhān ağzına
- 4 Gülşen-i hüsniñ hevāsından gönül bülbul gibi
Konmağa pervāz ider her dem gülistān ağzına
- 5 Bu cefā-keş Ahmed'i mahbūbı meh-rū hūblarūn
Tūti tek müştāk olupdur şekkeristān ağzına

 231 A.74a

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'lün

- 1 Lebünden kıl ucu tıyan nişāne
Hemān mālīk olur rāz-ı nihāne
- 2 Nazīrūn görmemişdür çarh-ı gerdūn
Ne geldi ne gelür mislūn cihāne
- 3 Kitāb-ı hüsniyūn bir harfin iy dōst
Nice tefsīr idem gelmez beyāne
- 4 Dil alup pūse virse la'l-i cānān
Nice cān virmeyem bu rāyegāne
- 5 Uçar cānuñ kuşı ten tuzagından
Hemān ol demde kim dükendi dāne
- 6 Ne söz kim hüsrevā şīrīn-lebünden
Dise Ahmed okurlar "āşıkāne

232 A.74a, B.88a, D.93a

- 3 hüsniyūn: hüsniñ A.
- 5 tuzagından: duzagından B,D.

233

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Taşvîrûnî dil hânesine hatt-ı celiyle
Nakş eyledi nakkâş-ı ezel kudret eliyle
- 2 Kaşd eyler imiş 'aşıkâ agyâr-ı bed-endiş
Ben sezmezim anı öle kendü eceliyle
- 3 Ser-çeşme-i cân olduğunu kâtib-i Kudret
Yazmış diyeyüm dilberi ol mîm diliyle
- 4 Dikkatler idüp cümle cihân müy-şigâfı
Fark idemedi saç kılın ince biliyle
- 5 Divânelige tutdı yüzün gördi ki Ahmed
Bâzice ider cümle cihân tıfl diliyle

233 A.74b, B.91a, D.93b

- 2 sezmezim: sezmezin B., sezmez D.
- 3 diyeyüm dilberi ol mîm diliyle: dehen-i dilberüme hatt-ı celiyle B,D.
- 4 biliyle: teliyle D.

234

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Yüzün gibi gül olmaz gülsitānda
Şaḡun tek sünbül olmaz būsitānda
- 2 Cefā 'ilmin okumış gerçi bî-had
Vefādan yok eser ol dilsitānda
- 3 Melaikden mükërremsin habîbüm
Nazîrün gelmemişdür ins ü cānda
- 4 Cemālün görmege her gice iy meh
Açar revzen melekler āsmānda
- 5 İşidüp ehl-i 'ışkūn zevkūn Ahmed
Kalupdur zāhidün gönli gümānda

234 A.74b, B.88a, D.93a

- 2 Cefā 'ilmin: Vefā 'ilmin B., gerçi bî-had: nice gerçi D.
- 3 B'de ikinci mısra şöyle:
Terahhum eylegil ben müstmanda
- 4 4. ve 5. beyitler B'de yok. B'de gazelin devamına 235.
gazelin 2. beyitten sonraki beyitleri eklenmiş.

235

Mefā'ilün Mefā'ilün Fē'ülün

- 1 Hatūñ gibi tarāvet yok çemende
İzārūñ terligi berg-i semende
- 2 İnende seng-dil olma habībüm
Terahhum eyle gel ben müstmende
- 3 Olupdur ser-nigün tūbā boyūndan
Dahi sergeşte serv-i nārvende
- 4 Dişūñ gibi bulunmaz dürr şadefde
Dudağūñ gibi la'1 olmaz Yemen'de
- 5 Gulām olmuş 'abīr 'anber saçūña
İşidüp müşg ki dimiş bende bende
- 6 Ne bilsün iy dilārām ağzı dadın
Lebūñi beñzeden cüllāb ü kanda
- 7 İşidüp nāleni mestāne Aḥmed
Gülüp gül-ğonca geldi rīş-ḥande

235 A.75a, B.88a, D.94b

- 1 B'de 234. gazelin 3. beytinden sonraki beyitlerle karışmış.
- 2 İnende: Ögütde A.
- 5 müşg ki dimiş: müşk dimiş B,D.

236

Mefācılün Mefācılün Fecılün

- 1 Lebüñ gibi halāvet yok şekerde
Dişüñ gibi tarāvet yok güherde
- 2 Göñül eglencesidür baña iy dōst
Senüñ gamzeñ okı zahmi cigerde
- 3 Mukābil olımaz yā kaşlaruña
Bilür eksükligin iy meh kamerde
- 4 Bilüñ esrārına olmadı vākıf
Tolanur yok yire gördüm kemerde
- 5 Naẓar kıl göz ucuyla iy dil-ārām
Bu Ahmed derd-mendiüne kemerde

236 A.75a, B.89b, D.94b

- 3 yā: rā B,D.

Mefā'īlūn Mefā'īlūn Fe'īlūn

- 1 Kaşuñ üstinde ol müşgîn külāle
Kemend atmış şanasın kim hilāle
- 2 Güneş yüzüne öykünmiş nigārā
Öğünsün uğramazsa bir zevāle
- 3 Ne hoşdur şöbet-i meyde saçılsa
Gül ü sümbül benefşe dahı lāle
- 4 Lebūñ anmak diler gülşende gonca
Anuñçun yur seher ağzını jāle
- 5 Rakıbi öldi dirler dahı sağdur
Bu söz ezgiye döner çala çala
- 6 Müezzın cāmī'-i hüsnünde gördüm
Siyeh hālūñi benzetdüm Bilāl'e
- 7 Nigārā kaşların fikrinde döndi
Vücūdı Ahmed'ün şimdi hilāle

237 A.75a, B.89b, C.83b, D.94a

- 2 B'de ikinci mısra 3. beytin ikinci mısraı ile yer değiştirmiş.
- 5 ezgiye: azgiye A.
- 6 Müezzın: Müzeyyen B,C.
- 7 kaşların: dişlerin B,C., Ahmed'ün şimdi: Ahmedî'nün bir B,C.

Mefâilün Mefâilün Fe'ülün

- 1 Nigārā rahm kıl ben müstmende
Kapunda kalmadı yir cāna tende
- 2 Olupdur sernigün tūbā-yı cennet
Göreliden müntehā kaddūn çemende
- 3 Ümidin kessün ol kurtılmasından
Şu dil kim kākülün bend itdi bende
- 4 Uzakdan rāzıyuz bir merhabāya
Habībüm kāyıl olduk riş-hande
- 5 Ne dūn himmetdür ol kim kāmētüñi
Yañılup beñzedür serv-i bülende
- 6 Şerī'atda ena'l-Haḡ dise 'āşık
Şehīd ü gāzi ölen öldüren de
- 7 Nigārā çeşmün ol āhū-yı Çindür
Ki düşmiş zülfün ucından kemende
- 8 Ne deñlü yüzine bakmazsa sultān
Gerekdür hıdmetin artura bende
- 9 Şehīd olmışdur Ahmed dāğ-ı gamdan
Şarılmış lāle-veş kanlu kefende

238 A.75b, B.91b, C.92a, D.95b

- 1 müstmende: derdmende B,C., Kapunda: Gamundan B,C.
- 3 B'de eksik.
- 4 Uzakdan: Irakdan B,C.
- 5 himmetdür ol kim kāmētüñi: himmet olur kim kāmētüñi B,C.,
beñzedür: beñzedün B,C,D.
- 7 çindür: çinün B,C.
- 8 Gerekdür: Gerek kime B., hıdmetin: hizmetin B.
C,D'de bu beyit 9. beyit ile yer değiştirmiştir.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Küntü kenzūn gencine mālīk olan sultān dede
Gevher ü dürr ü ḥakāyık silkine ‘ummān dede
- 2 Her cihetden "hel etā,nuñ remzine vākıf olup
Ma'ni-i zāt ü şıfātı fehmi iden insān dede
- 3 Tekyegāh-ı 'ışık içinde pā-bürehne çār-ḍarb
Sırr-ı Ḥak 'da ser-tıraş u vālih ü ḥayrān dede
- 4 Rüz ü şeb fakr ü fenādan fahr iden abdāl-veş
Şeş cihetden dü cihānı eyleyen seyrān dede
- 5 Kendü nefsin kurtarup kesretten āzād eyleyen
Bāğ-ı vahdet içre her dem gül gibi ḥandān dede
- 6 Hāne-i künc-i fenāda genc-i istignā bulup
Bī-bekā 'ālemde bir kaç günlüğe miḥmān dede
- 7 Bende-i şāh-ı velāyetdür muḥibb-i ḥānedān
Cān ile āl-i 'ābānuñ yolına kurbān dede
- 8 Tiğ-ı şevk-ıla vücūdın şerḥa şerḥa çāk idüp
Āteş-i 'ışık-ıla yanup yakılan giryān dede
- 9 Pīr olup şekl-i beşerde 'ārif-i Rabbāni'dür
Ana rahmından velāyet gösteren Oğlan dede
- 10 Sūret-i zāhirde gerçi 'ādet-i şūrīdelik
'Ālem-i tahkika baksañ cān ile cānān dede

239 A.75b, B.91a, C.92a, D.95a

- 3 B,C ve D'de 2. mısra şöyle:
Ser-tıraş olup esrār-ı Ḥak'dan vālih ü ḥayrān dede
- 4 Şeş: Yek B,C,D.
- 8 'ışık-ıla: şevk ile C., giryān: pūryān A.
- 10 'ādet-i şūrīdelik: 'āşık-ı dīvānedür B,C.

- 11 Hulle-i Firdevsî n'eyler çāk iden ten cūbbesin
Hil'at-i dünyā vü 'ukbādan geçen 'ūryān dede
- 12 Eylemez keşf ü kerāmet 'ilm-i ihfādan geçer
Mahrem-i Hakk olan eyler sırrını pinhān dede
- 13 Tīg u tīrine hasūd ü münkirūñ karşu tutup
Yüzini döndermez eyler sīnesin kalkān dede
- 14 Mülk-i şādî 'ālem-i tahkīk imiş bil Ahmed'i
Dār-ı dünyāya dimişler külbe-i ahzān dede
-

- 11 geçen: kaçan B,C.
- 12 geçer: kaçar B,C.
- 13 hasūd ü... tutup: hasūdūñ... durup B,C.
- 14 Ahmed'i: Ahmedā B,C,D., dimişler: dimişdür B,C,D.

240

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 1 Nikābın keşf idüp vechinden ol mäh
Didi bu yüzden idin seyri billāh
- 2 Boyındur ol dıraht vādī-tūra
'İzārūñ āteş-i "innī enallāh,
- 3 Derūnūñ pāk idüp āh eyle 'āşık
İriş sen 'arş-ı a'lāya sehergāh
- 4 Yakar kandilin āhum āteşinden
Uyarur gice gündüz mihr ile mäh
- 5 Şağūñ fikriyle 'ömrüm āhir oldu
Uzun endişe itdüm 'ömri kütāh
- 6 Özüñi terk idüp terk eyle sen terk
Dilersen olasın esrāra āgāh
- 7 Yüzüñi hāke yeksān eyle Ahmed
Ayağın öpmeye yārūñ budur rāh

240 A.76a, B.91b, C.93a, D.95a

- 1 vechinden: yüzinden C., idin: eylen B,C,D.
- 2 tūra: tūr B,D., vādī-i tūra: cennet dūr C.
- 4 kandilin āhum: kandil-i āhum B,C.
- 6 terk eyle sen terk: terk eyle terki B,C,D.

241

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Yār gūş itmez didi baña rakībūm itme āh
Ahumı gūş eyle germ olsun rakīb-i rū-siyāh
- 2 Nāgehān görsem yüzüñi bī-naẓīr hikmet budur
Geh gözüm yāşı olur māni⁴ baña geh dūd-ı āh
- 3 Cān-ı şīrīnūm disem la⁴lūñe acı gelmesün
“Özrūmi redd itme kim cān-ıla oldum “ögr-hāh
- 4 Cūy-i eşkümdür beni deryā-yı “ışka irgüren
Küşte-i şeydā gerek kim menziline ilte rāh
- 5 Bir şeh-i ālicenāba bendedür Ahmed bugün
Gice gündüz āsitānın yaşdanur hurşid ü mäh

241 A.76b, B.91b, C.93a, D.96b

- 1 rakībūm: rakībūñ B,C., germ... rakīb-i: kim... rakībūñ B,C.
- 2 bī-naẓīr: bir naẓar B,C,D., budur: bu kim B,C.
- 4 Küşte-i şeydā: kişiye menzil B,C.
- 5 hurşid ü mäh: mihr ile mäh B,C,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bāğ-ı dehre fer virür bu dîdem ırmağı ile
Lâlesi rengin bulur hem gülleri dâğı ile
- 2 Şād-mānam ehl-i ʿışk içinde kim ben bendesin
Rûz-ı mahşerde bilür sinemdeki dâğı ile
- 3 Nāme inşā eylesen hicründe cānā dîdemün
Karasıdur merdümek kâğız-durur ağı ile
- 4 Tîğ-ı gamzeñle kırarsın ehl-i ʿışkı dilberā
Hastesini kim sorar cānlar virür şağı ile
- 5 Rûze-i hicrinde ʿıyd-i vaşl uman biçāreler
Gösterürler ol hilāl-ebriyî parmağı ile
- 6 Habs idüpdür gönlüni çāh-ı zenaḥdānında yār
Şayd idüpdür murg-ı cānı zülfünün ağı ile
- 7 Meclis-i dildārda bûlbûl nezāketle geçer
Gül öğündi goncalar güldi anuñ lâğı ile
- 8 İtlerine kim ne dir neylerse dildārūñ velî
ʿAşıkūñ kanın iğır kuyındaki zâğı ile
- 9 Ḥāk-i pâyūñ cevheri cānā bu Ahmed bendenün
Çehresin altın ider bir zerre toprağı ile

242 A.76b, B.91/2a, C.94b, D.96a

- 1 virür: viren D.
- 3 dîdemün: dîde dimeñ A., kâğız: kâğıd B,C,D.,
ile: bile B,C. Sona kadar böyle.
- 7 dildārda: gülzārda B,C., nezāketle: nezāketler B,C,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Āh kim hīcr ile her dem dīde giryāndur yine
Kānde bulsum yaşı yirine döküğü kändur yine
- 2 Seyre çık iy gonca-leb seyr eyle sīnem bāgını
Dāğ-ı hicrān lālesi gül gibi hāndāndur yine
- 3 Āşık-ı dīdārūnām firdevsī cānā neylerem
Baḥa sensüz bāğ-ı cennet künc-i zindāndur yine
- 4 Dūd-ı āhumla gözüm yāşın kapūndan sürme kim
Pāyūne dürlər dōken ol ebr-i nīsāndur yine
- 5 Görmese bir dem cemālūn gūlşenin cān bülbüli
Bezm-i gāmda rūz ü şeb ney gibi nālāndur yine
- 6 Cānumı kurbān idüp bağrım kebāb itmek diler
Gūssa vü gam var ise gönülümde mihmāndur yine
- 7 Cim zūlfūn kāmētūn elfin kaşūn nūnın görüp
Didi Ahmed cānum içre bu yeñi cāndur yine

243 A.77a, B.91b, C.84b, D.96a

- 1 yine: gine C.
- 2 bāgını: tağını B,C,D.
- 4 kapūndan: tapūndan B,C.
- 6 B'de eksik.
- 7 kaşūn: hatūn C., nūnın: nūrın D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şabr idüp iy dil yûri neylerse hiorēn aġlama
Kim şonı vuslatdur anuñ iy gösüm kan aġlama
- 2 Cevr iderse rāzı ol kılma şikāyet kimseye
Rahm ider hālūñ görüp şāyed ki cānān aġlama
- 3 Būstān-ı gamda çün bildūñ bitermiş şādīlūk
İy gönül ġayret idüp şabr eyle bir an aġlama
- 4 Gonca-veş dil-teng olup kan yutma kim iy dil seni
Bir gün avlar yār ider gül gibi handān aġlama
- 5 Ğamzesi tigin çeküp kat itse Ahmed başuñı
Tut boyun fermān anuñ neylerse sultān aġlama

244 A.77a, B.88b, C.83b, D.97b

- 1 anuñ iy: anuñ B.
- 2 ider: ide B,C,D., cānān: cān D.
- 3 bitermiş: yetermiş B,C.
- 4 avlar... ider: ola... ide B,C,D.
- 5 tigin çeküp: çeküp tigin B., itse Ahmed: itse dilber
Ahmed B.

245

Müster'îlâtün Müster'îlâtün

- 1 Vaşl idi maksûd virdi Allâh
Oldı müyesser elhamdû-lillâh
- 2 Kavl-i zâhidden eyledüm tevbe
Fi'l-i 'âbidden estegfiru'llâh
- 3 Efsâne ile azdurdı halkı
Her pîr-i câhil her şeyh-i gümrah
- 4 Âzâde idüm kul itdi nâgâh
Bir serv-kâmet bir 'ârızî mâh
- 5 Zülf ü ruhûndur tesbîh Ahmed
İy şâh-ı hûbân şâm ü seher-gâh

 245 A.77a, B.89a, D.97b

- 1 B'de: Vaşl-ı ebeddür maksûdunuz âh
- 2 Vezin aksaklığı var.
- 3 azdurdı: azıttı B,D., her: bir B,D.

246 *

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Seher vaktinde müştakam diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
Semâvâtı tutup âhum diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 2 Vücudum tiz ire fakra irişsem fahr ile fakra
Münâcât eyleyüp Hakk'a diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 3 O vahdet bâğına girdüm mahabbet güllerin dürdüm
Hakikat bulbuli oldum diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 4 Evliyâdan himmet aldım içüp 'ışk meyın kandım
Cemâlün şem'ine yandım diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 5 Kodum ben mâsivâ'llâhı hevâdur diyü billâhı
Severem Resûlü'llâhı diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 6 Ahşen-i takvime irdüm bekâ ender bekâ buldum
Dört kapudan emim aldım diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 7 Dersümi mevlâdan aldım ledünni 'ilmini bildüm
Tasavvuf tablını çaldım diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh
- 8 Ahmedî'yem bâña meydân bâña şüret bu cism ü cân
Bugün tahta geçüp sultân diyem yâ-Hayy yâ-Kayyüm yâ-Allâh

246 A.77b

* Vezin aksaklığı var.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Atadan çocuğı zevkile kesb eyledi âne
Biñ dürlü belâ çekdi getürince cihāna
- 2 Ferzend idinüp eyler ana dürlü mahabbet
Hün-i dil ile besleyüp atmadı yabana
- 3 Ol nā-halefi gör kim anuñ kadrini bilmez
Dūzahda kalur irişimez ehl-i cināna
- 4 Cennet ananun ayacı altı didi Ahmed
İmānı olan Hak sözi işitdükdə inana
- 5 Hoşnūd ide-gör anları ki Hak ola rāzı
Mahşer günü şalmaya seni dürlü ziyāna
- 6 'Akıl olan aldanmadı dünyā-yı deniye
Bildir ne eyiye kalur ol ne hod yamāne
- 7 Māra yidirür āsaf-ı devrānı bilürsin
Mırrı uşürür taht-ı Süleymān-ı zamāna
- 8 Şan gözler olmuş yine bu çarh-ı sebük-rev
Bozup bir arada görimez zerre bahāne
- 9 Aldar kimini mālīk ider mülk-i oihāne
Tahtından alup gayrılarını atdı yabana

247 A.77b, B.92b, C.25a

- 1 Atadan çocuğı: İbtüñi atadan B,C., eyledi: eylenedi C.,
Biñ dürlü: Nice biñ dürlü A.
Vezin aksaklığı var.
- 3 irişimez: karışmaz B,C.
- 5 ki: kim B,C.
- 6 eyiye: eyü A., kalur: kılur A.
- 7 devrānı: devrān A.
- 8 gözler: küze-ger B,C.
- 9 Aldar: Oldur A., gayrılarını: niceleri B,C.

- 10 Minberde şakalũ sıgayıp söyleme vâ'iz
Kibr atına binüp daħı yapışma 'ināne
- 11 Çok söylemenũ çok ziyānın gördi arenler
Hadden aşırup söylemegil söyle miyāna
- 12 Ğafletden uyan gel özüñe saña ziyāndur
Cehd eyle biliş şorup inan bunda tıyana
- 13 İksîr olur izi tozu her kime irürse
Vākîf olanũ gitdügi her genc-i nihāne
- 14 Rahmet nazariyle nazar it Ahmed'e yâ-Rab
Dünyā cihetin istemez ol habbe vü dāne

11 ziyānın: zararın B,C.

13 irürse: kim irüşse B,C., gitdügi her: gitdügi genc B,C.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ebr-i ğamdan kurtılur bil mäh-i tábân ğam yime
Zulmet-i ğamdan toĝar ħurşid-i rahşân ğam yime
- 2 İy dil-i ser-geşte devr-i ğam degüldür pâydar
Âna da bir ğün irer şabr eyle pâyân ğam yime
- 3 Bend-i zülfinden ħabibüñ kurtılursun ‘ākıbet
Olma ‘ālemde bugün ħātır-perişân ğam yime
- 4 Tekye-ĝāh-ı ‘ıška düşe şevkle abdāl ol yürü
Bāde-i vahdet içün ‘ālemde bir an ğam yime
- 5 ‘Ālem-i vuslatda ğün kim şād ü ħandānsun bugün
Dem bu demdür Ahmedā peydā vü pinhân ğam yime

248 B.88b, C.83b

- 1 kurtılur: kurtılup C.

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün

- 1 Cehd eyle bugün kesb ide-gör 'ışk-ı hakikî
Keşf ola şa'na kalmaya 'ālemdə dakikî
- 2 Bir zerre ruhun şa'şası düşse cihāna
Hübān-ı cihān cümle diye şaddaka kiki
- 3 La'lün lebünün şevkile bu dide-i hün-bār
Şan mülk-i Yemen'dür ki döker Rüm'a 'akikî
- 4 Deryā-yı vücūdında bulan dürr-i yetimi
'Umman-ı hakâyıkda n'idər zekka zekikî
- 5 Ger şa'na nasīb oldu ise bāde-i vahdet
Ur seng-i melāmetle ufat cām-ı cemikî
- 6 Sen meclis-i rindānda kadeh nüş ide-gör kim
Rahkan rahakan rah rahakan rāh-ı rahikî
- 7 Gel 'ārif isen diñle nedür bang-i hurūsî
Kukri kukikan kukri kukan kukri kukikî
- 8 Tesbihini güş eyle vühuş ile tuyurun
Cakkan cakakan cak cakakan cakka cakikî

249 A.78a, B.19a, C.18a, D.120b, E.17a, F.59b

Bu nazm-ı şerifün dört 'aded nüshası görilüp her birisinin istinsāhında muharrirleri kendi 'aql u tāb'ına tatbik ile ihām-ı me'āni-i gāmizasına 'adem-i diğkatle vezn-i nazmı dahi tebdil eyledüklerinden bu 'abd-i 'āciz hasbe'l-tāka bu vecihle tahrir ve görilen nüsha-i asliyyesi 'ayniyle zirinde sebt ü imlā kılını

- B,C,E,F'de bu müstensih notu yoktur. D'de "Kuş dilidür" yazılı.
- 2 B'de 3. beyit ile yer değiştirmiş. şaddaka kiki: şadaka şadiki A. C,E,F'de noksan.
 - 4 zekka zekiki: zūra kakiki B,C,D,E,F.
 - 5 ufat: uşad B,D,E,F., urşad C.
 - 6 rindānda kadeh: rindān kadehin B,C,D,E,F. A'da 2. mısra şöyle:
Rahrahakan raak-ı rāhan rūh-ı rahikî
rahikî: hakikî E,F.
 - 7 kukiki: kukuki A,D. A'da bu beyit 8. beyitle yer değiştirmiş.

- 9 Fehm eyle kebûter didügi bak bakakûki
Bakkan bakakan bak bakakan bakka bakiki
- 10 Gör kurbagayı suda olup Hakkā senā-güy
Vakkan vakakan vak vakakan vakka vakiki
- 11 Fās eyleyüp esrārı kedü nutka gelüp dir
Lakkan lakakan luklukakan lukluğa kiki
- 12 İy şûfi-i sālūs işidüp pendümi gûş it
Yoldan çıkarur seni şakın şeyh-i şakiki
- 13 Gel kıssasını dinle ki İbrāhim-i Edhem
İrişdi nidā didi uyan aña fakiki
- 14 Tahtından inüp girdi fenā kūyna gel gör
Yektā oluban kalmadı, âlemde refiki
- 15 Bâ yelli yelâ bâ yele lâ bâ tene dür hâ
Tennî tene dür nâ didi gör, ilm-i musiki
- 16 "İşk ehlinün" atşânını def eyleyi-bilmez
Bir kezden eger nûş ide biñ bahr-ı amiki
- 17 "Âşık n'ola cûş eyleyüben dise ena'l-Hakk
Hakkan hakakan hakka hakan hakk-ı hakiki
- 18 Bir parmağile kıldı Muhammed çün işâret
Bedr âyı iki buldı vü şakkan vü şakiki
- 19 Kuş dilini bilmege Süleyman gerek Ahmed
Lakkan lakakan lak lakakan lakka lakiki

- 9 bak bakakükî: bakka bakûsî C,E,F.
10 Vakkan: Dir vakkan C. "dir" E,F'den başka bütün nüshalarda
var, fakat vezin bozuluyor. Atıldığı zaman D hariç düzeliyor.
A'da şöyle: Dir vakvan vakakan vak vakakan vakka vakîkî
D'de şöyle: Dir vakdukikan vakdukikan vakdukukîkî
11 eyleyüp: eyleyüben D., lukluğa kükî: lakka lakîkî B,C,E,F.
14 kalmadı-âlemde refîkî: kaldı-âlemde rakîkî E,F.
17 n'ola cüş: n'ola gün cüş B,E,F., eyleyüben: idüben B,C,E,F.,
dise: dirse B,C,E,F.
18 Bir parmagile: Parmagiyle B,C,D,E,F.
19 B,C,E,F'de bu beyit 18. beyit ile yer değiştirmiş.

İbtidā-yı Harfū'l-ya'

Mef'ulü Mefā'ilün Mef'ulü Mefā'ilün

- 1 İy tālib olan 'āşık seyr itmege cānānı
Dikkatle temāşā kıl her gördüğün insānı
- 2 Āyine-i insānı çün kim şüret-i insāndur
Bu āyineye gel bak gör şüret-i Rahmān'ı
- 3 Şüretde görünmez cān dirlerse münāfıklar
Sen cāna nazar kılsun görmek dileyen anı
- 4 Mahbüb temāşāsın men' eyler imiş münkir
Kör gözlerinin nūrı yokdur görmez anı
- 5 Sen hüsn-i dilārādan göz yumsa n'ola zāhid
Huffāş gözi görmez hürşid-i dıraşānı
- 6 İy ahsen-i takvime inkārı iden kāfir
Gel muşhaf-ı hüsnünde gör āyet-i Kur'ānı
- 7 Gör nice maḳāl-çindür hüsn içine çin salmış
Pür-çin idüben çin-i cebin ol sünbül ü reyḫānı
- 8 Hüküm eylemege cümle āfāka hilāfetle
Bu hüsnî berātına çekmiş kaşı 'unvānı
- 9 Zāhid şeb-i zülfinde seyr eyle ruh-ı yārı
Gel "Leyletü'l-İsrā"da gör pertev-i Rahmān'ı

250 A.79b, C.27b, D.97a, F.40b

- 1 'āşık: 'ārif C.
- 2 insānı: sübhānı D,F., çün: bil F., insāndur: rahmānıdır F.,
şüret-i Rahmān'ı: anda o sultānı F.
- 3 anı: cānı D.
- 6 inkārı iden kāfir: inkār kılan gel gör C., inkār iden
kāfirā D. F'de 13. ve 16. beyitler var, diğerleri eksik.
- 7 C'de bu beyit 8. beyit ile yer değiştirmiş. hüsn: çin C,D.,
çin-i cebin: çin çin C,D.
- 8 çekmiş: yazmış C.
- 9 Rahmān'ı: sübhānı C.

- 10 Her nakş görüp iy dil aldanma ki fānīdür
Bir nakşa gönül vir kim harfin yazımaz fermānı
- 11 Şevk-i leb-i la'lūñle cūş eyledi sīnemde
Gözden dökülür tırmaz her dem cigerüm kanı
- 12 Gördükce sücūd eyle yārūñ kaşı mihrābın
Bu yüzden okı zāhid sen süre-i Fırkānı
- 13 Ben hātem-i la'lūñden bir zerre haber tuysam
Bir habbeye almazdum sad mülk-i Süleymān'ı
- 14 Şol kimse ki bilmez öz kendüññ aḥvālin
Ol nicesi fark eyler insān ile şeytānı
- 15 Zātiyle sıfāt aslı ismiyle müsemmādur
Bilmeyen anı bilmez hiç bande vü sultānı
- 16 Esrār sözün Ahmed keşfeyleme nādāna
Hayvāna maḥal görme sen çeşme-i hayvānı

-
- 10 iy dil: abdal C., fermānı: me'ānı C,D.
11 Şevk-i leb-i la'lūñle: şevk-i la'lūñden D.
16 D'de bu beyit 14. beyitle yer deḡiştirmiş.

Müfte'ilün Mefā'ilün Müfte'ilün Mafā'ilün

- 1 Maḥşer-i rūhmış saçm̃ devr-i kâmerde iy perî
‘Arş-ı mecîd imiş ruḥm̃ ḥāl ü ḥatūn melekleri
- 2 Cennet-i ‘adnî bes nice nisbet idem ‘izārūnâ
Beñzese bârî zerrece la-lūne āb-ı kevşeri
- 3 Cān gözine cilā içün ḥāk-i rehūne dilberā
Kim vire rāyegān alur Çin-i Hıtā vü Berberi
- 4 Yarına kaldı zāhidūn şohbeti selsebîl ile
Sen bize şun sākî bugün bāde-i rūḥ-perveri
- 5 Müşg-i Hıtā'yı zūlfūne beñzeden eylemiş ḥatā
Bir kılı şemasār ider ‘ūd[u]‘abîr [ü]‘anberi
- 6 Leblerinūn rumūzını añlamayan o dilberūn
Bilmedi ağızı dadını yimeyen uşbu şekkari
- 7 Hey dimezisen iy şanem milket-i dīne kâşd idüp
‘Ālem-i gaybdan ḥatūn Rūm'a getürdi ‘askeri
- 8 Kāmetinūn kıyāmetin ‘arz ideliden ol şanem
Servî düşürdi ḥayrete tağa çıkardı ‘ar‘arı
- 9 Ol büt-i gül-‘izārūmūn dergehi pāsbānıdır
Devr ider anda rûz ü şeb mäh-ıla şems-i ḥāveri

251 A.79b, B.94a, C.26b, D.98b

- 1 melekleri: meslekleri
- 3 alur: olur B,C.
- 4 şun sākî: şākî şun B,C., perveri: pervāzı B,C.
- 6 Bilmedi: Bulmadı B,C., yimeyen: datmayan B,C,D.,
uşbu: o şive A.
- 8 kıyāmetin: kıyāmını B,C,D.

- 10 Mushaf-ı hüsnüñe hatun süre-i Nûr yazdı çün
Besmele çekdi kaşların nokta bugün müdevveri
- 11 Bula hayat-ı sermedi bir nazar itse müdeler
Gör nice rûh-bahşımıñ hokka-i la'1-i cevheri
- 12 Nefs-i habîsden şakın rûhını kayda salmasun
Kayda vü bende çekmesün eyle hâzer Sikender'i
- 13 Devr-i ruhunda dilberün zülfine eyledüm nazar
Şanki tavâf-ı hacc ider Ka'be'de gördüm Âzer'i
- 14 Ârız-ı mihrin ol şanem ben nice şerh idem 'a'ceb
Pertev-i hüsnidür anuñ iki cihânun enveri
- 15 Kevn ü makânı terk idüp gayrıya seode kılmağı
Cân gözi levh-i dilde çün gördi o nakş-ı peykeri
- 16 Tâlib isen sen Ahmed'â görmege dilberün yüzün
Gel berü 'ışka baş kadem gezme cihânda serseri

-
- 10 Besmele: Sîm ile C,D., bugün: başa C.
- 12 habîsden: hasîsden B,C,D.,
Kayda vü bende çekmesün: Kayda vü kayda salmasun B,C,D.
- 13 Âzer'i: Ejderi B,C.
- 14 şanem: mehün B,C,D.
- 15 o nakş-ı: bu yahşı B,C. D'de bu beyit eksik.

Mefûlû Mefâilûn Mefûlû Mefâilûn

- 1 İy memleket-i hüsnûn sultân-ı ser-efrâzı
Hem hüsrev-i hübânûn şahenşeh-i şehbâzı
- 2 Kâtl itdügi 'uşşâkı ihyâ idüp ol dilber
Keşf itdi Mesîha'nun 'âlemlere i'câzı
- 3 Dilden geçübün yârûn sinemde karar itmez
Sihr okı mîdur yâ Rab ol gamze-i gammâzı
- 4 Gel itme benüm 'ömrüm 'uşşâkı perişân-dil
Tağıtma ruhûn üzre şol turra-i tannâzı
- 5 Nâz-ıla tekellünde cân yokdurur ol âfet
Fehm eyleyimez kimse la'lindeki ermâzı
- 6 Hicrân gicesi dardın şerh idimezem zirâ
Bir şahs ağır başsa çıkmaz anuñ âvâzı
- 7 Gel geno-i meânide sır tıyduñ ise Ahmed
Ser vir yüri sır virme keşf eyleme bu râzı

252 A.80b, B.95a, D.98a

- 1 sultân-ı: serdâr-ı B.
- 4 B,D'de 6. beyit ile yer değiştirmiş.
- 5 yakdurur: yağdurur B., eyleyimez: eylemez A,D.,
ermâzı: igrâzını D.

Fāillātūn Fāillātūn Fāillātūn Fāilūn

- 1 Tīg-ı 'ışkūñ kimseye şerh itmezem ahvālını
Sīnemūñ çākinden añlarlar derūnum hālını
- 2 Cānum al vā'iz baña cānāndan tek vir haber
Almazam bir habbeye iki cihānūñ mālını
- 3 Zāhid-i hod-bīndür ol kim halka şūretler kurup
Dām-ı tezvīr eyleye tesbīh-ile a'mālını
- 4 Mest idüp cāhilleri 'ārīflere şunnmaz kadeh
Sāki-i dehrūñ görūñ billāhi bu ihmālını
- 5 Tāc-ı şāhīden geçerdı 'ālemūñ sultānları
Görseler mülk-i fenāda Ahmed'ūñ ikbālını

253 A.80b, B.100b, C.100b, D.99b

- 3 hod-bīndür: şūretdür B,C., tesbīh-ile: tezvīr-ile B,C.
- 4 şunnmaz: şusuz A., şunar D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Genc-i 'ışkūn saqlaram keşf itmezem esrārını
Çehremūn zerdinden anılarlar nêdem âşārını
- 2 Haşre dek rüşen olup kalmazdı zulmetden eser
'Aleme 'arz eylesen cānā yüzūn envārını
- 3 Sidre kaddūn şivesin cānā çemende seyr idüp
Kaldı hayrān terk idüp serv gülūn reftārını
- 4 Cān virüp la'lūnden ister dil miyānūn sırrını
Yok yire cān harc ider gör 'aşıkūn bazarını
- 5 Genc-i mahfiden haber vermek dilerseñ zāhidā
Gūş-i cānā gūşvār it Ahmed'ūn güftārını

254 A.80b, B.100b, C.100b, D.99b

- 3 gülūn: çemen B,D., semen C.
- 4 ister dil: isterdi B., harc: terk C.
- 5 mahfiden... zāhidā: tahkikden... Ahmedā B,C.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kāmetūn nahlin görüp gülşende cānā nāgehi
Kaldı hayrān terk idüp evzā-ını serv-i sehī
- 2 Bin belā-y-ıla gönül tağıdur ağzūndın haber
Köp riyāzetle bulur esrārā ādem āgehi
- 3 Göndürürdüm vāsıl-ı cānān ola tuhfē demüm
Bulmamışdur feth-i bāb 'ālemede bir dest-i tehi
- 4 Tır-i müjgānı gönülden geçdi iy cān hem-reh ol
Çünkü 'ādetdür konuk gitdügi vakti hem-rehi
- 5 Tāb-ı zülfūndin düşüpdür Ahmed'e rahm it şehā
Şimdi ol miskine meskendür zenahdānūn çehi

255 A.81a, B.93b, C.95a, D.99a

- 1 terk idüp evzā-ını: bağda vālih olup B,C,D.
- 2 Bu beyit A'da eksiktir. B,C ve D'den alınmıştır.
tağıdur: tatmışdur D., haber: eğer D.
- 3 Birinci mısra B,C,D'de şöyle:
Tuhfe cān ilterdüm ol cānāne vaşl itse velī
vaşl itse: cān ister C.
- 4 konuk gitdügi vakti hem-rehi: girü vakti konukğa hem-rehi
B,C,D.

Fāilātūn Fāillātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gönlümi meftūn idüp sihr ile aldı ol perî
Nice teshîr eyleyem hiç bilmezem ol dilberi
- 2 Turmaz bir lahza şusuz cān virür mähî gibi
Seyr ider deryâ-yı dilde ol nigârūn hançeri
- 3 Yūsuf-ı Mısr-ı melâhatden bilinmezdi eger
Olmasaydı zerrece sen mihribānūn beñzeri
- 4 Cāmi' -i gülşende bülbüller hitâbet itmege
Ziynet eyler goncalar şâh-ı gül üzre minberi
- 5 Hâk-i rāhūn kıymetin Ahmed bilür iy dil-rûbâ
Cevherūn kadrini herkes bilmez illâ cevheri

256 A.81a, B.98a, D.99a

- 1 B'de birinci mısra şöyle:
Gönlümi âvâre-i âşûfte kıldı bir perî
ol: bir D.
- 3 bilinmezdi: anılmazdı B,D.
- 4 hitâbet: hikâyet B., şâh-ı gül üzre: şâh üzre güller A,D.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Görmeyen meydân-ı hüsn içre nigârûñ kaşını
Er degüldür görmedi hergiz kılıç savaşını
- 2 Şimdiden baş egdi tûbâ serv-kaddûñ örnege
Hakk uzun itsün hemân sen serv-kaddûñ yaşını
- 3 Secde itsem âsitânûñ taşına men' itmesen
'Arşa iltirdûñ şehâ ben derdmendûñ başını
- 4 Bâd-ı âhımla yaşum sular saçup çârû çeker
Hidmetinden küymûñ red it sabâ ferrâşını
- 5 Bezm içinde yâr elinden bâde-i vahdet içer
Mâsivâdan kim ki pāk eyler içini taşını
- 6 Na'r-i vasl 'âşıkındur zâhidâ ol farig ol
Her kişiye Hak nasib itmez mahabbet aşını
- 7 Görse Ahmed Hakkı yâd eyler yüzûñ tasvîrini
Nakş-ı zîbâdan anâr lâ-bûd kişi nakkâşını

257 B.92a, C.94a

- 6 Bu beyit sadece C'de vardır.

Meḥḥülü Meḥḥailün Meḥḥülü Meḥḥailün

- 1 Bir mür zebün itmiş nutkı ile Süleymān'ı
Āhū-bere şayd itmiş bend eylemiş arslanı
- 2 Bir peşseyi gel gör kim 'ankā-y-ıla baḥa eyler
Kāfūn haberin söyler terk eyleyüp 'īrfānı
- 3 Yarasa gönüllendi ber-dār idüben kendin
Asıldı mu'allakda taşdan büküp urganı
- 4 Ötlügen ile legleg şahrāda öpüşürken
Diş degdi tudağına tırmayup akar kanı
- 5 Toygar seheri tırmış tayuk çağırur gökde
Yirdeki çekirgenün 'arşa çıkar efgānı
- 6 Çartı boğayı gel gör şāhine süvār olmuş
Çavuşluğ ider hüdhüd gezdürdi gülistānı
- 7 Dün bir ca'ālī gördüm göklere uçar 'ārif
Bir kıl ile samsırlar gerdānına sindānı
- 8 Tosbağı ile kirpi birbirine kız virmiş
Yahşı düğün itmişler yok ortada bezmānı
- 9 Kırk yarılı bir kıldan dünyāyā kemend atdım
Çalıştı cihān halkı kıramadılar anı
- 10 Bir sıvrısinek yağın bir gözlemeye katdım
Süst eyledi toyurdı yitmiş iki hayrānı
- 11 Hiç gayre nazar kılmaz yā-Rab ilki 'ālemde
Bu Ahmed'e sen eyle didāruñı erzānı

258 B.93a, C.96a

- 1 nutkı ile: lutf-ile C.
- 4 legleg: leglegler C.
- 5 tayuk: tavuk B.
- 8 bezmānı: bernānı C.
- 10 katdım: koydım C.

Mefûlû Fâilâtûn Mefûlû Fâilâtûn

- 1 Çün kim cemâl-i cânân hurşîd-i enver oldu
Her zerrenüñ kelâmı Allahü Ekber oldu
- 2 Kalmadı kıl-ü-kālüm geçdi bu mäsivâdan
Tâ muşhaf-ı cemâlün gönünde ezber oldu
- 3 Ol la'1-i rûh-ı kudsi gör niçe oân fezâdur
Kim bezm-i ehl-i 'ışka sâkî-i kevser oldu
- 4 Zülfin hevâsı ile cân viren ehl-i 'ışkân
Hâk-i mezârı cümle müşg ile 'anber oldu
- 5 Sâkî-i 'ışk elinden vahdet meyin içelden
Bir nürdan düğünü gördüm münevver oldu
- 6 Hest-i vücudun 'aşığ altın olursa tañ yok
Cânâ izün tozu çün iksir-i ekber oldu
- 7 Mehdi vücudı içre ifrit-i nefis yırtan
Şehr-i ma'ânide bil tahkik Haydar oldu
- 8 Şeyhüm diyüp cihânda nefsin bilmeyenler
Reh-zen olup bu halka deccâl-ves hâr oldu
- 9 Tâlib olan murâdın kesb eylemezse bunda
Ferdâya katılınursa hem kâr ü hem kerr oldu
- 10 'İzz ü şeref cihânda Ahmed yiter baña kim
Kudret eliyle hâkim evvel muhammer oldu
- 11 Bu nutk-ı âbdârım şan zü'l-fikâr-ı Haydar
Münkir yüzine karşı hem tig-i hançer oldu

259 B.96a, C.98b

- 6 yok: degül C.
- 9 murâdın: murâda C.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şöyle mahmūr eylemişdür çeşmüni nāz uyhusı
İçmeyince kanımı bir lahza kanmaz uyhusı
- 2 Devr-i hüsnünde şehā ben ağlasam sen hāba var
Çın şehir yārān ile lezzetlüdür yaz uyhusı
- 3 Hāba varmasun diyü zülfün figān eyler gönül
Kim şikāri hūb alur alınsa şeh-bāz uyhusı
- 4 Künc-i furkatda açılmaz hāb-ı mihnetden gözüm
Görse dildāri velī bir gerre kalmaz uyhusı
- 5 Baht bīdār olmayınca neyleyem iy dōatlar
Tāli'-i şurīdemūn bir lahza kanmaz uyhusı
- 6 Dil şaçuında rüz[u]şeb bī-hāb olursa tañ degül
Rismān üze gelir mi hiç cānbaz uyhusı
- 7 Şem'i gör Ahmed gibi 'ışk āteşinde her gice
Şubha dek ağlar velī çeşminde yok az uyhusı

260 B.96a, C.98a

- 4 furkatda: 'uzletde C., hāb-ı mihnetden: hābdan bir dem C.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kalmadı virāneler doldı şaḡn divānesi
Ser-be-ser ma'mūr olupdur 'ālemūn virānesi
- 2 'Arızūn mihrin görüp mahv oldu şeb seyyāreler
Meclis içre mihr ü mah şem'-i ruhūn pervānesi
- 3 Erre-i hicr ile cānā sīnesin her dem biḡer
Olmag ister zūlfūnūn āvāre gönlüm şānesi
- 4 Mihnet-i Yā'kūb derdūmdan benüm bir şemmedür
Kıssa-i Yūsuf olupdur hūsnūnūn efsānesi
- 5 Dāne-i hālūn ucından katl idersen Ahmed'i
Beñzer ol bir mūra kim cānā dūkenmiş dānesi

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gön̄lüm efgān itse zülfün arturur pervāzını
Beñzer ol şahbāza şaydun gūş ider āvāzını
- 2 Murg-ı dil şayd itmek için ol dilārā zülfüne
Dakdī nālemden cāresler avladur şah-bāzını
- 3 Būstān-ı dehr içinde dōstlar gön̄lüm kuşı
Bulmadı bülbul gibi cehd eyleyüp şehnāzını
- 4 Gül yakasın çāk idüp gülşende cānā var ise
Fāş idüp dir bülbüle gonca dehānun rāzını
- 5 Bezm-i gāmda ney gibi Ahmed nevālar gösterür
Būselikden ol şānem 'arz ideli Şehnāzını

263

Mefûlû Fâilâtûn Mefûlû Fâilâtûn

- 1 Furkat şebinde iriş iy didemûñ gerâğı
Sensüz iki cihāndan var göñlümûñ ferâğı
- 2 Göster yüzüñi lutf it ban müstaende sensüz
Bir çöpçe gelmez iy dōst firdevs-i bāğ-i râğı
- 3 Nām-ı lebûñi şorsam incinme iy dilārām
Dil hastasına sıhhat virür lebûñ şorâğı
- 4 'Älemde yir mi vardır bûy-ı Hüdā irişmez
Tuymadı mäsivādan pāk itmeyen dimâğı
- 5 Hâk sözi ehl-i hâk'dur fehmi eyleyen cihānda
Gûş itmez Ahmed anı münkirlerûñ kulağı

263 A.81a, B.98b, D.100b

- 2 bāğ-i: bāğ u B., firdevs-i: huld-i D.
- 3 incinme iy dilārām: iy dōst incinme şakın D.

Meḥlū Meḥāilūn Meḥlū Meḥāilūn

- 1 Ğam meclisine yaşum şevkıyla şarāb oldu
Dil āteş-i 'ışkıyla tutuşdı kebāb oldu
- 2 İksir-i sād̄et ile altun olur āhir
Her kim reh-i merdānda sa'y itdi türāb oldu
- 3 Vahdet dilesen 'ārif terk eyle vüūdun kim
'İsā'ya tecerrüdde bir igne hicāb oldu
- 4 Seyr it bu cihān bāğın çarhına şakın degme
Tolāb-ı cihāndur bu her kūze pūr-āb oldu
- 5 Gencine olur dirler virāneleri cānā
Dil mülki bu sevdādan yıkıldı harāb oldu
- 6 Ruhsār-ı dilārānūn rengini görüp güller
Kızardı hayāsından gülşende gülāb oldu
- 7 Düşdiyse harābāta gel Ahmed'e ta'n itme
'Aşıklara eglence zāhid mey-i nāb oldu

264 A.81b, B.97a, D.100b

- 2 olur: olısar B,D.
- 3 bir: nīm B,D.
- 4 B her: -D., -D //

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dest-i Kudret hüsnüñi zeyn itdi gülzār eyledi
Ol sebebden 'āşıkı bülbul gibi zār eyledi
- 2 Sığasa gönlüm evine gam benüm tutmañ 'aceb
Anı mi'mār-ı eccl iy dōstlar tar eyledi
- 3 Hüsnüñün gancinesin hıfz itmege ol dil-rübā
Ruhlarında zulfüñüñ her tārını mār eyledi
- 4 Zahmet-i ağıardan kaçmaz dilārām isteyen
Gül diren bāğ-ı cihānda hemdemin hār eyledi
- 5 Ahmed'em cām virmege yolında sa'y itdüm velī
Ben fakīri ol şanem öldürmege 'ār eyledi

265 A.81b, B.96b, D.100a

- 3 ol: iy B., tārını: tāresin D.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Feûlûn

- 1 Kaddîm göreli servi çemende şeer oldu
La'1 öyküneli la'lüne cânâ hâcer oldu
- 2 Dil hastası zülfünde iken gördi yüzünü
Şükr eyledi şâd oldu didi kim seher oldu
- 3 Leylî şağunı göreli bir kez dil-i Mecnûn
Günden güne divâneliği bes-beter oldu
- 4 Kûyına uçup varmağ-ı açun dem-be-dem iy dōst
Dil murgına tîr-i müjeler bâl-ü-per oldu
- 5 Dil âyinesi pâk olalı gayrıdan Ahmed
Mahbûb-ı zamân anda hemân cilveger oldu

266 A.81b, B.96b, D.100a

- 2 yüzünü: yüzünde B.
- 5 anda: oldu B.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hakk Ta'āla qüm kodı biş şeyde biş hāsiyyeti
Liki tā'atda kōmıřdur iy püser bil 'izzeti
- 2 Hem ikinci hor olurmuş dergeh-i Hak'da saqın
Kim ki perhiz itmeyüp çok işlese ma'siyyeti
- 3 Uyhusuzluktur üçünci iy 'aziz-i muhterem
Hāb-ı gāfletden uyan sen isterisen himmeti
- 4 Sırr-ı mahfı yolıdır dördüncisi gel aç gözi
Anda kōmıřdur Hüdā tahkik-ı 'ilm-i hikmeti
- 5 Hem bişincisi ferāğatda kanā'at Ahmed'ā
Kim ki eylarse bulur iki oihānda hürmeti

267 A.82a, B.97a, D.101b

- 1 İiki: İlki B.
- 3 himmeti: heybeti B.
- 4 gözi: yüri B,D.
- 5 bişincisi ferāğatda: bişincisi gel ferāğatde D.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Kaşı mihrâbın ol dilber kılur gâh toğrı gâh egri
İmâm ol fitneden her ân olur gâh toğrı gâh egri
- 2 Şunar sâkı-i gül-ruh eline cāmıñ alup gūyâ
Nihâl-i tasedür gülden bulur gâh toğrı gâh egri
- 3 Didüm kim ca'd-ı zülfeynün nedendür didi iy miskîn
Çekilse göklere ejder olur gâh toğrı gâh egri
- 4 Gönülde tîr-i müjgânıñ hayâli iy kemân-ebrû
Müsafirhânedür gūyâ gelür gâh toğrı gâh egri
- 5 Ser-i zülfündedür Ahmed n'ola kat' itsen iy dilber
Tarîk-i 'ışkda kim çok çok olur gâh toğrı gâh egri

268 A.82a, B.94a, C.97b, D.101b

- 1 an: vakt B,C,D., gâh: geh B,C,D. Sonuna kadar böyle.
- 2 Şunar: Şalınur B,C,D., cāmıñ: cām B,C,D., alup: alur
B,C,D., bulur: olur B,C,D.
- 5 'ışkda kim çok: 'ışkda çok çok B,C,D.

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

- 1 Sabâ tahrik idüp zülfün ruhuında tār-mār oldu
Tilism-ı genc-i hüsn üzre görüñ her tār mār oldu
- 2 Mu'anber kākülün gördüm ruhuında sākıyā mey şun
Gül ile sümbül açıldı meger evvel bahār oldu
- 3 Benüm göynüklerüm yir yir görüp sahrā-yı sinemde
Terahhumdan yakup bağrın çemende lālezār oldu
- 4 Dükendi kalmadı sabrum irişdi devr-i gülzārūñ
Seherde nağme-i bülbul hezār-destān-nizār oldu
- 5 Yakup dil micmerin lāle mu'athtar kıldı āfākı
Tuyaldan ehl-i 'ışk anı anuñum bī-karār oldu
- 6 Görinmez cān diyen gelsün temāşā kilsun ol yāri
Cihān bāğında bir rūh-ı muşavver āşikār oldu
- 7 Murādūñ pīr ise şūfī senūñ gel Ahmed'i gör kim
Tecerrüd mülkine mürşid āña bir gül-'izār oldu

269 A.82a, B.94b, C.97b, D.101a

- 1 ruhuında: yüzünde B,C., üzre: içre B,C.
- 2 meger: meded B,C.
- 3 göynüklerüm: yanuklarım A.
- 4 hezār-destān-nizār: hezārān destān B,C., nizār: hezār D.
- 5 Yakup dil micmerin: Bakup dil muhzin-i lāle A.,
Tuyaldan: Duyupdur B,C,D.
- 6 Görinmez cān diyen: Gör cānı duyan D.

270

Mef'ûlû Mefâilû Mefâilû Fe'ulûn

- 1 Hürşid-i ruhuñ pertevi taldurdi cihānı
Fāş eyledi 'ālemlere esrār-ı nihānı
- 2 Çok derd çeker kaşlarını yazmada nakkâş
Âsân mı olur çekmek iki çâçi kemānı
- 3 Bend eyle ruhuñ üzre düşür sîneme zülfün
Gül bergine yükletme begüm bār-ı girānı
- 4 Mahbûb ile meyden bizi men' eyleme vâ'iz
Kassām-ı ezel kısmet idüpdür bize anı
- 5 Lutf eyle şehā ağızına şun la'lüñi depret
Gel mülk-i 'ademden bize vir nām ü nişānı
- 6 Hercâyilenüp gayra gönül virmedi Ahmed
'Ālemde hemān sensin anuñ rûh-ı revānı

270 A.82b, B.93b, C.95b, D.101a

- 1 'ālemlere: 'ālemde gün B,C.
- 2 çâçi: cācı B,C,D.
- 3 Bu beyit A ve D'de eksiktir. B,C'den alınmıştır.
- 6 Hercâyilenüp: hercâyî şanup A.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün (Fa'lün)

- 1 Leşker-i 'ışkıñ gelüp cân mülketine çapdı
Şehr-i cismünde gönül tıflını nâgâh kapdı
- 2 Arzû-yı vuşlat-ı didâr iden divâneler
İki 'âlem lezzetinden gözlerini yapdı
- 3 Kaşların mihrâbını zâhid görüp baş egmeyen
Togri yoldan yañılup her egri yola şapdı
- 4 Kâfir-i 'ışk oldı gönüm zülfün zümârına
Şüretini sen bütün deyr içre gördi tapdı
- 5 Gel tavâf it ka'be-i ma'nâyı zâhid kim anı
Hak Ta'âlâ kendü dest-i kudretiyle yapdı
- 6 Nefse uyup 'âlemün zevkine aldanma gönül
Nicesini key şakın nefis ejdehâsı depdi
- 7 Añla Ahmed şol rûsûzı kim Muhammed eyledi
İki şak olup kamer burc-ı felekden kopdı

271 A.82b, C.100a, D.102b

- 1 cismünde: cismünden C,D.
- 3 Kaşların: Kaşları C,D., her: bir C,D.
- 6 gönül: bugün D., şakın C., depdi: öpdü C., âbdı D.

Meṣ'ulü Meṣ'ailü Meṣ'ailü Feṣ'ulün

- 1 Didüm ki müjeñ sinede tırmaz tolanur mı
Didi ki Bū-Vakkās okıdır hiç dolanur mı
- 2 Ağlatma beni kūyūna vardukça habībüm
Ka'be ışığı hūn-ı oigerle şulanur mı
- 3 Ser-tiz olur gānzelerün kat'-ı ser itse
Hūn-ı dil-i 'uṣṣāk-ıla yohsa bilenür mi
- 4 El kalduruban göge çınar iy boyı 'ar'ar
Öykündügiçün kaddile serve ilenür mi
- 5 Ağyar sözün gūş idüp incinme sen Ahmed
Bir seng ile deryā çü bilürsin bulanur mı

272 A.83a, B.93b, C.95a, D.102b

- 3 bilenür mi: bulanur mı B,C,D.
- 4 çınar iy boyı: çata ray boyı A.,
çınar... 'ar'ar: çıkar... ra'nā B.C.,
kaddile: kaddüne B,C,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Niçe bir kan ağladursın dīde-i hūnīnūmi
Seng-i mihnet eyledūn iy bī-vefā bālīnūmi
- 2 Kūh-ı gānda Hüsrevā kendūsini eyler helāk
Ger işitse kūhken efsāne-i şīrīnūmi
- 3 'Arızuūda zūlfūnī tağıtma lūtf it dōstūm
Zulmet itme küfr ile gūn gibi rūşen dīnūmi
- 4 Vādi-i furkātda men dil-hastesīne raḥm idüp
Didi öldürsem gerekdür yine bir miskinūmi
- 5 Tīg-ı 'ışk ile şehīd oldı çü Ahmed dōstlar
Lūtf idüp dildāra iltūn nāme-i rengīnūmi

273 A.83a, B.98a, C.100b, D.102a

- 1 eyledūn: eyledi B,C., iy: āh B,C.
- 2 kendūsini: kendūzin B., eyler: eylerdi B,C,D.
- 3 İkinci mısra B,C'de bozuktur. Vezne uymamaktadır:
Zulmet itme dōstūm küfr gūn gibi bu rūşen dīnūmi
- 4 men dil: ben hastasına A., bir: bu B,C.

Mef'ülü Fâillâtün Mef'ülü Fâillâtün

- 1 Cānā yüzüne zülfün hâyil müdām olur mı
Ref' eyle anı luṭf it cennetde şām olur mı
- 2 Maḥmūr-ı derdmendün dermānı meydūr ancak
Zāhid devā içün mey içsem ḥarām olur mı
- 3 'Anber saçun hevāsı dil micmerinde cānā
Odlara yakdı cānā sevdāsı ḥām olur mı
- 4 Meydān-ı ḥüsne ḥālün yir yir ki dökdi dāne
Dil murgına saçun tek'ālemde dām olur mı
- 5 Cām-ı cihān-nümāyı n'eyler cihānda 'āşık
Küyün segi sakālı māmendi cām olur mı
- 6 Bedr-āyimiş yüzünü bedr-āya beñzedeler
Alnün gibi münnevver bedr-i tamām olur mı
- 7 Kaddün kıyāma gelse toğrusı müntehādūr
Tübāda hey kıyāmet bunca kıyām olur mı
- 8 Nāmus-ı 'ār şıgamaz meydān-ı 'ışka 'āşık
Gönlünde ehl-i 'ışkun neng-ile nām olur mı
- 9 Satılır ilden ile zülfüne irmegiçün
'Üd ile 'anberinden müşgin gulām olur mı
- 10 Şad pāre hırka geymiş maḥbūb u meyde gönli
Ahmed gibi cihānda rüsvā-yı 'ām olur mı

274 A.83a, B.93a, C.96b, D.102a

- 1 yüzüne zülfün hâyil: yüzüne hâyil zülfün B,C.
- 2 dermānı meydūr: dermānı mundur A.
- 3 cānā: cānı B,C., Odlara... cānā: Odları yakdı A.
- 5 segi sakālı: senün māmendi D., sakālı: sifalı B., sinalı C.
- 8 'āşık: tālib B,D., zāhid C.
- 9 müşgin: miskin B,C,D.

275

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dōstlar āyine itmiş hūsnine cānān beni
Kim gören fi'l-hāl olur 'ışkında sergerdān beni
- 2 Hōş müferrihdür dehānuñ hokkası iy la'l-leb
Kim ırakdan bakmağ-ıla eyledi hayrān beni
- 3 Cāna minnet bu yiter cānā gözün hañcer çeküp
Tekyegāh-ı 'ışk içinde eylesün kurbān beni
- 4 Nālemi gūş itmeyince gül gibi gülmez habib
Kendü gülsün rāziyam güldürmesün bir an beni
- 5 Ahmed'e 'ışk-ıla cānā bir siyāset eyle kim
Halk-ı 'ālem haşr olunca eylesün seyrān beni

275 A.83b, B.96b, D.103b

- 3 Cānā: Kim D.
- 5 Ahmed'e: Ahmed'em B,D.

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Vaşl umarken hicre düşdüm n'eyleyem tedbîrini
Haḳ Ta'ālânũ kimesne bozamaz takdîrini
- 2 Secde eylerdi feleklerle melekler haşre dek
Görseler deyr-i cihānda sen bütün taşvîrini
- 3 Düşde gördüm dün gice nûş eyledüm âb-ı hayât
Didiler yârũ dehânın öpmedür ta'bîrini
- 4 Hâlümi'arz itmege dildāra çok kaşd eyledüm
Unudurdum gördüğüm sa'ât n'idem takrîrini
- 5 Tutmayınca 'arızũ devrinde hatt-ı müşg-bār
Anlamazsın âhumũ iy dil-rübâ te'sirini
- 6 Keşf idersen dilberā Leylî saçũ esrârını
Görse Mecnûn reşk ider bu hâletüm tefsîrini
- 7 Ahmed'ũn katline hattũ hat yazar tezvir idüp
Lutf idüp cânâ kazıtgıl ol hatum tezvirini

276 A.83b, B.92a, C.95b, D.103a

- 2 Secde eylerdi: Secdeler eyler B,C., feleklerle:
feleklerde B,C,D., cihānda: felekde B,C.
- 4 kaşd eyledüm: fikr eyledüm D., Unudurdum: Unudurvan
B,C,D.
- 5 devrinde: devrini B,C,D.
- 6 ider bu: iderdi B,C., tefsîrini: tağyîrini D.
- 7 Bu beyit D'de eksik.

277

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Fe'ulūn

- 1 İṣāret eyledi eṣmūñ nihānī
Unutdum cānı terk itdüm oihānı
- 2 Ne dirlik görmesem bir dem yüzüñi
Baña terk oldı sensüz zindegāñi
- 3 Görinmez kıl ucu diğkatler itdüm
Miyānuñdan eṣer ağzuñ niṣānı
- 4 Hemān şükürüm budur mesken tutupdur
Hayālūñ cān içinde cāvidāñi
- 5 Nice şerh eylesün süz-ı derūnıñ
İakūpdur ṣem'-veṣ Ahmed zebānı

277 A.84a, B.97a, C.99b, D.103a

- 2 yüzüñi: lebüñi B,C., terk: merg B,C,D.
- 3 Bu beyit D'de eksik.

Mefâilün Mefâilün Fefülün

- 1 Göz uciyle nigārā gāhi gāhī
Bu ben miskine eyle gel nigāhī
- 2 Tüzün şem'-i hidāyetdür irişdi
Şeb-i zülfünde dil kim kılsa rāhı
- 3 Şehā meydān-ı hūsn içinde her dem
Hacil eyler yañağın mihr ü mähı
- 4 İdenler kaddüne tübayı nisbet
Nice teşbih ider serve giyāhı
- 5 Taraşur olsa na'leynün meh-i nev
Başun üzre güneş devlet külāhı
- 6 Lebün āb-ı hayātın eyler igbāt
Haṭ-ı sebzünle zülfinün siyāhı
- 7 Uyumaz her gice kan ağlar Ahmed
Habibüm subh-ı şādıkdur güvāhı

278 A.84a, B.97b, C.99b, D.104b

- 1 miskine eyle gel: miskününe eyle nigāhı B,C,D.
- 4 B ve C'de bu beyitten sonra ikinci mısralar karışmış ve bir beyit noksanlaşmış (4. beytin ikinci mısraı ile 6. beytin birinci mısraı eksilmiş. C'de orta yere ilâve edilmiş ama karışıklık giderilememiş).
serve: servün B.

Mefûlû Mefâilû Mefâilû Fâulû

- 1 İy sûretün âyine-i mecmû'a-i ma'nî
Bu âyineden zâhir olur nûr-ı tecellî
- 2 Şıgmaz reh-i 'ışk içre cedel bahsı ko zâhid
Terk eyle yûri kendüzünü eyleme da'vî
- 3 Cânâneyi görmek dileyen 'ışka yapışsun
Mecnûn gözine zâhir olur sûret-i Leylî
- 4 Ol kâmet-i dil-ou ile bu zûlf-i dil-ârâ
Dir anı gören düşdi yire sâye-i tûbî
- 5 Mîhnet-zedeler meskenidür 'âlem-i ıtlâk
Kim anda ne dünyâ sığar Ahmed ne hod 'ukbî

279 A.84b, B.98b, D.104b

- 1 âyineden: âyinede B,C.
- 3 Cânâneyi: cânânı A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Cābecā açsun müjeñ dil hānesinden revzeni
Rüşen olsun nūr ile tolsun hāyalūñ meskeni
- 2 'Āşıkā cānā müjeñdür 'āşık-ı didār olan
Şen hicāb olmuş-durur 'İsā'ya cānā sūzeni
- 3 İncinür zerrin kabādan geysün ol nāzūk-beden
Yaraşur gülden kabā vü yāsemen pīrahani
- 4 Katl iderse la'lüne kaşd ideni gamzeñ şehā
Yok yire hiç kimseyi öldürmesün illā beni
- 5 Ğayra dil virdün diyü cevr itme Ahmed bendeñe
Pādşāhum sevmez ol hiç kimseyi illā seni

280 A.84b, B.98b, C.99a, D.104a

- 1 hānesinden: hānesine B,C.
- 2 'āşık-ı: māni'-i B,C,D.
- 4 kaşd ideni gamzeñ şehā: gamzeñ şehā kaşd ideni B,C.,
kimseyi: kimse A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Beñzeden haddūñ ile kaddūñe sarv [ü] semeni
Gonca-veş teng oluban kan ile tolsun deheni
- 2 Emr idersenñ işigūñ taşın 'akıç eylemege
Gözümūñ yaşı ayagūña getürsün Yemen'i
- 3 Virme her hāra şakın dāmenūñ iy Yūsuf-ı cān
Çāk olur dest-i şabā degse gülūñ pīrāheni
- 4 Yāsemen geldi şehā kapūña 'özrin dileyüp
Yüz sürür işigūñe boynına takup kefeni
- 5 Sever Ahmed seni cān ile didüm hande idüp
Didi 'ādetdür ezelden ki severler seveni

281 A.84b, B.95b, C.97a, D.104a

- 4 kapūña: tapūña B,C., dileyüp: dileyü B,C,D.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şöyle cerh oldu yolunda yaşumun dürdānesi
Kim dükendi kalmadı çeşmüme hiç bir dānesi
- 2 Pādīşāhıma mülk-i istignāda cānā Hak bilür
Genc-i 'ışkıyla tolaldan gönlümün vīrānesi
- 3 Baña irgād-ı fenā eylerse mürşid dōstlar
'Āşıkun cānından artuk nesne yok şükranesi
- 4 Āteş-i hiorun şehā şol resme yakmışdur beni
Āteş-i sūzāna atsañ nesne yokdur yanası
- 5 Dilberā zencir-i zülfün bendine bend eyle kim
Şimdi Ahmed'dür tamām 'āşıklarun divānesi

282 A.85a, B.95b, C.97a, D.105b

- 1 cerh: harc B,C., yaşumun: başumun A.
- 4 hiorun: 'ışkun D., resme: hadde B., atsañ: ekseñ B,C.
- 5 Ahmed'dür: Ahmed A.

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kim ki vahdet cāminū bir cūr'asın nūş eyledi
İşret-i dünyā vü 'uqbāyı ferāmūş eyledi
- 2 Fāil-i 'irfān ka-be-i tahkik okurlar dünyede
Her ne cān kim māsivāden kalbini boş eyledi
- 3 Çarka vardı mahvolup kalmadı keşretten eser
Şol zamān kim bahr-ı vahdet mevc urup cūş eyledi
- 4 Vādi-i Eymen'de her kim sa'y ider Müsi-sıfat
Āteş-i 'inni ena'llah, anı bihūş eyledi
- 5 Dest-i şevk ile yakasın çak ider gülşende gül
Ahmed'ün şîrin kelāmın var ise gūş eyledi

283 A.85a, B.95a, D.105b

- 2 dünyede: şüphesüz B,D.
- 3 Çarka vardı mahvolup: 'ışka virdi mahv idüp B.,
vardı: virdi D., eser: nişān D.
- 4 ider: idüp D.

I

Ve lehu

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Ma'den-i dilden dile söz gelmese
Nice yıllık yoldurur dilden tudağ
- 2 'Āşık olan dāğ-ı genden inlemez
İncinür mi hiç görün gülden budak
- 3 Ders-i 'ışkı Ahmedā itmez tamām
Almayan cānān cemālinden sebak

II

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Dūn sū'āl idüp didüm bir 'ārife
Müşkilüm hal idivir iy şeyh u pîr
- 2 Didi ol pîr-i hîred gûş eyle kim
Şerh ideyüm saña bir pend-i pezîr
- 3 Sûzeni gör vuslata bār oldu çün
Dil-rübâlar başı üzre buldı yîr
- 4 Çün firāk oldu işi mikrās gör
Zillete düşüp mekânı oldu zîr

I A.85b, D.109b

II A.85b, B.100a, D.109b

B.100a'de matla' ve mahlas beyti olmayan bir gazel olarak yazılmış.

- II- 1 idüp didüm: itdüm yine B., itdüm D.
 2 ideyüm: ideyin B., pend-i pezîr: pend-i dil-pezi̇r A.
 3 Birinci beyit B,D'de şöyle: Sûzeni gör vaşla çalışduğıçün
 4 mikrās: mikrāz B,D., düşüp: düşdi B,D.

III

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Kanda biter serv-i revân bâgsuz
Dehr içinde lâle mi olur tağsuz
- 2 Mayvesi hiç hâsıl olur mı görüm
Her ne çiçek kim açıla çagsuz
- 3 Kendüni fehm ider kör olmayan
Pendümi tut saña direm lâgsuz
- 4 Şayd idegör cân kuşını cism-ile
Hiç tutamaz kimse kuşı ağsuz

IV

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Kim ki cânân yolına cân virmedi 'âşık degül
Girmedi meydân-ı 'ışka kavline şadık degül
- 2 İy sanem çün kim hayâlün hânesidür gönümüz
Taliñuzluktan şikâyet etmek lâyık degül
- 3 Mest-i 'ışka ta'n iden zâhid 'acep hâlet budur
Kendüsi cân-ı safâdan bir nefes ayık degül

III A.85b, B.100a, D.109a

- 1 biter... revân bâgsuz: bir... revân var bâgsuz B.,
olur tağsuz: var dağsuz B.
- 4 B'de mahlassız gazel şeklinde.

IV A.85b, D.109a

MÜSEDDES .

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

I

- 1 'Arif ol mürşide var zātūnī 'irfān idegör
Baş koyup işigine cānuñi kurbān idegör
- 2 Katresin bahra iriş kendüñi 'ummān idegör
Kul iken var özüñi 'āleme sultān idegör
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

II

- 1 Şekl-i insān görünür ma'nide hayvān yūriyen
Şureti cānlu gibi sīreti bī-cān yūriyen
- 2 Baş açuk yalın ayak çıplak u 'ūryān yūriyen
Bilmeyüp kendüzini vālih ü hayrān yūriyen
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

III

- 1 Sakınup 'ömrüñi sen itme 'abes yire telef
Rabbuñā eyle 'ibādet budurur fi'l-i selef
- 2 Ademī ol ki disünler saña bu hayr-ı halef
Ğafleti terk idegör rühuñ bula tā ki şeref
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cān idegör

* A.86a, B.31a, E.31b, F.52a

- I- 1 var: ir B,E,F.
- II- 1 görünür: görünüp B,E,F., şureti: şuretā B,E,F.
2 açuk: açık B., kendüzini vālih: kendüsin iy B.
- III- 1 B ve F'de birinci beyit şöyle:
Hey 'abes yirlere 'ömrüñi sakın itme telef
Rabbuñā: Rabbına A..
2 tā ki şeref: 'izz ü şeref B,E,F.

IV

- 1 Aldadur hırş u hevâ nefsüni gırralıǵı ko
Uslana mı dil-i divâne bu rüsvâlıǵı ko
- 2 Ehl-i hâl ol dahı şimden girü şeydâlıǵı ko
‘Akluñı boşuña al fikreyle a‘mâlıǵı ko
- 3 Ğâfil olma gözün aç sen seni insân idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cân idegör

V

- 1 Hamd ü şükr eyle Hüdâya virilen ni‘mete bak
Seni tekrîm idüben eyledüǵi ‘izzete bak
- 2 Ol hâkîmüñ kerem ü lutfını gör hikmete bak
‘Âkıñ isen berü gel saña gelen devlete bak
- 3 Ğâfil olma gözün aç sen seni insân idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cân idegör

VI

- 1 Sen seni şanma tehi ‘âlem-i kübrâsın sen
Dünyede eşref olan mazhar-ı esmâsın sen
- 2 Ma‘nide âdem isen ‘Arş-ı mu‘allâsın sen
Yirde gökde ne ki var cümleden a‘lâsın sen
- 3 Ğâfil olma gözün aç sen seni insân idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüñi cân idegör

-
- IV- 1 Aldadur: Aldadı B,E,F.
2 dahı: gele B,E,F., al: dür B,E,F.
VI- 1 olan: ola B.

VII

- 1 Ebbiyā gitti izin izleyü dergāha ulaş
Evliyā haylına ser-çeşme olan şāhā ulaş
- 2 "Men 'aref,, sırrını tuy 'ārif-i billāha ulaş
Nefsüni aıla muhakkaḳ dahi Allāh'a ulaş
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüni cān idegör

VIII

- 1 Hālikun ma'rifetin hāsıl iden buldı kemāl
Odur insān-ı mükemmel aña yok kıl ile kāl
- 2 Benligi terk idegör kim olasın hūb hisāl
Yok-durur sonuı bir zerre şehā 'özre mecāl
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüni cān idegör

IX

- 1 Ahmedā gayrı koyup kendüne 'ālī nazar it
Mürşid-i kāmile var namuı bir gerçek er it
- 2 Vāsıl-ı ma'rifetullāh olagör bir hüner it
Hasb-i hālünü hemān bu söz ile muhtaşar it
- 3 Ğāfil olma gözün aç sen seni insān idegör
Hem-dem-i ehl-i dil olup tenüni cān idegör

-
- VII- 1 haylına: bahşına B,E,F., ulaş: iriş B,E,F.
VIII- 1 Odur: Devri A.
2 kim... hūb: tā... nık B,E,F.
IX- 1 Ahmed'ā: Ahmedī B,E,F.
2 ma'rifetullāh: ma'rifete āyine B,E,F., bu: bir B,E,F.

MESNEVÎ (I)

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Seyr iderken Hızr-ı zinde 'âlemi
Añlayup 'âlem içinde âdemi
- 2 Gördi bir divâniyi 'âlî-makâm
Didi Hızr iy 'aşık-ı merd-i tamâm
- 3 Hem-dem olayum didi her dem saña
Didi yok bir dem gerekmezsın baña
- 4 Sen kim içdüñ dünyede âb-ı hayât
Cânuna irişmesün diyü memât
- 5 Lîk ben cehd eylerem iy merd-i kâr
Eyleyem cânân yolında cân nişâr
- 6 Sen ki hıfz-ı cân idersin her zamân
Eylere her lahza ben cân-feşân
- 7 Kim ki nûş eyler şarâb-ı furkatun
O ne bilsün lezzetini vuslatun
- 8 Câm-ı vaşl içse cihânda bir kişi
Hızr ile yokdur anuñ bir dem işi
- 9 Şohbet-i yâr eyleyenler pişesin
Tire çaldı âb-ı hayvân şışesin
- 10 Kim ki genc-i vaşla buldı feth-i bâb
Âferide hep aña oldu hicâp
- 11 Kim ki sultân-ıla oldu hem-nişîn
Kendü söyler gayre danışmaz işin
- 12 Hakka istersen bulasın kurbeti
Cân u baş oyna geçürme fırsatı

I A.86b, B.12b, C.14a, D.111b, E.15b, F.64b

- 2 divâniyi: divânei B,C,D,E,F.
- 3 olayum: olayın B,C,D,E,F., her: bir B,C,E,F.
- 4 Sen kim: Kim sen B,C,D,E,F.
- 5 Bu beyit B,C,E,F'de 6. beyit ile yer değiştirmiş.
Lîk: Lîki B,C,D,E,F., cân: cânu B.
- 6 B'de eksik. hıfz-ı: hatt-ı C,E,F.
- 7 eyler şarâb-ı: itmez şarâbın B,C,E,F.
- 8 bir: her B,C,E,F.
- 9 Tire: taşu B,C,D,E,F.
- 10 Âferide: Âferiniş B,C.
- 12 oyna: oynaya B,C,E,F.

- 13 Kendüznüñi aıla iy merd-i yakın
Cehle 'öze olmaz kıyâmetde şakın
- 14 Ger dilerseñ kim olasın merd-i hâs
Bu kafesden murg-i cânı kıl halâs
- 15 'Aksine devr itmek ister kâ'inât
Kim tolubdur şür [u] şerden şeş cihât
- 16 Ehl-i bugz oldu cihânda her kişi
Kibr ü kîniyle mesâvidür işi
- 17 Düşmen oldu birbirini anamaz
Râh-ı bātılta kalupdur dönemez
- 18 Birbirinüñ 'aybını gözler hemân
İy dirigâ fitneler töldi cihân
- 19 Sûretâ gerçi kılurlar çok namâz
İçleri likin tolupdur hırs u âz
- 20 Hüyları mekr ü zağallık işleri
'illet-i zerķ u riya cünbüşleri
- 21 Tanlarında şimdi halkıñ iy baba
Âb-ı hayvândan lezîz oldu riya
- 22 Kimisi lûtî kimisi zânîdür
Nefse uymış ancası şeytânîdür
- 23 Söyledürseñ dillerinde kâl çok
Kendüsinde zerre deñlü hâl yok
- 24 Ehl-i hâle kanda kim düş olsalar
Kanın içerlerdi fırsat bulsalar
- 25 Şâhib-i künc-i ferâgat olanı
Mâlik-i genc-i kana'at olanı

-
- 13 merd-i: mü'min-i B,C,E,F.
15 şerden: şerle B,C,E,F.
17 anamaz: onamaz B,C,D,E,F.
20 Hüyları mekr ü zağallık: hîle vü mekr ü zağldur B,C,E,F.
21 riya: ribâ B,C,D,E,F.
22 Kimisi... kimisi: Kimi... kimisi de B,C,E,F.
23 Kendüsinde: Kendülerde B.
25 ferâgat: kana'at B,C,D,E,F., kana'at: ferâgat B,C,D,E,F.

- 26 Bugz idüp düşmen idinürler anı
Her hakikat bilmeyen dün u deni
- 27 Terk-i 'uzlet eylese bir merd-i pāk
Hasedinden nicesi olur helāk
- 28 Güşe-i fakr eyler olsa ihtiyār
Hak selāmın virmege eylerler 'ār
- 29 Terk-i dünyā eylese bir merd-i rāh
Halk içinde bu yiter aña günāh
- 30 Kimi mülhid kor adın kimi ışık
Virmemek için aşından bir kaşuk
- 31 Bir fakiri görse sür'atle geçer
Cerrider sanur öninden tiz kaçar
- 32 Zann-ı bātıl eyleme iy keş-nazar
Ehl-i hak mümsikden almaz sım ü zer
- 33 Nice gün yalıncağ olsa yāhūd aç
Kimseye göstermez anlar ihtiyāç
- 34 Aç ölürsa kimseye açam dimez
Hak'dan artuk kimseden rızık istemez
- 35 Anların dāim tevekküldür işi
Ehl-i Hak ile olur her cünbüşü
- 36 Kendü mālın terk iden iy Bū-Leheb
Kimseden māl ü menāl itmez taleb
- 37 Sālik-i rāh-ı hakikatdur bular
Ümmet-i Ahmed'de nācīdür bular

-
- 31 öninden tiz: evine dek A.
- 32 keş: keş B,C., mümsikden: kimseden B,C,E,F.
- 37 B,C,E,F'de ikinci mısra şöyledir:
Rehrev-i merd-i tarikatdur bular
İkinci mısra B'de 38. beytin ilk mısraıdır.
B'deki 38. beytin ikinci mısraı şöyledir:
Ka'be-i mi'nāda hācīdur bular

- 38 Hür ü gilmân ile cennet istemez
Hem cehennemden dahı hiç ğam yimez
- 39 'Âbid-i Hâk'dur bular iy merd-i dîn
Tâlib-i dîdâr olur bunlar hemîn
- 40 Yanlarında medh ü zem birdür hemân
Eylemezler kimseye yañlış gümân
- 41 Ahmed'i siz sañmañuz ta'ndan kaçır
Bu meşeldür it ürür kervân geçer

-
- 38 Bu beyit E,F'de eksiktir.
- 40 hemân: tamâm B,C,E,F., gümân: kelâm B,C,E,F.

MESNEVÎ (II)

Mefâilün Mefâilün Feulün

- 1 Cihân halkına hiç kimse yaramaz
Bularuñ dilegince yol varımaz
- 2 Sen itmek dilesen din yolın âbâd
Nihâdından koparur dîv feryâd
- 3 O yola varma dir dil-rîş olursın
Esîr-i renâ-ile dervîş olursın
- 4 Kalursın umudurlar seni yârân
Hakîr ü hîr olup yırsın peşîman
- 5 Getürüp fikrüne dürlü belâsın
Bıçup kaddüne göre gam palâsın
- 6 Saña arz eyleyüben fakr ü fâka
Diler yârân seni odlare yâka
- 7 İşidüp dîvün âvâzın ölürsün
Kaçup Hak'dan dalâletde kalursın
- 8 Bu vech-ile nice gün gezdirüp cân
Kulağına irişür nâgeh efgân
- 9 İşidürsin biri koñşuñuñ ölmîş
Sorarsın hâli n'oldı yâhu n'olmîş
- 10 Ölüm korhusı cânuñı eridür
Bir iki gün seni miskîn yüridür
- 11 Turup vehm-ile kaçd-ı dîn idersin
Bir iki gün anı âyîn idersin

II A.88a, B.6b, D.112a, E.28b, F.62b

6 yârân: yârin B,E,F.

8 vech-ile: vehm-ile B,E,F.

- 12 Gözüñ aq ‘âlemüñ gör añla hâlin
Gözüñe perde itme mülk ü mâlin
- 13 Saña aq didüğüm göz cân gözidür
Şakın fikr eyleme kim ten gözidür
- 14 Bugün kim örtesin sen ten gözini
Haqikat bil ki aqduñ cân gözini
- 15 Velî aldar seni devr-i zamâne
Yine mâil ider zevk-i cihâna
- 16 Bütür gaflet gözüñi yine kardag
Olursın dîv-i mel‘üm-ıla yoldağ
- 17 Yürekde derdüñ olsa kıssa al señ
Benüm söyledüğünden hisse al señ
- 18 İşitmezsin sözüñi ben ne direm
Hemân ben söylerem ben işidürem
- 19 Sözüñi dinleyene gül-şekerdür
Nicesi gül-şeker la‘l ü güherdür
- 20 Degül ol la‘l ü gevher kim düzerler
Kulaklarına ‘avratlar bezerler
- 21 Benüm gevher didüğüm ‘ayn-ı cändür
Kim ehlülâh kalbinde nihândur
- 22 Bu sözi dinleyen dîvâne ussuz
Anuñçün sözleridür böyle tuzsuz
- 23 Bu tuzsuz didüğüm sözüm dadılmaz
Bilürsiz sükkere hiç tuz katılmaz
- 24 Güherden fark ider mi karga taşı
Bize tütî gerek sükkerdür aş
- 25 İğit bir pâdişahıñ vasf-ı hâlin
Velîkin hûb fehmi söz me‘âlin
- 26 Cihân halkınca hizmetkârı vardır
Yanında her kulıñ ağıarı vardır
- 27 Bu kullar gâh ölüp geh dirilürler
Sonunda öleceklerin bilürler

-
- 19 dinleyene: añlayana B,D,E,F.
22 dinleyen: söyleyen B,D,E,F.
25 me‘âlin: misâlin B.

- 28 Kimisi şād-māndur öldüğinden
Peşimāndur kimi dirildüğinden
- 29 Kimi kendüsine eyler ezāyı
Kimisi özine eyler cezāyı
- 30 Begāyet kimi korkar ölmeginden
Boşanmak istemez hiç ilmeginden
- 31 Birisi kaçdı bir gün bunca kıldan
Velī boynında bağ var ince kıldan
- 32 Çekindi kopdı sandı ol kırılmaz
‘Acep bağdur uzalmaz divçütrilmez
- 33 Kamu yoldaşlarından ayru düşdi
Cihān gavgaları başına üşdi
- 34 Üşüp başına çok dürlü ‘acāyıp
Üşeni görmez ü söyler garāyıp
- 35 Çalışup kurtılmaz ellerinden
Haber dahı alıamaz dillerinden
- 36 Kaçaram şanuben kendü dolanur
Duruluram şanur lîkin bulanur
- 37 Nice biñ yıl kaçup gezdi cihānı
Efendisi görürdi lîkin anı
- 38 Irak gitdüm diyü kendü sezerdi
Efendisünün öninde gezerdi
- 39 Toyıtdı nāgāh anı bir yuvacı
Su’āl idüp anı bir kaç kelecı

-
- 29 özine: ‘özüme B,E,F.
- 32 kopdı: kıldı B,E,F., uzalmaz: uzamaz B,E,F.
- 36 şanuben kendü: şanur ol tutmaz B.,
Duruluram: Tolanurın B.
- 38 gitdüm... kendü sezerdi: gitdi... kendü şanurdu B.
- 39 Toyıtdı nāgāh anı bir yuvacı: Ki nāgāh tutdı anı
bir yuvacı B,E,F., Toyıtdı: Çü tıydı D.

- 40 Efendisini aña sorur olsa
Yāhūd azādlığını görür olsa
- 41 Azādlık kanda bulsun dir murādın
Efendisini bilmez söyler adın
- 42 Efendisi azādlık virür olsa
Kabul itmez azādlığın ger ölse
- 43 Azādlık kendüzinde bilmez anı
Azādlıksuz gezer durmaz cihānı
- 44 Cihān halkı unutmışdur Hüdāsın
Velī yahşi bilür köy kethüdāsın
-

- 41 dir murādın: dutar adın B.
- 42 azādlığın: azātlik ol B.
- 44 Cihān halkı: Cihān B.

MESNEVİ (III)

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Mişâlin 'âlemün iy merd-i 'âkil
Bu yüzden seyr iden insân-ı kâmil
- 2 Temâşâ oyle gör bu lu'b-bâzı
Ne yüzden 'arz ider biñ dürlü nâzı
- 3 Bûriyüp başına bir eski çadır
İçinde cümle şüret cümle hâzır
- 4 Bu halka çeşm-i bend eyler bürinür
Temâşâ kıl ne şüretler görünür
- 5 Bu kârı eylemişdür kendüye fen
Gehî er gösterür lu'b ile gâh zen
- 6 Çağırur her birini ismi ile
Çıkarlar taşra bir bir resmi ile
- 7 Şalınur seyr ider söyler zebânı
Velâkin görimez hiç oynadânı
- 8 Kimisi birbirine olmuş 'âşık
Kimi sarhōş kimisi bengi aşık
- 9 Kimi sâzende olmuş şohbet eyler
Kimi gûyende 'iyy u 'işret eyler
- 10 Kimi da'vâ-yı islâm eyler iy yâr
Kimi berdüş kemer bilinde zümâr

III A.89a, B.11b, C.13a, D.114a, E.14b, F.63b

- 1 seyr iden insân-ı...: şerh ider Üstâd-ı B,C,E,F.
- 2 gör: gel B., nâzı: râzı B.
- 3 cümle: dürlü B,C,E,F.
- 7 görimez hiç: görmözsün B,C,E,F.
- 9 'iyy u: olmuş B,C,E,F.
- 10 berdüş: bernüs B,C,D,E,F., kemer: geyer B,C,D,E,F.

- 11 Kolında kalkanı elde kılıcı
Sanursın çalduğun iki bölücü
- 12 Yürüyüp hışm-ıla âheng iderler
Biri biriyle ca'li ceng iderler
- 13 Çağırup birbirleriyle söğüşürler
Kaçısup söğüşürken döğüşürler
- 14 Görürsin kiminün başı kesilür
Kimi gâlip olup kimi başılur
- 15 Çıkar andan görünür dürlü elvân
Rumûzun bilmeyen sûretde hayvân
- 16 Tamâm oldukça cümle kârsâzı
Zuhûr eyler tutukdan hokka-bâzı
- 17 Olur gâyip bozulur cümle taşvîr
Hakikat bir idi ancağ kalur bir
- 18 Gel iy râh-ı hakikat içre tâlip
Bu elvân bahrına gark olma tâlip
- 19 Cihân rengine aldanma hâzer kıl
Degül bâkî bu fâniden güzêr kıl
- 20 Mişâlidür cihânun hâne-i Çîn
Der ü divârıdur pür-nakş-ı rengîn
- 21 Gönül virme cihân ârâyışine
Şakın aldanma hiç âsâyışine
- 22 Bugün 'âşık nigârûn kaşın ister
Murâd ol nakşdan nakkâşın ister
- 23 Görinmez 'ârifî hiç nakş-ı çini
Arar nakkâş ister nakş içini
- 24 Mişâlidür cihânun nakş-ı rengîn
Kim eyler anı bir ustâd tezyîn

-
- 11 elde: elinde A.
12 B,E,F'de bu beyit eksik.
15 hayvân: hayrân B,C,E,F.
23 'ârifî: 'âşık B,C,E,F.
24 nakş-ı: nahl-ı B,C,D,E,F.

- 25 Müzeyyen bergidür eşcār eyler
Budagında yimiş ızhār eyler
- 26 Bahār eyler açılmış tāze gülmiş
Yimişinüñ kimi hām kimi olmuş
- 27 Sararmış kimi olmuş tāze vü tar
Görüp nāresdecükler yimek ister
- 28 Kalur renginde oğlancuklar anuñ
Hemin bu resmedür halkı cihānuñ
- 29 Anuñ her birisi bir renge düşmiş
Yazan nakķāşı bilmez cenge düşmiş
- 30 Sen iy tālīp bu renge olma māyil
Güneş tābında olur cümle zāyil
- 31 Aña temsīl iderler kāinātı
Ki yokdur nahl gibi hiç sebātı
- 32 Düriş bu yolda Ahmed cān virince
Bozup bu nakşı nakķāşı görince

25 bergidür: berg-ile B,C,D,E,F.

MESNEVİ (IV)

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Sûret-i insāna gel insāna gel
Kılma sûretde velîkin cāna gel
- 2 Bu tılsımı bağlayan üstâdı gör
Bu tılsımın âdem olmuş adı gör
- 3 Sûreta baksañ bir âdem oğlıyam
Çār ‘unsur tızağında bağluyam .
- 4 Lîk benden toğdı ma‘nide babam
Oğlumun oğlancığıdır bil dedem
- 5 Atam anam kanda kaldı hem dedem
Dikkat ile bak ‘iyāl-i hazretem
- 6 Bağbânı ‘âlemün böyle dimiş
Her ağaç virür çekirdekden yemiş
- 7 Oğul oldur kim toğura atasın
Bir şadefsüz gevher-i yek dānesin
- 8 Toğmadan lîkin irişdüm bir deme
Dirler idi secde eylen âdeme
- 9 Lîki sonra kendüzümü tanıdım
Secde itdükleri âdem ben idüm
- 10 Secde eyledi baña cümle melek
Tızağ oldu baña bu yidi felek
- 11 Bir firîşteh ayru gördi kendüzin
Hodbîn oldu gayrı gördi kendüzin
- 12 Aña böyle gösterildi çünki yol
Öte başında uluyı kaldı ol
- 13 Sen saña gel sen saña gel sen saña
Kılma keşretde özüne gel saña
- 14 Kurtılup keşretten olan kişi ferd
Ol-durur ‘âlem içinde merd-i merd

IV A.90a, B.3a, D.115a, E.6b, F.67a

- 6 virür: vir A.
- 7 atasın: anasın B,D,E,F., gevher-i: gevherün B,E,F.
- 8 eylen: idün B,D,E,F.
- 9 ben idüm: şanubdum B.
- 12 Öte başında: Oba başında B,E,F., depe D.

- 15 Aldamasun seni yüz biñ dürlü reng
Ma'nide bir şāhin ü kebg ü küleñg
- 16 Geçmeyince cümle ağ u karadan
Kimseye bilinmedi hiç yaradan
- 17 Fā'il-i mutlak ki bi sūret-durur
Liki bu sūret aña ālet-durur
- 18 Zātdan geldi vücūda bu şifāt
Hem şifāt ile bilindi 'ayn-ı zāt
- 19 Gice olmasa cihānda aç gözün
Kadrini kim bilüridi gündüzün
- 20 Cehd eyle evliyāya iresin
İbtidādan intihāyı göresin
- 21 Evliyāya irişürsen sen i yār
İgne isen de olursın gül-fikār
- 22 Ādem oğlıdur özüñ iy añmaduk
Añlar isen saña remz-ile didük
- 23 Pādişāh-zāde kim ol nā-ehl ola
Ma'rifet mülkinde degmez bir pula
- 24 İsteyüp bul kendüzünde ol demi
N'eydüğün bilmek dilerseñ ādemi
- 25 Cehd idüben kendüzini bulasın
Aşl u fer'un n'eydüğini bilesin
- 26 Kendüzini añlayan insān olur
Kendüzini bilmeyen hayvān olur
- 27 Cān-ı bī-ma'nā ki uşbu tendedür
Bir kılıçdur şan ağaçdan kındadur
- 28 Merkeb-i cismüne rüh oldı süvār
Rüh olmasa bu ten neye yarar
- 29 Çünkü ādemde tolıdur āfitāb
Fehm kıl va'llahi a'lem bi's-savāb
- 30 Nur-ı Hak cismünde gün gālip olur
Ol zaman Hak'dan yaña tālip olur

-
- 20 intihāyı göresin: intihāya iresin B,D,E,F.
21 B,E,F'de yok. isen: iken D.
22 saña remz-ile: remz-ile saña B.
23 D'de bu beyit eksik
25 idüben: eyle B. E,F'de bu beyit yok.
28 Merkeb-i cismüne: veh ki bu cismüne B,E,F.
29 B,E,F'de yok. tolıdur: tolındı D.

- 31 Gör Süleymanı karınca buldı cüst
Münkir anı istemekde oldu süst
- 32 İsteyen buldı murādın 'ākıbet
Cām-ı vaşl içen kişiye 'āfiyet
- 33 Kimseyi incitme cehd eyle bugün
Tā 'ayān ola saña 'ilm-i ledün
- 34 Kime kim hāsıl ola 'ilm-i ledün
Birdür aña farkı yokdur dün ü gün
- 35 'Älem-i şürettedür leyl ü nehār
Kurtılāgör sen bu şüretten i yār
- 36 Çünkü bu şüretten āzād olasın
'Älem-i 'ulviye sen yol bulasın
- 37 Kanda kim parmak başarsañ bī-gümān
Hak tecellisi ola anda 'ayān
- 38 Her neye baksañ görürsin Hakkı bes
Saña çirkin gelmez ayrık hiç kes
- 39 'Aklı ko kim 'akl-ıla olmaz bu iş
Yolda kalma key şakin durma düriş
- 40 'Akl-ı 'akl ü 'akl iy cān sendedür
'Aklhā-yı halk sultān sendedür
- 41 'Akl-ı kül ser-geşte vü hayrān saña
Küllü mevcūdāt-ı vahy fermān saña
- 42 Hıdmet eyler saña bil cümle melek
Senüñ-içün çarh ider devr-i felek
- 43 Ay ü gün hıdmetdedür leyl ü nehār
Senüñ-içün yaradıldı ne ki var
- 44 Küntü kenze bil hazinedür özün
Liki bilmezsin ki hiç görmez gözün
- 45 Aldanursın 'ālemün gavgāsına
Uyma sen yegdür anuñ igvāsına

-
- 35 Kurtıla...: Kurtılu... B,D,E,F., i yār: hemān B.
40 B,D,E,F'de eksik.
41 vahy: dahı B,D,E,F.
42 çarh ider devr-i felek: devr ider çarhı felek B,D,E,F.
43 Ay ü gün: her biri E,F.
44 ki hiç görmez: görmez hiç B,E,F.
45 anuñ: gönül B,E,F.

- 46 Nitekim nefsün hevâsı serdedür
Saña Hakkdan yaña yüz biñ perdedür
- 47 Perdelerden olmayınca sen cüdâ
Bil ki irişmez saña bûy-ı Hüdâ
- 48 Perdelerden kurtıl evvel iy cüvân
Sâf oluban râh-ı Hakkka ol revân
- 49 Saña zâhir ola çün ol bahr-ı nûr
Çöpçe gelmez gözüñe cennât u hûr
- 50 Sîm ü zer emlâk ü geno-i bî-şümâr
Görinür ol dem gözüñe mûr u mâr
- 51 Pâdişâh olmak dahı cümle cihân
Muhtaşar olur yanunda iy cüvân
- 52 Bu külah u bu kabâ vü bu kemer
Cümlesi olur yanunda muhtaşar
- 53 Lezzet-i dünyâyı terk it iy püser
Lezzet-i ‘ukbâdan istersen eser
- 54 Çün reh-i ‘ışk içre sâdık olasın
Ol zaman sen Hakkka lâayık olasın
- 55 Ser-be-ser nûr olasın sen iy cüvân
Kalmayup derdün devâ buldun hemân

-
- 46 E,F'de bundan önce şu beyit var:
Kendüzine kimsenün hiç râhı yok
Zerreden hiç zerrenün âgâhı yok
- 48 B'de eksik.
- 49 ola çün ol: olıcağ B,E,F.
- 53 iy püser: serteser B,D,E,F.
- 54 B,D,E,F'de ikinci mısra şöyle:
Sen bekâ iklimine yol bulasın
- 55 B,D,E,F'de 55, 56 ve 57. beyitler eksik.

- 56 Çünkü kalmaya vücūdından eser
Rah-ı Hakık'a ol zamān tıyduñ haber
- 57 Kendüzünden çün ki fānī olasın
Sen bakā iklimine yol bulasın
- 58 Neng ü nām içinde kalduñ şöyle mest
Niçe olursın oihānda büt-perest
- 59 Büt-şiken ol tā ki genc ola 'ayān
Genc-i vaşl iğre olasın oāvidan
- 60 Büt-şiken ol olasın merd-i Hudā
Büt-perest olan çeker dūrlū cezā

-
- 59 B,E,F'de eksik.
- 60 A'da "ol"dan sonra "ki" var ki vezin bozuluyor.
B doğru. cezā: 'anā B.

- 61 Büt-şiken ol hem çü İbrāhim-i Hak
Tālīp olanlar ala senden sebak
- 62 Halk-ı 'ālem birbirin gözden bilür
'Arif 'arif olanı sözden bilür
- 63 Söz didigüm bir hikāyet eylerem
Kendü hālūmden rivāyet eylerem
- 64 'Ālemi seyrān iderken iy oüvān
Bir ulu şehre irişdüm nāgehān
- 65 Gāyet ulu şehir idi dünyā kadar
Ginlīgi bir üskürece anca var
- 66 Bir ulu hem yol idi gāyet dırāz
Kat kat olmuş lik mānend-i piyāz
- 67 Türk ile toptolu ol şehir iy 'amū
Tüzi yunmaduk uçar tenlū kamu
- 68 Dürlü mahlūkāt 'acāyip bī-şümār
Liki cümlesi siyāh rü ne ki var
- 69 Biri ırakdan görür añlar sözi
Yanına varsañ velī görmez gözi
- 70 Birinüñ kulağı gāyet işidür
Hiç işitmez lik sağır kişidür

-
- 61 B,D,E,F'de bu beyitten sonra: "Bu oihān pür heves" diye başlayan bir meşnevi gelmiş.
- 62 gözden: sözden B. B,D'de ikinci mısra:
" 'Arif olan 'arifi gözden bilür" şeklindedir.
- 63 A'da buradan aşağısı ayrı meşnevi olarak gösterilmiş.
- 64 seyrān iderken: seyr erken B,D,E,F.
- 66 B,D,E,F'de birinci beyit:
"Hem ulı hem yol idi gāyet dırāz" şeklindedir.
- 68 siyāh rü ne ki var: serhām-ı pūhte-hör B.,
rü: fam E,F., rü ne ki var: kavm diyü halkқа hār D.

- 71 Birisi 'uryān bürehne iy füzūn
Kaftanı etekleri gāyet uzun
- 72 Otururken bunda bunlar ānsuzın
Söyledi gözsüz zavallu giñsüzün
- 73 Kör ayıtdı geldi leşker turayın
Kaç kişidür dahı kimdür göreyin
- 74 Sağır aydūr ben ıñıtdım iy cūvān
Ne ki söylerlerse peydā vū nihān
- 75 Çıplak aydur korkaram leşker gelür
Bu uzun eteklerüm keser alur
- 76 Kör ayıtdı tiz varın ahz-ı bend
Gel kaçalum urmasunlar zahm u bend
- 77 Şhrden taşra çıkuban kaçdılar
Şignuben bir köye varup düşdiler
- 78 Köy içinde bir semiz kuş buldılar
Eti yağı yok kemügin aldılar
- 79 Ölmiş anda kurumuş başdan başa
Sürinür kemikleri taşdan taş
- 80 Anda bir çölmek arayup buldılar
Kulpı ile dibini yok buldılar

-
- 76 tiz varın ahz-ı bend: tiz diyün āmedend B,D,E,F. (işte: üşde B,E,F.
77 E,F'de eksik.
78 kuş: koç B.
80 dibini yok buldılar: dibi yok iy pür hüner B,D,E,F.

- 81 Ateş üzre kodılar ol üç kişi
Çölmek içinde semiz kuşdur aş
- 82 Ateş idüp şol kadar kaynatdılar
Ayrı pişdi kemük etden bî-haber
- 83 Ol yimekten yidiler şan sayd-ı şîr
Her biri bir file döndi oldu şîr
- 84 Her biri şöyle semürdi iy cihân
Birisıyla tolar idi bu cihân
- 85 Böyle heft endâm turur iken dürrüst
Yarısından kabınunı sıçradı güst
- 86 Yoğ idi hiç bir kuşurı pâyınun
Yarısından taşra çıkdı kabınun
- 87 İster isen işbu remzi bilesin
Ölmegünden dahı öndin ölesin
- 88 Ahmedem biçāreyem āşūfte-hāl
İrmesün imanuma Yārab zevāl

-
- 81 B'de beytin mısraları yer değiştirmiş
- 82 Ayrı pişdi: eriyi bişdi B,D,E,F.
- 83 şîr: sayr B,D,E,F.
- 88 biçāreyem: biçāre vü B,E,F. B,D,E,F'de 2. mısra şöyle:
Virne sen yā Rabbi imāna zevāl

MESNEVİ (V)

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Bu cihân pür-heves büt-hânedür
Bunda büt sıyan kişi merdânedür
- 2 Çün 'Ali ol Ka'be'de ten-büt-şiken
Keşf ola saña cemâl-i zü'l-minen
- 3 Ka'be didüğüm gönüldür iy püser
Tuydum ise rāb-ı ma'niden haber
- 4 Bu hayālat-ı bedendür büt i cān
Ger bütü sırsañ yirümdür lā-mekān
- 5 Cehd idüp sırsañ bütü kalmaz hicāb
Söz budur va'llāhi a'lem biş'savāb

V A.92b, B.5b

- 1 Bu mesnevi B,D,E,F'de bundan önceki mesnevinin baş tara-
fındadır. Daha önceki mesnevinin devamı şeklindedir.
- 2 'Ali ol: ola D., ten: sen B.
- 3 Tuydum: duydum B., haber: eğer D,E,F.
- 4 sırsañ: sıyar isen A.

MESNEVİ (VI)

Mefâilün Mefâilün Feülün

- 1 Mürid-i bî-irâdet aña sâdık
Anuñ beñzi hemân zerd ola 'âşık
- 2 Revende ma'rifetsüz ola ebter
Mişâlidür anuñ bil murg-ı bî-per
- 3 'Amelsüz 'âlimün temsili iy cân
Yemiş virmez ağac dir ehl-i 'irfân
- 4 'Amelsüz 'âlimün ahlvâli yak-ser
Hemân bal eylemez zenbûra beñzer
- 5 'Amelsüz zâhidün beñzer tapusı
Yapılmış bir eve kim yok kapusı
- 6 Kelâmu'llah anuñçün oldı nâzil
İşiden hûb-sîret ide hâsıl
- 7 Dürüş tahsıl ide-gör hûb sîret
Seña put olmasun tezyîn-i sûret

VI A.92b, D.119b

D'de ebyât diye başlık var.

- 1 Anuñ beñzi hemân: Aña beñzer ki bî D.

MESNEVİ (VII)

Müfteilün Müfteilün Fâilün

- 1 "İşkda çün 'aşık ola pāk dil
'Aşık olur 'aşıka ma'sūk bil
- 2 Olmayacak 'ışk-ı hakīkī mecāz
'Aşıka ma'sūk çoğ eyler niyāz
- 3 'Aşık u ma'sūka iki perdedür
Geç ikiden istediğün birdedür
- 4 'Aşık özin mahv idicek rāyegān
Cilve ider dilber-i āhir zamān
- 5 Bu ikilik def' olıcak aradan
Gayrı gider zāhir olur yaradan
- 6 Āhir olur cümle şuver çün helāk
Bākī kalan kendüzidür zāt-ı pāk
- 7 Dürlü şuver 'arza kılur perde-sāz
Hatm olıcak zāhir olur hokka-bāz
- 8 Çün bozıla kalmaya kesret yüzi
Nāzır olur kendüzine kendüzi
- 9 Vāhid-i kahhār-ı cihān ol zamān
Dir "limen.'el-mülk,, nidāsını hemān

VII A.92b, B.100a, D.119a

D'de "ebyāt-ı āhar,, diye başlık var.

- 2 'Aşıka: 'Aşık u B.
- 3 'Aşık u: 'Aşık-ı A.
- 4 B'de bu beyit eksik.
- 5 def': ref' B,D.
- 6 şuver: hayy D.
- 8 bozıla kalmaya: yüzüne kalmasa D.
- 9 B'de bu beyit eksik.

M U K A T T A ' Â T

MUKATTA'AT

1

Fāilātūn Fāilātūn Feilūn (Fa ilūn)

- 1 Gölgen-i vaşluña irerse elüm
Bulbul-i kudsî-şîfat söyler dilüm
- 2 Kalmaz idi âdemün hiç kıymeti
Olmasaydı ayrulıg-ıla ölüm

2

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hōş buyurmuş dîñle aşhâb-ı kühen
Vâkıf-ı sırr-ı Hüdâ açmaz dehen
- 2 İsterisen kim selâmet olasın
Az yiyüp az söyleyüp az uyu sen

3

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Çün hakikat 'arş-ı a'lâdur gönül
'Arş-ı a'lâden mu'allâdur gönül
- 2 Vahdetün dürrine deryâdur gönül
Gill-u-ğışşadan hoş musaffâdur gönül

1 A.93a, B.101b, D.105a

1 irerse: irse

2 A.93a, B.101b, D.105a

3 A.93a, B.101a, D.105a

2 dürrine: dardine A.

4

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 'Ālem-i tahkika mazhardur gönül
Gün gibi 'ālemde azherdür gönül
- 2 Nūr-ı şâfîdür ki enverdür gönül
Cennete sâkî vü kevserdür gönül

5

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Mazhar-ı nūr-ı hüveydâdur gönül
Şevk ile şûrîde şeydâdur gönül
- 2 'Işk-ı ma'sûk-ıla peydâdur gönül
Gör nice 'ālemde rüsvâdur gönül

6

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Gāh bende gāh sultândur gönül
Gāh 'âşık gāh cânândur gönül
- 2 Gāh mest gāh hayrândur gönül
Gāh pîr ü gāh oğlândur gönül

4 A.93a, B.101b, D.105a

5 A.93b, B.101b, D.105a

1 şûrîde: şûrîde vü B.

6 A.93b, B.101b, D.106b

7

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Gāh gāngin gāh şādāndur gönül
Gāh handān gāh giryāndur gönül
- 2 Gāh küfr ü gāh imāndur gönül
Gāh ebr u gāh bārāndur gönül

8

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Bir büt-i tersāya virdüm gönülmü
Bir kaşı genc āya virdüm gönülmü
- 2 Bir melek-simāya virdüm gönülmü
Bir yüzi bedr-āya virdüm gönülmü

9

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

- 1 Bir meh-i tābāna virdüm gönülmü
Bir gül-i handāna virdüm gönülmü
- 2 Bir 'acep cāmāna virdüm gönülmü
Hazret-i sultāna virdüm gönülmü

7 A.93b, B.101a, D.106b

8 A.93b, D.106b

9 A.93b, D.106b

10

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Zūlf-i 'anber-sāya virdüm gön̄lūmi
Ne 'acep sevdāya virdüm gön̄lūmi
- 2 Bir kad-i bālāya virdüm gön̄lūmi
Nāgehān gavgāya virdüm gön̄lūmi

11

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bir yūzi mehtāba düşdi gön̄lümüz
Saçları kullāba düşdi gön̄lümüz
- 2 Bir gül-i sirāba düşdi gön̄lümüz
Lebleri cullāba düşdi gön̄lümüz

12

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy yūzi āyīne-i gītī-nūmā
'Arızūndan 'arz olur nūr-ı Hudā
- 2 Serv kaddūnden bulur neşv ü nemā
İşigün farrāşıdır bād-ı sabā

10 A.93b, D.106a

11 A.94a, D.106a

12 A.94a D.106a

13

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy "sekāhūn Rabbūhūn, nām-ı lebūn
Ab-ı hayvān cūr'a-ı cām-ı lebūn
- 2 Rūh-ı Kuḏs-ı dūrd-āşāmūn lebūn
Hqm-ı 'aşık zevkidür kām-ı lebūn

14

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Hüsūnūn hayrānıdur rüy-ı zemīn
Hub yaratmış anı Rabbū'l-'ālemin
- 2 Cām-ı la'lūn mestidür Rūhu'l-Emin
Ol şarāba şad hezāran āferin

15

Mefāilūn Mefāilūn Feülūn

- 1 Nesimūn nefha-i 'İsī-dem oldı
Demūn her dem Mesih ü Meryem oldı
- 2 Piyāleñ cūr'ası cām-ı Cem oldı
Anuñ sermesti cümle 'ālem oldı

16

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bir büt-i 'ayyāra virdüm gönlümi
Bir saçı zünnāra virdüm gönlümi
- 2 Bir yüzi gülzāra virdüm gönlümi
Bir gözi mekkāra virdüm gönlümi

13 A.94a, D.106a

14 A.94a, D.107b

- 2 mestidür: mesnedi A.

15 A.94a, D.107b

- 1 nefha-i: şafha-i A.

16 A.94a

17

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Bir ruh-ı gülnāra virdüm gön̄lūmi
Ġamze-i hūn-hāra virdüm gön̄lūmi
- 2 Ġamzesi bīmāra virdüm gön̄lūmi
Beñleri seh̄hāra virdüm gön̄lūmi

18

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy yüzi cennet bugūn hūr-ı kūsūr
La'1-i nābūñ Kevseri mā-i tahūr
- 2 Nūr-ı Hak eyler cebinūñden zuhūr
'Arızūnda yazılır Allāh nūr

19

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Kākūlūñdür şehper-i Rūhu'l-Emin
Leblerūñdür Kevser-i mā-i ma'in
- 2 'Işk imiş 'aşıklara hablū'l-metīn
İki 'ālemde murād oldur hemīn

20

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Aç gözūñ görmek dilersen bunda nūr
Bir kulağ ır dīñle kim çalındı sūr
- 2 Her kim itmez rāh-ı 'ışk içre 'ubūr
İrmedi maksūdına ol kaldı dūr

17 A.94a

18 A.94b, D.107b

19 A.94b, D.107b

20 A.94b, D.107b

21

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Şevk-ı la'lūn cānımı kıldı sebīl
Gözlerūndür gönlūmi iden 'alīl
- 2 Dil şeb-i zūlfūnde kim kılsa sebīl
Ruhlarūndur dilberā rūşen delīl

22

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Yarı gel gör var ise 'aynunda nūr
Kalmasūn gönlūnde gam tolsun sürūr
- 2 Nūş idersen cām-ı vahdetdür huzūr
Zāhide zūhd ü riyāsıdur gurūr

23

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 İy yüzūndür bāğ-ı cennetden cemīl
V'iy lebūn 'aynen nesīmen selsebīl
- 2 İdegör cānān yolında cān sebīl
Ger bisāt-ı kırba istersen sebīl

24

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 'İşk imiş 'aşıkları hayrān iden
'İşk imiş cānāneyi seyrān iden
- 2 'İşk imiş gül goncasın handān iden
'İşk imiş bülbülleri nālān iden

21 A.94b, D.107a

- 1 Şevk-ı: Şol D.

22 A.94b, D.107a

- 1 gönlūnde: gel D.

23 A.94b, D.107a

- 1 cemīl: sebīl D., nesīmen: tūsemā D.

24 A.95a, D.107a

25

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Tā ki düşdi gönüme sevdā-yı 'ışk
Başuma çıkdı hemān gavga-yı 'ışk
- 2 Cānumūn içinde tutdı cāy 'ışk
Ol sebebden olmışam rüsvā-yı 'ışk

26

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Olalı dil mülkine 'ışkūn emīr
Cān ü dil zülfünde olmışdur esir
- 2 Hırka vü tāt ü mürīd ü şeyh ü pīr
'İşk ile 'aşık ma'sūk oldu bir

27

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Çünkü 'ışkūndur benüm başumda tāt
Kalmadı dünyā vü ukbāyaihtiyāc
- 2 İtmişem 'ışkūnla cānā intizāc
Derd-i bī-dermāna andandür 'ilāc

28

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gönüm aldı bir büt-i şīrīn-zekān
Lebleri la'l dişi dürr-i 'Aden
- 2 Kāmeti serv [ü] 'izārı yāsemen
Ruhları güldür velī gonca-dehen

25 A.95a, D.108b

26 A.95a, D.108b

27 A.95a, D.108b

28 A.95a, D.108b

29

Mef'ulü Mefailü Mefailü Feulün

- 1 Tevhid sözün güş idimez şol ki 'inebidür
Zira ki bizüm her sözümüz na't-i nebidür
- 2 Düşmen oluban bilmedügi 'ilme münâfık
Cehl âteşine yansa n'ola Bû-Lehebidür

30

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 İsterisen bulasın dârü l-emân
Hak sözi güş eyle sen tutma gümân
- 2 Kendüligden geçmeyen hodbin olur
İkilikte kaldı ol hodbin olur

31

Mef'ulü Mefailü Mefailü Feulün

- 1 Hak'dur göziken gözüme hiç gayrı görünmez
Gözüm yâşı yur gayrı hayâli görür olsa
- 2 Gayr olmayacak gayra nazar ide mi 'âşık
Çıksun ol göz 'âlemde ki gayrı görür olsa

32

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- 1 Her ne kim var âşikâre vü nihân
Anda Hakâm varlığı olur 'ayân
- 2 Senlik ü benlik hicâbından geçen
Kurtılır keşretiden ol Hak-bîn olur

29 A.95a, D.108a

- 1 güş: feh D.

30 A.95a

D'de 30. ile 32. ve 33. kıtaların beyitleri birbirine karışmış.

- 1 Bu beyit 32. nin ikinci beyti
- 2 Bu beyit 33. nin birinci beyti

31 A.95b, D.108a

- 2 ol: o A., görür olsa: görürse A.

32 A.95b, D.108a

33

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Gel berü iy Hāk sözün güş eyleyen
Māsivādan kalbini boş eyleyen
- 2 ‘Ārif-i Rabb olan ‘ārif kim-durur
Varlığı cümle ferāmuş eyleyen

34

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Līk istersen bu vahdet cāmesin
Tār-mār it kesretūn hengāmesin
- 2 Hızra iriş āb-ı hayvān iç tūruş
Gel okı ‘ilm-i ledūnnūn nāmesin

35

Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

- 1 Aç gözün cānān yüzine togru bak
Ġayr yokdur kimseye hiç tutma dak
- 2 Ġayrıdan kurtıl iriş Hāk nūrına
Nūr-ı Hāk ile görünür nūr-ı Hāk

33 A.95b, D.108a

34 A.96b, D.109b

- 1 Līk istersen: Kim ki isterse ki D.

35 A.96b, D.109b

M Ü F R E D Â T

MÜFREDAT

1

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Kim ki bugün görmedi kendü dilārāmını
Görmeyiser yarın ol kendü dilārāmını

2

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Kāmetūn serv-i belādur dirler iy serv-i hıram
Ben kıyāmetdür direm halk-ı cihān dirler belā

3

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Merdüm-i çeşmüm yüzüm üzre hayālūn hayline
Eşk-i hūminüm habābın hayme-i vālā kurar

4

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

‘Aşıkūn öldükde cebr ile yumarlarsa gözin
Gūşe-i çeşmiyle seyrān ide dildār yüzün

5

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn

Tıfıldur dilberümüz şōfī yūri eyleme ‘ayb
N'ola öldürse beni şer' ile yokdur günehi

1 A.95b, D.110b

2 A.96a, D.110b

serv-i: fikrin D.

3 A.96a, D.110b

yüzüm: yüzün D.

4 A.96a, D.110b

5 A.96a, D.110b

eyleme: itme D.

6

Fāilātūn Fāilātūn Fāilātūn Fāilūn

Cür'a-i cām-ı belāsin içmek Ahmed dilberūn
Cān çağırdı lezzetinden na'ra-i "hel min mezīd."

7

Mefāilūn Mefāilūn Mefāilūn Mefāilūn

Metā'-ı gam-durur ancak benüm 'ālemde sermāyem
Ben öldüm derd-i dilberden ko duysun gamlara vāris

8

Mef'ulū Fāilātū Mefāilū Fāilūn

Kāfirdür ol ki zülf-i ruḥūn gördi dimedi
Āmentü bi'llezī ḥalaka'l-leyle ve'n-ne hār

9

Fāilātūn Mefāilūn Fa'lūn

Ölürem dürlü dürlü derdler-ile
La'lūn emsem olurdu derde devā

10

Mef'ulū Fāilātū Mefāilū Fāilūn

Her gördüğün nigāra gönül virme aldanup
İki cihānda 'aşık-ı ma'sūk bir-durur

6 A.96a, D.110b

7 A.96a, D.110b

dilberden: cānāndan D., gamlara: gamun D.

8 A.96a, D.110a

ki zülf-i ruḥūn: ki ruḥūn D.

9 A.96a, D.110a

Ölürem: Ölürdüm D., devā: dermān D.

10 A.96a, D.110a

11

Mefāilün Mefāilün Feülün

Nüviştem hâtem-i mühr-i mücevher
 Gulām-ı Ahmed-i muhtâr-u 'ömer

12

Mefāilün Mefāilün Mefāilün Mefāilün

Nihānı nüş-i badeyle işit pîr-i muğânı pendin
 Ki yitmiş iki milletde hatâdur keşf-i râz itmek

13

Mefāilün Mefāilün Feülün

Budur dil hâteminde mühr-i Ahmed
 Hasan ibn-i 'Ali nûr-ı Muhammed

14

Mefāilün Mefāilün Feülün

Nüviştem hâtem-i mühr-i güzide
 Hüseyin ibn-i 'Alî ol nûr-ı dîde

15

Mefāilün Mefāilün Feülün

Yazıldı hâtem-i mühr-i mücevher
 Gulām-ı Hâk bi-Yahyâ bni Sikender

11 A.96a, D.110a

12 A.96b, D.111b

13 A.96b, D.110a

hâteminde... Hasan: hânesinde... Hüseyin B.

14 A.96b, B.101b, D.110b

15 A.96b, B.101b, D.110b

16

Mefā'ilūn Mefā'ilūn Fe'ilūn

Zi mühr-i mihr-i Ahmed geşte dilşād
 Ğulām-i kemterin haqq-ı Hüdā dād

17

Fā'ilātūn Fā'ilātūn Fā'ilūn (Fe'ilūn)

Bende-i mühr-i mihr-i dürc-i yakīn
 Şüd Muhammed ibn-i Ahmed Dükakīn

16 A.96b, D.111b

17 A.96b, B.101a, D.111b

Muhammed ibn-i Ahmed: Ahmed ibn-i Muhammed B.

Temmet't Dīvān bi'avn'illāhi'l-Melik'i-l-Mennān

1285 (1<^0)

Sene

M. 25 Cumā gicesi 'Isā'

SONUÇ

XV. yüzyılın sonları ile XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşayan Dükakinzade Ahmed Bey ve dîvanı üzerinde yapmış olduğumuz bu çalışmayla ulaştığımız sonuçları şöyle gösterebiliriz:

Saray ve çevresi Dîvan şiiriyle haşır-neşirdir. Pâdişahlar, şehzadeler ve yakınları şiir yazmakta ve şâirlere değer verip onları korumaktadırlar.

Dükakinzade Ahmed Bey, saraya akrabâ bir şâirdir. Diğer Dîvan şâirlerinin aksine tamamen tasavvuf yolunu seçmiş, ilâhî aşkı terennüm etmiştir.

Dîvanda kullanılan dil asrına göre sâdedir. Şâir günlük konuşma dilini samîmî ifadelerle şiire taşımıştır. Atasözü, deyim ve halk arasında kullanılan tâbirlere geniş yer vermiştir. Halk edebiyatı şâirlerinde örneğini fazlaca gördüğümüz didüm-didi şeklindeki söyleyişlere de sıkça raslanmaktadır.

Bir mutasavvıf şâir olarak tasavvuf istilahlarını ustaca kullanmıştır. Kur'an, hadis ve kelâm-ı kibârdan iktibaslar yapmıştır.

Özü sözüne uygun bir şâirdir. Tam bir ferâgat sahibidir. Beyliğinden ve ağır zeâmetinden el çekmiştir. Dîvanındaki bir çok manzûmesinde görülebileceği gibi bilhassa gazellerinden sonraki mesnevîlerinde sosyal hayattaki aksaklıklara temas etmiştir.

Şiir tekniği oldukça kuvvetli bir şâirdir. Kafiye ve redif konusunda dile hakimiyeti dolayısıyla sıkıntıya düşmemiştir. Aruz vezninin değişik kalıplarını başarıyla kullanmış, hattâ hece vezni ile de iki manzûme yazmıştır.

Dîvanında, her Dîvan şâirinde rastlanmayan şathiyeler de vardır. Bunlar da şâirin bu yöndeki özelliğini göstermektedir.

Mevlâna'nın bir manzûmesine nazîre yazmış, kendisinin de şiirleri başta Usulî olmak üzere bir kısım Dîvan şâirleri tarafından tanzîr edilmiştir.

Kasîdelerinde devrin devlet büyüklerine medhiyeler düzmemiştir. Din ve tasavvuf ulularını tâzimle yâdetmiştir.

Dîvanında dînî, târîhî, tasavvufî ve efsânevî şahsiyetlere geniş yer vererek; Leylâ ile Mecnûn, Ferhad ile Şîrin, Vamık ile Azrâ gibi Arap ve Fars hikâye kahramanları bir mukayese ve benzetme unsuru olarak ele alınmışlardır.

Şiirindeki benzetmeler sevgili, âşık, rakîb temeline dayalı olarak işlenmiştir. Sevgili şahlar şâhı, sultanlar sultanıdır. Âşık, Hak âşığıdır. Bendedir. Sevgiliden her ne gelirse onun için bir lutuf ve ihsândır. Rakîb daima olumsuz sıfatlarla vasıflandırılmıştır. Onun şahsında devrin sosyal bir kritiği yapılır. Zamânın dünyâ görüşü, değer yargıları bu vesile ile ortaya konur.

Böylece bu açıklamalar sonucunda Dükakinzade Ahmed Bey'in tasavvufî Dîvan edebiyatı şâirleri arasında önemli bir yer işgal ettiği anlaşılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmed Bey Dükakinzâde; Ahmedî Divânı, Ali Emîrî Ktb., Mz. Eserler, No: 15.
- Ahmed Hamdi; Arnavutluk Hakkında Mütâla'a-i Muhtasara, İstanbul 1920
- Atâyî, Nev'î Zâde; Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmileti's-Şakaik, C. I-II, İstanbul 1268 H.
- Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. I-II, İstanbul 1974-1977
- Başbakanlık Arşivi; Mâliye'den Müdevver, Def. Tas., No: 525
- Başlangıcından Günümüze Kadar Büyük Türk Klâsikleri, C. IV, İstanbul 1986
- Beyânî, Carullahzâde Mustafa; Tezkiratü'l-Şu'arâ, Ali Emîrî, Millet Ktb., No: 757
- Candaş, Suphiye; Taşlıcalı Yahya Bey ve Şah u Gedâ Mesnevisinin Dört Nüsha Üzerine Tenkitli Neşri, Türkiyât Enst., Tez No: 137
- Çantay, H.Basri; Kur'an-ı Hakîm ve Meâl-i Kerim, C.I-III, İstanbul 1980
- Çavuşoğlu, Prof.Dr. Mehmet, Tanyeri, M.Ali; Hayretî, Dîvan. Tenkitli Basım, İstanbul 1981.
- Çavuşoğlu, Doç.Dr. Mehmet; Divanlar Arasında, Ankara 1981
- Çavuşoğlu, Prof.Dr. Mehmet; Yahya Bey ve Dîvanı'ndan Örnekler, İstanbul 1983
- Dânişmend, İsmail Hâmi; İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, C. I-IV, İstanbul 1971
- Derviş Mehmed Ef., Sahâif'ü'l-ahbar, Matbaa-i Âmire, C. I-II, 1285 H. (Müneccimbaşı Tarihi)
- Dînî Terimler Sözlüğü, Türkiye Gazetesi Yayını, C. I-II, İstanbul 1992.
- Ergun, Sadettin Nüzhet; Türk Şâirleri, C. I-II, İstanbul 1936
- Eyice, Prof.Dr. Semâvî; Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, C. 8-9, s. 259, İstanbul 1979-1980
- Fasîh Ahmed Dede, Divanı, Ali Emîrî Ktb., Mz. Eserler, No: 328
- Fiş, Bay Sabri (Kalkandelen); İstanbul Üniversitesi Ktb., Katalog Fişleri.
- Gökbilgin, Prof.Dr. M.Tayyib; XV-XVI. Yüzyılda Edirne ve Paşaeli Livâsı, İstanbul 1952

- Gökbilgin, Prof.Dr. M.Tayyib; Osmanlı Müesseseleri Teşkilâtı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış, İstanbul 1977
- Gölpınarlı, Abdülbâki; Melâmîlik ve Melâmîler, İstanbul 1931
- Gölpınarlı, Abdülbâki; Kaygusuz Vizeli Alâeddin, Melâmî Edebiyatı Metinleri A., İstanbul 1932
- Gölpınarlı, Abdülbâki; Yunus Emre, İstanbul 1936
- Gölpınarlı, Abdülbâki; Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri, İstanbul 1977
- Gövsa, İbrahim Alâeddin; Meşhur Adamlar Ansiklopedisi, C. I-IV, İstanbul 1933-1935
- Gürtunca, Hüseyin; Dükakinzâde Ahmed Bey Divanının Mukayeseli Neşri, Türkiyât Enstitüsü, Tez No: 160, 1945
- Hammer, Purgstall Joseph Froiher Von; Devlet-i Osmaniye Tarihi, Osmanlıların Mebâd-ı zuhurundan Kaynarca ahidnâmesine kadar. 10 C., Mütercimi Mehmed Atâ, İstanbul 1329-1337
- Hoca Sâdettin Ef., Tâcü't-Tevarih, C.I-II, İstanbul 1279-1280 H.
- İnal, Mehmet Nail; Tuhfe-i Naili, C.I-II, İstanbul Üniv. Ktb. (c.c. 777), Tebyiz Tarihi, 31 Mart 1949, Rik'a (Müellif hattı).
- İnalok, Halil; XV. Asırda Rumeli'de Hristiyan Sipahiler, D.T.C.F. Köprülü armağanı, Ankara 1954/66
- İsen, Mustafa; Usûlî Divanı, Ankara 1990
- İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu, Milli Eğitim Bakanlığı, C. I-III, İstanbul 1947
- İz, Mahir; Tasavvuf, İstanbul 1981
- Kafzâde Fâizî; Zübdet'ü-l-Eş'âr, Süleymaniye Esad Ef. Ktb. No: 2736
- Kâtip Çelebî; Takvimü't-tevarih, Süleymaniye Âtîf Ef. Ktb. No: 1873
- Kaya, Mehmet; Dükakinzâde Ahmed Paşa'nın Hayatı, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Ktb., Tez No: 2713, İstanbul 1981.
- Kınalızâde Hasan Çelebî; Tezkiratü's-şu'ârâ, Süleymaniye Ktb., Hekimoğlu Ali Paşa Bölümü, No: 602, s. 52
- Kocatürk, Vasfi Mahir; Türk Edebiyatı Tarihi, Buluş Yayınevi, Ankara 1964
- Koçu, Reşat Ekrem; İstanbul Ansiklopedisi, C. I-X, İstanbul 1958
- Köprülü, Ord.Prof.Dr. M.Fuad; Dîvan Edebiyatı Tarihi, İstanbul 1980
- Köprülü, Ord.Prof.Dr. M.Fuad; Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, 3. Baskı, Ankara 1976
- Külçe, Süleyman; Osmanlılar Devrinde Arnavutluk, İzmir 1944

- Latîfî, Kastamonulu; Tezkire-i Latîfî, İkdâm Matbaası, İstanbul 1314 H.
- Levend, Agâh Sırrı; Ümmet Çağı Türk Edebiyatı, Ankara 1962
- Levend, Agâh Sırrı; Türk Edebiyatı Tarihi, C. I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1968
- Levend, Agâh Sırrı; Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar, İstanbul 1980
- Lütfî, Ahmed; Tarih-i Lütfî, C. VI, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1290 - 1302 H.
- Mehmed Süreyya; Sicill-i Osmânî, C. I-II, İstanbul 1308-1311 H.
- Mehmed Tahir, Bursalı; Osmanlı Müellifleri, C. I-II-III, İstanbul 1333-1342 H.
- Meydan Laruse (Büyük Lügat ve Ansiklopedi); C. I-XIII, İstanbul 1969
- Mustafa Âlî, Gelibolulu; Künhü'l-ahbar, İstanbul Üniversitesi Ktb., T.Y. No: 5959
- Oransoy, Dr. Gültekin; Osmanlı Devletinde Kim Kimdi, Osman Oğulları I, Ankara 1969
- Osmanzade Taib; Hadikatü'l-vüzerâ, Havâdis Matbaası, İstanbul 1271 H.
- Özön, Mustafa Nihat; Edebiyat ve Tenkit Sözlüğü, İstanbul 1954
- Öztuna, Yılmaz; Devletler ve Hanedanlar, Türkiye, Dördüncü Kitap Osmanlı Aileleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, No: 1101, C. II, Ankara 1989
- Pars, Müzehher; Arnavutluk'un Türkler Tarafından Fethi, İstanbul Univ. Ktb., Tez No: 591
- Pakalın, M.Zeki; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Sözlüğü, C. III, İstanbul 1971
- Parmaksızoğlu, İsmet; Dükakinoğlu Ahmed Paşa, Türk Ansiklopedisi, C. XIV, Ankara 1966
- Peçevî, İbrahim; Tarih-i Peçevî, C. I-II, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1283 H.
- Pekolcay, Neclâ -Sevim, Emine; Yunus Emre Şerhleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991
- Riyâzî Mehmed Efendi; Riyâzü's-su'arâ, Süleymaniye Esad Efendi Ktb., No: 3871
- Salim, Kadiasker; Tezkire-i Salim, Dersaadet, 1315 H.
- Şemseddin Sami; Kamusu'l-Alâm, C. I-VI, İstanbul 1306-1316 H.
- Tahir-ül Mevlevî, Edebiyat Lügatı, İstanbul 1984
- Tarlan, Prof.Dr. Ali Nihat; Şeyhi Divanı'nı Tetkik, İstanbul 1964

- Tarlan, Prof.Dr. Ali Nihat; Şeyhî'nin Kasîdeleri, İstanbul 1936
- Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, C. I-III, İstanbul 1977
- Türk Atasözleri ve Deyimleri, 1000 Temel Eser, İstanbul 1971
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları, C. I-III, İstanbul 1977
- Uzunçarşılı, İ.Hakkı; Kitabeler, İstanbul 1927
- Uzunçarşılı, İ.Hakkı; Osmanlı Tarihi, C. I-IV, Ankara 1975
- Üzümeri, M.Ekrem-Dinçer, Selami-Kazancı, Sadi; Türkiye Ansiklopedisi, C. I-VI, Ankara 1956
- Yavuz, Prof.Dr. Kemal; Muînî'nin Mesnevî-i Muradiyyesi (Doktora Tezi), İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul 1977.
- Yavuz, Prof.Dr. Kemal; Sultan II.Murad Devri Mevlevî Şâirlerinden Muînuddin Bin Mustafa ve Mesnevî Tercümesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi-II (Prof.Dr. Harun Tolasa Özel Sayısı), Ege Üniv. Edebiyat Fak. Yayınları, İzmir 1983.

İNDEKS

- Abbası: G/199.7,
 Âdem: K/I,II,III,IV,V,VI,13-III.
 6,17-III.1; G/24.14,99.7,133.
 9,
 Aden: Muk/28.1,
 Ahmed, Ahmed-i Muhtâr (Hz.Muham-
 med): K/7.2,14-IV.4,15-I.8,
 18-IV.1,18-XV.1; G/198.11,
 Müf/11,
 Ali: K/6.10,7.3,15-IV.2,18-I.1,3,
 18-I-XV.3,18-III.2; G/30.3,
 158.10,172.3,198.2; Mes/V.1;
 Müf/13,14,
 Ali Musa'r-Rıza: K/6.15,7.6,9.14,
 15-VII.1,18-VIII.2; G/172.9,
 Âl-i abâ: G/172.12,239.7,
 Âl-i Nebî: G/125.5,
 Allah: G/245.1,246.1,8; Muk/18-2,
 Arafât: G/193.4,
 Arasât: G/193.7,
 Ashâb-ı fîl: K/I-II,
 Askerî: K/6.18,7.9,8.20,9.16,15-
 XI.1,18-VII.2,
 Âsâf-ı Belkıs: G/122.9,
 Attâr: G/199.10,
 Ayâz: K/17-V.4,
 Âzer: G/251.13,
 Azîz: G/227.10,
 Bahr-ı Ummân: G/42.8,
 Bâri Ta'âlâ: G/214.5,
 Bedahşân: G/175.8,
 Berberî: G/251.3,
 Betül: K/18-II.1,
 Beytu'l-lah, Beytü'l-mukaddes: G/
 101.2,134.1,174.8,
 Bû-Cehil: K/4.20,
 Bû-Leheb: G/54.3; Mes/1.36; Muk/
 29.2,
 Bû-Vakkâs: G/272.1,
 Câfer-i Sâdık: K/6.14,7.6,8.16,
 9.12,15-V.1,18-V.2; G/172.7,
 Cehennem: K/10.17,
 Celâli: K/20-V.3,
 Celil: K/11-V.1,
 Cem: K/13-III.4,17-III.7; G/11.
 15,25.12,46.7,85.8,104-VIII.
 2,162.1,208.8,210.4; Muk/15.
 2,
 Cennet: K/12-III.3; G/187.5,
 198.3,
 Cercis: G/104-VII.2,
 Ceyhûn: K/10.10; G/157.5,
 Cibrîl: K/4.10,14-III.4; G/117.4
 Çin: G/17.7,20.3,6,32.3,43.1,49.
 1,4,119.4,205.5,238.7,251.3;
 Mes/III.20,
 Çin ü Mâçin: G/197.12,
 Dest-i Kudret: G/174.3,265.1,
 Dicle: K/10.10,
 Ebâbil: K/I.11,
 Ebû Bekr: K/6.9,8.10,
 Ehrimen: G/180.3,
 Emîr Sultan: K/8.18,
 Eyyûb: G/104-IV.1,
 Fâtîma: G/198.2,
 Ferhad: K/7.4; G/8.6,11.4,18.3,
 21.3,33.2,86.5,91.10,103.2,
 183.5,206.7,
 Fûrkân: G/250.12,
 Habeş: G/80.2,139.1,215.7,
 Halîl: K/1.11,11-V.1; G/220.7,
 Hasan: K/6.12,7.4,8.12,9.9,15-III.
 2,17-V.4,18-II.2,18-III.2,24.5;
 G/77.2,172.4; Müf/13,
 Hasan Balum: G/195.1,2,3,4,5,
 Havvâ: K/13-III.6,17-III.1; G/133.
 1,
 Haydar: K/18-IV.1,18-XV.2; G/259.
 7,11,

- Hayy: G/246.1,8,
 Hayy-ı zü'l-minen: G/198.12,
 Hayretî: K/21-V.4,
 Hitâ: G/43.1,17.7,251.3,5,
 Hızr: K/11-II.4,14-I.2; G/199.
 14,203.1,2,8,223.6; Mes/1.1,
 Muk/34.2,
 Hicâz: K/24.6,
 Hindû: G/140.2,
 Horasân: K/7.7,8.18,
 Huld-i berin: K/9.8,14-IV.9,
 Hutun: K/18-III.2; G/19.3,206.6
 Hümevrâ: G/166.13,
 Hüseyin: K/6.12,7.4,8.13,9.9,
 15-III.2,18-II.2,18-IV.2,24.
 5; G/77.2,158.7,172.5,198.1,
 2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12;
 Müf/14,
 Hüsrev: K/13-III.4; G/11.15,15.
 8,
 Hüsrev (Hüsrevâ): G/18.3,21.3,
 33.2,91.10,103.2,111.5,183.
 5,273.2,
 Irak: K/12-I.2,24.2,
 Isfahân: K/17-V.3,24.2,
 İbrâhim: G/24.13,119.3; Mes/IV.
 61,
 İbrâhim-i Edhem: G/46.11,249.13
 İmrân: K/13-I.3,
 İrem Bağ: G/29.5,
 İsî, İsâ: K/14-III.4, 16-II.5;
 G/56.12,67.3,97.2,154.3,212.
 5,220.4,264.3,280.2; Muk/15.
 1,
 İsî-i Meryem: G/199.14,
 İslâm: Mes/III.10,
 İsmâil: G/119.3,
 Ka'be: K/10.5,15-VIII.5,17-III.
 4; G/97.3,101.2,132.7,134.1,
 172.10,174.8,193.4,222.2,
 251.13,272.2; Mes/V.2,3,
 Kadr ü Berât: K/11-II.3,13-II.6,
 17-II.5,
 Kârûn: K/1.30,
 Kâtib-i Kudret: G/204.2,233.3,
 Kayser: G/98.5,
 Kayyûm: G/246.1,8,
 Ken'ân: K/22-III.1; G/70.2,72.1,
 194.8,
 Kerbelâ: K/8.13,18-IV.2; G/158.7
 Keşmir: G/138.2,
 Kibriyâ: K/8.4,
 Kirârâmen Kâtibin: G/76.2,
 Kudret-i Yezdân: G/23.9,
 Kur'ân: K/9.5; G/41.9,42.3,72.3,
 122.3,17.4,204.3,250.6,
 Lât: G/207.8,
 Lât ü Menât: K/4.18,13-II.2,
 Lâ-yezâl: G/166.3,
 Leclac: G/14.5,
 Lem yezel: G/166.3,
 Leylî: K/3.1,21-V.3,25.19; G/4.2,
 11.4,21.3,25.2,45.2,79.10,110.
 5,128.1,139.2,146.4,157.1,221.
 4,266.3,276.6,279.3,
 Leyletü'l-İsrâ: K/14-IV.2,
 Lokman: G/218.6,
 Magrib: G/230.7,
 Mahmûd: K/17-V.4,
 Mansûr: G/15.3,70.3,74.6,102.11,
 104-IV.2,134.5,
 Mantıku't-tayr: G/182.6,199.10,
 208.4,
 Mecnûn: K/3.1,21-V.3,25.19; G/4.
 2,11.4,13.1,21.3,25.2,45.2,79.
 10,86.5,91.10,113.4,128.1,139.
 2,146.4,157.1,221.4,266.3,276.
 6,279.3,
 Merve: G/26.13,75.4,91.2,97.3,
 101.2,193.4,
 Meryem: K/17-III.3; G/220.4; Muk/
 15.1,
 Mesîh (Mesîhâ): K/10.21,17-III.3;
 G/42.1,46.1,87.1,91.16,102.12,
 208.2,217.5,252.2; Muk/15.1,
 Mısır: K/10.3,22-III.1,25.5; G/2.1,
 32.4,47.5,70.2,72.1,177.7,178.
 2,193.5,199.9,206.3,208.9,227.
 10,228.8,256.3,

- Muhammed: K/1.38,14-V.3; G/11.19, 72.8,197.22,198.2,249.18,271.7; Müf/13,
- Muhammed Bâkır: K/6.14,7.5,8.15, 9.11,15-VI.1,18-VII.2; G/172.7
- Muhammed Mehdî: K/6.18,7.9,18.21, 9.17,15-XII.1,18-XIII.2; G/172.10,
- Murtazâ: K/8.10,11,15-II.4,18-II.1,
- Mustafa (Hz.Muhammed): K/7.3,8.1, 9.6,10.29,14-I,II,III,IV,V.10, 15-I.9,II,III,IV,V,VI,VII,VIII IX,X,XI,XII.6,18-II.2,22-I,II, III,IV,V.2; G/24.2,
- Mûsî-i Kâzım: K/6.16,8.17,9.13, 15-VIII.1,18-IX.2; G/172.8,
- Mûsî, Mûsâ: K/12-V.5,13-I.3; G/10.3,97.9,134.2,177.8,194.9,226.1 227.8,283.4,
- Münker-Nekir: K/23.20,
- Nakî: K/6.17,7.8,8.19,9.15,15-X.1 18-XI.2; G/172.9,
- Nâr-ı câhîm: K/14-IV.9,
- Necef: K/9.8,
- Nuh: G/26.14,180.5,193.2,
- Nûşin-revân: G/15.11,
- Oglan Dede: G/229.9,
- Osmân: K/6.9,8.10,
- Ömer: K/6.9,8.10,
- Rab: G/214.13,215.1,252.3,258.11; Muk/14.1,33.2,
- Rahmân: K/11-III.3; G/72.8,250.2, 9,
- Resûl'ullah, Resûl: G/46.14,185.4 246.5,
- Rûh-ı Kudîs: K/14-II.2; Muk/13.2,
- Rûhu'l-emîn: G/15.9; Muk/14.2,19.1,
- Rûm: G/43.3,49.1,180.2,206.5,249.3,251.7,
- Sa'di-i Şirâz: K/24.14,
- Safâ: G/26.13,75.4,91.2,97.3, 101.2,193.4,
- Sahbân: G/199.11,
- Sâni-i Yezdân, Yezdân: K/23.21; G/130-IV.1,
- Selmân: K/18-I.2; G/114.5,
- Sikender: G/50.1,251.12,
- Sultan Veys: G/114.5,
- Sûre-i Nûr: G/251.10,
- Sûr-ı Sirâfîl: G/193.7,
- Süleymân: K/3.35,11-III.2,13-I.2,15-I.7,17-III.2,23.4; G/ 46.6,63.4,98.5,122.9,133.3, 172.12,175.1,182.6,208.4,247.7,249.19,250.13,258.1; Mes/ IV.31,
- Süreyyâ: K/10.4,
- Şâm: K.12-I.2,
- Şeytân-ı racîm: G/53.3,173.1,
- Şir-i Hudâ: K/9.6,
- Şir-i Yezdân: K/8.13; G/41.8,
- Şirin: G/8.6,11.4,15.8,18.3,21.3 33.2,91.10,103.2,183.5,206.7, 273.2,
- Tâhâ vü Yâsîn: G/197.21,
- Takî: K/6.17,7.8,8.19,9.15,15-IX.1,18-X.2; G/172.9,
- Tamu: K/14-IV.9,25.14,
- Tâvûs-ı kudîsî: G/51.2,
- Tûr: K/12-V.5,13-I.3; G/10.3,134.2,187.6,227.8,
- Türk: Mes/IV.67,
- Uçmağ: K/14-IV.9,
- Vâdi-i Eymen: K/13-I.3; G/97.9, 227.8,283.4,
- Vâmık u Âzrâ: G/91.10,
- Veli: K/18-III.2,
- Yahya ibn Sikender: Müf/15,
- Yâ'kûb: K/12-II.2; G/55.4,178.2, 194.9,206.3,

Yemen: G/180.2,206.5,235.4,249.

3,261.4,281.2,

Yezdân: K/8.13; G/159.6,178.2,

Yezid: G/198.4,

Yusuf: K/3.11,14-III.5,10.3,12-

II.2,22-III.1,25.5; G/32.4,

47.5,55.14,70.2,72.1,194.9,

206.3,208.9,224.3,227.10,

228.8,230.8,256.3,261.4,281.

3,

Zeyne'l-âbidin: K/6.13,7.5,8.14,

9.10,15-IV.1,18-V.2; G/172.6,

Zü'l-Celâl: G/166.2.

S Ö Z L Ü K

âb-ı zülâl: 1. Berrak su, 2. Bil-
lûr, 3. Cam

abîr: Bir ilaç terkibi (Beyaz
sondol, sümbül kökü, kırmızı
gül, turunc ve iğde çiçekleri
nane gibi güzel kokulu bazı
otlarla bir miktar döğülmüş
miskten meydana gelirmiş).

ades: Mercimek

âferîde: Yaratılmış, mahlûk, ya-
ratık.

âferîniş: Yaratma, yaratılış ve
bütün mahlûklar.

âgîn: Doldurulmuş, dolu.

ahter: Yıldız.

âhû-çîn: Güneş.

ahvâl: Şaşı, bir şeyi ilk gören.

ana': Zahmet, meşakât, güçlük.

anberîn: Anber kokulu.

aparmak: Getirmek, alıp götürmek

arak-rîz: Ter döken, terliyen.

ar'ar: Dağ servisi, dikenli ardıc
ağacı, 2. Mec. güzeldeki boy,
pos.

âriyet (âriyyet): Ödünç, eğreti.

ariyye: Ödünç, eğreti.

ases: Gece devriye gezen, gece
bekçisi

âsitân : Müneccimlerin hesapları-
na göre insan hayatının uğur-
suz dakikaları.

âsitân: Eşik.

âsiyab: Su değirmeni.

âşam: Yiyecek ve içecek.

-âşâm: İçen, içici mey-âşâm: Şarap
içici.

av'av: Köpek havlaması.

âvâz-ı dühûl: Davul sesi.

ayende: Gelen, gelici.

ayruk: Başka, diğer.

bâ: ile-Bâ-safâ: Sa_fâlı.

bādām: Badem, sevgilinin gözü.

bālâ-bülent: Uzun böylü

bâli: Koca, yaşlı, köhne.

bālîn: Yastık, koltuk.

bām: Çatı, dam, kubbe, gök.

bām teli: Sakalın dudağa bitişik
olan kalın telleri.

baş koşmak: Bir olmak, beraber
olmak.

benefşe: 1. Menekşe, 2. Mor.

berbād: 1. Perişan, harap, viran
2. Pis, fena, kirli.

ber-batî: Kaz göğüslü, lavuta de-
nilen bir çalgı.

ber-dâr: 1. Salbedilmiş, asılmış,
2. Yemişli.

bergeşte: Tersine dönmüş, yüz çe-
viðmiş.

bergüzâr: Hediye, hatıra, andaç

berîn: Pek yüksek, en yüce. Bād-ı

berîn: Tan zamanı esen yel; ya-
rık, yırtık, delik.

beriyye: 1. Halk, insanlar, yara-
tık. Hayrül-beriyye: Hz. Muham-
med, 2. Çöl, kır, sahra.

berm: Ezberleme ve hatırdan tutma.

bernân: Genç, delikanlı, yiğit.

ber-ter: Daha üstün.

bes: Yeter, yetişir.

beşîr: Çok, birçok, müjdecî, gü-
ler yüzlü.

bî-çûn: Emsalsiz, eşsiz, Allah.

bî-çûn-u çîrâ: Niçin ve nedensiz,
mutlak Allah (lâ yüs'el ammâ
yefâl)

bî-dâr: Uyanık, uyumayan, uykusuz. Baht-ı bîdâr: Uyanık, talih.
 bîğışş: Hilesiz, karışiksiz, samimi.
 bihter: Eh, pek iyi.
 bî-kerân: Uçsuz, bucaksız, kenarsız.
 bî-nevâ: Fakir, nasipsiz.
 birûn: Dışarı, dış, harici.
 bisât: Kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.
 biste-piste: Fıstık (piste-i handan: Ağzı açık fıstık).
 bister: Yatak, döşek.
 bisûtûn: 1. Aşık Ferhad'ın sevgilisi Şirin'in emriyle Kerman-şâfi civarında deldiği dağ, 2. Gökürüzü.
 bişyâp: Çok.
 bûde: Ağaç kavı, maşa.
 bûlbûl-i şûrîde: Aşık bûlbûl, tutkun bûlbûl.
 bünyâd: 1. Asıl, esas, temel, 2. Bina, yapı.
 bürrân: Keskin, kesici. Hançeri bürran: Keskin hançer.
 bürehne: Açık, çıplak, yalın.
 bürîde: Kesilmiş.
 büzürg: Büyük, iri, ulu, kudretli Türk müzikisinde mürekkep bir makam.
 ca'd: Kıvrıkcık.
 çâlâk: 1. Çevik, eline-ayağına çabuk. Tez canlı olan. 2. Adam öldüren hırsız, yol kesici. 3. Yüksek yer; büyük adam.
 câme-hâb: Yatak.
 cân-fezâ: Can arttırıcı, cana can katıcı, gönül açıcı.
 cân-figâr: Canı yaralı.
 cân-ger: Yapıcı, can yapıcı (Allah).
 cebîn: Alın.

celâb: Salkım, küpe.
 cest: Atlayış, sıçrayış.
 çeşm-i Tâvûs: Tavus şeklinde görünen sabit bir yıldız.
 cez: Ada.
 cîlve-künân: Cîlve ederek.
 cûyende: Arayıcı, araştırmacı.
 cüllâb: Gül suyu.
 cüst: Arayıp bulma.
 cüst: 1. Çabuk, hareketli, çevik, 2. Dar, sıkı, 3. Yakı-sıklı, muntazam, düzgün.
 cüz: Parça, kısım, bölük.
 çâr-darb: Tıraş.
 çârdeh: On dört.
 çâr-sû: Dört taraf, dört tarafı olan şey, pazar, çarşı.
 çeç (çaç): Samanından ayrılmış hububat yığını.
 çekide: Damlamış, topuz, gürz gibi evvelce kullanılan savaş aleti.
 çelîpâ: 1. Haç, put, 2. Kavisli, kıvrık çizgi, 3. Güzellerin kâhkülü (evvelce kadınlar kâhküllerini haç şeklinde iki taraftan yanakları üzerine sarkıtlarlarmış).
 çetr: Çadır, gölgelik.
 çevgân: Cirit oyununda atlıların birbirlerine attıkları değnek, ucu eğri değnek, baston. Allah'ın ezeldaki takdiri.
 çın: Güneş.
 çînî: Çini, sırlı kab.
 çin-seher: Fecr-i sadık.
 dâb: Şan ve şeref.
 dakk: Çalmak, vurmak.
 dâmen-i sahrâ: 1. Kırın eteği, ovanın bir yanı, 2. Görüşülüp konuşulan kişi.
 dârû: İlaç.
 dâye: Sütne, dadı, çocuğu bakım kadın.

delk: Eski elbise, yamalı dilenci hırkası, dervişlerin giydiği eski aba ve yırtık cübbe
 delâl: (a-i) Naz, işve, cilve, insana güzel sevimli görünecek hal, durum.
 dem-söz: Arkadaş, dost, sırdaş.
 deng: Hayran, şaşkın, sersem, ses, pergel noktası.
 derâz (dîrâz): Uzun.
 derbân: Kapıcı, kapıya bakan (derban felek: Güneş ve ay).
 derende: Yırtıcı, yırtan.
 derîde: Yırtılmış, yırtık.
 dermân-de: Bıçare, zavallı, âciz.
 derr: 1. Kimse, kişi, 2. Güzel iş, güzel eser.
 der yâb: Akıllı, anlayışlı.
 dest-gîr: Elinden tutan, yardımcı
 dest-res: Elerme, kuvvet ve zenginlik.
 deycûr: Çok karanlık, şeb-i deycur: Karanlık gece.
 deyr: Manastır, kilise, insanlık alemi, bu dünya, (mec.) meyhanе.
 deyr-ârâ: Dünyayı süsliyen.
 dihkân: 1. Çiftçi, köylü, 2. Köy ağası.
 dilâzâr: Gönül inciten, merhametsiz.
 dil-gûşa: Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren.
 dilhûn: İçi kan ağlayan.
 dilîr: Yürekli, cesur, yiğit.
 dilkeş: Gönül çeken.
 dil-şâd: Gönül hoş, sevinmiş.
 dil-teng: Kederli, sıkıntılı, yüreği dar.
 dûş: Omuz.
 düca: Karanlık.
 dügâh, segâh, car-gâh: Müzikte makam isimleri.
 düğnâm: Sövmе, sövüp sayma.

ebter: 1. Kuyruğu kesik, 2. Züriyetsiz ve hayırsız, 3. Faydasız şey.
 efgende: 1. Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş, yere atılmış, 2. Düşkün, bıçare.
 egni: Sırt, arka (eğin)
 ekrimen: Şeytan, dev.
 enâr: Nar meyva .
 enbâz: (a-i nebez in c.) Lakaplar, takma adlar, soyadları.
 enbâz: (f-s) Ortak, eş.
 encûmen: Meclis, şûra, takım.
 erre: Bıçkı, destere (dest-erre= El bıçkısı, destere).
 esb: At, beygir=feres.
 eşâm: Ölmeyecek kadar az yiyecek ve içecek şey.
 evzâ'ı: Vaziyetler, haller.
 eyâz: Peçe, perde.
 fâriğ-i bâl: Başı dinç, rahat.
 ferd-i bî-çûn: Allah, emsalsiz, eşsiz, sebep sorulmaz.
 fermân-ber: Aldığı emri yerine getiren.
 ferrâş: 1. Döşeyen, döşemeci, 2. Hizmetçi, 3. Kâbeyî süpüren.
 fertût: Pek ihtiyar, pır, kocamış bunak.
 ferzend: Oğul, evlâd.
 fetâ: 1. Genç, delikanlı, yiğit, mert. La-feta illa Ali: Ali'-den başka yiğit yoktur. 2. Cömert, eli açık.
 fitne-ger: Fitneci.
 fûlk: (a-i) Gemi, sandal, kayak, Nuh'un gemisi (keşti, sefine, zevrak, zevrakçe).
 fûls-i ahmer: Kızıl mangır, bakır sikke.
 füzûn: Çok, fazla.
 gabgab: Çene altı, çifte gerdan.

galiye-gāliyā: Misk ile anberden yapılmış siyah, kokulu bir madde olup boya olarak kadınlarca saçlara ve başlara sürülür.

gāmīza: Kapalı, anlaşılması güç durum, söz.

gāret: Çapul, yağma; akın.

geñsüzün: İsteği olmayarak, istemiyerek, ister istemez.

gerdān: Dönücü, dönen.

gerdiş: Dönüş, dönme, dolaşma.

gerdiş-i gerdūn: Peleğin dönüşü.

geşte: Gezmiş, dolaşmış, dönmüş.

Bergeşte: Altüst olmuş.

Sergeşte: Başı dönmüş.

gılâf: Kılıf, kın, mahfaza.

g il: Toprak (kil).

gill: Gizli kin ve garez, düşmanlık Daima gışş ile beraber kullanılır . Gill ü gışş; kin ve hile.

gırra: Gururlu, kibirli, kendini beğenmiş.

girdār: 1. Meşguliyet, 2. Âdet, tarz, yürüyüş.

girîban: Elbise yakası. Çāk-i girîban (yaka yırtma): Çok acıklanma.

giyah: Bitki, ot, nebat.

gönlü dolaşık: Aşık

gulām: 1. Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlı, genç, 2. Esir, köle, kölemen.

gunc: (a-i) Naz, cilve, eda, kırıtma.

gunc-ü delâl: Naz ve eda

gurāb: Karga.

güftār: Söz.

gülâc: 1. Nişastadan yapılan ince yufka, güllâc, 2. İçerisine toz halindeki acı ilâçları koymak üzere eczacıların kullandıkları, nişastadan yapılmış küçük ve yuvarlak mahfaza.

gülbün: Gül kökü, gül biten yer.

gül-i hamrā: Çok kırmızı gül.

gül-i zibā: Güzel, parlak gül.

gül-şeker: Gül tatlısı.

güm: Yitik, kayıp.

gümān: Zan, sanma, sezme, şüphe.

güm-rāh: 1. Yolunu şaşırmış, doğru yoldan ayrılmış, 2. Bol, gü.

güng: Dilsiz.

gürbe: Kedi. Şütür-gürbe (deve ile kedi): Deyim. Münasebetsiz, manasız.

güşvār: Küpe.

güvāh: Şahit, delil.

haclet: Utanma, şaşırma.

hāh nā hāh: İster istemez (tav'-an kerhen).

hākî: Toprak renginde.

hākister: Kül, ateş külü.

hālet-i nez'a: Can çekişme, Nez: Bir şeyi yerinden koparma, sökme, kaldırma, yok etme, can çekişme.

hān-kāh: Tekke, zaviye.

har : Eşek

hārā: Sert, pek katı taş, mermer

hārî: Horluk.

harîdar: Satın alıcı.

has: Ot kırıntısı, çerçöp

havrā: Ahû gözlü kız, kadın , (ahver'in müennesi).

hayl: Zümre, takım, at, at sürüsü

heft endam: Yedi organ: Baş, göz karın, iki el, iki ayak.

hercāi: Kararsız, sebatsız.

hırām: Nazlı, edalı, salına salına gidiş.

hired: Akıl.

hişāl: Huylar, tabiatlar, ahlâklar.

hisar: Bir müzik makamı.

Horāsān: İran'ın doğusu, (hur = güneş + āsān = doğan kelimelerinden mürekkep olup doğan güneş memleketi manasına gelir.)

hoş-hırām: Güzel gidişli, yürüyüş lü.
 hūbī: Güzellik.
 hulle: Cennet elbisesi.
 hunhār: Zalim, kan içen.
 hurd: Küçük, ufak, kırık, ehemmi-yetsiz.
 hurde-dān: Dikkat sahibi, nükte ve inceliği anlayan.
 hūş: Akıl, fikir, şuur, anlayış, ölüm, zehir.
 hūş-leb: Dudağı kuru, susamış, teşne.
 hūşe: Başak, salkım.
 hūmām: Himmetli, bir işe sarılan.
 hūn-bār: Kan saçan göz, kan ağlayan.
 hūşber: Akli bozan ilaç.
 hūşyār: Akli başında, akıllı, uslu.
 ır: Nağme, hava.
 ırmak: Ayırmak, cüda kılmak.
 'imrān: Hz. Meryem'in babası. Al-i 'imrān: İmran'ın sülâlesi = Musa ile Harun veya Meryem ile 'isâ.
 ineñde: Çok, pek, sakın.
 in ü ān: Bu, şu, tferuatla meşgul olma.
 istebrāk: Sırma ile işlenmiş bir çeşit kaba kumaş.
 işveger: İşveli, edâlı, nazlı.
 kaba-i ezrāk: Mavi, gök renkli kaba, elbise.
 kâbe kavseyn: İki kavis arasında-ki mesafe. Mirac gecesinde Hz. Muhammed'in Cenabı Hakk'a olan yakınlık derecesinden kinaye.
 kâbin: Güveğinin geline verdiği ağırlık, para, eşya, kalın.
 kâhil: Kûhûlet sahibi, olgun orta yaşlı kimse, 30-50 yaş arasında bulunan, erişkin; hareketi ağır, gayretsiz, tenbel, durgun, râkid, Bahr-ı kâhil: Durgun deniz.

kahkahā: Öldürücü bir yılan.
 karābe: 1. Kırba, büyük testi. 2. Büyük şişe.
 kârgāh: İşyeri, fabrika.
 kevseyn: İki kavis yaylar.
 Kemer bağlanmak: Hizmete hazır olmak.
 kemer-beste: 1. Kemer, kuşak bağlamış. 2. Hazır.
 kepenek: Çobanların giydiği kolsuz, dikişsiz, keçeden dövlerek yapılmış giyecek.
 kerkes: Akbaba.
 kevn: Olma, varlık.
 kevn-i 'âlem: Dünya.
 kisvet: 1. Elbise. 2. Husûsî kıyafet. 3. Kisbet; yağlı güreş yapan pehlivanların giydikleri dar paçalı meşin pantolon.
 kişver-güşā: Memleket açıcı, açan, cihangir.
 kubbe-i mīna: Gök yüzü.
 kullab: Çengel, kanca, ucu eğri nesne.
 kurret-ül-ayn: Göz nuru, su tereşi, parlak, nurlu.
 kûz: 1. Bardak, tas, çanak. 2. Kanbur.
 kûze-ger: Bardakçı, çömlekçi.
 küdüret: 1. Bulanıklık. 2. Gam, tasa, kaygı.
 kühen: Eski, yıpranmış, modası geçmiş.
 kûhken: Dağ kazan
 külâle: Kıvrırcık saç, çiçek demeti.
 küleng: Turna kuşu.
 küngüre: Kubbenin tepesi, en yüksek yeri.
 küşte: Öldürülmüş.
 kûteh: Kısa, boysuz.
 lâçin: Bir cins şahin, sarp, yalçın, cüretli, şiddetli.
 lâğ: Şaka, lâtife, oyun.
 leb-ber-leb: Dudak dudağa.

leclac: 1.Satranç oyununun icat-
çısı. 2.Sözü tutuk söyleyen.
ley: 1.Kab, zarf. 2.Çamur.
lihâf: Örtünecek şey, yorgan,
sargı, zar, kabuk.
lü'lü'-i lâlâ: Parlak inci.
mâr: Yılan.
mahmil: Mahfe, deve üzerine konu-
lan iki kişinin bindiği sepet.
Her yıl Haremeyn'e gönderilen
atmaganlar.
mahzar: Hazır olma, görünüş, hu-
zur yeri, bir kimsenin önü,
birkaç kişi tarafından imza-
lanmış olan dilekçe, mahkeme
sicili.
meâd: Ahiret.
mebhût: Şaşmış, hayrette kalmış.
medhûş: Dehşete uğramış, şaşırmış
korkmuş, ürkmüş.
mengüş: Küpe.
merg: Ölüm.
merg: Çayır, çimen, sebze.
mevâli: Mevleviyet gayesine ulaş-
mış sarıklı alimler.
meygûn: Şarâbî, şarab renginde
olan.
mıkrâz: Kesecek alet, makas.
mihribân: Şefkatli, merhametli,
muhabbetli, güler yüzlü, yu-
muşak huylu.
mikras: Makas.
milhâ: Oyun, eğlence, cümbüş.
minen: Minnetler.
mûbe-mû: Kıl kıl, tel tel, birer
birer, çok dikkatle, inceden
inceye.
mugaylan: Deve dikenini, mugaylan-
gâh: bu dünya.
muhkemât: İçinde hüküm bulunan,
manası açık olan ayetler.
mû-miyân: Kıl belli, ince belli.
mûş: Fare.
mutabbak: Uydurulmuş, tatbik o-
lunmuş, kapak gibi kapanmış.

mutâd: Alışılmış, 'itîyâd edil-
miş.
mûy-şikâf: Kıl yaran, kılı kırk
yaran... gibi.
mübârek-bâd: 1.Mübarek olsun,
kutlu olsun. 2.Tebrik etme,
kutlama.
müctebâ: Seçilmiş, seçkin, erkek
adı.
müd: Mut, kara mut, batman nevin-
den bir ölçek.
müj: 1.Kirpik. 2.Kör duman.
müje: Kirpik.
mülket: Ülke.
mültemes: İltimaslı, kayı. Multe-
miş: İltimas eden, kayıran.
münselik: İnsilâk eden, yola gi-
ren, bir tarikate girmiş, bir
meslek tutmuş.
mürg: Sümük.
mürg: Kuş.
müstetâb: Hoş, güzel bulunan.
müstmend: Mahzun, kederli, bîçâ-
re, zavallı.
müşevveş: Belirsiz, karışık, dü-
zensiz, karmakarışık.
müşebbek: Yumak, örülmüş olan.
müşg-bâr: Misk yağdıran.
nâ-bedîd: Görünmez, belirsiz,
kayıp.
nâm ü neng: Ad ve ün.
naî: Temiz, pak.
na're: Nara, yüksek sesle bağırma
nat': 1.Sofra bezi. 2.Meşinden
yapılan döşek.
nat'-ı zemîn: Yeryüzü.
nekbet: 1.Talihsizlik, bahtsızlık
2.Düşkünlük. 3.Felâket, musi-
bet.
nemed: Keçe, kebe.
neng: 1.Ayıp, utanma. Perde-i
neng: Utanma perdesi. 2.Şöhret
ün.
nev-bâve: Turfanda yemiş, yeni
yeşillik, hediye.

nîkî: İyilik, iyi olma.
 nuṭfe: Döl suyu, saf, duru su.
 nûkhet: Koku.
 nûzl: Konak yeri, misafir için hazırlanan yemek.
 'ömr-i dırâz: Uzun ömür.
 özr-hâh: Özür dileyen, özür bildirerek af isteyen.
 pâ-bürehme: Yalın ayak.
 pās: Gecenin sakizde biri, bekletme, gözetleme, gam, keder.
 pāsban: Gece bekçisi.
 pāsüh: Cevap, karşılık.
 pelās: Eski kilim, keçe, aba, culpele: Terazî kefesî.
 penâh: Sığınma, sığınacak yer.
 pencüm: Beşinci (hamis)
 perdebâz: Perde oyuncusu.
 perî-zâd: Perî çocuğu, perî çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel, kadın adı.
 perverîş: Besleyiş, besleme, beslenme, terbiye etme, yetiştirme, ilerleme.
 pes: Öyle ise, imdi.
 peşmin, peşmine: 1.Yünden, yapayğıdan yapılma. 2.Sofuların giydiğı sade, süssüz elbise.
 peyk: Haber ve mektup getirip götüreren.
 peyveste: 1.Ulaşmış, bitişik. 2.Daima.
 peyrev: İzinden giden, uyan.
 pise: 1.Alaca. 2.Saksağan.
 pister: Yatak, döşek.
 piş ü pes: Arka ve ön (pes: ard, arka).
 pişvâ: Reis, başkan (muktedâ).
 piyâz: Soğan, sirkeli ve zeytin yağlı fasulye haşlaması.
 pûr: Oğul.
 pûş: Örtün, giyen, giyinmiş manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar. Papûş (ayağı örtün) pabuç, serpuş; başı örtün

pûş: Örtü, örtünecek şey, elbise, zırh.
 pühte: Pişmiş, pişkin, olgun, gün görmüş adam.
 püşt: Arka, sırt.
 rāg: Dağ eteğı, çayırılık, çimenlik, bağlık, bahçelik.
 raht: At takımı, levazımatı.
 rakam: Yazı yazma, yazı ile işaret, sayıları göstermek için kullanılan işaretlerden herbiri.
 rakk: Üzerine yazı yazılan tabaklanmış ince deri.
 rāygān: Bedava, parasız, pek çok, pek bol.
 rebāb: Bir çeşit kemençe.
 rehā: Kurtulma, kurtuluş.
 rehāvî: Bir makam.
 reh-revān: Yola giden, yolcu.
 renç: Ağrı, sızı; zahmet, eziyet, sıkıntı, hışm, öfke, gazab.
 resen: İp, urgan, halat.
 resîd: 1.Yetiştî, erişti. 2.Alınan bir paranın iadesiyle kaydının silinmesi, hesabın hükümsüzlüğüne dair edilen işaret.
 reşk: 1.Kıskanma, hased günü. 2.Kıskanılmış.
 revāni: Revaçlı, rağbetli, değerli
 revende: Gidici, giden, çok yürüy-en.
 rezm: Kavga, savaş, cenk.
 rikāb: Üzengi, büyük kimsenin katı, önü.
 rikāb: Boyun, ense kökü.
 riş: 1.Yara, 2.Yaralı, dil-riş:Yüreğı yaralı, 3.Sakal, 4. Tüy, kıl, 5. Telek.
 riş-hand: Bıyık altından gülme, alay.
 rûh-ül-emin-rûh-ül-Kudûs: Cebrail (A.S.)

rümh: 1.Kargı, mızrak, süngü.
 2.mec. fıkarcılık, yoksulluk.
 -sâ: Gibi-Anber-sâ: Anber gibi.
 sâde-rû: Yüzü tüysüz genç deli-
 kanlı.
 sahn: Sıcaklık, hararet.
 saht: 1.Katı, sert, çetin, pek.
 2.Kuvvetli, güçlü, sağlam.
 3.Güç, zor.
 sâ'id: Kolum dirsekle bilek ara-
 sındaki kısmı.
 sâ'id-i sîm: Gümüş kol.
 sâk: Baldır, incik, sap-(bot).
 sakar: Cehennem.
 sâlâr: Baş, kumandan, başbuğ, en
 büyük amir.
 sâlûs: Riyâkâr, iki yüzlü.
 sâlûsi: Riyakârlık, iki yüzlülük
 sebâk: Ders.
 segbân: 1.Seymen, yeniçeri ocağı
 na bağlı bir sınıf asker. 2.
 Osmanlı sarayında av köpekle-
 rine bakan kimse.
 selmek: Bir müzik makamı.
 selsebîl: Tatlı ve hafif su, cen
 nette bir çeşmenin adı. Suyun
 aktığı yer kademeli olan bir
 çeşit çeşme.
 semend: Kula at, çevik ve güzel
 at.
 semm: Zehir, ağı.
 sîmînber: Gümüş vücutlu, vücudu
 gümüş gibi olan.
 sengîn: Taştan, taştan yapılmış.
 Dil-i sengîn: Taştan yürek,
 katı kalb.
 seng-i hârâ: Mermer taşı.
 sepide: Tañ vakti.
 ser-âgâz: Yeniden baştan başlama
 ser-engüş: Parmak ucu.
 ser-gerdân: Başlı dönen, sersem,
 şaşkın, perişan.
 ser-geşte: Şaşkın.
 ser-nigûm: Başaşağı olmuş, baht-
 sız, talihsiz.

serir: 1.Taht, 2.Yatacak yer.
 ser-tırâş: Berber.
 sevâd: 1.Karalık, siyahlık, ka-
 rartı. 2.Yazı, karalama. 3.
 Uzaktan karartı hâlinde görü-
 len kalabalık. 4.Bir şehrin
 çevresindeki karartı halinde
 görülen bağ, bahçe ve bostan-
 lar. 5.Kara, siyah.
 sınımak: Kırılmak, parçalanmak,
 bozulmak, dağılmak, mağlup
 olmak, yenilmek, hezimete uğ-
 ramak; bozulmak.
 sifâl, sifale: 1.Testi ve saksı
 parçaları. 2.Çanak, çömlek.
 3.Fıstık, ceviz, badem kabuğu.
 4.Orak.
 sifâlin: Çanak çömlek gibi şeyler
 çamurdan yapma şey.
 sıkâ: Köseleden yapılmış su kabı,
 kırba.
 sindân: Örs.
 sîm-âb: Cıva.
 sîrâb: 1.Suya kanmış. 2.Taze, kör
 pe. Gül-i sirab: Taze gül.
 sirâc: Işık, kandil, mum.
 sûd: (Sevdanın c.) Sevdalar.
 sûsen: Susam.
 sûzen: İğne, çeşm-i sûzen: İğne
 gözü, iğne deliği.
 şâhid: 1.Sevgili. 2.Güzel (Dilber)
 şâhid: 1.Şâhit, tanık. 2.Örnek.
 şâne: Tarak.
 şanevber: 1.Çam fıstığı ağacı. 2.
 Çam fıstığı kozalağı. 3.Sevgi-
 linin boyu posu.
 şebâne: Geceye ait, gece ile ilgi
 li, gecelik, gece vakti olan.
 şebgîr: 1.Gece uyumayan. 2.Gece
 giden kervan. 3.Sabah vakti.
 4.Sabah kuşu.
 şeb-istân: 1.Yatak odası. 2.Gece
 ibadetine mahsus oda. 3.Harem
 dairesi.
 şeb-kûlâh: Gecelik kûlâh.

şeb-rev: Gece giden, gece yolcu-
luğu eden.

şehbaz-ı sefid: Bir cins iri ve
beyazdoğan, yiğit şanlı ve
gösterişli adam.

şehd: Bal, gömeç balı.

şehper: Kanat, kanat ucu.

semm: Zehir, ağrı.

şerā: Toprak, arz.

şes-tār: Altı telli, eskiden Türk
müziğinde ve umumiyetle islâm
müziğinde kullanılan bir mız-
raplı saz olup üç asırdan be-
ri Türk müziğinde tanbur bu
çalgıyı unutturmuştur.

şikâf: Yarık, yırtık, çatlak.

şimşād: Şimşir ağacı.

şir-i mādēr: Ana sütü.

şir-i yezdān: Hz. Ali.

şîve-i reftār: Yürüyüş tarzı, yü-
rüyüşteki eda.

şorag: Emme, emiş.

şurrāh: Şarihler, serh edenler.

şüd: Gitti, geçti.

tābiş: Parlayış, parıldayış.

tāk: Asma, üzüm kütüğü.

taķi: Gınahtan, haramdan kaçınan
dinine bağlı kimse, iki imam-
dan biri

tal'at: 1.Yüz, surat, çehre. 2.
Güzellik.

tama-i hām: Ham tamalı, olmayacak
istek.

tañakal: Şafakta görünmek, sabah
lamak, şaşmak.

tannāz: Herkesle eğlenen.

tap: Bulmak.

tapşurmak: Emanet etmek, tevdi
etmek, teslim etmek.

tapu: zat, hazret.

tarāvet: Tazelik, taze olma.

taşt: Leğen. Taşt-ı simin: Gümüş
leğen.

tāvūs: Tavus kuşu.

tāvūs-i Sidre: Cebrāil (a.s.)

taylasān: Başa sarılan sarıkla-
rın omuzlar üzerine salıveril-
len uçları. 2. Başa ve boyna
sarılan şallar.

teb: Hararet, humma.

teberrā: Uzaklaşma, uzak durma,
çekilme. 2. Sevmeyip yüz çe-
virme.

tekye: Tekke, dayanma, güvenme.

tekye-gāh: Dayanılacak yer.

teng: 1. Dar, sıkıntılı. (dehan-ı
teng=küçük ağız) 2. Denk, eşya
yük dengi.

tevellā: 1. Birine yanaşma. 2. Bi-
rini dost tutma. 3. Tas. Ehl-i
beyti, Haz. Ali'yi sevme, on-
lardan meded ve şefaât isteme
kendilerine olan yakınlık,
bağlılık.

tınāp: Kazığa bağlanan çadır ipi
tig u teber: Kılıç ve balta, bı-
çak.

tir-endāz: Ok atıcı, ok atan.

turre: Alna dökülen kıvrıkcık saç
tutuk: Perde.

tūtiyā: Çinko, sürme.

'urve: Testi, kova ve benzerleri
gibi şeylerin kulpu; kulp.

'urve-i vüşkā (sağlam sap): Müs-
lumanlık.

uşak: Ufak, küçük.

uşak devşek: uşak döşek: Çoluk
çocuk, ufak tefek.

uşanmak: Kırılmak, parçalanmak,
ufalanmak.

uşatmak: Parçalamak, ufaltmak.

ümmü'l-kitāb: Tas. 1. Akl-ı evvel
2. Arşın üstündeki kaza ve ka-
der levhası. 3. Kur'an'da Fa-
tiha sûresi.

üstü hān: Kemik.

vālih: Mutehayyir, şaşkın.

vādi-i eyman: Hz.Musa'nın Tûr dağında Allah'ın tecellisine mazhar olduğu yer. Tûr dağı civarında bir dere (Hz. Mûsa zevcesiyle buraya gelmiş ve zevcesi burada doğum yapmış.)

Yol, tarz, usul, alan.

vehy: Yıprama, gevşeme.

verā : Haramdan kaçınma.

vesvās: Şeytan.

yapdı: Kapatdı.

yār: Salya, ağız suyu.

yarağ: Hazırlık, levazım, tehi-zat.

yarıcu: Şefaathçi, yardımcı.

yekbār: Bir kere, bir defada.

yeksān: Düz, bir, beraber.

yek-ser: 1.Yalnız başına. 2.Bir baştan bir başa. 3.Ansızın.

yelmek: Koşmak, hızlı gitmek.

yıldızı düşmek: Bahtsız olmak (deyim).

zāl: 1.İhtiyar, ak sakallı.

2.Rüstem'in babası.

zālām: Karanlık, zulmet.

zehre: (a.i.c-ezhar) Çiçek.

zehre: (f-i): Öd, safra, yiğitlik, cesaret.

zehre-çāk: Öd patlamış, korkmuş

zekān: Çene.

zenān: Kadınlar.

zāl:1.İhtiyar, ak sakallı,

2. Rüstem'in babası.

zālām: Karanlık, zulmet.

zehre (a.i.c-ezhar): Çiçek.

zehre (f.i): Öd, safra, yiğitlik, cesaret.

zehre-çāk: Öd patlamış, korkmuş

zekān: Çene.

zenān: Kadınlar.

-zenān: "Vurarak,, manâsıyla birleşik kelimeler yapar.

Ta'ne-zenān: Söverek... gibi.

zenahdan: Çene. Çah-ı zenahdan: Çene çukuru.

zengüle: Çingirak, Türk müziğinde bir makam.

zer-bâfte: Ustûfa, sırmalı kımaş

zîb: Süs, bezek.

zîbā: Süslü, yakışıklı, güzel.

zihî: Ne güzel, ne hoş, âferin, bravo.

zinde: Diri, yaşıyan, canlı,

— dinç, sağlam, güçlü, kuvvetli

zirü bām: Sazın en ince ve en kalın teli.

zübde: Bir şeyin en seçkin parçası, öz, özet, sonuç.

zülâl: Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.

zümbûr: Eşek arısı.

C.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ